

JUGOSLOVENSKI PREGLED

*INFORMATIVNO DOKUMENTARNI
PRIRUČNIK O JUGOSLAVIJI*

DECEMBAR 1960

12

JUGOSLOVENSKI PREGLED

GODINA IV
Decembar 1960

Uredivački odbor

Predsjednik NIKOLA MINČEV; *članovi*: dr JOŽE BRILEJ, BOŽIDAR ĐUROVIĆ, dr PAVLE KOVAČ, LJUBICA MIHIĆ, ANTE NOVAK, VOJO RAKIĆ, STANA TOMAŠEVIĆ, dr TONE VRATUŠA

Glavni urednik BOŽIDAR ĐUROVIĆ

Izdavač

PUBLICISTIČKO-IZDAVAČKI ZAVOD »JUGOSLAVIJA«, BEOGRAD, Terazije 31

SADRŽAJ

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Referendumi u Makedoniji	493—495
Sednice Savezne narodne skupštine	496—497
Sednice republičkih narodnih skupština	497—503
Sednice Saveznog izvršnog veća	503—504

POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Auto-put u 1960.....	505—507
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine	507
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Srbije	508
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske	508
Jugoslovenska smotra pionira-zadugara i mladih prirod- njaka	509—510

PRIVREDA

Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965.	511—534

KULTURA

Mreža visokog školstva	535—537
Štampa i drugi vidovi informacija	538—540

SPOLJNA POLITIKA

Stav Jugoslavije o kolonijalnom pitanju (1958—1960)	541—544
Poseta potpredsednika SIV-a Edvarda Kardelja	545—546
Ujedinjenoj Arapskoj Republici	545—546
Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića Italiji	546

REFERENDUMI U MAKEDONIJI

Na području Narodne Republike Makedonije održano je od 1956. do sredine 1960. 11 referenduma, u kojima su se građani izjašnjavali o tome da li usvajaju ili ne predlog da se određena pitanja regulišu odlukom narodnog odbora.

U opštini Kumanovo održana su dva referenduma, prvi o učešću građana u izgradnji vodovoda, a drugi o učešću građana u rekonstrukciji i izgradnji ulica u gradu. Osim toga, na teritoriji kumanovskog sreza održano je još sedam referenduma: u opštinama Kratovo, Klečevce, Rankovci i Kriva Palanka referendumi o izgradnji industrijskog koloseka od zajedničkog interesa za sve četiri opštine, u opštinama Staro Nagoričane i Lipkovo o obaveznoj preorijentaciji strmih zemljišta i o zaštiti od erozije, i u opštini Staro Nagoričane o odluci Narodnog odbora opštine o raspisivanju samodoprinosu za uvođenje elektrifikacije. Referendumi van kumanovskog sreza održani su u opštinama Petrovac (skopski srez) i Sveti Nikola (štipski srez). Prvi je održan po pitanju donošenja odluke o zajedničkom osiguranju useva i stoke od elementarnih nepogoda kod osiguravajućeg zavoda a drugi po pitanju uvođenja mesnog samodoprinosu za izgradnju vodovoda.

Kako se vidi, na ovim referendumima uglavnom se tražilo da se građani izjasne za ili protiv donošenja određenih odluka. Samo u jednom slučaju građani su putem referenduma potvrdili donetu odluku narodnog odbora (na referendumu o uvođenju elektrifikacije na području opštine Staro Nagoričane). I u jednom i u drugom slučaju radilo se o regulisanju konkretnih pitanja, pretežno izgradnje objekata, uz fiksirani materijalni doprinos građana.

Svi referendumi su brižljivo pripremani, objašnjavani i popularisani. Građani su masovno izlazili na birališta i u većini su glasali za predložene mere. Svoje eventualno neslaganje sa predloženim odlukama građani su izražavali izjašnjavanjem protiv njih. Ukoliko je u nekim izbornim jedinicama procenat učešća birača bio nešto smanjen u odnosu na njihov ukupan broj, to je najčešće bilo zbog odsutnosti jednog dela građana za vreme održavanja referenduma (tabela 1).¹

TABELA 1 — REZULTATI GLASANJA U OPŠTINAMA U KOJIMA JE ODRŽAN REFERENDUM

Opština	Ukupno upisanih birača	Glasalo			Nevažeći listići
		ukupno	za	protiv	
Kratovo	6.377	5.882	5.463	336	83
Klečevce	3.261	2.923	2.664	249	10
Rankovci	6.292	4.881	4.436	410	35
Kriva Palanka	10.575	6.986	5.663	1.116	207
Lipkovo	7.410	7.084	5.234	1.850	....
Staro Nagoričane	2.978	2.623	2.273	334	16
Kumanovo	16.585	13.332	11.667	1.399	266
Sveti Nikola	2.068	1.646	1.332	293	21

Masovno učešće građana u pripremi referenduma i glasanje o predloženim merama aktiviralo je i jedan njihov deo ranije nedovoljno angažovan u ostalim institucijama komunalne samouprave. U referendumima je zapaženo i veliko učešće žena i omladine, koji nedovoljno učestvuju u radu zborova birača i koji su na ovaj način dobili šire mogućnosti neposrednog uticaja na rad narodnog odbora.

Razvijanjem široke aktivnosti povodom raspisivanja i za vreme održavanja referenduma postignuta je veća obaveštenost građana o merama narodnog odbora. Svestrano obaveštavanje građana o svim pitanjima u vezi sa

raspisanim referendumima doprinelo je da se opreznost i podozrenje u opravdanost nekih mera narodnih odbora odstrane, da se te mere lakše usvoje i ojača poverenje u rad narodnog odbora.

Pored toga, referendumi su pokazali da su se i kod većine građana, nekada zaostalih planinskih sela, razvila nova saznanja tokom poslednjih godina i da se danas oni neposredno zalažu za ostvarenje boljih uslova života. Svaku meru koja vodi poboljšanju životnih uslova podržavala je većina birača, nezavisno od toga što su se za njeno ostvarenje morali davati i određeni lični samodoprinosi.

Posle održavanja referenduma građani su prema utvrđenom programu izvršavali svoje obaveze tako da nije bilo potrebno preduzimati nikakve administrativne mere i sankcije. Na primer, 18.000 građana, koji su prema odluci o izgradnji industrijskog koloseka u opštinama Kratovo, Klečevce, Rankovci i Kriva Palanka bili obavezni da daju određeni doprinos u radnoj snazi, ispunilo je svoju obavezu, a da nikome nije bila upućena opomena. Anketa narodnog odbora sreza Kumanovo sprovedena u toku rada na ovom objektu pokazala je da su građani izrazili spremnost i na nove napore, kako bi se postigli veći uspesi u privrednom unapređenju njihove komune i sreza u celini.

Rejoni koji su odlučivali o prihvatanju pojedinih mera putem referenduma svojim primerom su uticali i na druge rejone. Kao rezultat političke aktivnosti i društveno-političkih organizacija, sagledavane su sve koristi i preimućstva pojedinih mera koje su narodni odbori opštine predlagali. Pokazalo se da kada se polazi od usklađivanja interesa zajednice i pojedinaca odnosno komune, sreza, rejona i zaseoka, građani samoinicijativno rešavaju i teže zadatke. Izgradnja industrijskog koloseka Belakovce—Rankovci, na primer, gde su neposredno bili angažovani stanovnici četiri komune, najbolje ilustruje jačinu integriranja pojedinaca i zajednice. Referendumi za koje su pravilno sprovedene sve prethodne pripreme otkrili su snagu i spremnost građana da brzo i efikasno ostvare određene zadatke. Pripremajući referendum, komuna je mobilisala širok krug građana i stvorila osnove za razvoj društvene solidarnosti i jačanje društvenog uticaja na odluke narodnog odbora.

PITANJA O KOJIMA SU ODRŽANI REFERENDUMI

Referendumi u srezu Kumanovo. Prvi referendum na području Makedonije održan je u opštini Kumanovo 5. avgusta 1956. za izgradnju novog vodovoda u gradu (stari vodovod je bio dotrajavao i usled češćeg zagađivanja postao izvor teških infektivnih oboljenja), pa je o tome narodni odbor opštine pripremio nekoliko elaborata. Potrebna sredstva (250 miliona din.), međutim, sam narodni odbor nije mogao obezbediti. Proračuni su pokazali da bi se vodovod izgradio ako bi svaki građanin izdvojio 2% od svojih prihoda u trajanju od dve godine i ako bi neposredno učestvovao u njegovoj izgradnji u trajanju od 10 dana u toku dve godine, što je prihvaćeno referendumom.

Na drugom referendumu, 24. jula 1960, građani Kumanova su prihvatili da u toku dve godine putem samodoprinosu učestvuju u izgradnji i rekonstrukciji ulica u gradu.

Perspektivnim planom privrednog razvitka sreza Kumanovo predviđeno je da se na područjima opština Kratovo, Klečevce, Rankovci i Kriva Palanka izgradi nekoliko industrijskih objekata, puteva i industrijskih koloseka, radi racionalnog korišćenja otkrivenog rudnog bogatstva, eksploatacije drveta i sl., zbog čega je trebalo pristupiti dovršavanju ranije započete pruge, koja bi povezivala ove opštine sa Kumanovom i železničkom linijom Skopje—Beograd.

Međutim, sredstva kojima su za ovu svrhu raspolagali srez i opština nisu bila dovoljna da se pruga dovrši. Proračuni su pokazali da ovi sredstva koja će odvojiti srez i opština trebalo predvideti i obaveze građana, koje bi se sastojale u radu u trajanju od 15 do 25 dana, angažovanju svih koloskih zaprega u toku 12 dana i motornih vozila u toku 15 dana, što su građani u opštinama Rankovci, Kriva Palanka, Kratovo i Klečevce prihvatili na referendumima 21. decembra 1958.

¹ Izvor podataka: Dokumentacija narodnih odbora u kojima su održani referendumi.

Opština Staro Nagoričane je jedna od privredno veoma zaostalih opština na području kumanovskog sreza: nijedno selo u ovoj opštini nije imalo električno osvetljenje. Kad su se građani ove opštine na zborovima birača jednoglasno izjasnili da žele učestvovati putem samodoprinosu u elektrifikaciji sela, narodni odbor opštine je doneo odluku o uvođenju samodoprinosu u visini od 3% od ukupnog prihoda svakog domaćinstva za 1959. Međutim, tada je podnet niz prigovora na visinu samodoprinosu. Stoga je 10. januara 1960. održan referendum na kome je odluka narodnog odbora o uvođenju samodoprinosu potvrđena.

Jednu trećinu od ukupne površine kumanovskog sreza čine strma i erozivna zemljišta (naročito u opštini Lipkovo i nekim rejonima opštine Staro Nagoričane). Stoga je bilo potrebno izvršiti preorijentaciju ovog zemljišta i izgraditi zaštitni sistem od erozija. Narodni odbor sreza Kumanovo izradio je i poseban akcioni program, na osnovu koga je trebalo izvršiti preorijentaciju 12.000 ha zemljišta u roku od četiri godine. Ostvarenjem ovog programa s jedne strane, pojedina domaćinstva bila bi prinuđena da napuste privredne delatnosti kojima su se ranije bavila, a s druge strane, bile bi pružene veće mogućnosti upošljavanja građana u društvenom sektoru, odnosno za kooperiranje individualnih gazdinstava sa zadružnim i društvenim sektorom.

Narodni odbor opštine Lipkovo doneo je odluku da o ovim pitanjima odluče građani putem referendumom. Na referendumu 14. februara 1960. građani su prihvatili ove odluke. Odlukom koju je narodni odbor doneo u skladu sa stavom građana izraženim na referendumu predviđene su obaveze svih građana u sprovođenju ovih mera i regulisana druga pitanja u vezi sa održavanjem objekata i nasada na preorijentisanim zemljištima.

Istim programom za preorijentaciju zemljišta bili su obuhvaćeni i neki rejoni u opštini Staro Nagoričane. U tom cilju narodni odbor opštine je raspisao referendum za sela Žegljane, Dlabočicu i Bekovljane. Referendum je održan 20. februara 1960. i na njemu su se građani izjasnili da prihvataju odluku o preorijentaciji zemljišta.

Referendum u srezu Skopje. Narodni odbor opštine Petrovac konstatovao je prilikom diskusije o razvoju poljoprivrede u opštini da se vrlo često usled elementarnih nepogoda javljaju milionske štete u ovoj maloj opštini. Bliže proučavanje ovog problema pokazalo je da je kolektivno osiguranje svih individualnih gazdinstava kod osiguravajućeg zavoda najuspešnije rešenje, što je trebalo objasniti građanima. Nadležni organi narodnog odbora opštine su smatrali da bi u ovom smislu trebalo doneti i odgovarajuće propise o ovom osiguranju, što su građani prihvatili na referendumu 2. decembra 1956.

Referendum u srezu Štip. Da bi se rešio dugogodišnji problem opštine Sveti Nikola — izgradnja vodovoda, za koji su građani bili veoma zainteresovani, narodni odbor je na svojoj sednici odlučio da se održi referendum o pitanju samodoprinosu građana za izgradnju ovog objekta. Posle obimnih diskusija u organizacijama Socijalističkog saveza i na zborovima birača, referendum je održan 10. aprila 1960. i na njemu su građani odlučili da svojim samodoprinosom učestvuju u izgradnji ovog objekta.

MATERIJALNI DOPRINOS GRAĐANA OSTVAREN REFERENDUMIMA

Vrednost materijalnog doprinosa građana ostvarena na referendumima iznosi 485 miliona din. To je značajan doprinos privrednom razvoju pojedinih komuna (tabela 2).

Sprovođenjem referenduma o preorijentaciji strmih zemljišta u cilju zaštite od erozije, na primer, stvorena je osnova za intenzivniji način obrade zemlje u nekim rejonima opština Lipkovo i Staro Nagoričane i obezbeđeni realni uslovi za tešnju kooperaciju individualnih gazdinstava sa zadrugama i privrednim dobrima.

TABELA 2 — VREDNOST DOPRINOSA GRAĐANA OSTVAREN OG REFERENDUMIMA

Opština	Broj obveznika	Doprinos građana		
		ukupan	u novcu	u radnoj snazi (vrednost radova)
Ukupno	25.167	485.514	42.600	442.914
Učešće u izgradnji vodovoda				
Kumanovo	7.500	190.100	38.100	152.000
Učešće u izgradnji pruge				
Kratovo	2.256	64.248	—	64.248
Klečevce	1.241	23.340	—	23.340
Rankovci	1.863	54.090	—	54.090
Kriva Palanka	4.599	55.188	—	55.188
Samodoprinos za elektrifikaciju				
Staro Nagoričane	926	4.500	4.500	—
Samodoprinos za preorijentaciju strmih zemljišta				
Staro Nagoričane	302	7.248	—	7.248
Lipkovo	6.500	86.800	—	86.800

PRIPREMANJE I ODRŽAVANJE REFERENDUMA

PROPISI KOJIMA SE REGULIŠE PITANJE REFERENDUMA. Opšti zakon o narodnim odborima od 1952. kao i republički zakoni o narodnim odborima doneti na osnovu njega, sadrže samo nekoliko odredaba koje se odnose na referendum kao oblik neposrednog učešća građana u radu narodnog odbora.

Zakon o narodnim odborima opština NR Makedonije određuje da radi potvrde pojedinih odluka i mera od značaja za život i razvitak opštine ili radi prethodnog izjašnjavanja birača o njima narodni odbori opština raspisuju lokalni referendum po svojoj inicijativi ili na zahtev jedne petine birača sa područja opštine. Isti zakon reguliše i postupak za podnošenje predloga za raspisivanje referenduma, način izjašnjavanja o postavljenim pitanjima i sl. Tako je, na primer, predviđeno da se birači izjašnjavaju o postavljenim pitanjima neposredno, tajnim glasanjem (glasačkim listićima).

Statuti opština i srezova samo u jednom članu regulišu neka pitanja u vezi s ovlašćenjem narodnih odbora da raspisuju referendum. Pri tome, statuti preuzimaju odredbe zakona o narodnim odborima po pitanju inicijative za raspisivanje referenduma.

PRIPREMANJE REFERENDUMA. Pre raspisivanja referenduma, narodni odbori preko mesnih odbora, zborova birača i konferencija društveno-političkih organizacija prethodno su vršili konsultovanja građana o pitanjima koja su nameravali referendumom staviti na glasanje. Pri tome su neki narodni odbori sprovodili i ankete. Tako je, na primer, narodni odbor opštine Kumanovo jednom anketom, kojom je obuhvaćeno preko 2.000 stanovnika, ispitao raspoloženje građana za pitanja koja su donijeli referendumom stavljena na glasanje. Potom je ocena o raspoloženju građana za učešće u referendumu utvrđivana obično na sastancima predstavnika narodnih odbora, svih društveno-političkih organizacija. Sa ovakvih sastanaka upućivan je narodnom odboru predlog o raspisivanju referenduma, a zatim bi narodni odbor na posebnim sednicama oba veća donosio konačnu odluku o njegovom raspisivanju.

Odluke o raspisivanju referenduma narodni odbori su najčešće donosili na osnovu zaključaka odnosno predloga zborova birača. Naime, građani su na zborovima birača iznosili svoja mišljenja i izjašnjavali se da li i putem referenduma treba tražiti rešenje određenih problema. Takav postupak je primenjen, na primer, prilikom diskusije o preorijentaciji strmih zemljišta na području opštine Lipkovo, u kojoj je ovo pitanje pretresano na svim zborovima birača. Na osnovu zaključaka zborova birača, Savet za privredu narodnog odbora opštine Lipkovo podneo je formalni predlog narodnom odboru o raspisivanju referenduma.

Od naročito je značaja bilo da se izvrše sve pripreme za raspisivanje referenduma. Narodni odbori su pripremali predračune izgradnje objekata, određivali sve iznose i

materijalne doprinose koje treba prikupiti od stanovništva određenih opština, pripremali elaborate sa izraženim ekonomskim efektom koji se postiže izgradnjom predloženih objekata, davali konkretna rešenja, određivali rokove završetka predloženih objekata i sl.

Tako je, na primer, pre raspisivanja referenduma o izgradnji industrijskog koloseka Rankovce—Kriva Palanka bila obrazovana posebna inicijativna grupa predstavnika opština Rankovce i Kriva Palanka i stručnjaka sreskog narodnog odbora Kumanovo (određen broj inženjera, pravnika i tehničara), koja je donela niz zaključaka (na primer, da se utvrdi predračun izdataka za dovršenje pruge, da se utvrdi na koji način građani mogu doprineti njenoj izgradnji: dobrovoljnim radom, upotrebom zaprežnih vozila, davanjem određenih iznosa u novcu, i sl.). Na osnovu ovih zaključaka ustanovljen je broj svih obveznika na području pomenutih opština koji mogu učestvovati u radu i popisana su sva zaprežna vozila, stoka i sl. Posebno je napravljen pregled i prikupljen su odgovarajući podaci o tome u kojim iznosima i na koji način mogu u izgradnji učestvovati same opštine odnosno privredne organizacije (naročito rudnik »Sileks«, rudnik »Bentonin« i dr.). Uporedo sa ovim radom, nadležni organi uprave narodnih odbora ovih opština u saradnji sa organima uprave narodnog odbora sreza Kumanovo izradili su nacrt odluke za uvođenje mesnog samodoprinosu za izgradnju ovog koloseka. Uz obrazloženje nacrta odluke dati su i iscrpni podaci o ekonomskoj opravdanosti ove izgradnje i druga bliža objašnjenja radi što potpunijeg uvida građana u njen značaj. Celokupan ovaj materijal (zajedno sa nacrtima glasačkih listića, uputstvom za sprovođenje referenduma i dr.) razmatran je prethodno od strane saveta za komunalne poslove narodnih odbora ovih opština koji su zatim istupali pred narodne odbore sa definitivnim predlozima za raspisivanje referenduma.

OBAVEŠTAVANJE GRAĐANA O REFERENDUMU. Već u prvoj, pripremnoj fazi, nastojalo se da se predlozi narodnih odbora što šire popularizuju i objasne. Međutim, dok su ova obaveštenja imala više-manje karakter prethodne »sondaže« sa ciljem da se sakupi što više podataka o raspoloženju građana u vezi sa predloženim odlukama, drugu fazu je karakterisalo apelovanje na svest svih građana, objašnjavanje svakom pojedincu koristi predloženih mera i odluka.

Gotovo svi narodni odbori su uz nacrt odluke pripremali i obrazloženja sa svim osnovnim podacima o obavezama građana u slučaju njihovog prihvatanja na referendumu, i o koristi primene ovih odluka za dalji razvitak komune.

Na zborovima birača je objašnjavano kakve koristi proizlaze za razvitak komune ako se prihvate predložene mere. Socijalistički savez doprineo je da se na ovim zborovima građani aktiviraju i da su im argumentovano izneti svi razlozi u prilog donošenja i preduzimanja odgovarajućih odluka i mera.

Narodni odbor je na određenim mestima isticao nacrt odluka ili ih je dostavljao građanima da se upoznaju sa njima.

U nekim komunama *opštinski odbori Socijalističkog saveza* su i proglasima apelovali na stanovništvo da učestvuje u glasanju. U proglasima je obično ukazivano na značaj usvajanja predloženih odluka.

Tako, na primer, opštinski odbor Socijalističkog saveza u Petrovcu, povodom raspisivanja referenduma 2. decembra 1956. kaže u jednom proglasu: »Zemljoradnici, putem glasanja za zajedničko osiguranje obezbeđujete vaše prihode, a to predstavlja novu zalogu za unapređenje zemljoradnje na vašem imanju, a i u celini.« Proglas je sadržao i objašnjenja, tabele i obrasce o redosledu svih operacija, koje karakterišu način zajedničkog osiguranja useva i stoke.

Opštinski odbor Socijalističkog saveza u Kumanovu u svom pozivu građanima, neposredno uoči održavanja referenduma, 12. jula 1960, ističe: »Građani i građanke, članovi Socijalističkog saveza radnog naroda, glasaću za referendum o izgradnji i rekonstrukciji ulica u našem gradu, vi glasate za rešavanje jednog krupnog problema, čija je važnost organski povezana sa rešavanjem drugih pitanja iz ostalih oblasti našeg života.« Poziv se završava sledećim apelom: »Svi na izbore za ostvarenje jednoglasnih želja svih zborova birača, 24. jula 1960. godine, svi na izbore za izgradnju i rekonstrukciju ulica u našem gradu.«

Posebne *agitacione grupe* su obilazile sva sela i pojedinačno objašnjavale značaj mera koje se žele staviti na referendum. Pored toga, održavane su i uže konferencije na kojima su grupi birača direktno objašnjavane pojedine odredbe nacrta odluka.

Pojedine mere obuhvaćene referendumom bile su objašnjavane i na sastancima *sindikálnih podružnica* (na primer,

prilikom raspisivanja referenduma za izgradnju vodovoda u Kumanovu, referenduma za izgradnju industrijskog koloseka i sl.).

U popularizovanju predloženih mera posebnu ulogu su imali i odbornici narodnih odbora a naročito odbornici veća proizvođača. Tako, na primer prilikom raspisivanja referenduma o rekonstrukciji i izgradnji gradskih ulica, odbornici Veća proizvođača narodnog odbora opštine Kumanovo su sazivali zborove birača u svim preduzećima i objašnjavali program rekonstrukcije i izgradnje ulica. Na ovakvim zborovima neposredni proizvođači su ujedno vodili i diskusije o drugim problemima komunalne izgradnje u gradu i davali niz određenih predloga i sugestija za buduću rad narodnog odbora na ostvarenju komunalne politike grada. Ovakvi zborovi su pokazali da radnici imaju mnogo šire interesovanje za probleme komunalne izgradnje nego što se moglo zaključiti na osnovu njihovog učešća na zborovima birača održanim po izbornim jedinicama za opštinsko veće i u radu osnovnih organizacija SSRNJ.

POSTUPAK IZJAŠNJAVANJA I UČEŠĆA GRAĐANA U REFERENDUMU

Postupak izjašnjavanja građana o pitanjima koja se postavljaju referendumom sličan je postupku izbora odbornika.

Sprovođenjem referenduma rukovodila je posebna komisija od tri člana, dok se glasanje vršilo na biračkim mestima. Kao i na izborima za odbornike, prostorijske su bile uređene tako da se sačuva tajnost glasanja prikom popunjavanja glasačkih listića. Glasanje se obavljalo obično od 7 do 19 časova.

Komisija za glasanje, koju je za svako glasačko mesto imenovao narodni odbor odnosno komisija za sprovođenje referenduma, proveravala je upis građana u birački spisak. Na samom glasačkom listiću bilo je sadržano pitanje o kome se želelo saznati prethodno mišljenje građana. Glasački listići su popunjavani na taj način što se svaki građanin zaokruživanjem reči »za« ili »protiv« izjašnjavao o predloženoj odluci.

Tako, na primer, prilikom glasanja za preorijentaciju strmih zemljišta na glasačkom listiću je pisalo:

»Da li ste saglasni da se donese predložena odluka za preorijentaciju strmih zemljišta, sadržana u rešenju za raspisivanje referenduma,

Odgovor

1. za

2. protiv.«

Prilikom održavanja referenduma za izgradnju i rekonstrukciju ulica u Kumanovu na glasačkom listiću je pisalo:

»Da li ste saglasni da se za izgradnju rekonstrukcije ulica u Kumanovu uvede mesni samodoprinos u novcu od ukupnog prihoda za tri godine kako sleduje:

a) u prvoj godini 2%

b) u drugoj i trećoj godini 1,5%

Doprinos će se ubirati počev od 1. avgusta 1960.

Odgovor

1. za

2. protiv.«

Posle glasanja komisija za glasanje je utvrđivala rezultate glasanja na biračkom mestu na način kao i prilikom izbora odbornika. Zatim je predsednik komisije objavljivao rezultat glasanja, a potom je opštinska komisija za sprovođenje referenduma, posebnom objavom o rezultatima glasanja obaveštavala sve građane po izbornim jedinicama odnosno selima.

IZVOR: Opšti zakon o narodnim odborima, »Službeni list FNRJ«, br. 22/52; Zakon o narodnim odborima opština, »Službeni vesnik NRM«, br. 22/52; Statuti opština u kojima su sprovedeni referendumi; Dokumentacija narodnih odbora sreza Kumanovo i opština Petrovac, Klečevce, Rankovci, Kriva Palanka, Lipkovo, Staro Nagoričane i Sveti Nikola; »Rezultati sprovedenih referenduma u NRM« (Odbor za organizaciju vlasti i uprave Narodnog sabora NRM).

Dr A. H.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

SEDNICE 2. DECEMBRA 1960.

Na šesnaestoj zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća proizvođača, Savezna narodna skupština donela je Odluku o obrazovanju Komisije za ustavna pitanja i izabrala članove ove Komisije. Zatim je predstavnik Saveznog izvršnog veća podneo ekspoziciju uz predloge zakona o organizaciji Jugoslovenskih železnica i organizaciji pošta, telegrafa i telefona, dok je šef parlamentarne delegacije koja je posetila Indoneziju i Cejlon podneo izveštaj o ovim posetama. Pored toga, usvojen je predlog Saveznog izvršnog veća o povećanju broja članova Veća, izboru četiri nova člana i razrešenju tri člana Veća; za novog sekretara Skupštine izabran je narodni poslanik *Maks Baće* i izvršena popuna nekih skupštinskih odbora. Na svojim trideset drugim odvojenim sednicama, Savezno veće i Veće proizvođača usvojili su tri zakona i jednu odluku iz zajedničke nadležnosti. Savezno veće je, pored toga, potvrdilo jedno obavezno tumačenje zakona, verificiralo mandat jednom novoizabranom narodnom poslaniku, izvršilo popunu nekih svojih odbora i saslušalo izveštaj Odbora za prosvetu o stanju i problemima u oblasti zaštite spomenika kulture. Veće proizvođača je izvršilo popunu nekih svojih odbora i odredilo dopunske izbore u izbornim srezovima Titov Veleš i Lazarevac. Domovi su takođe saslušali odgovore na nekoliko poslaničkih pitanja.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o organizaciji Jugoslovenskih železnica postavlja kao osnovne principe za organizaciju Jugoslovenskih železnica: obezbeđenje organizacionih uslova za ostvarenje neposrednog radničkog samoupravljanja u osnovnim jedinicama (stanice, ložionice i dr.); ukupljanje u železnička transportna preduzeća i delatnost održavanja transportnih sredstava (sekcije za održavanje pruge); decentralizacija ekonomskih funkcija; obezbeđenje ekonomskog stimuliranja radnog kolektiva preduzeća i sprovođenje socijalističkih odnosa u raspodeli dohotka; postavljanje odnosa između preduzeća i sekcija na ekonomsku osnovu; primenjivanje u načelu na poslovanje železničkih transportnih preduzeća i njihovih jedinica opštih propisa o privrednim organizacijama; potpunije uključivanje delatnosti tih organizacija u komunalni sistem. Zakon predviđa obrazovanje većeg broja železničkih transportnih preduzeća s većom samostalnošću i na njih prenosi sve osnovne ekonomske funkcije koje je dosad vršila Generalna direkcija. Železnička preduzeća na teritoriji narodne republike obrazuju zajednicu tih preduzeća koja ima određena prava i dužnosti u odnosu na sva železnička preduzeća. Zajednice železničkih preduzeća, železnička transportna preduzeća i druge privredne organizacije u oblasti prevoza u javnom saobraćaju obrazuju Zajednicu jugoslovenskih železnica. Sve ove zajednice imaju organe društvenog upravljanja. Pri zajednicama se formira železnička inspekcija koja vrši kontrolu nad sprovođenjem mera za uređan saobraćaj. Zakon sadrži takođe odredbe o odnosima državnih organa i Jugoslovenskih železnica, pri čemu je određeno da izvršna veća vrše nadzor nad zakonitošću rada zajednica železničkih preduzeća, dok narodne skupštine u ime društvene zajednice vrše nadzor nad politikom korišćenja sredstava i vođenjem tarifyne politike.

Zakon o organizaciji Jugoslovenskih pošta, telegrafa i telefona zasniva se uglavnom na istim principima kao i napred navedeni zakon. PTT preduzeća postaju samostalnija, što se naročito ogleda u novom sistemu obračuna zajedničkih prihoda, u uvođenju posebnih tarifa (za PTT usluge) koje će utvrditi sama preduzeća u sporazumu sa opštinskim narodnim odborima, u samostalnoj investicionoj politici, i dr. Pored PTT preduzeća, za vršenje PTT usluga mogu se osnivati i posebna preduzeća (montaža i održavanje postrojenja i dr.) ili ustanova (laboratorije, škole i dr.). PTT preduzeća, posebna preduzeća i druge samostalne ustanove iz ove oblasti udružuju se u Zajednicu jugoslovenskih pošta, telegrafa i telefona kojom upravljaju organi društvenog upravljanja. Zajednica se stara o usklađivanju kapaciteta PTT preduzeća, donosi jedinstvene tarifyne u saglasnosti sa Saveznim izvršnim većem, osnovne odredbe o organizovanju i vršenju PTT saobraćaja i ima još neka ovlašćenja pri čemu su njene ekonomske funkcije svedene na najmanju meru. PTT preduzeća mogu se još udruživati i u svrhu ostvarenja poslovno-tehničke saradnje. Zakon takođe sadrži i odredbe o PTT inspekciji kao i o odnosima državnih organa prema PTT preduzećima i dr. organizacijama, koje su slične onima iz napred izloženog zakona.

Zakon i izmenama Zakona o Saveznom budžetu za 1960. sadrži povećanje odnosno smanjenje u ukupnom iznosu od 2 milijarde i 680 miliona dinara sredstava predviđenih u Saveznom budžetu u nekim razdelima posebnog dela — rashodi.

Odlukom o obrazovanju Komisije za ustavna pitanja određeno je da ova Komisija predloži Skupštini, najdalje do isteka mandata ovog saziva, načelne postavke i stavove za izradu novog ustava. Ovi materijali, posle pretraganja u Skupštini, bili bi izneti, na osnovu posebne odluke Skupštine, na javnu diskusiju u obliku tela. Ostale odredbe odluke odnose se na organizaciju i rad Komisije.

Odluka o ovlašćenju Saveznog izvršnog veća za donošenje propisa o isplati akontacije uživaocima penzija predviđa ovlašćenje Veća da svojim propisima odredi da se uživaocima penzija isplati 10% u toku decembra 1960. od ukupnog iznosa neto penzija isplaćenih za vreme od 1. jula do 31. decembra 1960. Obavezno tumačenje člana 8. stava 1. Zakona o pravima nosilaca «Partizanske spomenice 1941.». Utvrđeno je da nosiocima ove Spomenice, koji su u radnom odnosu, pripada godišnji odmor u trajanju od 30 radnih dana.

SEDNICE OD 26. DO 28. DECEMBRA 1960.

Savezna narodna skupština, na sedamnaestoj zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća proizvođača, saslušala je ekspoziciju Predsednika Republike u vezi s predlogom Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965. ekspoziciju predstavnika Saveznog izvršnog veća uz pomenuti predlog, kao i ekspozicije predstavnika istog Veća uz predlog Saveznog društvenog plana za 1961. uz predlog Zakona o Saveznom budžetu za 1961. i uz predlog Osnovnog zakona o finansiranju školstva. Pored toga, šef skupštinske delegacije za postu Meksiku i Venecueli podneo je izveštaj o tim posetama i izabrana su dva nova člana Odbora za društveni nadzor. Na svojim trideset trećim, trideset četvrtim i trideset petim odvojenim sednicama, Savezno veće i Veće proizvođača usvojili su u svojoj ravnopravnoj nadležnosti Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965. Savezni društveni plan za 1961. Zakon o Saveznom budžetu za 1961. Osnovni zakon o finansiranju školstva i Odluku o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi Federacije, dok je Savezno veće usvojilo još dva zakona iz svoje isključive nadležnosti.

Akti koje su domovi usvojili:

Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965. sadrži kao osnovnu postavku skladno unapređivanje svih oblasti privrede uz jednovremeni stalni porast lične potrošnje i društvenog standarda. Planom se predviđa razvoj privrede u petogodišnjem periodu po prosečnoj godišnjoj stopi društvenog proizvoda od 11,4%, čime bi se postiglo povećanje vrednosti proizvodnje u 1965. za preko 70% u odnosu na 1960. godinu. Ovaj privredni porast zasniva se najviše na razvoju industrijske proizvodnje (prosečan godišnji porast od 13%) i poljoprivredne proizvodnje (preko 7% godišnje). U pogledu industrije na prvom mestu stoji povećanje proizvodnje osnovnih sirovina i reprodukcijom materijala, naročito čelika i čeličnih proizvoda. Druga važna oblast je hemijska industrija, u kojoj će sve veći značaj dobiti organska hemijska industrija, odnosno proizvodnja veštačkih masa i vlakana. U oblasti poljoprivrede težište proizvodne politike položeno je na intenzifikaciju poljoprivredne proizvodnje, u pravcu povećanja prinosa i produktivnosti rada. U tom pogledu Planom se računa na dalje proširenje površina krupnih društvenih gazdinstava, kao i sa intenzivnim razvojem kooperacije sa individualnim proizvođačima. Uporedo s porastom proizvodnje, Planom se predviđa razvoj svih grana saobraćaja, naročito putem zamašnjeg modernizovanja saobraćajnih sredstava, kao i proširenjem saobraćajne mreže i kapaciteta. Planom se postavljaju značajni zadaci i za ostale privredne oblasti (trgovina, ugostiteljstvo, turizam, uslužno zanatstvo), koji su uslovljeni predviđenim porastom realnih dohodaka stanovništva (proširenje kapaciteta, modernizovanje uređaja i dr.). Investiciona politika, predviđena Planom prilagođena je osnovnim postavkama Plana. Znatnije se povećavaju investicije u industriji kao celini, naročito u energetici, crnoj metalurgiji, hemijskoj industriji, građevinarstvu. Uporedo s tim predviđena su i obimnija ulaganja u obrtna sredstva i stvaranje materijalnih društvenih rezervi. Planom se takođe predviđa dalji brzi porast produktivnosti rada (po prosečnoj stopi porasta od blizu 7% u privredi društvenog sektora), koji bi se ostvario prvenstveno primenom nove tehnike i tehnologije, kao i primenom savremene organizacije proizvodnje. U vezi s tim, Planom se predviđa osposobljavanje velikog broja lica sa visokom, višom i srednjom spremom kao i visokokvalifikovanih i kvalifikovanih radnika. — Plan posebnu pažnju poklanja razvoju nerazvijenih područja zemlje, pri čemu su uzete u obzir veće površine nego ranijih godina. Ukupna ulaganja u osnovne fondove privrede na nerazvijenim područjima treba da iznose oko 236 milijardi din. godišnje. U pogledu razvijanja ekonomskih odnosa sa inostranstvom Planom se postavlja kao glavni zadatak ostvarenje ravnoteže između izvoza i uvoza. Planom se predviđa da ukupan obim razmene dobara sa inostranstvom treba da poraste za 74% u odnosu na 1960. godinu. Posebno u posledu uvoza predviđa se osetnjivi porast reprodukcijom materijala, a smanjenje hrane, kao i da stopa rasta uvoza treba da bude niža od porasta izvoza. — Rezultat celokupnog razvoja u planskom periodu treba da bude nastavljanje intenzivnog porasta životnog standarda stanovništva. Ukupan porast lične potrošnje treba da 1965. da poraste za oko 50% u odnosu na 1960. godinu. Takođe se predviđaju značajne promene i u strukturi lične potrošnje, pri čemu treba da dođe do porasta učešća industrijskih proizvoda. Uporedo s porastom lične potrošnje, Planom se predviđa značajno povećanje rashoda u oblasti društvenog standarda (prosečno 13% godišnje), pri čemu je težište na izgradnji stanova, škola, zdravstvenih i socijalnih ustanova, u šta će se ulagati 260 milijardi din. prosečno godišnje.

Savezni društveni plan za 1961. predviđa porast fizičkog obima industrijske proizvodnje od oko 12% u odnosu na 1960. godinu, sa prvenstvenom orijentacijom na proizvodnju sirovina i reprodukcijom materijala. Investiciona ulaganja u industriju prvenstveno se orijentišu na dovršavanje započetih objekata, a nova ulaganja na izgradnju koja će omogućiti povećanje proizvodnje reprodukcijom materijala i energetike.

Podvučena je neophodna potreba modernizovanja tehnoloških postupaka i unapređenja asortimana proizvoda. — U oblasti građevinarstva predviđa se povećanje fizičkog obima izgradnje za oko 8%. U poljoprivredi se predviđa povećanje proizvodnje za 8,5% u odnosu na vrlo povoljnu 1959, a do najvećeg porasta treba da dođe u stočarstvu. Takođe se predviđa znatno povećanje potrošnje veštačkih đubriva i sredstava za zaštitu bilja. — U oblasti saobraćaja posebno će se nastaviti sa rekonstrukcijom i modernizacijom u svim granama saobraćaja. — Posebna pažnja poklonjena je u Planu pojačanim ulaganjima za razvoj privredno nerazvijenih područja, pri čemu ukupan porast investicija na tim područjima iznosi oko 40% u odnosu na 1960. — Realni obim potrošnje stanovništva povećavaće se u 1961. za oko 8%, odnosno po stanovniku za oko 6,6%, čime se omogućava povećanje realnih ličnih dohoda zaposlenih lica za oko 4—5% u odnosu na 1960. U oblasti društvenog standarda investicije će se povećati za 13%, pri čemu se računa sa izgradnjom oko 75.000 novih stanova i sa značajnim ulaganjima za školstvo i zdravstvene službe. — U oblasti privrednih odnosa sa inostranstvom računa se sa povećanjem obima izvoza za oko 8%, i to isključivo industrijskih proizvoda. — Planom se predviđa povećanje od oko 200.000 zaposlenih lica u društvenom sektoru nepoljoprivrednih delatnosti. — Plan sadrži takođe više odredaba o režimu fondova i o merama za izvršenje Plana, među kojima i mere za sprovođenje kreditne politike.

Zakonom Saveznog budžeta za 1961. predviđa prihode u iznosu od 555.398.000.000 din. kao i rashode u istoj visini. Najznačajniji izvor prihoda Saveznog budžeta jesu porez na promet, deo doprinosa od dohotka privrednih organizacija i carine.

Osnovni zakon o finansiranju školstva utvrđuje potpuno nov sistem finansiranja škola i drugih ustanova za obrazovanje i vaspitanje (škola). Zakon određuje da školama pripadaju sredstva potrebna za njihov rad i da im ista obezbeđuje društvena zajednica preko organa, organizacija i usta-

nova zainteresovanih za obrazovanje i vaspitanje. Raspored sredstava koja škola pribavi vrši samostalno školski odbor odnosno odgovarajući organ društvenog upravljanja. Zakonom se osnivaju posebni fondovi za školstvo u opštini, narodnoj republici, autonomnoj jedinici i Federaciji. Srezovi mogu takođe osnivati ove fondove. Fondovi su pravna lica i njima se upravlja po načelima društvenog samoupravljanja. Zakonom se predviđa takođe zajedničko finansiranje, kad ima više osnivača jedne škole ili kad ona podmiruje potrebe više organa, organizacija ili ustanova. U tom slučaju njihovi odnosi regulišu se ugovorom. Zakon sadrži bliže odredbe o potrebi sredstava škole, obezbeđenju sredstava od strane političko-teritorijalnih jedinica, privrednih organizacija i samostalnih ustanova, o ličnim dohocima nastavnog i drugog osoblja u školama i dr. Lični dohodak pojedinog lica zaposlenog u školi određuje školski odbor na osnovu pravilnika koji odbor donosi u skladu s opštim propisima o nagrađivanju osoblja u školama. Zakon sadrži takođe odredbe o učešću u kontroli javnosti pri izdavanju i upotrebi sredstava za škole.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o javnim službenicima sadrži kao bitnu izmenu odredbe o povećanju za 5% plata službenika i tehničkog osoblja, kao i obezbeđivanje sredstava u visini od 5% od dosadašnjih plata koja se mogu koristiti u cilju povećanja plata prema rezultatima koje pojedini službenici postignu u izvršavanju svojih zadataka.

Zakonom o popisu stanovništva u 1961. određuje se da će se u vremenu od 1. do 7. aprila 1961. godine izvršiti popis stanovništva u Jugoslaviji. Zakon sadrži odredbe o organima koji će organizovati i sprovesti popis, o popisivačima i dr.

Odlukom o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi Federacije dodeljuje se Opštem investicionom fondu iznos od oko 5,5 milijardi dinara i Direkciji za ishranu iznos od oko 1,5 milijarde.

LJ. D.

REPUBLIČKE NARODNE SKUPŠTINE

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR SRBIJE

10. NOVEMBRA 1960.

Na četrnaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 10. novembra 1960, Narodna skupština Narodne Republike Srbije pretresla je Izveštaj Odbora za društveni nadzor o stanju i problemima inspeksijskih službi, Izveštaj Odbora za privredu Republičkog veća o problemima šumarstva i drvne industrije Narodne Republike Srbije, Izveštaj Odbora za predstavke i žalbe o radu Odbora u vremenu od 12. februara do 9. septembra 1960, Izveštaj Administrativnog odbora o pregledu finansijskog i materijalnog poslovanja u vezi sa izvršenjem predračuna prihoda i rashoda Narodne skupštine Narodne Republike Srbije za II i III tromesečje 1960, kao i Izveštaj Komisije za narodne odbore o zahtevima nekih narodnih odbora sreza Niš da se poništi Odluka Narodnog odbora sreza Niš o učešću sreza i opština u zajedničkim prihodima. Skupština je, na predlog Odbora za društveni nadzor, donela Preporuku o merama za unapređenje organizacije i funkcionisanja inspeksijskih službi, a na predlog Odbora za privredu Republičkog veća Preporuku za dalje i brže unapređenje šumarstva i drvne industrije Narodne Republike Srbije, i izabrala jednog člana Komisije za tumačenje zakona, 4 sudije okružnih sudova, a razrešila dužnosti jednog sudiju okružnog suda.

Na devetnaestoj sednici Republičkog veća i sedamnaestoj sednici Veća proizvođača, 10. novembra 1960, u ravnopravnoj nadležnosti, usvojeno je Zakon o završnom računu o izvršenju budžeta Narodne Republike Srbije za 1959, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o budžetu Narodne Republike Srbije za 1960, Odluka o izmenama Odluke o odobrenju finansijskih planova za 1960, i Odluka o zahtevima nekih narodnih odbora orština u srezu Niš da se poništi Odluka narodnog odbora sreza Niš o učešću sreza i opština u zajedničkim prihodima.

Republičko veće, na devetnaestoj sednici, 10. novembra 1960, u isključivoj nadležnosti, donelo je Zakon o bibliotekama, Zakon o izmenama i dopunama Zakona o prosvetno-pedagoškoj službi, Odluku o uvažanju ostavke i određivanju izbora za upražnjeno mesto jednog narodnog poslanika Republičkog veća.

Veće proizvođača, na sedamnaestoj sednici, 10. novembra 1960, u isključivoj nadležnosti, donelo je Odluku o odobrenju Odluke o izmenama i dopunama Statuta Znanstvene komore

Narodne Republike Srbije, Odluku o odobrenju Odluke o izmeni člana 33. Statuta Trgovinske komore Narodne Republike Srbije, verifikovalo mandat jednog narodnog poslanika izabranog na dopunskim izborima i izabralo jednog člana Odbora za privredu Veća proizvođača.

Akti koje su domovi usvojili

Zakonom o završnom računu o izvršenju budžeta Narodne Republike Srbije za 1959. pokazuje da su prihodi po Budžetu NR Srbije za 1959. ostvareni u iznosu od 30.878.580.854 din., a rashodi u iznosu od 29.905.324.043 din., tako da višak prihoda iznosi 973.256.811 din. Zakon predviđa da se višak prihoda upotrebi prema rasporedu Izvršnog veća, za posebne dotacije srezovima kojima je određeno povećano učešće u zajedničkim prihodima i dotacijama, kao i za podmirenje ostalih potreba republičkih organa.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o budžetu Narodne Republike Srbije za 1960. predviđa prihode u iznosu od 31.984.000.000 din., rashode u iznosu 31.664.000.000 din. i izdvajanje za rezervni fond NR Srbije u iznosu od 320.000.000 din., i saglasno tome unosi odgovarajuće izmene u dopune u posebnom delu Budžeta NR Srbije za 1960.

Zakon o bibliotekama uređuje materiju koja se odnosi na biblioteke kao samostalne ustanove i biblioteke u sastavu državnih organa, ustanova, privrednih i društvenih organizacija. Prema svrsi kojoj služe, samostalne biblioteke se dele na narodne, naučne i stručne i specijalne biblioteke. Samostalne biblioteke mogu osnivati ne samo predstavnička tela političko-teritorijalnih jedinica, nego i ustanove, privredne i društvene organizacije kao i grupe građana pod uslovom da su obezbeđena materijalna sredstva, prostorije, uređaji i biblioteko osoblje, s tim da se finansiranje javnih biblioteka vrši po propisima o finansiranju samostalnih ustanova.

Upravljanje u samostalnim bibliotekama zasnovano je na načelima društvenog samoupravljanja. Organi upravljanja su savet i upravnik, a u većim bibliotekama postoji i stručno veće službenika biblioteke kao savetodavno telo.

Stručne poslove u vezi sa organizovanjem i unapređenjem bibliotečke službe vrši na području svake političko-teritorijalne jedinice određena javna biblioteka kao matična biblioteka.

Zakon sadrži i odredbe o korišćenju knjiga, kao i o zaštiti i čuvanju retkog bibliotečkog materijala i zbirki knjiga; o prečemu pravu kupovine ovakvog materijala i zbirki; o upravljanju bibliotekama u sastavu organa, ustanova i organizacija, kao i kaznene i druge mere kojima se obezbeđuje pravilno sprovođenje Zakona.

Zakon o izmenama Zakona o prosvetno-pedagoškoj službi predviđa povoljnije uslove u pogledu staža koji se traži za postavljanje prosvetnih savetnika.

Odluka o izmeni Odluke o odobrenju finansijskih planova republičkih fondova voda za 1960. predviđa povećanje ukupnih

sredstava odnosno utroška Republičkog fonda voda na iznos od 2.444.500.000 din., i saglasno tim izmenama utvrđuje finansijski plan prihoda i rashoda Fonda.

Odluka o zahtevima nekih narodnih odbora opština u srezu Niš da se poništi Odluka narodnog odbora sreza Niš o učešću sreza i opština u zajedničkim prihodima. Ne usvajaju se zahtevi odnosnih opština, s obzirom da Odlukom narodnog odbora sreza Niš nisu povredena prava opština u raspodeli zajedničkih prihoda, pa je preporučeno da sreski i opštinski narodni odbori sporazumno nađu rešenje za obezbeđenje sredstava za podmirenje iznetih potreba opština u ovom srezu.

Preporuka o merama za unapređenje organizacije i funkcionisanja inspeksijskih službi. Preporučuje se izvršnim većima predstavničkih tela Narodne Republike i autonomnih jedinica, kao i narodnim odborima da preduzmaju mere za dopunu propisa i uređenje nekih pitanja, usaglašavanje organizacije stvarnim potrebama, popunu radnih mesta, stručno osposobljavanje i praćenje rada inspekcija, a inspeksijskim organima i organima uprave u čijem su sastavu inspekcije, da — pridržavajući se Zakona u vršenju službe — usavršavaju metod svog rada, ostvaruju potpuniju saradnju inspeksijskih organa višeg i nižeg stepena, kao i saradnju s drugim organima. Organima radničkog i društvenog samoupravljanja ukazano je da obavezno treba da uzimaju u razmatranje izveštaje i predloge inspekcija, da preduzimaju mere za otklanjanje utvrđenih nezakonitosti i njihovih štetnih posledica, kao i da organizuju svoje službe tako da obezbede pun uvid i kontrolu njihovog funkcionisanja odnosno rada ustanova i organizacija radi sprečavanja nezakonitosti i nepravilnosti u korišćenju društvene imovine, ostvarivanju prava proizvođača i građana i zaštiti društvenih interesa.

Preporuka za dalje i brže unapređenje šumarstva i drvne industrije Narodne Republike Srbije. Preporučuje se Izvršnom veću Narodne skupštine NR Srbije, predstavničkim i izvršno-političkim organima autonomnih jedinica, kao i narodnim odborima da povećaju ulaganja u investiciona sredstva radi stvaranja uslova za primenu savremenih metoda gazdovanja šumama, kao i da, u skladu s tim, prvenstveno preduzmaju mere za proširenje šumskih kapaciteta, očetinjavanju očuvanih lišćarskih šuma, izgradnju šumskih komunikacija, nabavku opreme, prilagođavanje strukture drveno-industrijskih kapaciteta strukturi šumskog fonda, jače angažovanje opština u rešavanju problema šumarstva i drvne industrije, bolju korišćenje naučno-istraživačkih službi u rešavanju ovih problema itd. Takođe je ukazano na potrebu izmene stopa fonda za unapređenje šumarstva, izmene propisa i pitanje sprovođenja mera koje iz toga proizlaže, kao što su pitanja u vezi sa statusom šumskih gazdinstava i slično.

23. DECEMBRA 1960.

Na petnaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 23. decembra 1960, Narodna skupština NR Srbije pretrpela je izveštaj Odbora za organizaciju vlasti i upravu Republičkog veća o stanju i razvoju društvenog upravljanja ustanovama javnih službi, donela Preporuku za dalje unapređenje rada i funkcionisanja društvenog upravljanja ustanovama javnih službi, i izabrala odnosno razrešila dužnosti sudija okružnih i okružnih privrednih sudova.

Na dvadesetoj sednici Republičkog veća i osamnaestoj sednici Veća proizvođača, 23. decembra 1960, u ravnopravnoj nadležnosti, usvojen je Zakon o eksploataciji ciglarske i grnčarske gline, peska, šljunka i kamena, Zakon o radnim odnosima poljoprivrednih radnika zaposlenih kod privatnih poslodavaca, Zakon o proglašenju Fruške gore za nacionalni park, Zakon o Republičkom fondu za unapređenje izdavačke delatnosti, Zakon o Republičkom fondu za unapređenje kulturnih delatnosti, Zakon o ukidanju Fonda za socijalne ustanove NR Srbije, Odluka o privremenom finansiranju državnih potreba NR Srbije u periodu januar—mart 1961. i Odluka o odobrenju završnog računa Investicionog fonda NR Srbije za 1959.

Republičko veće, na svojoj dvadesetoj sednici, 23. decembra 1960, izabralo je 10 članova u Savet Advokatske komore i potvrdilo Uredbu o osnivanju Sekretarijata za informacije Izvršnog veća Narodne skupštine NR Srbije.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o eksploataciji ciglarske i grnčarske gline, peska, šljunka i kamena određuje način i uslove pod kojima se može obavljati eksploatacija ovih mineralnih sirovina za građevinske i zanatske svrhe odnosno za sopstvene potrebe pojedinih građana. Eksploatacija se, po pravilu, vrši na određenom prostoru — eksploatacionom polju — koje određuje savet opštinskog narodnog odbora nadležan za poslove rudarstva. Kao korisnici, eksploatacijom se mogu baviti proizvodne organizacije, stambene zajednice i druga društvena pravna lica, mesni odbori, građanska pravna lica, društvene organizacije i druga udruženja, odnosno pojedini građani. Opštinski narodni odbor može za privredne ili druge organizacije propisati da je za eksploataciju potrebno prethodno odobrenje, odnosno za privatne zanatlije — prijava. Sem toga, odobrenje moraju imati i organizacije koje vrše eksploataciju na industrijski način, kao i svi korisnici koji vrše eksploataciju na zaštićenim područjima. Za eksploataciju mineralnih sirovina,

na zemljištu koje nije uključeno u eksploataciono polje, a dato je na korišćenje privrednim i drugim organizacijama ili se nalazi u svojini građana, građanskih pravnih lica, društvenih organizacija i drugih udruženja, nije potrebno odobrenje ni prijava.

Zakon o radnim odnosima poljoprivrednih radnika zaposlenih kod privatnih poslodavaca. Radni odnos sa ovim radnicima zasniva se pismenim ugovorom o radu, koji se obavezno podnosi na registrovanje organu uprave opštinskog narodnog odbora nadležnom za poslove rada i radnih odnosa. Zakon predviđa osmočasovno radno vreme u toku radnog dana. Za vreme velikih poljoprivrednih radova, radno vreme može biti i duže, ali ne više od 10 časova dnevno. Ako u toku godine prosek radnog vremena pređe 8 časova, poslodavac je dužan da isplati radniku naknadu za prekovremeni rad uvećanu za 50%. Zakon propisuje da plata ne može biti manja od 6.000 din. mesečno i određuje način obračunavanja (u naturi i u gotovini), isplate, obavezu poslodavca da plaća određene doprinose kao i da će se u pogledu onih odredaba ugovora koje su protivne zakonu, primenjivati zakon, određujući i kazne za prekršaje odredaba zakona.

Zakon o proglašenju Fruške gore za nacionalni park. U cilju zaštite prirodnih lepota, istorijskih spomenika, biljnog i životinjskog sveta, osobenosti zemljišta i stvaranja uslova za odmor i turizam, Fruška gora se proglašava za nacionalni park, kojim će upravljati samostalna ustanova pod nazivom Nacionalni park »Fruška gora« sa sedištem u Novom Sadu. Ustanova je pravno lice, koje se finansira po propisima o finansiranju samostalnih ustanova, a organizuje se i radi po načelima društvenog samoupravljanja. Prava i dužnosti osnivača vrši Izvršno veće Narodne skupštine AP Vojvodine. Organi upravljanja su savet i direktor. Zakonom se jednovremeno ukida ustanova sa samostalnim finansiranjem Narodno izletište »Fruška gora« sa sedištem u Sremskoj Kamenici i regulišu osnovi sa Lovnim gazdinstvom u Beogradu u pogledu upravljanja lovištem »Fruška gora«.

Zakon o Republičkom fondu za unapređenje izdavačke delatnosti. Osniva se Republički fond za unapređenje izdavačke delatnosti sa ciljem da unapređuje izdavačke delatnosti i da obezbedi stalna sredstva za podsticanje i pomaganje izdavanja naučnih, umetničkih, stručnih i drugih dela i publikacija. Zakon određuje izvore prihoda i organe upravljanja Fondom kao pravnim licem.

Zakon o Republičkom fondu za unapređenje kulturnih delatnosti. Osniva se Republički fond za unapređenje kulturnih delatnosti sa ciljem da obezbeduje stalna sredstva za podsticanje i pomaganje delatnosti od posebnog interesa za razvitak kulturnog života. Fond ima svojstvo pravnog lica, kojim upravlja upravni odbor sastavljen od predsednika i 10 članova. Zakon određuje izvore prihoda Fonda, ciljeve upotrebe i način dodeljivanja sredstava za te ciljeve.

Zakon o ukidanju Fonda za socijalne ustanove NR Srbije. Ukida se ovaj Fond sa 31. decembrom 1960, a njegovi prihodi postaju prihodi Republičkog fonda, ukoliko se ne ustupaju sreskim fondovima kao namenska dotacija. Saglasno tome, prihodi će ići kao namenska dotacija u korist samo onih sreskih fondova koji ispunjavaju ovim Zakonom određene uslove u pogledu namene utroška sredstava, što mora biti utvrđeno propisima o organizaciji i radu sreskog fonda.

Odluka o privremenom finansiranju državnih potreba NR Srbije u periodu januar—mart 1961. predviđa ukupne rashode u iznosu do 7.916.000.000 din. koji će služiti za finansiranje državnih potreba NR Srbije do donošenja Budžeta NR Srbije za 1961.

Odluka o odobrenju završnog računa Investicionog fonda NR Srbije za 1959. Odobrava se završni račun ovog fonda za 1959. sa ostvarenim prilivom sredstava od 11.114.823.000 din., od čega je korišćeno 5.773.023.000 din., tako da višak sredstava koja se prenose u 1960. iznosi 5.341.800.000 din.

Preporuka za dalje unapređenje rada i funkcionisanja društvenog upravljanja ustanovama javnih službi. Preporukom se ukazuje na potrebu blagovremenog i potpunijeg izvršavanja finansijskih obaveza prema ovim ustanovama od strane organa, ustanova i organizacija, koje su preuzele takve obaveze, potpunijeg regulisanja pitanja koja su ostavljena da se regulišu osnivačkim aktima odnosno statutima, pravilima i poslovnicima, kao i da se posveti više pažnje strukturi, blagovremenom izboru i sastavu organa društvenog upravljanja. Isto tako, Preporukom se ukazuje na značaj preciznijeg regulisanja i razvijanja odgovornosti organa društvenog upravljanja i njihovih članova prema interesima, šireg učešća javnosti u radu organa upravljanja, usavršavanja metoda rada organa društvenog upravljanja, usklađivanja odnosa između drugih organa upravljanja unutar ustanove, međusobne saradnje organa društvenog upravljanja raznih ustanova, kao i na korisnost saradnje organa društvenog upravljanja — naročito u okviru rima komune — sa organima radničkog samoupravljanja, rukovodstvima društvenih organizacija i drugim faktorima, u rešavanju zajedničkih zadataka.

J. S.

SEDNICE SABORA NR HRVATSKE

11. NOVEMBRA 1960.

Na petnaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 11. novembra 1960, Sabor NR Hrvatske saslušao je ekspozice predstavnika Izvršnog veća o predlogu završnog računa o izvršenju budžeta NR Hrvatske (republičkog budžeta) za 1959. Pored toga, Sabor je izabrao dve sudije Okružnog suda u Karlovcu, po jednog sudiju okružnih sudova u Osijeku i Puli, predsjednika i dve sudije Okružnog privrednog suda u Slavonskom Brodu, i razrešio dužnosti pet sudija Vrhovnog suda NR Hrvatske i po jednog sudiju Okružnog suda u Zagrebu i Puli. Na kraju, Sabor je usvojio izveštaj Administrativnog odbora o izvršenju proračuna prihoda i rashoda Sabora u trećem tromesečju 1960.

Republičko veće i Veće proizvođača na svojim šesnaestim odvojenim sednicama, 11. novembra 1960, usvojili su: Završni račun o izvršenju budžeta NR Hrvatske (republičkog budžeta) za 1959, Zakon o Komori za industriju i rudarstvo, saobraćaj i građevinarstvo NR Hrvatske, Zakon o porezu na promet duvana i Zakon o načinu upotrebe dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, na svojoj šesnaestoj sednici, 11. novembra 1960, usvojilo je: Zakon o bibliotekama, Zakon o muzejima, Zakon o proglašenju zapadnog dela ostrva Mljet nacionalnim parkom, Zakon o izmenama i dopunama o teritorijalnoj nadležnosti i sedišta okružnih privrednih sudova na području NR Hrvatske, Zakon o primenivanju vaspitnih mera upućivanja u disciplinski centar i pojačanog nadzora organa starateljstva, i, na kraju, izabralo 10 članova Saveta Advokatske komore NR Hrvatske.

Veće proizvođača, kao isključivo nadležno, na svojoj šesnaestoj sednici, 11. novembra 1960, raspravljalo je o korišćenju sredstava i raspolaganju čistim prihodom Zajednice elektroprivrednih poduzeća Hrvatske i Željezničkog transportnog poduzeća u Zagrebu. Veće je utvrdilo da su pomenute privredne organizacije postupale pravilno u korišćenju sredstava i raspodeli čistog prihoda u 1959.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o završnom računu o izvršenju budžeta HR Hrvatske (republičkog budžeta) za 1959. Zakonom se utvrđuje da su u budžetskoj 1959. ostvareni prihodi u iznosu od 18.282.173.770 din., a da su rashodi izvršeni u iznosu od 18.219.540.000 din. Višak prihoda nad rashodima po završnom računu republičkog budžeta u iznosu od 62.633.770 din. prenosi se u korist republičkog rezervnog fonda za 1960.

Zakon o Komori za industriju i rudarstvo, saobraćaj i građevinarstvo NR Hrvatske donesen je na temelju odredaba iz čl. 21. i 27. Zakona o udruživanju i poslovnoj saradnji u privredi. Njime su obuhvaćena samo neka osnovna pitanja u vezi sa osnivanjem Komore, pošto su pitanja u vezi sa organizacijom i radom Komore regulisana odredbama Saveznog zakona o udruživanju i poslovnoj saradnji u privredi. U Zakonu je naglašeno da se Komora mora orijentisati prvenstveno na one grane i delatnosti u industriji, rudarstvu, saobraćaju i građevinarstvu, koje su od posebnog značaja za NR Hrvatsku. Blize odredbe o zadacima i organizaciji Komore određuje se statutom Komore. Organi Komore su skupština, upravni odbor i nadzorni odbor, dok se statutom Komore mogu odrediti i drugi organi s pravom odlučivanja, kao i savetodavni organi. Nadzorni organi nad radom Komore Izvršno veće Sabora i republički organi uprave nadležni su za poslove industrije i rudarstva, saobraćaja i građevinarstva.

Zakon o porezu na promet duvana. Ranijih godina Republičkim društvenim planom donošene su i odredbe o porezu na promet duvana i o visini stope ovog poreza. Sada se to reguliše ovim Zakonom. Prema odredbi člana 2. Zakona, visinu stope poreza na duvan i način naplate propisaje Izvršno veće Sabora.

Zakon o načinu upotrebe dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada određuje izvor sredstava za izgradnju novih i popravku ili dogradnju postojećih sudskih zgrada, sreskih zatvora, zgrada za potrebe javnog tužilaštva, kao i za nabavku opreme za te zgrade. Zakon dalje određuje da se izgradnja, popravke i dogradnja sudskih zgrada vrši prema programu izgradnje koji utvrđuje Izvršno veće na predlog Državnog sekretarijata za pravosudnu upravu odnosno Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove, uz prethodno mišljenje sreskih narodnih odbora. Dopunska sredstva mogu koristiti političko-teritorijalne jedinice koje u pogledu potrebe izgradnje, ekonomičnosti, upotrebe sredstava, roka izvršenja, izgradnje i iznosa sopstvenog učešća pruže povoljne uslove za korišćenje dopunskih sredstava. O korišćenju ovih sredstava Državni sekretarijat za pravosudnu upravu zaključuje ugovor s narodnim odborom. Ta sredstva se evidentiraju na posebnom računu kod Narodne banke — Centrale za NRH, prenose se iz godine u godinu i troše u namenjene svrhe, dok ne bude izvršen program izgradnje sudskih zgrada. Svake godine sastavlja se završni račun dopunskih sredstava koja odobrava Izvršno veće.

Zakon o bibliotekama predviđa mogućnost osnivanja raznih vrsta biblioteka prema nameni i specifičnosti njihovih zadataka. Naravno je podvučena važnost razvika široke mreže biblioteka, jer je data mogućnost da se osnivaju biblioteke ne samo kao samostalne ustanove, već i biblioteke u sastavu državnih organa, ustanova, privrednih i društvenih

organizacija. Biblioteke, organizovane kao samostalne ustanove, finansiraju se po proriscima o finansiranju samostalnih ustanova, dok će biblioteke u sastavu državnih organa, ustanova, privrednih i društvenih organizacija finansirati njihov osnivač. Registracijom kod Saveta za kulturu i nauku NR Hrvatske biblioteke stiču pravnu sposobnost. Biblioteke su organizovane kao samostalne ustanove na načelima društvenog samoupravljanja. Savetu biblioteke date su široke kompetencije u određivanju zadataka i radu biblioteke. Pojednim bibliotekama data je uloga matičnih biblioteka za određeno područje. Koje će biblioteke delovati u ovom svojstvu, određuju saveti narodnih odbora opština odnosno kotara, nadležni za poslove kulture. Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu data je uloga matične biblioteke za celo područje NR Hrvatske, a kao poseban zadatak, uloga matične biblioteke za biblioteke fakultetskih i sveučilišnih ustanova i visokih škola, kao i za druge opšte i specijalne naučne biblioteke. Nadzor nad zakonitošću rada samostalnih biblioteka vrše organi uprave opštinskih narodnih odbora nadležni za poslove kulture, a opšti nadzor nad njihovim radom vrši Svet za kulturu i nauku NR Hrvatske. Nadzor nad stručnim radom biblioteka vrše matične biblioteke i Centralna matična biblioteka. Predviđene su i kaznene sankcije za slučaj da privredne izdavačke organizacije i ustanove, kao i privredne organizacije za promet knjigama ne ponude prilikom otpisa, materijal na prodaju matičnim bibliotekama kao i za slučaj da štamparske i izdavačke privredne organizacije i ustanove ne dostave obavezni primerak.

Zakon o muzejima. Zakonom je određen cilj, zadatak i metod rada muzeja pri čemu je naročito naglašena vaspitna delatnost muzeja. Određeni muzeji su matični muzeji za više manjih muzeja s kojima će saradivati i pružati im pomoć prilikom prikupljanja građe i obrade materijala, pri izlaganju i kulturno-prosvetnoj i vaspitnoj delatnosti. Posebnu ulogu obavljaju matični muzeji time što će područne muzeje snabdevati izvornom muzejskom građom ili potrebnim reprodukcijama. Registracijom muzeji postaju pravno lice. Muzejske zbirke evidentiraju organi uprave opštinskog narodnog odbora. Kad želi da ukine muzej, osnivač mora prethodno da sasluša mišljenje organa društvenog upravljanja muzejom. U slučaju da se osnivač muzeja ipak odluči na ukidanje data je mogućnost da se muzej pretvori u muzejsku zbirku, koja zahteva manje izdatke. Područje s koga muzej prikuplja građu određuje se aktom o osnivanju. S obzirom na značaj, zadatke i perspektive pojedinih muzeja, ostavljeno je Savetu za kulturu i nauku NR Hrvatske da odobri muzejima prikupljanje građe i izvan područja za koje su osnovani.

Zakon o proglašenju zapadnog dela ostrva Mljet nacionalnim parkom proglašuje deo ostrva Mljet nacionalnim parkom pod nazivom »Nacionalni park Mljet«. Područje »Nacionalni park Mljet« obuhvata površinu od oko 3.100 hektara zemljišta, Veliko i Malo jezero i uvalu Soline. Zakon je odredio da granicu nacionalnog parka utvrdi Izvršno veće ili organ koji ono odredi.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj nadležnosti i sedišta okružnih privrednih sudova na području NR Hrvatske donosi odredbe o osnivanju Okružnog privrednog suda u Slavonskom Brodu za područja srezova: Nova Gradiška, Slavonski Brod i Slavonska Požega. Novi okružni privredni sud u Slavonskom Brodu započinje rad 1. januara 1961.

Zakon o primenivanju vaspitnih mera upućivanja u disciplinski centar i pojačanog nadzora organa starateljstva. Na području okružnih sudova u Zagrebu, Rijeci, Karlovcu i Splitu od 1. januara 1961. primenivaće se odredbe Krivičnog zakonika o vaspitnim merama upućivanja u disciplinski centar i pojačanog nadzora organa starateljstva. Na područjima ostalih okružnih sudova u NR Hrvatskoj ove mere će se primenivati najkasnije od 1. januara 1962. Ukoliko potrebe budu zahtevale, Državni sekretarijat za pravosudnu upravu, u saglasnosti sa Svetom za socijalnu zaštitu NR Hrvatske, može odrediti da se te mere počnu primenivati i pre 1. januara 1962.

23. DECEMBRA 1960.

Na svojim sedamnaestim odvojenim sednicama, 23. decembra 1960, Republičko veće i Veće proizvođača Sabora NR Hrvatske usvojili su Zakon o republičkom fondu za neprivredne investicije i Odluku o privremenom finansiranju potreba NR Hrvatske za mesec januar i februar 1961.

Republičko veće Sabora, kao isključivo nadležno, na svojoj sedamnaestoj sednici, 23. decembra 1960, usvojilo je Zakon o izmeni područja opština u NR Hrvatskoj.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o republičkom fondu za neprivredne investicije donesen je u skladu s odredbama čl. 13, 106. i 107. Zakona o budžetima i finansiranju samostalnih ustanova. Sredstva fonda osiguravaju se učešćem u republičkim budžetskim prihodima i to posebno za svaku godinu, a upotrebljavaju se za finansiranje svih neprivrednih investicija (za novogradnje, adaptacije, popravke i opremu objekata) u okviru programa njihovog izvođenja. Program utvrđuje Izvršno veće, na predlog upravnog odbora fonda. Neutrošena sredstva fonda prenose se u sledeću godinu. Fond ima svojstvo pravnog lica, njime upravlja upravni odbor koja imenuje Izvršno veće.

Zakon o izmeni opština u NR Hrvatskoj. Zakonom se u srezu Osijek ukidaju opštine Bizovac, Drenje, Gorjani i Semeljci; u srezu Pula — opštine Motovun, Podčajan, Višnjani i Vodenjak; u srezu Sisak — opštine Dubica, Lekenik i Martinska Ves

u srezu Slavonski Brod opštine Brodski Stupnik, Lužani, Slavonski Samac i Trnjeni. Područja ukinutih opština pripajaju se drugim određenim opštinama vodeći pri tome računa o željama stanovništva i daljem normalnom i nesmetanom ekonomskom razvoju dotičnih područja. Ove izmene će se izvršiti 1. januara 1961.

Odluka o privremenom finansiranju potreba NR Hrvatske za mesec januar i februar 1961. Pošto društveni plan NR Hrvatske i republički budžet za 1961. neće biti doneseni do kraja 1960. Odlukom se osigurava finansiranje budžetskih potreba NR Hrvatske u toku 1961. tj. do donošenja novog budžeta.

E. K.

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR SLOVENIJE

16. DECEMBRA 1960.

Na sedamnaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 16. decembra 1960, Narodna skupština NR Slovenije izabrala je predsednika i pet članova novog Okružnog suda u Kranju i razrešila sedam sudija raznih okružnih sudova. Pored toga, predstavnici Izvršnog veća odgovorili su na tri pitanja narodnih poslanika.

Republičko veće i Veće proizvođača na šesnaestim odvojenim sednicama, 16. decembra 1960, u ravnopravnoj nadležnosti, usvojili su Zakon o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti voda, Zakon o korišćenju gline, peska, šljunka i kamena, Zakon o osnivanju Komore za industriju, rudarstvo, građevinarstvo i saobraćaj za NR Sloveniju, Zakon o načinu korišćenja dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada, zatim Odluku o izmeni i dopuni Društvenog plana NR Slovenije za 1960, Odluku o izmeni budžeta NR Slovenije (republičkog budžeta) za 1960, Odluku o privremenom finansiranju republičkih potreba u prvom kvartalu 1961. i Rešenje o dodeljivanju sredstava iz Rezervnog fonda NR Slovenije.

Republičko veće je, na šesnaestoj sednici, 16. decembra 1960, u isključivoj nadležnosti, prihvatilo Zakon o visokom školstvu u NR Sloveniji, Zakon o prirodnim lekovitim sredstvima i o prirodnim lečilištima, Zakon o početku primene odredaba Krivičnog zakonika o strožem nadzoru od strane starateljskog organa, Odluku o osnivanju Sreskog suda u Jesenicama i njegovoj teritorijalnoj nadležnosti, Odluku o osnivanju Sreskog suda u Zalcu i njegovoj teritorijalnoj nadležnosti i Odluku o osnivanju i teritorijalnoj nadležnosti Okružnog suda u Kranju.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o Visokom školstvu u NR Sloveniji. Visokoškolski zavodi su fakulteti, visoke škole, umetničke akademije i više škole. Tri ili više fakulteta mogu se udružiti u univerzitet, a tri ili više drugih visokoškolskih zavoda mogu se udružiti u odgovarajuće drugo udruženje. Visokoškolski zavod može osnovati narodna republika, a pod određenim uslovima i srez, opština, privredna ili druga organizacija ili udruženje visokoškolskih zavoda. Univerzitet odnosno udruženje visokoškolskih zavoda može zasnovati sama Narodna skupština ili na predlog zainteresovanih visokoškolskih zavoda. Visokoškolska nastava organizuje se u tri stepena od kojih svaki obezbeđuje sistematsko i zaokruženo obrazovanje. Nastava u prvom stepenu traje po pravilu dve godine, u prvom i drugom stepenu zajedno četiri, a u trećem najmanje jednu godinu. Za svaki stepen visokoškolske nastave mogu se upisati sva lica koja su uspešno završila školu kao i lica koja poseduju odgovarajuću praksu i iskustvo a nisu završila potrebne škole pod uslovom da ispitom ili na drugi odgovarajući način dokažu da raspolazu potrebnim osnovnim znanjima. Kao vanredni studenti mogu se upisati lica koja su u stalnom radnom odnosu ili zbog drugih opravdanih objektivnih razloga ne mogu studirati kao redovni studenti. Visokoškolski zavodi i udruženja mogu organizovati i naučnoistraživački rad u svojim ustanovama. Nastavni, naučni i stručni rad u visokoškolskim institucijama obavljaju naučni i stručni saradnici kao redovni ili honorarni službenici zavoda u skladu sa statutom zavoda. Visokoškolskim zavodima i udruženjima se upravlja po načelima društvenog upravljanja. Njima upravljaju savet, uprava i rektor, dekan ili direktor. Mandat saveta visokoškolskog zavoda traje dve, a saveta udruženja tri godine. Rukovodioca zavoda bira uprava iz redova profesora zavoda na dve godine, a rukovodioca udruženja i njegovog zamenika skupština udruženja iz redova profesora zavoda — članova udruženja i to na tri godine. Svaka godina prvog i drugog stepena nastave bira svoj savet godine u koji ulaze svi nastavnici i saradnici koji učestvuju u nastavi kao i određeni broj studenata koje biraju studenti iz svojih redova. Materijalna sredstva za osnivanje i redovan rad visokoškolskih zavoda i udruženja obezbeđuje osnivač, ali oni mogu sticati prihode i iz sopstvene delatnosti. Nadzor zakonitosti akata organa visokoškolskih zavoda i udruženja vrši nadležni republički organ.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti voda. Ukida se Uprava za vodoprivredu NR Slovenije. Rešavanje svih pitanja iz delokruga ove Uprave prelazi uglavnom u nadležnost narodnih odbora, a delimično u nadležnost Sekretarijata Izvršnog veća za poljoprivredu i šumarstvo. Vodoprivredna tehnička služba se izdvaja iz oblasti uprave, čime se ukazuje na mogućnost da se i upravljanje vodama prenese na odgovarajuće organizacije.

Zakon o korišćenju gline, peska, šljunka i kamena. Za korišćenje ovih mineralnih sirovina u građevinske ili zanatske svrhe ili za njihovo korišćenje od strane pojedinaca za sopstvene potrebe, potrebna je dozvola nadležnog upravnog organa narodnog odbora opštine za građevinarstvo. Nadležni savet za građevinarstvo opštinskog narodnog odbora može odrediti zemljišta na kojima je dozvoljeno opšte i zajedničko korišćenje mineralnih sirovina za građevinarstvo bez posebne dozvole. Dozvola za korišćenje može se oduzeti ili ograničiti, ako korisnik ne poštuje odgovarajuće uslove i propise ili ugrožava javni saobraćaj, ljude i imovinu, kao i istraživačke radove.

Zakon o prirodnim lekovitim sredstvima i o prirodnim lečilištima. Prirodna lekovita sredstva kao voda, blato, pesak, gasovi, klima itd. nalaze se kao prirodno bogatstvo pod posebnom društvenom zaštitom. Opština obezbeđuje da se ona koriste u punom skladu sa interesima društva i na najekonomičniji način. Na predlog opštinskog narodnog odbora Izvršno veće Narodne skupštine NR Slovenije može mesto u kome se nalaze prirodna lekovita sredstva proglasiti prirodnim lečilišnim mestom. Narodni odbor opštine u kojoj se nalaze takva lečilišna mesta osniva poseban savet nadzornog odbora (ili »savet za lečilišta«) kao svoj izvršno-upravni organ za lečilišna mesta. Tom savetu poverena je briga o razviku lečilišnih mesta. Zakon reguliše i pitanje prirodnih lečilišta. To su zdravstvene institucije u kojima se lečenje vrši primenom prirodnih lekovitih sredstava kao na primer banje, klimatska lečilišta itd.

Zakon o osnivanju Komore za industriju, rudarstvo, građevinarstvo i saobraćaj za NR Sloveniju. Novoj Komori stavlja se u zadatak da radi na unapređenju pomenutih grana i usklađivanju njihovih odnosa i međusobnih interesa i da u tom radu sarađuje sa republičkim i saveznim organima, kao i da održava i razvija veze sa sebi sličnim organizacijama. Učlanjenje u Komoru je dobrovoljno. Članovi mogu biti privredne organizacije i zavodi iz pomenutih grana, kao i zanatske organizacije koje su obavezni članovi Savezne industrijske komore. Statut Komore usvaja skupština Komore. Sve pomenute grane moraju biti zastupljene na odgovarajući način u rukovodstvu Komore.

Zakon o načinu korišćenja dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada. Sredstva koja pripadaju NR Sloveniji na osnovu Saveznog zakona o privremenom dopunskom finansiranju izgradnje sudskih zgrada iskoristiće se kao dopunska sredstva za izgradnju novih i za opravku i dozidivanje postojećih sudskih zgrada i sreskih zatorova, kao i za izgradnju prostorija za javna tužioštva. Neiskorišćena sredstva tekuće godine prenose se na narednu godinu. Državni sekretarijat za pravosuđe NR Slovenije priprema predlog godišnjeg programa izgradnje sudskih zgrada i stara se o njegovom izvršenju.

Zakon o početku primene odredaba Krivičnog zakonika o strožem nadzoru od strane starateljskog organa. U NR Sloveniji od 1. januara 1961. primenjuju se odredbe Krivičnog zakonika o vaspitnoj meri strožeg nadzora od strane starateljskog organa.

Odluka o izmeni i dopuni Društvenog plana NR Slovenije za 1960. određuje nove doprinose političko-teritorijalnih jedinica za Fond zdravstvenog osiguranja poljoprivrednih proizvođača. Doprimos NR Slovenije sada iznosi 150 miliona din., dok doprimosi srezova i opština sa područja srezova Kranj i Ljubljana iznose 40%, Celje i Maribor 50% i Gorica, Koper, Murska Sobota i Novo Mesto 61.5% od ukupnog iznosa opšteg doprimosa koji plaćaju poljoprivredni proizvođači na području tih srezova.

Odluka o izmenama budžeta NR Slovenije (republičkog budžeta) za 1960. Prema izmenjenom rasporedu troškova pojedinim korisnicima budžeta, koji su postigli uštede, smanjuju se dodeljena sredstva za 245.697.000 din., dok se za isti iznos povećavaju sredstva dodeljena određenim državnim organima i dotacije društvenim organizacijama i društvima.

Odluka o privremenom finansiranju republičkih potreba u I kvartalu 1961. Do usvajanja republičkog budžeta za 1961. godinu, u I kvartalu 1961. potrebe republičkih organa i budžetskih institucija finansiraju se na osnovu budžeta za 1960. i to maksimalno do visine 25% rashoda republičkog budžeta za 1960.

Rešenje o dodeljivanju sredstava iz Rezervnog fonda NR Slovenije. Iz Rezervnog fonda NR Slovenije dodeljuje se opštinama Ilirska Bistrica i Piran po 11 miliona dinara kao pomoć za troškove prouzrokovane poplavama na području ove dve opštine.

Dr M. P.

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR BOSNE I HERCEGOVINE

26. NOVEMBRA 1960.

Na četrnaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 26. novembra 1960, Narodna skupština NR Bosne i Hercegovine razmotrila je izveštaj Izvršnog veća o stanju i problemima fizičke kulture i donela Preporuku za razvoj fizičke kulture i sporta u Bosni i Hercegovini. Pored toga, Skupština je razrešila dužnosti dve sudije okružnih sudova i izabrala jednog predsešnika i nekoliko sudija okružnih sudova.

Republičko veće i Veće proizvođača na svojim četrnaestim, odvojenim sednicama, 26. novembra 1960, usvojili su Zakon o završnom računu o izvršenju budžeta za 1959, Zakon o dimničarskoj delatnosti, Odluku o ovlašćenju Izvršnog veća za odobravanje korišćenja sredstava Rezervnog fonda NR Bosne i Hercegovine i Odluku o izmeni Društvenog plana NR Bosne i Hercegovine za 1960.

Republičko veće kao isključivo nadležno na svojoj četrnaestoj sednici, 26. novembra 1960, usvojilo je Zakon o osnivanju Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu, Zakon o prosvetno-pedagoškoj službi, Zakon o ukidanju opština Janja, Ribnik, Dobrnja i Srednje i Odluku o prestanku mandata narodnih poslanika Miše Rakića i Zeljka Krešića i o raspisivanju dopunskih izbora za izborni srez Kakanj i Novi Travnik.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o završnom računu o izvršenju budžeta za 1959. Prihodi budžeta NR Bosne i Hercegovine iznose 16.337.590.657 din., a rashodi 16.196.900.875 din. Višak od 140.689.782 din. ostvaren u 1959, ulazi u Rezervni fond NR Bosne i Hercegovine za 1960.

Zakon o dimničarskoj delatnosti utvrđuje poslove iz kojih se sastoji dimničarska delatnost, organizaciju dimničarske službe, prava i dužnosti lica koja vrše dimničarske poslove i lica za čije se potrebe i u čiju korist vrše dimničarski poslovi i dr. Dimničarske poslove mogu vršiti dimničarska preduzeća, komunalna preduzeća koja imaju pogon za dimničarsku službu, dimničarske zadruge, dimničarske radnje sa sredstvima u društvenoj svojini i servisi stambenih zajednica i mesnih odbora. Privatne dimničarske zanatske radnje mogu vršiti dimničarske poslove u svom rejonu sve dok opštinski narodni odbor ne organizuje posebnu dimničarsku službu, a izuzetno i u naseljima koja nisu gradskog karaktera i posle 1963. uz odobrenje opštinskog narodnog odbora.

Zakon o osnivanju Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu. Dosadašnji Prirodno-matematički osek Filozofskog fakulteta u Sarajevu postaje poseban Prirodno-matematički fakultet. Ovo je učinjeno zbog toga što između katedri i nastavnih grupa Filozofskog osekta i odgovarajućih katedri i nastavnih grupa Prirodno-matematičkog osekta postoji bitna razlika, usled čega, u okviru jedinstvenog fakulteta, nije bilo moguće donositi jedinstvena rešenja, koja ne bi štetno uticala na jedan ili drugi osek. Osim toga, različita problematika dva osekta neposredno je uticala i na pitanje kadrova, a naročito na uzdizanje naučnog podmlatka. Raspodela sredstava za opremu, učila, naučni rad, stipendije, studentske boravke i dr. dosada je vršena na štetu jednog ili drugog osekta. Razdvajanje dosadašnjeg fakulteta na dva fakulteta postalo je nužno i zbog toga što oba osekta odnosno fakulteta stoje pred krupnim i složenim zadacima reforme nastave i naučnog rada, kako je to postavio novelirani Opšti zakon o fakultetima i univerzitetima.

Zakon o prosvetno-pedagoškoj službi. Prosvetno-pedagoška služba bavi se pedagoško-istraživačkim radom, proučavanjem i unapređivanjem iskustava naprednijih škola i usavršavanjem školske prakse i službe. Ona se izdvaja iz uže uprave i organizuje se u posebnim ustanovama u okviru sreza. Poslove koordinacije ove službe vrši Republički zavod za školstvo. Zakon stavlja i posebne obaveze prosvetno-pedagoškoj službi u pogledu usavršavanja nastavnog kadra. Prosvetno-pedagoška služba postaje neposredan stručni saradnik saveta za prosvetu narodnih odbora, kojima odgovara za svoj rad. Time je sistem društvenog upravljanja u školstvu potpunjen jednim stručnim organom koji će biti od velike koristi za dalje unapređenje školstva.

Odluka o ovlašćenju Izvršnog veća za odobravanje korišćenja sredstava Rezervnog fonda. Izvršno veće je ovlašćeno da iz sredstava Rezervnog fonda NR Bosne i Hercegovine odobrava rezervnim fondovima opština pozajmice u iznosu od 200 miliona din. za podmirenje obaveza opština zdravstvenim ustanovama koje su nastale u toku 1959, kao i pozajmice u iznosu do 10 miliona din. radi pomoći postradalim od grada u 1960. Na ovaj način, pretežan deo obaveza opština zdravstvenim ustanovama biće podmiren, dok će poljoprivredni proizvođači nekih opština (Grude, Lištica, Velika Kladuša i dr.) poboljšati svoj materijalni položaj, otežan zbog velikih šteta koje je grad naneo njihovim usevima.

Odluka o izmeni Društvenog plana NR Bosne i Hercegovine za 1960. Određeno je da porez na promet pri otpuku duvana ubrano 1960, plaćaju individualni proizvođači po stopi od 5%. Snižavanje stope poreza na promet pri otpuku duvana od 10% na 5% stimuliraju se proizvođači za unapređivanje proizvodnje duvana.

Preporuka za dalji razvoj fizičke kulture i sporta u Bosni i Hercegovini. Republičkim organima, narodnim odborima, organima radničkog upravljanja, društvenim organizacijama i drugim zainteresovanim institucijama preporučeno je da posvete više pažnje razvoju i unapređenju fizičke kulture i sporta i da se založe za ubrzanje njihovog razvoja. Podvučeno je da se u okviru perspektivnih i tekućih planova Republike, srezova, komuna i privrednih organizacija utvrde potrebe i predvide sredstva za razvoj fizičke kulture i da se u okviru narodnih odbora opština osnivaju posebni fondovi koji će koncentrisati sredstva iz raznih izvora namenjenih razvoju fizičke kulture (dotacije političko-teritorijalnih jedinica, privrednih organizacija, sabirne akcije, samodoprinosi građana i sl.). Veću pažnju treba obratiti razviku fizičke kulture u radnim kolektivima, a naročito razvijanju radničkih sportskih igara, rasonodi, odmora i rekreaciji radnika. Pored toga, narodni odbori, privredne i druge organizacije treba da uložve veće napore za školovanje kadrova za potrebe fizičke kulture i sporta, za otvaranje osekta za fizičku kultruru pri pedagoškim školama itd.

24. DECEMBRA 1960.

Republičko veće i Veće proizvođača Narodne skupštine NR Bosne i Hercegovine na svojim petnaestim odvojenim sednicama, 24. decembra 1960, usvojili su Zakon o izmenama i dopunama Zakona o slatkovodnom ribarstvu, Odluku o izmenama Društvenog plana NR Bosne i Hercegovine za 1960, Odluku o privremenom finansiranju i potreba NR Bosne i Hercegovine za mesec januar 1961. i Odluku o odobrenju Završnog računa Republičkog investicionog fonda za 1959.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, usvojilo je na petnaestoj sednici, 24. decembra 1960, Zakon o muzijima, Zakon o Republičkom fondu za naučni rad i Zakon o izmenama i dopunama Zakona o organima uprave u narodnim odborima.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o slatkovodnom ribarstvu. Zbog naglog razvoja ribolovnog turizma i nedovoljnog broja čuvara ribolova, ukazala se potreba da se novim oblicima i merama zaštiti riblji fond, koji je u poslednje vreme u stalnom opadanju. Donošenjem Zakona o izmenama i dopunama Zakona o slatkovodnom ribarstvu omogućuje se donošenje detaljnijih propisa o načinu vršenja kontrole ribolova, postupku pri naplati naknade i stimulaciji čuvara ribolova, što će pozitivno uticati na unapređenje ove grane narodne privrede.

Zakon o muzejima. Od donošenja Zakona o muzejima iz 1947. mreža muzeja u Bosni i Hercegovini znatno se razvila tako da danas u Republici radi 17 muzeja i Umetnička galerija u Sarajevu. Ova i druge pojave u društveno-političkom uređenju uslovile su i donošenje novog Zakona o muzejima. On predviđa da su muzeji kulturno-prosvetne ustanove koje imaju vaspitno-obrazovnu ulogu u opštem kulturnom i idejnom uzdizanju naroda, organizovane na načelima društvenog samoupravljanja. Zakon predviđa postojanje opštih i posebnih muzeja. Opšti obrađuju i prikazuju prirodu i društvo određenog kraja, a posebni obavljaju delatnost koja se odnosi na pojedine grane nauke, umetnosti, na određene istorijske epohe, na život i rad pojedinih organizacija ili istorijskih ličnosti (prirodnački muzeji, arheološki muzeji, memorijalni muzeji, umetničke galerije i sl.). Prema području delovanja, Zakon deli muzeje na centralne i muzeje za uže područje i dr. Muzeje mogu osnivati Izvršno veće, narodni odbori i privredne i društvene organizacije. Međutim, da bi se izbeglo osnivanje muzeja gde ne postoje objektivni uslovi za njegov normalno funkcionisanje, Zakon predviđa određene uslove koji su potrebni za osnivanje muzeja. Tako se predviđa i mogućnost osnivanja muzejskih zbirki, kako samostalnih, tako i kao unutrašnjih organizacionih jedinica ustanova, privrednih i drugih organizacija. Dalje, Zakon reguliše način pribavljanja i čuvanja muzejskog materijala i sadrži odredbe o rukovanju tim materijalom i njegovoj razmeni. Svi muzeji dužni su uskladiti svoju organizaciju sa odredbama ovog Zakona u roku od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Zakon o Republičkom fondu za naučni rad. Republički fond za naučni rad, koji se osniva ovim Zakonom, imaće zadatak da doprinosi razviku naučnoistraživačkog rada i razviku naučnih ustanova. Sredstva Fonda služe za podsticanje naučno-istraživačkog rada od prvenstvenog značaja za ostvarivanje zadataka Društvenog plana NR Bosne i Hercegovine, i obezbeđuju se republičkim budžetom, dotacijama privrednih i drugih organizacija i ustanova, sredstvima iz kamata na sredstva Fonda uložena kod banke i iz drugih izvora. Sredstva Fonda mogu da služe i za dopunsko finansiranje onih naučnoistraživačkih radova za koje odgovarajuća sredstva obezbeđuju državni organi, naučne ustanove, privredne i druge organizacije. Fond finansira naučno-istraživačke radove onih naučnih ustanova, organizacija i pojedinih naučnih radnika za koje se može osnovano pretpostaviti da će odgovarajuće radove izvršiti najuspešnije. Zakon određuje da sredstva kojima raspolaže Fond nisu vezana za određenu budžetsku granu, što osigurava kontinuitet u finansiranju istraživačkih radova. Najzad, Zakon o Fondu određuje da se raspoloživa sredstva za obavljanje naučnoistraživačkih zadataka vrši na osnovu programa naučnog rada i finansijskog plana Fonda koji se utvrđuje na osnovu predloga zainteresovanih naučnih ustanova, privrednih i drugih organizacija i državnih organa.

Zakon o izmenama i dopunama Zakona o organima uprave u narodnim odborima predviđa prenošenje poslova katastarske službe sa sreskih na opštinske narodne odbore. Sreskim narodnim odborima data je pak mogućnost da u skladu sa svojim potrebama formiraju bilo upravu za katastar, bilo organizacionu jedinicu za poslove katastra, kako bi se obezbedila koordinacija rada katastarskih ureda na području sresa.

Odluka o izmenama i dopunama Društvenog plana NR Bosne i Hercegovine za 1960. Odlukom je povećano učešće sreskih fondova za unapređenje šumarstva u šumskoj taksi. Istovremeno je smanjeno učešće Republičkog fonda za šumarstvo u sreskim fondovima za šumarstvo sa 45% na 10%. Ovom decentralizacijom sredstava omogućeno je aktiviranje rezervi i veća ekonomičnost proizvodnje drveta u svim šumskim područjima Bosne i Hercegovine.

Odluka o privremenom finansiranju potreba NR Bosne i Hercegovine za mesec januar 1961. donesena je zbog toga što Budžet NR Bosne i Hercegovine za 1961. neće biti donet do kraja 1960. Odlukom se određuje privremeno finansiranje po Budžetu samo za mesec januar 1961. i to u planiranom iznosu od 1.725.000.000 din.

Odluka o odobrenju Završnog računa Republičkog investicionog fonda za 1959. Završni račun republičkog Investicionog fonda za 1959. se odobrava. Ukupna sredstva Investicionog fonda NR Bosne i Hercegovine do 31. decembra 1959. iznosila su 23 milijarde din., dok je ukupan utrošak sredstava od osnivanja Fonda do kraja 1959. iznosio 19,5 milijardi din.

LJ. B.

SEDNICE NARODNOG SOBRANJA NR MAKEDONIJE

24. NOVEMBRA 1960.

Na dvadesetoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 24. novembra 1960, Narodno sobranje NR Makedonije pretreslo je Analizu o stanju i kretanju ličnih dohoda i uvođenju stimulativnijih formi nagradivanja po učinku u privrednim organizacijama; Analizu o higijensko-epidemiološkom stanju u Republici; Informacije o finansijskom stanju nekih komunala posle uvođenja novog budžetskog sistema u 1960. koje su podneli narodni poslanici Kiril Aleksovski (o finansijskoj situaciji kdmune Prilep) i Vančo Burzevski (o zahtevima Odbora za društveni nadzor prilikom vršenja analize finansijskog stanja i trošenja društvenih sredstava od strane komunala); zatim Predlog odluke o potvrđivanju Uredbe o izmenama i dopunama Uredbe o organizaciji i radu Izvršnog veća; Predlog odluke o razrešenju i izboru sudija; i Izveštaj Administrativnog odbora o izvršenju predračuna prihoda i rashoda Narodnog sobranja za treće tromesečje budžetske 1960.

Republičko veće na svojoj osamnaestoj i Veće proizvođača na devetnaestoj sednici, 25. novembra 1960, pretresli su i usvojili Zakon o osnivanju Republičke industrijske komore i Zakon o nastojnicima zgrada.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, usvojilo je na svojoj osamnaestoj sednici, 25. novembra 1960. Zakon o zaštiti spomenika kulture i Zakon o načinu upotrebe dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada.

Veće proizvođača, na svojoj posebnoj sednici 25. novembra 1960, pretreslo je Analizu o stanju higijensko-tehničke zaštite, smeštaja i ishrane u građevinarstvu i preduzećima za proizvodnju građevinskog materijala, i Analizu o gubicima na poljoprivrednim dobrima.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o osnivanju Republičke industrijske komore. Osnovana je jedinstvena Komora za industriju, rudarstvo, građevinarstvo i saobraćaj, sa sedištem u Skopju, u cilju ostvarivanja opštih zadataka utvrđenih za komore saveznom Zakonom o udruživanju i poslovnoj saradnji u privredi.

Zakon o nastojnicima zgrada. Sve veći broj stambenih zgrada i potrebe njihovog pravilnog održavanja nametnuli su potrebu donošenja ovog zakona. Zakon predviđa uslove koje jedno lice treba da ispunjava da bi moglo obavljati dužnost nastojnika zgrade. Zasnivanje radnog odnosa vrši se dogovorom, a radni odnos može imati redovan ili privremeni karakter, što zavisi od broja sati dnevno potrebnih za normalno obavljanje dužnosti i dr.

Zakon o zaštiti spomenika kulture. Smatraju se spomenicima kulture i zaštićuju se svi nepokretni i pokretni predmeti, kao i grupe predmeta, koji su radi svj: arheološke, istorijske, sociološke, etnološke, umetničke, urbanističke i druge naučne ili kulturne vrednosti od značaja za društvenu zajednicu. Jedan od zadataka ove zaštite je da se spomenici sačuvaju u neoštećenom i izvornom stanju, kao i da se stvore uslovi da prema njihovoj nameni i značaju služe za zadovoljavanje kulturnih potreba zajednice. Značajne su odredbe Zakona kojim se predviđa mogućnost obrazovanja posebnih odbora, kao organa društvenog upravljanja radi vršenja određenih poslova u cilju zaštite spomenika kulture i što potpunijeg

uključivanja zainteresovanih društvenih organizacija i građana u zaštitu ovih spomenika. U tom smislu pojedinim udruženjima i društvenim organizacijama, koji imaju za zadatak staranje o spomenicima kulture, može se poveriti jedan ili više ovih spomenika. U okviru pretresa ovog Zakona, narodni poslanici Aleksandar Jakimovski (Kumanovo) i Zivko Vasilovski (Bitola) podneli su Narodnom sobranju izveštaj o svojim zapažanjima u pogledu stanja kulturno-istorijskih spomenika na području njihovih izbornih srezova.

Zakon o načinu upotrebe dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada reguliše način upotrebe ovih sredstava koja će se ostvariti na području Republike na osnovu Saveznog zakona o privremenom dopunskom finansiranju izgradnje sudskih zgrada.

21. DECEMBRA 1960.

Na dvadeset prvoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 21. decembra 1960, Narodno sobranje NR Makedonije pretreslo je materijal o rezultatima sprovedenih referenduma u Republici pripremljen od Odbora za organizaciju vlasti i upravu Republičkog veća, koji je prethodno bio dostavljen svim narodnim poslanicima. U toku pretresa, učinjen je osvrt na iskustva stečena u dosad sprovedenim lokalnim referendumima i istaknuta potreba za donošenjem detaljnijih propisa o ovom pitanju, kao i mogućnosti za veće korišćenje referenduma i u većim privrednim organizacijama. Na istoj sednici podneti su ekspozel o Predlogu zakona o završnom računu NR Makedonije za 1959, i o Predlogu zakona o osnivanju Republičkog fonda za naučni rad. Sobranje je, osim toga, jednoglasno usvojilo izveštaj Odbora za predstavke i žalbe o njegovom radu u drugom polugodu u 1960.

Republičko veće na svojoj devetnaestoj i Veće proizvođača na dvadesetoj sednici, 21. decembra 1960, pretresli su i usvojili Zakon o završnom računu NR Makedonije za 1959, Zakon Republičkom fondu za naučni rad, Odluku o odobrenju završnog računa Republičkog investicionog fonda za 1959, i Odluku o privremenom finansiranju potreba NR Makedonije u periodu januar—mart 1961.

Republičko veće, kao isključivo nadležno, usvojilo je na devetnaestoj sednici, 21. decembra 1960, Zakon o bibliotekama, Zakon o zaštiti prirodnih retkosti i Zakon o muzejskim ustanovama.

Veće proizvođača je na svojoj dvadesetoj posebnoj sednici, 21. decembra 1960, izvršilo verifikaciju mandata nekoliko novoizabranih narodnih poslanika i izvršilo dopunu nekih svojih odbora.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o privrednom računu NR Makedonije za 1959. Odobrava se završni račun za izvršenje budžeta Republike u 1959. godini.

Zakon o Republičkom fondu za naučni rad. Osniva se pomenuti fond, čija sredstva obezbeđuje Republički društveni plan i republički budžet. Sredstva ovog fonda će biti korišćena za podsticaj i pomaganje naučnog rada u Republici, naročito onog koji je od značaja za ostvarenje zadataka društvenog plana Republike, kao i za opšti društveni napredak. Odredbe Zakona predviđaju način upravljanja fondom kao i način i postupak za dodeljivanje sredstava iz fonda.

Zakon o zaštiti prirodnih retkosti. Pod zaštitu zakona stavljaju se oni objekti prirode koji su zbog svoje naučne, istorijske, prosvetne i kulturne vrednosti ili zbog svoje osobite prirodne lepote od značaja za društvenu zajednicu. Zakon dalje predviđa način registrovanja zaštićenih objekata prirode, organe zaštite i dr.

Zakon o muzejskim ustanovama. Muzejske ustanove su samostalne kulturno-prosvetne ustanove, organizovane na načelima društvenog upravljanja kao što su: muzeji, galerije, samostalne muzejske zbirke i samostalne galerijske zbirke. Zakon predviđa mogućnost osnivanja lokalnih muzejskih ustanova kao i njihovo osnivanje za čitavo područje Republike i detaljnije razrađuje pitanja osnivanja i načina prestanka rada ovih ustanova i njihovih organa upravljanja.

Zakon o bibliotekama detaljno reguliše materiju biblioteka, predviđajući mogućnost osnivanja biblioteka kao samostalnih ustanova, koje prema svojoj opštoj nameni mogu biti opšte ili specijalne, kao i njihovo obrazovanje u sastavu državnih organa, ustanova, privrednih i društvenih organizacija i udruženja. Zakonom se takođe regulisu pitanja tzv. matičnih biblioteka, zatim šta se smatra retkim bibliotечnim materijalom, način upravljanja bibliotekama, pitanje njihovog finansiranja i dr.

Odluka o privremenom finansiranju potreba Republike u periodu januar—mart 1961. predviđa da se to finansiranje vrši po odredbama budžeta NR Makedonije za 1960, s tim što ukupan iznos rashoda u tom razdoblju ne sme prelaziti četvrtinu ukupnog iznosa rashoda odobrenih tim budžetom.

Odluka o odobrenju završnog računa Republičkog investicionog fonda za 1959, kojom se za 1959. odobrava završni račun pomenutog fonda.

P. K.

SEDNICE NARODNE SKUPŠTINE NR CRNE GORE

24. DECEMBRA 1960.

Na jedanaestoj zajedničkoj sednici Republičkog veća i Veća proizvođača, 24. decembra 1960, Narodna skupština NR Crne Gore saslušala je ekspozé predstavnika Izvršnog veća i pretresla Analizu o finansiranju budžetske potrošnje komuna i njihove budžetske politike sa Predlogom preporuke o merama za otklanjanje nedostataka u budžetskom finansiranju i budžetskoj politici opština. Pored toga, Skupština je pretresla Izveštaj o radu Trgovinske komore NR Crne Gore za period od 25. juna 1958. do 25. juna 1960. i Izveštaj o radu Znanstvene komore NR Crne Gore za 1959, zatim razrešila dužnosti jednog sudiju Okružnog suda u Cetinju i izabrala jednog sudiju Okružnog suda u Titogradu.

Na četrnaestoj sednici Republičkog veća i trinaestoj sednici Veća proizvođača, 24. decembra 1960, usvojena je Odluka o privremenom finansiranju potreba NR Crne Gore za januar 1961.

Na četrnaestoj sednici Republičkog veća, 24. decembra 1960, usvojeni su: Zakon o dobrovoljnim vatrogasnim društvima, Zakon o zaštiti spomenika kulture, Zakon o izmenama Zakona o pomoći žrtvama fašističkog terora i Zakon o načinu upotrebe dopunskih sredstava za izgradnju sudskih zgrada; i određeni dopunski izbori za upražnjeno mesto narodnog poslanika Republičkog veća za izborni srez Kotor III.

Akti koje su domovi usvojili:

Zakon o dobrovoljnim vatrogasnim društvima. Dobrovoljna vatrogasna društva su dobrovoljne organizacije građana koje rade na otklanjanju uzroka požara i sporovod: i kontrolišu preduzimanje požarno-preventivnih mera, vrše odbranu od požara, pružaju pomoć u otklanjanju posledica od požara i elementarnih nepogoda, propagiraju vatrogastvo i stručno osposobljavaju članove vatrogasnih jedinica i vrše druge zadatke u saradnji sa organima uprave i profesionalnim vatrogasnim jedinicama. Društva se mogu osnivati u pojedinim mestima kao i u privrednim organizacijama i ustanovama. Na području opštine mogu se osnovati više dobrovoljnih vatrogasnih društava, kao i jedno dobrovoljno vatrogasno društvo za dve ili više opština ili naselja odnosno organizacija ili ustanova. Dobrovoljna vatrogasna društva imaju svojstvo pravnog lica i njima se upravlja po načelima društvenog upravljanja. Ukoliko ih ima tri ili više na području opštine, mogu se udružiti u opštinski vatrogasni savez. Opštinski vatrogasni savezi i društva koja nisu učlanjena u opštinski savez obavezni su da se udruže u Republički vatrogasni savez. Potrebna sredstva za organizaciju i rad dobrovoljnih vatrogasnih društava i njihovih saveza obezbeđuje političko-teritorijalna jedinica odnosno privredna organizacija ili ustanova koja ih je osnovala. Izvori sredstava dobrovoljnih vatrogasnih društava i njihovih saveza su još prilogi, pokloni i drugi nepredviđeni prihodi, a njihovo finansiranje vrši se putem predračuna prihoda i rashoda koje donose najviši organi upravljanja.

Zakon o zaštiti spomenika kulture. Spomenikom kulture se smatraju nepokretni i pokretni predmeti, kao i grupa predmeta koje su zbog svoje arheološke, istorijske, sociološke, etnografske, umetničke, urbanističke i druge naučne i kulturne vrednosti od značaja za društvenu zajednicu. Zakon određuje svrhu zaštite spomenika kulture i reguliše prava imalaca spomenika. U načelu, imalac spomenika snosi sve troškove u vezi sa njim,

dok se društvena sredstva angažuju samo kad troškovi održavanja spomenika prelaze ekonomsku korist koju ima od njega imalac. Službu zaštite obavljaju zavodi za zaštitu spomenika kulture koji posluju kao samostalne ustanove organizovane na načelima društvenog samoupravljanja. Zavode mogu osnivati opštinski narodni odbori, a Izvršno veće može osnovati republički zavod. Registraciju spomenika kulture vrše opštinski zavodi za zaštitu spomenika, a gde ovih nema Republički zavod, koji vodi i centralni registar svih spomenika u Republici. Najzad, Zakonom su utvrđene nadležnosti pojedinih organa za zaštitu spomenika i obezbeđen nadzor državnih organa nad radom zavoda;

Zakon o izmenama Zakona o pomoći žrtvama fašističkog terora sadrži odredbe o povećanju visine pomoći licima koja ovu primaju kao žrtve fašističkog terora i o njihovom pravu na besplatnu zdravstvenu zaštitu. Besplatna zdravstvena zaštita obuhvata: lekarski pregled i lečenje u zdravstvenoj ustanovi, kao i u stanu bolesnika; davanje lekova i drugih lekovitih sredstava i sanitetskog materijala potrebnog za lečenje, i dr. Opštinski narodni odbori ovlašćeni su da svojim propisima mogu proširiti obim prava na zdravstvenu zaštitu;

Zakon o načinu upotrebe dopunskih sredstava za gradnju sudskih zgrada određuje upotrebu ovih sredstava koja se ostvare u NR Crnoj Gori u vremenu od 1. januara 1960. do zaključno 31. decembra 1965. Opštinama će se ova dopunska sredstva dodeljivati srazmerno osnovnim sredstvima koja budu obezbedila za izgradnju novih i opravku i dogradnju postojećih sudskih zgrada i sreskih zatvora. Ova dopunska sredstva će se koristiti na osnovu perspektivnog i godišnjeg programa izgradnje sudskih zgrada i sreskih zatvora, koje utvrđuje Izvršno veće u skladu sa perspektivnim i godišnjim društvenim planovima. Za potrebe izgradnje zgrada javnih tužilaštva, pored sredstava koja se predviđaju u saveznom budžetu, mogu služiti dopunska sredstva za izgradnju sudskih zgrada i sreskih zatvora;

Odluka o privremenom finansiranju NR Crne Gore za mesec januar 1961. Odobrava se privremeno finansiranje rashoda republičkih organa i ustanova za januar 1961, s tim da lični i materijalni rashodi ne mogu biti veći od iznosa ovih rashoda u januaru 1960. Takođe je predviđeno da se samostalnim ustanovama i društvenim organizacijama mogu davati dotacije za njihove najneophodnije potrebe, ali ne u većem iznosu od iznosa u januaru 1960.

Preporuka narodnim odborima o merama za otklanjanje nedostataka u budžetskom finansiranju i budžetskoj politici opština. Da bi se otklonio niz negativnih pojava u budžetskom finansiranju opština doslednim sprovođenjem u život novog budžetskog sistema, i obezbedila politika koja garantuje uspešan razvoj komunalnog uređenja, preporučuje se narodnim odborima da se finansiranje budžetske potrošnje opština uskladi sa principima novog budžetskog sistema, čiji je osnovni smisao da se visina rashoda kreće u okvirima stvarnih mogućnosti; zatim da se posebna briga posveti ubiranju i do ekonomski opravdane mere zahvatanju budžetskih sredstava, kao i da se organizuje blagovremena i puna naplata materijalnih obaveza građana prema zajednici. Pored toga, u raspolodi budžetskih sredstava treba sprovesti princip prioritnog obezbeđenja onih zadataka koji proističu iz određenih zakonskih propisa; obezbediti u krajnjem roku izmirenje prispelih budžetskih obaveza iz ranijih godina; maksimalno pojačati društveni nadzor i kontrolu u trošenju budžetskih sredstava; i preduzeti mere za bolje funkcionisanje finansijske službe u narodnim odborima.

A. P.

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

SEDNICA 8. NOVEMBRA 1960.

Član Saveznog izvršnog veća i predsednik Izvršnog veća NR Srbije Miloš Minić izvestio je na sednici Savezno izvršno veće o putu jugoslovenske vladine delegacije u Meksiko. Delegacija, koju je predvodio Miloš Minić, prisustvovala je proslavi 150-godišnjice nezavisnosti, 100-godišnjice reforme i 50-godišnjice revolucije Meksika.

Savezno izvršno veće je, zatim, razmatralo i usvojilo Nacrt zakona o organizaciji Jugoslovenskih železnica i Nacrt zakona o organizaciji Jugoslovenskih pošta, telegrafa i telefona. Oba nacrta zakona su upućeni Saveznoj narodnoj skupštini na dalje razmatranje.

Na sednici su takođe razmatrani problemi u vezi sa finansiranjem škola i drugih ustanova za obrazovanje i vaspitanje. Stalo se na stanovište da treba, u cilju usklađivanja materijalne osnove škola sa njihovim položajem samostalnih društvenih ustanova i razvijanja njihove inicijative, kao i u cilju daljeg izgrađivanja društvenog samoupravljanja u oblasti obrazovanja i vaspitanja, zakonom utvrditi materijalnu samostalnost škola

i stabilnost izvora sredstava za njihov rad, izgradnju i opremanje. Smatra se da zajednica treba da obezbedi školama potrebna sredstva preko političko teritorijalnih jedinica, privrednih i društvenih organizacija, državnih organa i drugih pravnih lica zainteresovanih za obrazovanje i vaspitanje omladine i odraslih. Pored toga, smatra se da treba osnovati društvene fondove za školstvo, preko kojih bi se obezbedila dovoljna i stabilna sredstva za neophodnu izgradnju i opremanje novih škola, kao i za proširenje i poboljšanje materijalne osnove postojećih škola. Načela koja su prihvaćena na ovoj sednici biće uneta i razrađena u novom Zakonu o finansiranju škola i drugih ustanova za obrazovanje i vaspitanje.

Savezno izvršno veće usvojilo je Uredbu o Jugoslovenskom bibliografskom institutu, kojom se utvrđuje da će postojeći Bibliografski institut FNRJ nastaviti sa radom kao samostalna ustanova pod nazivom Jugoslovenski bibliografski institut sa sedištem u Beogradu. Uredbom se takođe utvrđuju zadaci Instituta, način upravljanja i obezbeđenja sredstava, kao i sve ostalo potrebno za njegov rad. Pored toga, prihvaćena je i Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o statističkoj školi.

Zatim je na sednici prihvaćena Odluka o prestanku važenja najviših prodajnih cena za rezanu građu bukve, kojom se ukidaju plafonirane cene za rezanu građu bukve a promet ovom građom stavlja pod režim evidencije i kontrole cena.

Doneto je takođe Rešenje o izmeni Rešenja o rasporedu i uslovima korišćenja sredstava predviđenih Saveznim društvenim planom za 1960. za razvitak privredno nerazvijenih područja, kojima se podiže procenat učešća narodnih republika u finansiranju investicija u nerazvijenim područjima od 50% na 60%, od njihove predračunske vrednosti, kao i Rešenje o rasporedu korišćenja sredstava predviđenih Saveznim društvenim planom za 1950. za investicije na teritoriji NR Crne Gore.

Na kraju, Savezno izvršno veće prihvatilo je Odluku o otvaranju Ambasade FNRJ u Mogadišu (Somalija). Odluku o podizanju ranga Konzulata FNRJ u Aleksandriji na stepen Generalnog konzulata i ratifikovalo više međunarodnih sporazuma.

SEDNICA 9. DECEMBRA 1960.

Savezno izvršno veće razmatralo je i prihvatilo predlog Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965, predlog Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije za 1961, predlog Saveznog budžeta za 1961. i predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnim službenicima. Svi ovi predlozi biće upućeni na dalje razmatranje Saveznoj narodnoj skupštini.

Na sednici su donete sledeće uredbe:

Uredba o profesionalnoj rehabilitaciji dece osiguranika, kojom se utvrđuju uslovi i način osposobljavanja invalidne dece za samostalan život i rad. Prema Uredbi pravo na profesionalnu rehabilitaciju imaće deca radnika, službenika, i ličnih i porodičnih penzionera za koju se isplaćuje dečji dodatak. Profesionalnom rehabilitacijom deca-invalidi osposobljavaju se za poslove za koje se traži stručno obrazovanje priučenog i kvalifikovanog radnika;

Uredba o završnim računima privrednih organizacija za 1960, kojom se predviđa da privredne organizacije pripreme svoje završne račune za ovu godinu na isti način kao za 1959. i utvrđuje način prijema, pregleda i donošenja rešenja od strane Službe društvenog knjigovodstva;

Uredba o višoj školi za civilnu zaštitu, kojom se predviđa osnivanje ove škole sa sedištem u Beogradu. Škola će imati zadatak da stručno osposobljava kadrove za poslove civilne zaštite u organima uprave, ustanovama i organizacijama za koje je potrebna viša stručna sprema. Redovno obrazovanje traje dve godine, a nastava će se izvoditi po posebnom nastavnom planu i programu. Škola ima takođe zadatak da putem tečajeva, seminara i drugih oblika nastave radi na daljem stručnom usavršavanju službenika koji obavljaju poslove civilne zaštite;

Uredba o osnivanju i radu Muzeja revolucije naroda Jugoslavije, kojom se osniva Muzej revolucije naroda Jugoslavije u Beogradu. Muzej ima zadatak da prikuplja, sređuje, naučno obrađuje i izlaže predmete i dokumente iz istorije radničkog pokreta Jugoslavije i narodnooslobodilačkog rata, kao i da na razne načine populariše borbu naroda Jugoslavije u narodnooslobodilačkom ratu i tekovine narodne revolucije;

Uredba o ukidanju Uredbe o upravama prihoda, Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o zvanjima i platama službenika unutrašnjih poslova, Uredba o izmenama Uredbe o armijskom dodatku građanskih lica na službi u Jugoslovenskoj narodnoj armiji i posebnom dodatku javnih službenika za rad na poslovima odnosno radnim mestima štetnim po zdravlje na službi u JNA i Uredba o izmenama Uredbe o platama podoficira, oficira i vojnih službenika.

Savezno izvršno veće je prihvatilo takođe Odluku o dodeljivanju sredstava iz privrednih rezervi Federacije, Odluku o izmenama i dopunama Odluke o stručnoj spremi službenika sanitarne inspekcije, Odluku o dopunama Odluke o određivanju novih dalekovoda i trafo-stanica koji će se u 1960. finansirati iz sredstava Opšteg investicionog fonda i Rešenje o načinu plaćanja cene vrednosti određene uvozne opreme Jugoslovenskih železnica.

Na sednici je takođe odlučeno da se za sekretara SIV-a za industriju postavi *Danilo Kekić*, a za sekretara SIV-a za saobraćaj i veze *Marin Cetinić*, članovi Saveznog izvršnog veća. Odlučeno je da se za novog predsednika Odbora SIV-a za budžet i službenička pitanja imenuje *Zoran Polić*, član Saveznog izvršnog veća, kao i da se za članove Odbora SIV-a za Perspektivni društveni plan imenuju *Marin Cetinić* i *Danilo Kekić*, za članove Odbora SIV-a za privredu *Liupčo Arsov*, *Marin Cetinić*, *Danilo Kekić* i *Zoran Polić*, a za člana Odbora SIV-a za prosvetu i kulturu *Ašer Deleon*, sekretar Centralnog veća SSJ.

Na kraju, Savezno izvršno veće ratifikovalo je nekoliko međunarodnih sporazuma.

SEDNICA 27. DECEMBRA 1960.

Savezno izvršno veće razmatralo je i prihvatilo Uredbu o izmenama i dopunama Uredbe o deviznom poslovanju, kojom se na novim osnovama reguliše robni i platni promet sa inostranstvom. Uredbom se znatno liberalizuje režim uvoza i raspodele deviza i uvode četiri kategorije uvoza: liberalizovani uvoz, uvoz sa liberalnim izdavanjem uvoznih dozvola (gde se uključuje uvoz koji je automatski dozvoljen do visine raspoloživih stranih sredstava plaćanja korisnika i uvoz sa posebne liste sa koje se uvozne dozvole izdaju liberalno), kontingentirani uvoz i izvoz sa restriktivnim izdavanjem uvoznih dozvola. U okviru takvog režima uvoza, privredne organizacije zadržavaju na slobodno raspolaganje jedan deo stranih sredstava plaćanja koja su ostvarile izvozom robe i vršenjem usluga (visina ovog dela biće utvrđena naknadno), dok ostali veći deo obavezno prodaju Narodnoj banci FNRI. Platni promet sa inostranstvom i prodaju stranih sredstava plaćanja vrše Narodna banka i druge za to ovlašćene banke na bazi jedinstvenog obračunskog kursa. Uredbom je takođe omogućeno privrednim organizacijama da mogu dobiti i dodatna strana sredstva plaćanja, što će stimulatino delovati na povećanje robne razmene sa inostranstvom.

U vezi s tim doneta je i Odluka o utvrđivanju obračunskog kursa u platnom prometu sa inostranstvom, kojom je utvrđeno da se od 1. januara 1961. kupovina i prodaja deviza i valuta u platnom prometu sa inostranstvom vrši na osnovu obračunskog kursa koji odgovara zvaničnom kursu uvećanom za 150%.

Zatim je Savezno izvršno veće prihvatilo Uredbu o izmeni Uredbe o postupku za sprovođenje nacionalizacije najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, kojom se omogućuje produženje rada komisijama za nacionalizaciju najamnih zgrada i građevinskih zemljišta do 30. juna 1961. i Uredbu o upotrebi sredstava za investicije u 1961, kojom su privremeno zadržane i za 1961. sve odredbe o upotrebi sredstava za investiranje koje su važile za 1960.

Na sednici je takođe doneta Odluka o izmenama i dopunama Odluke o upotrebi 6% budžetske rezerve obrazovane od prihoda budžeta političko-teritorijalnih jedinica za 1959, kojom se utvrđuje da se ova sredstva mogu koristiti kao pozajmice za isplatu neizmirenih obaveza prema zdravstvenim ustanovama koje su nastale do kraja 1959, s tim da se sve pozajmice vrate do 30. novembra 1961. Pored toga, doneta je Odluka o upotrebi sredstava čije je korišćenje ograničeno Uredbom o raspodeli sredstava za investicije u 1960 i Odluka o primeni kamatne stope na fond osnovnih sredstava prilikom utvrđivanja posebnog učešća u dohotku od strane železara.

Na kraju, Savezno izvršno veće je donelo Odluku o podizanju ranga poslanstva FNRJ u Bejrutu na stepen ambasade i ratifikovalo nekoliko međunarodnih sporazuma.

J. M.

ISPRAVKA: U broju 11/1960 tehničkom omaškom nisu odštampani inicijali Dr. D. S. — autora informativnog prikaza »Upravni spor«.

AUTO-PUT 1960.

U 1960. omladina Jugoslavije, u zajednici sa 19 građevinskih preduzeća, izgradila je 82 km modernog asfaltnog i betonskog kolovoza, kao deo Auto-puta bratstva i jedinstva Ljubljana—Gevgelija.¹ Pored potpune izgradnje 51 km betonskog kolovoza na deonici Malošište—Grdelica u NR Srbiji i 31 km asfaltnog kolovoza na deonici Udovo—Gevgelija u NR Makedoniji, obavljen je i veliki deo zemljanih radova u Grdeličkoj klisuri, koja po uslovima rada spada među najteže deonice Auto-puta, što će umnogome doprineti ravnomernom dovršenju sledećih deonica i omogućiti blagovremeni početak postavljanja kolovoza u 1961. godini.² Ukupna dužina svih radilišta na Auto-putu u 1960. iznosila je 133 km.

OBAVLJENI RADOVI. Savezna omladinska radna akcija u 1960. trajala je od 1. marta do 27. novembra. Bilo je predviđeno da se u 1960. potpuno dovrše deonice Udovo—Gevgelija u NR Makedoniji i deonica Malošište—Grdelica u NR Srbiji (u dužini od 42 km, a završen je 51 km), kao i otpočinjanje radova na delu Grdelica—Vranje (koji se proteže kroz kiševit i bujičarski teren dolinom Morave) i na delu Katlanovo—Bašino Selo u Makedoniji (klisura reke Pčinje).

Omladina je u zajednici sa građevinskim preduzećima obavila blizu 2.000.000 m³ zemljanih radova, ugradila oko 70.000 m³ betona u propuste, završila u Grdeličkoj klisuri 50% zemljanih radova, 88% objkataka do 5 m dužine, 40% objkataka preko 5 m dužine, 50% potpornih zidova³ itd.

TABELA 1 — IZVRŠENI RADOVI NA AUTO-PUTU 1960.

	Ukupno	Malošište —Grdelica	Udovo —Gevgelija	Grdelica —Vranje
Zemljani radovi	1.950.952 m ³	780.952 m ³	495.000 m ³	675.000 m ³
Objekti do 5 m dužine (propusti) — broj objekata	457	84	89	284
Objekti 5—30 m dužine (mostovi, nadvožnjaci, podvožnjaci)	265 m	97 m	—	168 m
Objekti dužine preko 30 m (mostovi, nadvožnjaci, podvožnjaci)	1.097 m	376 m	479 m	242 m
Potporni zidovi	23.058 m ³	578 m ³	—	22.480 m ³
Betonski kolovoz	50.621 m	50.621 m	—	—
Asfalt-beton 3 sm	30.200 m	—	30.200 m	—
Tuneli:				
a) iskop zemlje	9.000 m ³	—	—	9.000 m ³
b) ugrađen beton i kamen	1.200 m ³	—	—	1.200 m ³

NAJZNAČAJNIJI OBJEKTI. Na izgradnji Auto-puta u 1960. ključni objekti od kojih je zavisio rok izgradnje i uspešni završetak akcije bili su:

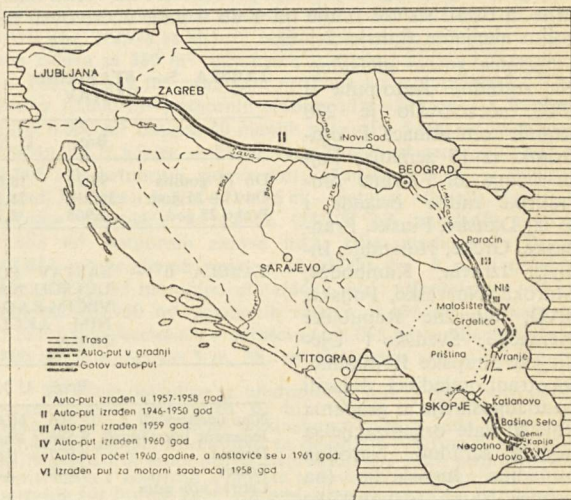
— most preko Vardara kod sela Miletkovo, dug 326 m i visok 20 m iznad nivoa vode, sa ukupno 6 rečnih i obalnih stubova; u most su ugrađene 4.000 m³ betona i oko 33 tone čelika;

¹ Vidi: »Omladinske radne akcije«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 61—65 (7—10); »Auto-put« 1958. Ljubljana—Zagreb, »Jugoslovenski pregled«, 1958. str. 437—438 (41—42); »Auto-put 1959«, »Jugoslovenski pregled«, 1959 str. 419—422 (79—82).

² Zbog klizavosti terena i mogućnosti sleganja ugrađenog materijala na kolovozu u Grdeličkoj klisuri, kao i zbog velikog broja objekata u trupu Auto-puta na tom oseku, koje bi teško bilo završiti u jednoj godini, od posebnog je značaja da je veći deo zemljanih radova na tom terenu izvršen u 1960.

³ Procenti označavaju izvršenje od ukupnih odgovarajućih radova koje je potrebno izvršiti na delu puta kroz Grdeličku klisuru.

KARTOGRAM — AUTO-PUT BRATSTVA I JEDINSTVA

— most preko Vardara kod Gevgelije, dug 130 m sa 2 obalna i 2 rečna stuba (nalazi se na 3 km od grčke granice);

— most preko Južne Morave kod Grdelice u dužini 205 m (jedan od najlepših objkataka na Auto-putu);

— most preko Južne Morave kod sela Doljevca, u dužini od 142 m; konstrukcija je od prednapregnutog betona; za postavljanje temelja stubova na dubini od 8 m ispod nivoa vode iskopane su oko 4.000 m³ zemlje i peska iz Morave; u most je ugrađeno 13 tona armature i 23 tone kablova za prednapregnutu betonsku konstrukciju.

GRADITELJI. Za učešće na izgradnji Auto-puta u 1960. prijavilo se 240.000 omladinaca i omladinki, od kojih je učestvovalo 48.557 iz svih krajeva Jugoslavije, svrstanih u 453 omladinske radne brigade.

Od ukupnog broja graditelja, 87,2% su omladinci a 12,8% omladinke. 93,8% su članovi Narodne omladine, a od toga 21,9% članovi SKJ (tabela 2).

TABELA 2 — GRADITELJI AUTO-PUTA 1960. PO REPUBLIKAMA

	Broj brigada	Broj graditelja	Od toga		
			muških	ženskih	članova SKJ
Ukupno	453	48.557	42.275	6.282	10.667
Srbija	166	18.358	16.134	2.224	4.235
Hrvatska	98	10.698	8.944	1.754	2.636
Slovenija	42	4.447	3.321	1.126	689
Bosna i Hercegovina	77	8.088	7.385	703	1.688
Makedonija	33	3.498	3.198	300	695
Crna Gora	15	1.591	1.417	174	392
Specijalne omladinske radne brigade	22	1.877	1.876	1	382

Po socijalnom sastavu najviše je učestvovala školska (31,8%) i srednjoškolska omladina (30,2%) (tabela 3).

TABELA 3 — SOCIJALNI
SASTAV

	Broj	U %
Poljoprivrednici	15.471	31,8
Radnici	9.586	19,6
Srednjoškolci	14.639	30,2
Studenti	5.378	11,3
Službenici	1.723	3,5
Ostali	1.760	3,6

TABELA 4 — NACIONALNI
SASTAV

	Broj	U %
Srbi	21.734	44,6
Hrvati	11.430	23,6
Slovenci	4.309	8,9
Crnogorci	3.413	7,1
Makedonci	2.588	5,3
Ostale narodnosti	5.083	10,5

Po godinama starosti tri četvrtine graditelja su između 17 i 25 godina, a oko 18% su mlađi od 17 godina. Najvećem delu graditelja (66%) to je bilo i prvo učešće na većim akcijama, a ostali su već ranije od 1 do 4 puta učestvovali na većim akcijama (tabele 5 i 6).

Učešće strane omladine.

Na izgradnji Auto-puta u 1960. učestvovalo je 200 stranih omladinaca i omladinki iz 15 zemalja, koji su sačinjavali 3 strane omladinske radne brigade, i to iz: Danske, Finske, Francuske, Grčke, Holandije, Indije, Izraela, Kambodže, Maroka, Norveške, Poljske, SAD, Savezne Republike Nemačke, Švedske i Ujedinjene Arapske Republike. Inostrani omladinci dolazili su u Jugoslaviju u grupama koje su slale organizacije sa kojima sarađuje Narodna omladina Jugoslavije (na primer Savez socijalističke omladine Poljske — 20 omladinaca, Savet za staranje o omladini UAR — 20, Kongresna omladina Indije — 13, Savez studenata Poljske — 20, itd.) ili individualno.

Inostrani omladinci su živeli pod istim uslovima kao i ostali graditelji, što je (i pored izvesnih teškoća usled razlika u ishrani, klimatskim uslovima, načinu života koji inostrani omladinci imaju u svojim zemljama itd.) dovelo do uspostavljanja daleko tešnjeg kontakta sa jugoslovenskom omladinom.

TAKMIČENJE. Brigade koje su u 1960. učestvovale Auto-putu razvile su vrlo širok sistem takmičenja počevši od četa pa do takmičenja između pojedinih omladinskih naselja. Glavni štab omladinskih brigada donosio je odluke o davanju počasnih priznanja najboljim brigadama. Tako je jedna omladinska radna brigada proglašena 12 puta udarnom, jedna brigada 9 puta, 7 brigada 8 puta, 37 brigada 7 puta, 160 brigada 6 puta, 38 brigada 5 puta, 20 brigada 4 puta, 185 brigada 3 puta, 14 brigada 2 puta i 3 brigade jedanput. Veliki broj brigada je specijalno pohvaljen od 1 do 7 puta. 17.000 brigadista je proglašeno za udarnike, a 22.000 je pohvaljeno.

RUKOVOĐENJE. U 1960. došlo je do snažne afirmacije saveta omladinskih naselja, kao oblika društvenog upravljanja, a naročito u pitanju dodeljivanja priznanja. Saveti su bili samostalni u dodeljivanju odluka i rešenja o životu brigadista; na njihovim sastancima brigadni kolektivi i pojedinci pokretali su razna pitanja. Kvalitetu rada saveta naselja doprinele su i komisije za pojedina pitanja, koje su zajedno sa savetom naselja i komandantima naselja predstavljale rukovodeći organ naselja.

IDEOLOŠKO-POLITIČKI RAD bio je najintenzivniji u julu i avgustu, kada je na Auto-putu boravilo najviše brigadista. U odnosu na ranije godine on je obogaćen novim oblicima. Minimalni program predavanja sadržavao je za seoske brigade 6, a za srednjoškolske i studentske 3 teme. Političke informacije održavane su jedanput nedeljno. Organizovano je upoznavanje brigadista sa istorijom SKJ i SKOJ itd. Značajnu novinu predstavljaju i brigadni programi vezani tematski za privrednu i društveno-političku problematiku područja odakle su brigade došle. Ukupno održano preko 8.300 predavanja, i to iz minimalnog programa 1.912, iz brigadnih programa 2.864, o istoriji SKJ i SKOJ 1.715, o radničkom i društvenom upravljanju 879 i naučno-popularnih 936.

KULTURNO-PROSVETNI RAD obuhvatao je priredbe, igranke, logorske vatre, izlete itd. Organizovanju zabavnog života u naseljima mnogo su doprinele razglasne stanice sa vlastitim programima, Radio Auto-put, televizija, kino-predstave, gostovanja kulturno-umetničkih društava, itd. U toku akcije održano je:

TABELA 5 — STAROSNI SASTAV

	Broj	U %
Do 17 godina	9.071	18,6
Od 17 — 25 god.	36.518	75,1
Preko 25 god.	2.968	6,3

TABELA 6 — SASTAV PO UČESĆU NA VEĆIM RADNIM AKCIJAMA

	Broj	U %
Nisu učestvovali	32.366	66,6
Jedanput učestvovali	9.586	19,4
Dvaput „	4.077	8,6
Triput „	1.546	3,2
Četiri i više puta učestvovali	985	2,2

Kulturno-umetničkih priredbi u omladinskim naseljima	2.086
Priredbi brigadista u okolnim mestima	912
Emisija razglasnih stanica	1.695
Igranki	2.055
Filmskih predstava	1.279
Izleta	922
Logorskih vatri	860

Pored toga, održana su četiri festivala graditelja koji su bili masovna smotra kulturne aktivnosti omladinskih radnih brigada.

Između ostalih, na Auto-putu su gostovali ansambli radio-stanica Beograd, Skopje, Zagreb i Novi Sad, Savremenog pozorišta iz Beograda, Dečjeg pozorišta »Boško Buha«, ansambl narodnih igara Makedonije »Tanec« i dr.

TEHNIČKO VASPITANJE I STRUČNI KURSEVI. U toku akcije na radilištima je organizovano 25 kurseva koje je pohađalo preko 50.000 graditelja (neki su učestvovali i na više kurseva).

Kursevi	Posetioci
za zidare ciglom	1.396
za zidare kamenom	242
klesarski	226
za armirače	51
betonirski	156
za rukovaoce građevinskih mašina	285
ratarsko-traktorski niži	4.875
ratarsko-traktorski viši	1.960
kombajnerski	89
voćarsko-vinogradarski	175
kuvarski	41
perioničarski	21
biciklistički	2.972
mopedski	15.716
motociklistički	5.711
fotoamaterski	6.924
kinooperatorski	3.276
radioamaterski	1.692
za rukovodioce Narodne tehnike	955
za opšte tehničko vaspitanje	562
vazduhoplovno-modelarski	403
brodarsko-modelarski	58
građevinsko-modelarski	210
tehnika u domu i domaćinstvu	2.700
Ukupno	50.815

FIZIČKO VASPITANJE. Program fiskulturne aktivnosti na Auto-putu obuhvatao je jutarnju gimnastiku, takmičenje za Narodnu sportsku značku, tečajevе i seminare za rukovodioce fiskulturne aktivnosti, sportska takmičenja i nastupe sportskih društava i pojedinaca-istaknutih sportista, obuku u pojedinim sportskim disciplinama itd. Ukupno je održano 78.900 takmičenja sa 774.548 učesnika, od toga 36.836 devojaka i 737.712 mladića (tabela 7).

Narodnu sportsku značku osvojila su 6.432 graditelja (od toga zlatnu — 2.717, srebrnu — 2.029 i bronzanu — 1.677).

Na Auto-putu su između ostalih sportskih ekipa gostovali: studentske reprezentacije Jugoslavije i Poljske u odbojci, ženska A i B reprezentacija Jugoslavije u odbojci, rukometni klubovi »Partizan«, »Dubočica«, »Železničar« i dr.

TABELA 7 — SPORTSKA TAKMIČENJA GRADITELJA

Vrste sporta	Broj	
	takmičenja	takmičara
Rukomet	8.406	88.562
Odbojka	10.535	151.404
Fudbal	11.876	167.341
Koš ka	2.212	45.151
Stoni tenis	12.556	62.586
Streljaštvo	6.939	67.440
Atletika	7.101	89.712

ŽIVOT U NASELJIMA. Radne brigade bile su smestene u 26 omladinskih naselja. Ishrana brigadista bila je kvalitetna, tako da su za vreme boravka na akciji dobili na težini prosečno od 2 do 5,5 kg. Smeštaj je u odnosu na 1959. takođe bio znatno bolji. Umesto drvenih kreveta i slamarica nabavljeni su novi gvozdeni kreveti sa dušecima. U svim naseljima postojale su zdravstvene stanice kroz koje je prošlo oko 160 lekara i isto toliko medicinskih sestara i sanitetskih tehničara. Osim toga, postojale su omladinska bolnica i bakteriološka laboratorija.

RAD GRAĐEVINSKIH PREDUZEĆA. Pored omladinskih radnih brigada u izgradnji Auto-puta u 1960. je učestvovalo i 19 građevinskih preduzeća i to: »Mostogradnja« — Beograd (izgradila mostove preko Vardara kod sela Miletkova i kod Gevgelije i most preko Južne Morave kod Doljeva); »Mavrovo« — Skopje (134.782 m³ zemljanih radova, 7.800 m posteljice, 15.600 m ivičnih traka, 7.800 m tampona, 6.600 m asfaltnog i betonskog kolovoza itd.); »Beton« — Skopje (136.318 m³ zemljanih radova, 4.000 m posteljica, 8.000 m ivičnih traka, 4.000 m asfaltnog i betonskog kolovoza itd.); »Granit« — Skopje (58.784 m³ zemljanih radova, 7.700 m posteljice, 15.400 m ivičnih traka, 33 objekta dužine do 5 m, 3 objekta dužine preko 5 m itd.); »Planum« — Beograd (158.378 m³ zemljanih radova, 10.700 m posteljice, 10.700 m asfaltnog i betonskog kolovoza, 26 objekata do 5 m, 6 objekata preko 5 m dužine itd.); »Vijadukt« — Zagreb (221.057 m³ zemljanih radova, 15 objekata do 5 m dužine, 6 objekata preko 5 m dužine, 14.733 m betonskog kolovoza itd.); »Partizanski put« — Beograd (179.800 m³ zemljanih radova, 45 objekata do 5 m dužine, most preko Jablanice dug 35,5 m sa dva obalna i rečna stuba i 837 m³ ugrađenog betona, 3 natputnjaka ukupne dužine 185 m, 11.031 m betonskog kolovoza, 3.107 m³ devijacije puteva itd.); »Graditelj« — Sarajevo (183.000 m³ zemljanih radova, 12 objekata do 5 m dužine, most preko Vetrnice dug 70 m, 10.200 m betonskog kolovoza itd.); »Slovenija ceste« — Ljubljana (120.000 m³ zemljanih radova, 22 objekta do 5 m dužine, 4 objekta preko 5 m dužine, 8.802 m betonskog kolovoza itd.); »Put« — Sarajevo (most preko Južne Morave kod Grdelice u dužini 205 m, 25.411 m³

iskopa humusa, 182.600 m³ iskopa u širokom oklopu, 166.819 m³ nasipa, 17 objekata do 5 m dužine, 6 objekata dužine od 5 do 30 m, 5.855 m betonskog kolovoza itd.); »Autoput« — Beograd (307.647 m³ zemljanih radova, 40 objekata dužine do 5 m, most kod Vrkova sa 684 m³ ugrađenog betona, 1.860 m potpornih zidova sa 589 m³ ugrađenog materijala itd.); »Putogradnja« — Niš (39.513 m³ zemljanih radova i svi objekti preko 5 m, preko 10.000 m³ potpornih zidova itd.); »Žegrap« — Beograd (oko 6.000 m³ nasipa, 40 manjih propusta, 5.000 m³ potpornih zidova itd.); »Stig« — Požarevac (28.000 m³ zemljanih radova 1.906 m³ potpornih zidova itd.); »Tunelogradnja« — Beograd (gradi 3 tunela u dužini od 693,6 m — Palojce, Manojla, Kržnice); »Ratko Mitrović« — Čačak (58.100 m³ zemljanih radova, 3.653 m³ potpornih zidova itd.); »Novogradnja« — Vranje 47.824 m³ zemljanih radova, 21 objekt do 5 m, 4 objekta preko 5 m, 95 m³ potpornih zidova itd.); »Kragujevac« — Kragujevac (82.950 m³ zemljanih radova, 1.180 m³ objekata do 5 m itd.); i »Jastrebac« — Kruševac (54.065 m³ zemljanih radova, 800 m³ objekata do 5 m, 381 m³ potpornih zidova itd.).

Saradnja omladine sa preduzećima bila je uglavnom dobro organizovana. Preduzeća su bila dobro tehnički opremljena tako da se odnos između mašinskog i ručnog rada kretao oko 60:40. Stručnjaci opremljeni sa nekoliko desetina najsavremenijih terenskih laboratorija neprekidno su vršili geomehnička ispitivanja i kontrolu kvaliteta radova. U nastojanjima za postizanje što boljeg kvaliteta omladina se naročito isticala.

PRIPREME ZA 1961. Predviđa se da omladina zajedno sa građevinskim preduzećima izgradi u 1961. daljih 136 km Auto-puta, i to da dovrši deonicu Grdelica—Vranje i izgradi deonicu Vranje—Skopje. Nastaviće se takođe i radovi na odseku Katlanovac—Bakuna u dužini od 34 km. Zadatak koji predstoji omladini i građevinskoj operativi u 1961. daleko je iznad zadataka u ranijim godinama.

IZVOR: Izveštaji Glavnog štaba omladinskih radnih brigada i Centralnog komiteta Narodne omladine Jugoslavije.

J. P.

V KONGRES SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA BOSNE I HERCEGOVINE

V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine održan je od 15. do 17. novembra 1960. u Sarajevu.

Pored 592 delegata i predstavnika glavnih odbora SSRN republika i radničkih saveta velikih preduzeća, kongresu je prisustvovao i član Izvršnog odbora Saveznog odbora SSRNJ dr Vladimir Bakarić, koji je pozdravio kongres u ime Saveznog odbora SSRNJ.

Kongres je imao sledeći dnevni red: Izveštaj Glavnog odbora Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine; Izveštaj Nadzornog odbora; Referat predsednika Glavnog odbora Đure Pucara »O radu i narednim zadacima Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine«; Izbor Glavnog odbora i Nadzornog odbora; Zaključci o narednim zadacima i daljem radu Socijalističkog saveza.

U diskusiji je učestvovalo više od 50 delegata.

Kongres je usvojio referat i diskusiju učesnika kao osnovu i opšte smernice za budući rad organizacija i rukovodstva Socijalističkog saveza u Republici i izabrao novi Glavni odbor od 157 članova i Nadzorni odbor od 17 članova.

Na prvoj sednici novoizabranog Glavnog odbora SSRN Bosne i Hercegovine za predsednika je izabran Đuro Pucar, za potpredsednike Bogomir Brajković i Salim Čerić, a za sekretara Radovan Stijačić.

Takođe su za članove Izvršnog odbora izabrani Boško Baškot, dr Edhem Čamo, Uglješa Danilović, Blažo Đuričić, Ivo Jerkić, Niko Jurinčić, Milan Knežević, Desa Koštan, Dušanka Kovačević, Todo Kurtović, Šefket Maglajlić, Pašaga Mandžić, Olga Marasović, Joco Marjanović, Đuro Novaković, Milan Pantić, Enver Redžić, dr Zaim Šarac, Ibrahim Šator i Milan Uzelac.

U Sekretarijat su izabrani: Đuro Pucar, Bogomir Brajković, Salim Čerić, Rade Jakšić, Milan Knežević, Radovan Stijačić i Milan Uzelac.

Nadzorni odbor se takođe konstituisao neposredno posle završetka rada kongresa i za predsednika je izabran Bogdan Pećanac.

Na prvoj sednici Izvršnog odbora izabrano je 8 komisija. Za predsednike komisija izabrani su: za politički i idejno-vaspitni rad Milan Knežević; za društveno upravljanje Salim Čerić; za društvenu aktivnost žena Dušanka Kovačević; za izdavačku delatnost i štampu Enver Redžić; za organizaciona pitanja Boško Baškot; za saradnju sa društvenim organizacijama Bogomir Brajković; za kadrove Ibrahim Šator i za predloge i predstavke dr Ivo Sunarić.

V KONGRES SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA SRBIJE

V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Srbije održan je od 24. do 26. novembra 1960. u Beogradu.

Pored 1.602 delegata, izabrana na opštinskim konferencijama, 150 članova Glavnog i Nadzornog odbora, 50 delegata društvenih organizacija koji su kolektivni članovi Socijalističkog saveza, predstavnika oko 90 najvećih privrednih organizacija, ustanova i drugih kolektiva iz Srbije i oko 80 funkcionera društvenih i političkih organizacija, kao i predstavnika glavnih odbora SSRN narodnih republika, kongresu je prisustvovao i član Izvršnog odbora Saveznog odbora SSRNJ Ivan Gošnjak, koji je pozdravio kongres u ime Saveznog odbora SSRNJ.

Kongres je imao sledeći dnevni red: Usvajanje Poslovnika o radu i izbor radnih tela kongresa; Izveštaj Glavnog odbora o radu SSRN Srbije od IV do V kongresa; Izveštaj Nadzornog odbora; Referat predsednika Glavnog odbora Jovana Veselinova: »Uloga Socijalističkog saveza radnog naroda Srbije u izgradnji socijalizma«; Diskusija o izveštajima i referatu; Donošenje rezolucije V kongresa; Izbor Glavnog i Nadzornog odbora SSRN Srbije.

U diskusiji su učestvovala 54 delegata. Najveća pažnja u diskusiji posvećena je idejno-političkom radu Socijalističkog saveza i njegovoj ulozi u razvoju demokratizma i učvršćenju društvenog i radničkog samoupravljanja.

Kongres je jednoglasno usvojio izveštaj Glavnog odbora o radu između IV i V kongresa i referat Jovana Veselinova

i odobrio rad Glavnog i Nadzornog odbora između dva kongresa.

Kongres je usvojio zaključke o zadacima u vezi s novim petogodišnjim planom kao osnovu političke aktivnosti SSRN Srbije u narednom periodu.

Kongres je izabrao novi Glavni odbor od 173 člana i Nadzorni odbor od 19 članova.

Za predsednika Glavnog odbora izabran je Dušan Petrović Šane, za potpredsednike Ismet Šaćiri i Petar Relić, a za sekretare Dragoslav Marković i Dušan Đurđić.

U Izvršni odbor su izabrani: Judita Alargić, Srba Andrejević, Rista Antunović, Spasenija Babović, Milenko Bojanić, Rade Bošković, Radenko Bročić, Živan Vasiljević, Jovan Veselinov, Milan Vukos, Živan Dimitrijević, Pera Đoković, Dušan Đurđić, Pavle Jovičević, Svetolik Lazarević, Vojin Lukić, Dragoslav Marković, Miloš Minić, Dragoslav Mutapović, Milijan Neoričić, Bora Pavlović, Slobodan Penezić, Dušan Petrović Šane, Milan Popović, Mirko Popović, Milan Rajačić, Petar Relić, Vasilije Smajević, Dragi Stamenković, Sinan Hasani, Ismet Šaćiri, Paun Šerbanović i Pal Šoti.

U Sekretarijat su izabrani: Dušan Petrović Šane, Ismet Šaćiri, Dragoslav Marković, Dušan Đurđić, Pera Đoković, Paun Šerbanović, Milan Vukos, Bora Pavlović, Milan Rajačić i Mirko Popović.

Za predsednika Nadzornog odbora izabran je Nikola Bobić.

Na sednici Izvršnog odbora Glavnog odbora SSRN Srbije izabrani su predsednici 9 komisija Glavnog odbora: za politički i idejno-vaspitni rad Milan Vukos; za izdavačku delatnost i štampu Paun Šerbanović; za društvenu aktivnost žena Judita Alargić; za nacionalne manjine Živan Dimitrijević; za organizaciona pitanja Dušan Đurđić; za društveno upravljanje Radenko Bročić, za saradnju sa društvenim organizacijama Ismet Šaćiri, za kadrove Mirko Popović i za predloge i predstavke Srba Andrejević.

V KONGRES SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA HRVATSKE

V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske održan je od 20. do 23. decembra 1960. u Zagrebu.

Kongresu je, pored delegata i predstavnika SSRN narodnih republika, prisustvovao i član Izvršnog odbora Saveznog odbora SSRNJ Petar Stambolić, koji je pozdravio kongres u ime Saveznog odbora SSRNJ.

Referat o nekim tekućim pitanjima razvitka socijalizma u Hrvatskoj podneo je predsednik Glavnog odbora SSRN Hrvatske Vladimir Bakarić. U diskusiji su učestvovala 63 delegata koji su izneli dosadašnja dostignuća i iskustva iz rada Socijalističkog saveza, razvoja privrede, komuna i organa društvenog upravljanja.

Kongres je na kraju doneo Odluku o usvajanju Izveštaja Glavnog odbora SSRN Hrvatske i postavki i zadataka sadržanih u referatu Vladimira Bakarića i odobrio rad Glavnog i Nadzornog odbora. Kongres je usvojio i zaključke u kojima su istaknuti najvažniji zadaci organizacija Socijalističkog saveza u Hrvatskoj.

Kongres je izabrao novi Glavni odbor od 184 člana i Nadzorni odbor od 15 članova.

Na prvoj sednici novoizabranog Glavnog odbora SSRN Hrvatske za novog predsednika izabrana je Anka Berus, za potpredsednike Nikola Rački i Đuro Kladarin, a za sekretara Antun Biber.

U Izvršni odbor su izabrani: Anka Berus, Nikola Rački, Đuro Kladarin, Antun Biber, Veljko Drakulić, dr Vladimir Bakarić, Srećko Bijelić, Jakov Blažević, Zvonko Brkić, Josip Cazi, dr Dušan Čalić, Branko Dumanić, Jure Franičević, Beška Frntić, Franjo Gaži, Ante Josipović, Vinko Jurcan, Branko Karanović, Franjo Knebl, Ivan Krajačić, Soka Krajačić, Vicko Krstulović, Sonja Mirić, Karlo Mrazović, Pero Pirker, dr Zlatan Sremec, Marija Šoljan-Bakarić, Zlatko Uzelać i dr Miloš Žanko.

U Sekretarijat su izabrani: Anka Berus, Nikola Rački, Đuro Kladarin, Antun Biber, Srećko Bijelić, Josip Cazi i Branko Dumanić.

Novoizabrani Nadzorni odbor takođe se konstituisao i izabrao za predsednika Gavru Vidovića.

Na sednici Izvršnog odbora Glavnog odbora SSRN Hrvatske imenovani su predsednici komisija Glavnog odbora: za ideološko-politički rad Đuro Kladarin; za organizaciona pitanja Branko Dumanić; za društveno upravljanje Nikola Rački; za kadrovska pitanja Ante Josipović; za saradnju s društvenim organizacijama Franjo Knebl; za nacionalne manjine Karlo Mrazović; za političko-društvenu aktivnost žena Soka Krajačić; za štampu i izdavačku delatnost Zlatko Uzelać i za žalbe i predloge dr Zlatan Sremec.

JUGOSLOVENSKA SMOTRA PIONIRA-ZADRUGARA I MLADIH PRIRODNJAKA

Jugoslovenska smotra pionira-zadrugara i mladih prirodnjaka organizovana je od 1. oktobra 1959. do 1. oktobra 1960. sa ciljem da se u proizvodni rad i društvene delatnosti komune uključi više dece, pre svega seoskih osnovnih škola, i time doprinese njihovom radnom i društvenom vaspitanju.

Smotru je organizovao Savet društava za staranje o deci i omladini Jugoslavije zajedno sa Centralnim komitetom Narodne omladine, Glavnim zaštitnim savezom, Savezom poljoprivredno-šumarskih komora, Saveznim zavodom za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja i uz učešće Centralnog odbora Narodne tehnike i Udruženja agronoma i šumara. Organizovanje smotre pomogli su Savezni odbor SSRN, sekretarijati Saveznog izvršnog veća za prosvetu i kulturu i za poljoprivredu i šumarstvo, kao i veći broj društvenih i stručnih organizacija. Za organizaciju i sprovođenje smotre formirani su savezni, republički, sreski, opštinski i školski odbori smotre, sastavljeni od prosvetnih, društvenih i stručnih radnika.

Pionirski kolektivi osnovnih škola sprovodili su bogat i raznovrstan program smotre u zavisnosti od znanja i interesovanja pionira, razvijenosti škola, njihovih materijalnih mogućnosti, kao i potreba i mogućnosti odgovarajuće komune.

REZULTATI SMOTRE. U smotri je učestvovalo 3.500 osnovnih škola sa oko 800.000 učenika tih škola, pretežno članova učeničkih zadruga. Međutim, veći broj drugih škola i njihovih učenika-pionira (koji se formalno nisu prijavili za učešće u smotri), podstaknuti smotrom, proširio je aktivnost. Najveći procenat učešća škola i pionira u smotri je u Sloveniji i Srbiji.

Smotra je doprinela jačanju i afirmaciji pokreta pionira-zadrugara. U toku smotre osnovane su 523 nove učeničke zadruge, a mnoge od postojećih proširile su svoju delatnost.

Pioniri su u toku smotre pošumili 1.765 ha zemljišta sa oko 8 miliona šumskih sadnica, zasadili 393.000 drvetu kraj puteva i oko 270.000 stabala voća u svojim voćnjacima, sakupili oko 125.000 kg lekovitog bilja, i prodajom svojih proizvoda i na drugi način ostvarili prihod od 281.524.000 din. Deca su, osim toga, u toku ove akcije uredila 2.637 školskih dvorišta, učestvovala u raznim lokalnim komunalnim akcijama, na stotine hiljada radnih časova provela na sakupljanju plodova sa zadružnih i poljoprivrednih imanja ili na uništavanju biljnih štetočina.¹

Učeničke zadruge su saradivale sa zemljораdničkim zadrugama i poljoprivrednim dobrima, sa rasadnicima i semenskim stanicama i drugim stručnim i poljoprivrednim ustanovama i organizacijama i pojedinim stručnjacima koji su ih upućivali kako i šta da rade. Neke učeničke zadruge, po načinu proizvodnje, po prinosima koje su postigle pokazale su primerne rezultate. (U selu Otki i u srezu Ohrid, učenička zadruga je prva proizvela hibridni kukuruz. Pioniri-zadrugari iz Kumrovcu posejali su prvi

put u ovom kraju talijansku pšenicu »San Pastore« i hibridni kukuruz i postigli prinos od 52 mc/ha pšenice i 24 mc/ha kukuruza. Učenička zadruga iz Sešveta u Hrvatskoj proizvodi kvalitetno seme povrća, krompira i pšenice za koje dobija porudžbine i iz inostranstva.) U Kušiću (Č.Č.K) učenička zadruga je ispitala 15 sorti krompira i proizvela 20.000 kg krompira koji je predat kao semenski. Pored gajenja rentabilnih vrsta živine, u čemu su postigle značajne rezultate, pojedine učeničke zadruge gaje svilene bube, pčele, fazane, golubove, paunove, srne i razne druge životinje i ptice.

U toku smotre u školama je osnovano 667 novih *sekcija i klubova mladih prirodnjaka*. Ove sekcije i klubovi izvodili su razne ogledе. Oni su za potrebe svojih škola napravili razne zbirke, akvarije, terarije i zoološke. Mladi prirodnjaci u gradovima naročito su se istakli u negovanju i stvaranju rasadnog cveća (3.000 strukova ruže i 7.000 strukova raznog cveća u školi »Avram Mrazović« u Somboru, 4.000 strukova ljubičice i 2.500 strukova karanfila u školi »Moša Pijade« u Nišu i dr.).

Smotra je imala poseban značaj za povezivanje škola sa komunama i krajevima u kojima se škole nalaze, za konkretizaciju ciljeva i pitanja i obrazovanja istaknutih u Opštem zakonu o školstvu. Ona je doprinela sticanju iskustava u organizaciji društveno-korisnog rada u osnovnoj školi, u pogledu ekonomskog vaspitanja i u razvijanju učeničke samouprave i za proširivanje sadržaja i oblika aktivnosti organizacija pionira u njihovom slobodnom vremenu.

U mnogim osnovnim školama učenicima su u toku smotre pomagali roditelji, omladina, agronomi, veterinari, biolozi i drugi stručnjaci iz privrednih organizacija i stručnih i naučnih ustanova.

Prosvetno-pedagoška služba u srezovima i opštinama, koja je i inače doprinela uspehu smotre, organizovala je u toku smotre 1.809 seminarara i savetovanja o unapređenju rada učeničkih zadruga.

U toku smotre je povećana materijalna baza osnovnih škola angažovanjem vanbudžetskih sredstava. Više stotina osnovnih škola dobile su u toku smotre nove objekte (ogledne vrtove, meteorološke stanice, peradarne, kuničarnike), upotpunile biološke kabinete, proširile i poboljšale opremu u radionicama i nabavile moderna audiovizuelna sredstva (naročito televizore i kinoprojektore). Broj traktora, inkubatora, motopeda i raznih drugih mašina u osnovnim školama povećao se u godini smotre više nego ranijih godina.

Učenici su, osim toga, uz pomoć roditelja i omladine učestvovali u popravci školskih zgrada, uređivanju prilaznih puteva do škole, izgradnji sportskih terena i igrališta i dr.

Pioniri su svojim proizvodima snabdeli školske kuhinje koje su u više škola od mlečnih prešle u 1960. na kuhinje koje daju, pored užine, i kompletan ručak. U Sloeniji, na primer, pioniri su pripremili za svoje kuhinje oko 100.000 litara voćnih sokova i džemova.

Za vreme smotre održan je veći broj izložbi (888), zborovanja, takmičenja pionira-tractorista i drugih susreta i manifestacija pionira-zadrugara i mladih prirodnjaka.

U vreme održavanja smotre pokrenut je (oktobra 1959) dvonedeljni jugoslovenski list pionira-zadrugara i mladih prirodnjaka »Naša zadruga«. U Hrvatskoj obnovljena je mesečna ilustrovana revija »Mladi zadrugar«.

¹ Podaci su samo iz škola koje su poslale izveštaj (oko 2.100). Stvarni rezultati su, prema tome, veći. Ovo vredi i za druge podatke.

NAGRADE UČESNICIMA SMOTRE. Za uspešno učešće u smotri, Savezni odbor je dodelio diplome svim košama koje su učestvovala u smotri, i nagradio 60 škola koje su postigle najbolje rezultate (ukupna vrednost nagrada iznosi 10,000.000 din.). Savezni odbor nagradio je i dodelio diplome i prosvetnim, stručnim i društvenim radnicima koji su se naročito angažovali u radu sa pionirima u toku smotre, kao i diplome sreskim odborima smotre iz 23 sreza i opštinskom odboru smotre u Nikšiću, koji su uspeali da u smotru uključe više od 50% škola.

Prve savezne nagrade dobili su pionirski kolektiv i učeničke zadruge osnovnih škola: Boljevac, Medveđa, Melenci, Mladenovo (Srbija); Sesvete, Višnjak (Hrvatska); Bohinjska Bistrica i Moste (Slovenija); Solina (BiH) i Židilcvo (Makedonija).

Pored saveznih nagrada, veći broj škola dobio je i nagrade republičkih, sreskih i opštinskih odbora smotre.

Na kraju smotre Savezni odbor smotre je predložio Savetu društava za staranje o deci i omladini Jugoslavije:

— da osnuje stalnu komisiju za praćenje i usmeravanje pokreta pionira-zadugara i društveno-korisnih aktivnosti pionira u komuni;

— da ustanovi kao stalnu jugoslovensku manifestaciju — susret pionira-zadugara na Međunarodnom poljoprivrednom sajmu u Novom Sadu;

— da predloži republičkim savetima društava i drugim zainteresovanim organizacijama da se u celoj zemlji populariše organizovanje brigada »Mladi gorani« za čuvanje i unapređenje šuma.

IZVOR: Izveštaj i drugi materijali Saveznog odbora Jugoslovenske smotre pionira-zadugara i mladih prirodnjaka.

DRUŠTVENI PLAN PRIVREDNOG RAZVOJA JUGOSLAVIJE OD 1961. DO 1965. GODINE

Uvod

1. Vrlo velika i neprekidna zalaganja i naponi koje je radni narod Jugoslavije u celom posleratnom periodu činio radi savladivanja nasleđene privredne zaostalosti i stvaranja materijalnih osnova za poboljšanje uslova života ljudi i izgradnju socijalističkog društva, davali su iz godine u godinu sve osjetnije i veće rezultate. Ti rezultati naročito su bili veliki u periodu izvršavanja Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1957. do 1961. godine. Tih godina rast proizvodnih snaga i proizvodnje bio je brži i naročito mnogo svestraniji u poređenju sa rastom ranijih godina. Prvih pet godina posleratne izgradnje, u periodu 1948—1952. godine, nacionalni dohodak se povećavao po stopi od 1,9% prosečno godišnje; u drugom periodu, 1953—1956. godine, stopa rasta nacionalnog dohotka iznosila je 8,4%; u periodu 1957—1960. godine ona iznosi 13,0% godišnje.

Svestranost privrednog razvoja za poslednje četiri godine došla je do izražaja kako u proizvodnji, zaposlenosti, investicijama, tako i u osnovnoj raspodeli nacionalnog dohotka.

2. Pored nastavljanja intenzivnog razvijanja industrijske proizvodnje, što je bila osnovna karakteristika i privrednog razvoja u prvom periodu, u poslednje četiri godine došlo je do velikog uspona i svih ostalih oblasti privrede, a naročito poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredna proizvodnja je prvih godina stagnirala, čak u izvesnoj meri i opala, i njen uspon počinje 1953. godine. Taj uspon, u početku blag, poslednjih godina se znatno ubrzao. Takav razvoj ilustruje ova tabela (prosečna godišnja stopa rasta u %):

	Period 1948/52.	Period 1953/56.	Period 1957/60.	Period 1948/60.
Nacionalni dohodak	1,9	8,4	13,0	7,2
Industrijska proizvodnja ¹	6,4	12,8	14,2	10,7
Poljoprivredna proizvodnja ^{1,2}	-1,5	4,1	10,5	4,9
Eksplotacija šuma, industrijska seča	2,5	-4,7	2,6	3,8
Gradevinarstvo ¹	-0,9	-2,0	16,2	3,8
Saobraćaj ¹	6,9	9,5	13,3	9,6

Sa velikim usponom poljoprivredne proizvodnje, sa povećanjem industrijske seče drveta u šumarstvu, sa istovremenim razvijanjem energetskih izvora i sirovinске baze u industriji i rudarstvu, prirodna bogatstva zemlje su intenzivnije i mnogo racionalnije korišćena u periodu 1957—1960. godine. Uporedo sa tim nastavljen je i znatno povećan rast prerađivačke industrije i u tome posebno rast proizvodnje roba za ličnu potrošnju stanovništva. Time je korigovano zaostajanje koje je na ovom sektoru proizvodnje stvoreno u periodu do 1952. godine, a još uvek nedovoljno savladano u godinama 1953—1956. Proizvodnja robe za ličnu potrošnju

¹ Fizički obim.

² Sve stope su izračunate prostom geometrijskom progresijom. Da bi se u ovakvom računu izbegle nepravilnosti do kojih dolazi u stopama kod poljoprivredne proizvodnje zbog oštarih godišnjih oscilacija, ovde su stope računane na bazi dvogodišnjih proseka (dosada je postojalo redovno smenjivanje rodni i nerodnih godina). Na taj način stopa za prvi period izračunata je iz odnosa obima proizvodnje u dvogodišnjem proseku 1951—52. prema proseku 1947—48; za drugi period iz odnosa proizvodnje u dvogodišnjem proseku 1955—56. prema proseku 1951—52; i u trećem periodu iz odnosa proizvodnje u proseku 1959—60. prema 1955—56. godini. (Podaci Savznog zavoda za statistiku — SG 1960. godine, za 1960. godinu ocena Savznog zavoda za privredno planiranje.)

u industriji povećavala se u periodu 1948—1952. po stopi od 1,8% prosečno godišnje, u periodu 1953—1956. po stopi od 12,8%, a za poslednje četiri godine po stopi od 15,7% prosečno godišnje.

3. Stalni i vrlo intenzivni razvoj industrije, širenje socijalističkog sektora u poljoprivredi, uporedno razvijanje svih ostalih oblasti privrede, kao i svestran razvitak društvenih službi, znatno su povećali obim zaposlenosti u društvenom sektoru. Broj radnika i službenika u društvenom sektoru povećao se od oko 2,4 miliona u 1956. godini na oko 3,2 miliona u 1960. godini. Zaposlenost u društvenom sektoru povećavala se u periodu 1957—1960. godine za oko 195 hiljada prosečno godišnje, što je znatno više od godišnjeg prirasta aktivnog stanovništva. Na taj način se poslednjih godina ubrzao proces menjanja ekonomske i socijalne strukture stanovništva u pravcu apsolutnog smanjivanja seljačkog stanovništva i povećavanja radništva.

4. I pored vrlo velikog rasta zaposlenosti u društvenom sektoru privrede, za poslednje četiri godine došlo je do povećanja produktivnosti rada u svim oblastima privrede. Taj porast je bio naročito veliki u poljoprivredi društvenog sektora, gde je iznosio 9,8% prosečno godišnje. U industriji je i u poslednjim godinama porast proizvodnje počivao pretežno na angažovanju nove radne snage, a manje na povećavanju proizvodnog učinka po radniku. Ali značajno je podvući da je u poslednje četiri godine taj učinak znatno povećan u odnosu na ranije godine. Produktivnost rada u industriji povećavala se prosečno godišnje za 3% u periodu 1953—56, dok je stopa porasta u poslednje četiri godine iznosila 6,2% godišnje i time bila preko dva puta veća od stope u prethodnom periodu.

5. Uporedo sa daljim intenzivnim ulaganjima u privredu došlo je u poslednje četiri godine i do ubrzanog podizanja lične potrošnje stanovništva i razvijanja službi društvenog standarda.

Lična potrošnja stanovništva je do 1949. godine pokazivala jasnu tendenciju rasta; u godinama 1950—1952. ona je zbog posebnih okolnosti stagnirala, čak delimično, posmatrano po obimu, i opala. Njen ponovni rast počinje 1953. godine i za četiri naredne godine ona je porasla za 17,5%. Time je u izvesnoj meri nadoknađeno zaostajanje u ranijim godinama. U periodu 1957—1960. godine realna lična potrošnja povećala se za 45,8% u odnosu na 1956. godinu, čime je ostvarena prosečna godišnja stopa rasta od 9,9%. Ovo znatno poboljšanje uslova života stanovništva u poslednje četiri godine, naročito uslova života radnika i službenika, presudan je rezultat napora koji su u celom posleratnom periodu vršeni u cilju podizanja materijalne osnove našeg društva.

Podizanje materijalnih i kulturnih uslova života ljudi još u većoj meri dolazi do izražaja sa činjenicom da su za poslednje četiri godine izvršena velika ulaganja u proširivanje materijalne osnove za razvoj društvenog standarda. Prvih pet godina posleratne izgradnje ulagano je u stambenu i komunalnu izgradnju, u podizanje i opremanje škola, u kulturne i zdravstvene ustanove i ustanove za socijalno staranje 57,5 milijardi dinara (računato u cenama 1956. godine) prosečno godišnje, a za naredne četiri godine, u periodu 1953—56. godine, 52,2 milijarde dinara prosečno godišnje. U prvom periodu takvo ulaganje u društveni standard predstavljalo je 16,7% od ukupnih investicija u osnovna sredstva, u drugom periodu 13,8%. U periodu 1957—60. godine ulaganje u društveni standard iznosilo je 121,1 milijardu dinara prosečno godišnje i predstavljalo je 21,2% od ukupnih investicija u osnovna sredstva. Za poslednje četiri godine uloženo je, prema tome, u društveni standard približno koliko i za prethodnih devet godina.

6. Brži tempo privrednog razvoja u poslednje četiri godine omogućio je veliko proširenje ekonomskih odnosa sa inostranstvom. Izvoz roba i usluga povećao se za četiri godine za 72,0%. Istovremeno je, zahvaljujući rezultatima u povećanju poljoprivredne proizvodnje, gotovo potpuno eliminisan uvoz hrane — pšenice, masti i šećera, koji je jedno vreme predstavljao preko jednu četvrtinu ukupnog uvoza. Veliko povećanje izvoza i eliminisanje uvoza hrane

omogućili su bolje snabdevanje industrije i poljoprivrede reprodukcijom materijalom iz uvoza, veću nabavku inostrane opreme i znatno bolje snabdevanje unutrašnjeg tržišta robom za ličnu potrošnju stanovništva. Uvoz robe i usluga se za četiri poslednje godine povećao za 69,4%.

7. Svestranost privrednog razvoja za poslednje četiri godine došla je do izražaja i u pogledu ravnomernijeg teritorijalnog rasporeda podizanja proizvodnih snaga. U ovom periodu bilo je moguće doslednije voditi politiku pomaganja privredno slabije razvijenih područja Jugoslavije i pristupiti otklanjanju jakih neravnomernosti u tempu razvoja pojedinih područja, koje su nastale prvih godina posleratne izgradnje. Na osnovu zadataka Društvenog plana privrednog razvoja 1957—1961. godine, poslednje četiri godine ostvarivali su se posebni programi investicija u NR Makedoniji, NR Crnoj Gori i Autonomnoj Kosovsko-Metohijskoj Oblasti. Ti programi, s obzirom da je u njima poseban naglasak stavljen na izgradnju velikog broja novih industrijskih postrojenja, znatno će popraviti položaj tih područja. U periodu 1957—1960. godine savremenim i republičkim sredstvima započeto je finansiranje izgradnje niza industrijskih postrojenja i u ustalim nerazvijenim područjima Jugoslavije. Pored toga, jačim privrednim ulaganjima, naročito intenzivnim ulaganjima u poljoprivredu, u poslednje četiri godine u izvesnoj meri je nadoknađen sporiji razvoj do koga je došlo u prvom periodu posleratne izgradnje u područjima u kojima poljoprivreda ima veće teškoće.

8. Zahvaljujući ovakvom brzom i svestranom razvoju u toku poslednje četiri godine, osnovni zadaci Društvenog plana privrednog razvoja od 1957—1961. godine ostvareni su i premašeni za četiri godine. To pokazuje sledeća tabela:

	Predviđanja Plana za period 1957—61.	Ostvarenje za period 1957—60.
Nacionalni dohodak ³	54,4	63,0
Industrijska proizvodnja ³	70,0	70,0
Poljoprivredna proizvodnja ³	41,2 ⁴	59,8 ⁴
Šumarstvo, industrijska seča ⁴	8,4	11,4
Izvoz roba ³	73,4	76,7
Uvoz roba ³	41,9	70,5
Lična potrošnja ³	34—40	45,8
Investicije u osnovna sredstva, ukupan iznos ⁵	2.557,5	2.280,2
Investicije u društveni standard ⁵	545,3	484,6
Investicije u stambenu i komunalnu izgradnju ⁵	371,2	355,5

Izvršenje zadataka Društvenog plana 1957—1961. godine nije bilo na nekim sektorima dovoljno ravnomerno. U stambenoj i komunalnoj izgradnji i uopšte u ulaganjima u društveni standard nisu za četiri godine ostvareni svi zadaci postavljeni Planom. U industrijskoj proizvodnji znatno je premašena proizvodnja sredstava rada i proizvodnja robe za ličnu potrošnju, a mnogo manje je Plan prebačen u proizvodnju nekih sirovina u polufabrikate kao i u proizvodnju građevinskog materijala. Taj nesklad u izvršavanju Plana dovodio je povremeno do neizbitnosti tržišta, do smanjivanja zaliha nekih proizvoda i, naročito je to uticalo na veliko premašenje planiranog uvoza, posebno uvoza sirovina i polufabrikata. Zbog toga zadatak Društvenog plana u pogledu smanjivanja deficita platnog bilansa nije potpuno izvršen, iako je taj deficit u ovom periodu relativno smanjen.

Ispunjenje osnovnih zadataka Društvenog plana privrednog razvoja za manje od četiri godine, i pored pomenutih neravnomernosti, jasno ukazuje da su snage, stvorene velikim naporima i akumulirane u celom posleratnom periodu, kao i pravilna politika u razvijanju društvenog ekonomskih odnosa bile mnogo jače nego što se u vreme donošenja Društvenog plana pretpostavljalo.

³ Povećanje u procentima.

⁴ Povećanje se odnosi na prosek 1951—1955. Kao izvršenje je uzet dvogodišnji prosek 1959—60. godine.

⁵ U milijardama dinara.

9. Veliki porast proizvodnje i produktivnosti rada, naročito za poslednje četiri godine, bitno je izmenio nivo opšte privredne razvijenosti i strukturu privrede. Nivo razvijenosti i struktura proizvodnje i potrošnje danas su osjetno drukčiji od nivoa i strukture iz ranijih godina, a pogotovo drukčiji od nivoa i strukture privrede u predratnoj Jugoslaviji.

10. Vrlo velike i presudne promene nastupile su u proizvodnji. Osnovna, prevladavajuća i odredjujuća grana proizvodnje postala je konačno industrija. Ona danas učestvuje sa blizu 50% u formiranju ukupnog nacionalnog dohotka i otuda njen brži rast presudno deluje na rast cele proizvodnje i privrede. Industrija danas zapošljava 1,1 milion radnika; njena proizvodnja je 4,5 puta veća od proizvodnje u predratnoj Jugoslaviji i 2,8 puta veća od proizvodnje u 1952. godini. Njen brzi rast postao je vrlo stabilan, jer poslednjih osam godina stopa godišnjeg povećanja industrijske proizvodnje nije silazila ispod 10%. Za 13 godina posleratnog razvoja ne samo da se javila proizvodnja velikog broja novih proizvoda nego su se razvile i čitave grane koje nisu postojale pre rata. Elektroindustrija sa proizvodnjom elektroopreme, kablova, električnih aparata za domaćinstvo u obimu koji gotovo pokriva velike i stalno rastuće potrebe zemlje, pomorska brodogradnja sa proizvodnjom velikih brodskih jedinica i velikim isporukama inostranstvu, proizvodnja i prerada nafte koja pokriva potrebe zemlje u ovom važnom i sve značajnijem gorivu, — to su gotovo u celini nove grane industrijske proizvodnje stvorene u posleratnom razvoju. Pored toga, nivo proizvodnje metaloprerađivačke industrije, sa proizvodnjom industrijskih uređaja, alatnih mašina, poljoprivrednih i građevinskih mašina, vozničkih sredstava, dizel-motora, kamiona, traktora itd. danas je 9,0 puta veći od predratnog; hemijske industrije sa novom proizvodnjom plastičnih masa, veštačkih vlakana, veštačkih đubriva itd. 7,4 puta; proizvodnje električne energije 7,5 puta, crne metalurgije 7,0 puta itd.

Takva industrija je po svome obimu i strukturi proizvodnje danas sposobna da potpuniše snabdeva sve oblasti privrede različitom reprodukcijom materijalima, da u znatnoj meri daje mašine i uređaje za dalji intenzivan razvoj proizvodnih snaga, da daje sve veće količine robe za izvoz i da sve potpuniše i raznovrsnije snabdeva unutrašnje tržište robom za povećanje lične potrošnje stanovništva.

11. Značajne promene nastupile su u poljoprivredi. Nivo njene proizvodnje danas je za oko 60% viši od nivoa proizvodnje pre rata. Sa takvim nivoom ona je sve više sposobna da snabdeva prehrambenu industriju sirovinama, da povećava količine viškova za izvoz i, što je najpresudnije, ona je sposobna da u celini pokriva rastuće potrebe ishrane stanovništva.

Rast poljoprivredne proizvodnje poslednjih godina počiva na vrlo velikom usponu socijalističkog sektora, na razvoju poljoprivrednih dobara, zadružnih ekonomija i sve raznovrsnijih oblika proizvodne saradnje socijalističkog sektora sa individualnim proizvođačima. Na socijalističkom sektoru se u poslednjim godinama, zahvaljujući vrlo velikim društvenim ulaganjima i merama za savremeniju organizaciju procesa rada, razvila vrlo produktivna proizvodnja iako ekonomski rezultati nisu bili uvek zadovoljavajući, bilo iz objektivnih ili subjektivnih razloga. Dobra, ekonomije i zadruge u sve većoj meri upotrebljavaju visokoprinosno seme, veštačka đubriva i ostala sredstva za unapređivanje proizvodnje, i sve su potpuniše opremljena savremenim oruđima za proizvodnju. Upotreba veštačkog đubriva po jednom hektaru obradive površine na krupnim društvenim gazdinstvima bila je minimalna u 1952; u 1956. ona je iznosila već 212 kg, a u 1960. 823 kg. Na jedan traktor dolazilo je u celoj poljoprivredi 1952. godine 1.380 hektara obradive površine, odnosno 480 hektara na krupnim društvenim gazdinstvima. U 1956. na jedan traktor dolazilo je 694 hektara ukupne obradive površine, a 84 hektara obradive površine na krupnim društvenim gazdinstvima. Danas na jedan traktor u celoj poljoprivredi otpada 285 hektara obradive površine, a na krupnim društvenim

gazdinstvima oko 50 hektara. Znatno je povećan i ostali mašinski park i posebno u tome on je mnogo raznovrsniji nego ranije. Vrlo velike površine, ne samo krupnih društvenih gazdinstava, zasejavaju se danas visokoprinosnim semenima, naročito pšenice i kukuruza. Zbog svega toga danas su prinosi na krupnim društvenim gazdinstvima visoki, naročito za dve najvažnije ratarske kulture — pšenicu i kukuruz — gde su i napor za unapređivanje proizvodnje u proteklom periodu bili najveći. Prosečni prinos po hektaru pšenice na krupnim društvenim gazdinstvima u dvogodišnjem proseku 1959. i 1960. godine iznosio je 37,5 metarskih centi, a kukuruza 47,9 metarskih centi. Zahvaljujući ovakvim prinosima i znatnom povećanju prinosa na površinama privatnih gazdinstava koje su obrađivale u saradnji sa socijalističkim sektorom, prosečni prinosi za sve vrste gazdinstava iznosili su u dvogodišnjem proseku za pšenicu 18,3 mc po hektaru a za kukuruz 23,6 mc. Takvi prinosi se izjednačavaju sa prinosima zemalja sa relativno razvijenom poljoprivredom.

Uspesi u razvijanju socijalističkog sektora povećali su u poslednjim godinama učešće toga sektora u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji. Naročito je znatno poraslo učešće u proizvodnji tržišnih viškova. Dok je pre rata poraslo površinama taj sektor u 1960. godini učestvuje sa oko 10%, u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji on je u 1960. godini učestvovao sa 15%, a u tržišnim viškovima — sa oko 28%. Povećano učešće socijalističkog sektora u tržišnim viškovima presudno je uticalo na stabilnije snabdevanje tržišta poljoprivrednim proizvodima, naročito najvažnijim proizvodima ratarstva.

12. Ekonomska i socijalna struktura stanovništva danas je bitno drukčija od strukture u ranijim periodima. Poljoprivredno stanovništvo na individualnim gazdinstvima smanjilo se relativno i apsolutno. Dok je pre rata preko dve trećine stanovništva Jugoslavije bilo zaposleno u poljoprivredi a samo jedna trećina u ostalim delatnostima, i dok je 1953. godine još uvek preko 6 % stanovništva živelo pretežno od poljoprivrede, danas je poljoprivredno stanovništvo svedeno na približno polovinu. Proces zapošljavanja u industriji i ostalim delatnostima van poljoprivrede kao i smanjivanja nedovoljno zaposlenog stanovništva u poljoprivredi privatnog sektora vrlo je intenzivan. Ali, i pored tog intenzivnog zapošljavanja nove nekvalifikovane radne snage sa sela, zahvaljujući veliki nastojanjima u školovanju i stručnom uzdizanju kadrova, kvalifikacioni sastav radnika i službenika danas je bolji nego ranije. U 1953. godini kvalifikovani i visokokvalifikovani radnici predstavljali su 29,9 % od zaposlenih radnika i službenika, dok u 1960. godini oni predstavljaju 31,9%. U 1953. godini službenici sa višom i srednjom školskom spremom učestvovali su sa 12%, dok u 1960. godini učestvuju sa 14% u ukupnom broju radnika i službenika.

Mreža škola i kurseva za vanškolsko stručno uzdizanje kadrova znatno je porasla. Broj učenika u srednjim stručnim školama danas je 3,5 puta veći nego pre rata. Za deset poslednjih godina (1950—1959) diplomiralo je na tehničkim fakultetima 5 puta više lica nego za poslednjih deset godina pre rata (1930—1939); 4,5 puta više na poljoprivrednim šumarskim i veteinarskim fakultetima; 5,6 puta više na medicinskim i stomatološkim; 3,2 puta na filozofskim i prirodno-matematičkim, a neuporedivo više na ekonomskim fakultetima, ne računajući veliki priliv novih stručnih kadrova sa viših i visokih stručnih škola koje u predratnoj Jugoslaviji gotovo nisu ni postojale.

13. Kvalitativne promene nastupile su poslednjih godina i u ličnoj potrošnji stanovništva. Dugo vremena posle rata najteži problem u ličnoj potrošnji stanovništva bio je problem ishrane, i to u svom najelementarnijem obliku — kao problem obezbeđenja dovoljnih količina pšenice, masti i donekle šećera. To obezbeđenje moralo se u ranijim godinama vršiti i putem uvoza velikih količina tih proizvoda. Ishrana je bila predomnajućna u strukturi potrošnje ne samo seoskog nego i radničkog domaćinstva. Sve doskora više od polovine budžeta radničkih domaćinstava odlazilo je na ishranu.

Poslednjih godina već se ispoljila tendencija opadanja relativnog učešća troškova za hranu u budžetu radničke porodice. Druge potrebe, oštro potiskivane u prvom periodu posleratnog razvoja, sa stalnim rastom ličnih dohodaka stanovništva, počinju sve više da rastu i da se potpuniye ostvaruju. U ishrani, umesto hleba, masti, šećera, aktuelni postaju artikli koji obeležavaju viši standard ishrane: meso, mleko, jaja i donekle još uvek šećer. U potrošnji industrijskih proizvoda sve značajnije mesto zauzima potrošnja trajnih potrošnih dobara — nameštaja, električnih aparata za domaćinstvo, radio-aparata, televizora, prevoznih sredstava i sl. Strukturne promene u ličnoj potrošnji stanovništva mogu se oceniti iz sledeće tabele o prosečnoj specifičnoj potrošnji nekih najvažnijih proizvoda:

		Potrošnja po stanovniku		
		1939.	1956.	1960.
Žitarice u brašnu	kg	175,1	182,9	184,0
Od toga:				
Pšenica i raž	kg	103,3	123,0	145,0
Šećer	kg	5,2	11,3	15,0
Masnoće	kg	6,9	9,6	11,2
Meso i riba	kg	23,4	25,9	29,0
Kaloričnost ishrane	kal.	2.645	2.790	3.030
Tekstil, ukupno	kg	3,47	3,15	4,74
Obuća, ukupno	pari	0,80	1,22	1,69
Sapuni i deterdženti	kg	1,29	1,38	2,80
Ugalj	tona	0,04	0,17	0,22
Ogrevno drvo	m ³	1,40	0,55	0,36
Električna energija	kwh	5,14	36,14	74,46
Šuplje staklo	kg	0,40	0,61	1,34
Peći i štednjaci	kg	0,19	0,93	1,31
Nameštaj, kućni i ostali*	garn.	4,50	7,55	17,00
Električni aparati za domaćinstvo	kg	0,0	0,18	0,58

Pored veće potrošnje industrijskih proizvoda i u tome posebno trajnih potrošnih dobara, sve više je postajalo aktuelno razvijanje službi i servisa za pomoć radničkoj i službeničkoj porodici, postizanje urednog snabdevanja u trgovini, bolje zadovoljavanje kulturnih potreba stanovništva, razvijanje mreža komunalnih usluga itd., jednom reči — kvalitativne promene u strukturi lične potrošnje stanovništva koje obeležavaju jedan viši standard života u sve većoj meri zahtevale su odgovarajući nivo u službama komunalnog i opštedruštvenog standarda.

Porast društvenog standarda pratio je ovaj veliki rast lične potrošnje stanovništva. Zahvaljujući vrlo velikom investiranju, i ovde su nastupile bitne promene. Osnovno u tome je činjenica da je poslednjih godina obimom stambene izgradnje savladano zaostajanje u uslovima stanovanja posmatrano za celu Jugoslaviju. Sa oko 70 hiljada stanova izgrađenih 1960. godine, danas se u Jugoslaviji gradi više stanova nego što iznosi prirast stanovništva, što pokazuje da se uslovi stanovanja, posmatrano po stambenoj površini na stanovnika u relacijama cele Jugoslavije, počinju da poboljšavaju. Ovaj zaključak, istina, ne može se još uvek doneti za sva područja i za sve vrste naselja. Sigurno je da u nekim gradovima i industrijskim naseljima, u kojima postoji veliki prirast stanovništva, taj prirast obimom stambene izgradnje još uvek nije savladan. Sprovedena stambena reforma, koja je uvela ekonomske odnose u eksploataciji stambenih zgrada i u finansiranju izgradnje stanova već deluje pozitivno na razvoj i na odnose u stambenoj privredi i standard stanovanja uopšte. Poboljšanje u uslovima života stanovništva došlo je do izražaja i na ostalim sektorima društvenog standarda. Zahvaljujući velikom porastu ulaganja za poslednje dve godine, poboljšani su materijalni uslovi i opremljenost u školama i pored vrlo velikog povećanja broja daka i studenata. Isto tako, poboljšana je i mreža bolnica, zdravstvenih ustanova itd.

U celini može se zaključiti da je u poslednjem periodu u osnovnoj raspodeli nastupila kvalitativna promena u odnosu na ranije periode u tome što je na ovom sektoru došlo do znatnijeg poboljšanja, čime je umnogome nadoknađeno zaostajanje koje je postojalo prvih godina naših napora za savlađivanje privredne zaostalosti i njene.

* Na 1.000 stanovnika.

14. I pored vrlo osetnog zaostajanja rasta lične potrošnje stanovništva i službi društvenog standarda, intenzivnost investiranja u privredu i time stvaranja uslova za dalji brz privredni razvitak nije se smanjila. U prvom periodu posleratne izgradnje (1948—52) investirano je u osnovna sredstva privrede 270,5 milijardi dinara prosečno godišnje (računato u cenama 1956), što je predstavljalo 21,6% od ukupnog društvenog proizvoda zemlje. U drugom periodu (1953—56) investirano je 314,8 milijardi dinara prosečno godišnje ili 20,9% od društvenog proizvoda. Za poslednje četiri godine investirano je u osnovna sredstva privrede prosečno godišnje 428,3 milijardi dinara ili 20,4% od društvenog proizvoda. Zajedno sa ulaganjima u obrtna sredstva ukupne privredne investicije društvenog sektora predstavljale su u prvom periodu 25,6%, u drugom 27,5% i u trećem periodu 28,0% od društvenog proizvoda ukupne privrede. To ukazuje da se intenzivnost investiranja nije smanjila poslednjih godina, čak da se sa ulaganjima u obrtna sredstva i nešto povećala, a da su mogućnosti investiranja znatno porasle.

Intenzivno ulaganje u privredu prvih godina posleratne izgradnje predstavljalo je izvanredan napor, koji se ostvarivao po cenu zaostajanja lične potrošnje i sporijeg razvijanja službi društvenog standarda. Poslednjih godina, zahvaljujući znatno povećanim mogućnostima, intenzivno razvijanje privrede bilo je praćeno podizanjem lične potrošnje stanovništva i razvijanjem službi društvenog standarda, uz istovremeno relativno smanjenje korišćenja dodajnih sredstava iz inostranstva. To sve ukazuje da su se mogućnosti bitno izmenile, da je nivo privredne razvijenosti došao u onu fazu kad se na dosledno socijalističkim principima mogu jednovremeno sa razvijanjem proizvodnih snaga stalno poboljšavati materijalni, kulturni i drugi uslovi života ljudi.

15. Znatno povećanje materijalnih proizvodnih snaga i mogućnosti ravnomernog razvijanja svih sektora privrede i društva pružali su poslednjih godina sve povoljnije uslove za dalje usavršavanje sistema radničkog i društvenog samoupravljanja. Sredstva kojima u sistemu raspodele raspolažu organi radničkog samoupravljanja u preduzećima i organi društvenog upravljanja u opštinama i srezovima, znatno su porasla.

Sistem raspodele stalno je usavršavan. Raspodela između Federacije i ostalih organa razvijala se u pravcu dalje decentralizacije sredstava. Sredstva Federacije od 1957 do 1960. porasla su za 66,7%, a sredstva svih ostalih organa za 79,8%. Pri tome povećanje sredstava privrednih organizacija iznosi 109,6%.

Raspodela sredstava između političko-teritorijalnih jedinica izmenjena je u smislu većeg osamostaljenja komunala i podsticanja na racionalnije trošenje sredstava koja služe za finansiranje društvenih službi i neprivrednih rashoda. Proširenje materijalnog osnova samoupravnosti naročito je pojačano 1960. godine sa stupanjem na snagu novog Zakona o budžetima. Budžetska sredstva komunala i republika 1959. prema 1958. povećala su se za 14,5%, dok 1960. godine dostižu stopu od preko 20%.

Proces usavršavanja sistema raspodele došao je do izražaja i u odnosima između društvene zajednice i radnih kolektiva, kao i u sistemu interne raspodele u privrednoj organizaciji. Čvršće vezivanje fonda ličnih dohodaka za ostvareni ukupni dohodak privredne organizacije, kao i dovođenje nagrađivanja članova radnih kolektiva u zavisnost od njihovog radnog učinka, razvili su inicijativu radnih kolektiva i njihovu zainteresovanost za rezultate proizvodnje. Delovanjem sistema raspodele, u uslovima intenzivnog ulaganja i povećavanja tehničke opremljenosti rada, ostvaren je značajan porast produktivnosti rada. Takav razvoj omogućio je proširenje materijalne baze samoupravljanja, a u isto vreme i znatno povećanje lične potrošnje radnika.

Radi postizanja ravnomernijih odnosa između pojedinih sektora proizvodnje, ublaženi su do izvesne mere dispariteti između cena poljoprivrednih proizvoda i transportnih usluga i cena industrijskih proizvoda. Pored toga, izmenjeni su mnogi pojedinačni instrumenti

privrednog regulisanja u pravcu pružanja većih mogućnosti za samostalan razvoj pojedinih sektora privrede i poboljšanja u privrednom sistemu uopšte.

Sve to zajedno, sa velikim uspesima u razvijanju i širenju socijalističkih odnosa u poljoprivredi, značilo je sve dosledniju i sve potpuniju izgradnju socijalističkog društva u Jugoslaviji.

16. Razvitak privrede za poslednje četiri godine, iako ravnomerniji i svestraniji nego ranije, otkrio je niz problema koji se moraju rešavati u narednom periodu.

Pre svega ni sa velikim usponom privrede za poslednje četiri godine nisu savladane sve one teškoće i rešeni svi oni problemi koji proizilaze iz nedovoljne privredne razvijenosti zemlje. Još uvek je tehnička opremljenost slaba, naročito u nekim granama industrije, u građevinarstvu, u šumarstvu, u trgovini, a sredstva rada u mnogim pogonima zastarela i dotrajala. Taj nedostatak danas ozbiljno otežava uspešno povećanje produktivnosti rada i predstavlja smetnju daljem brzom razvitku proizvodnih snaga i poboljšanju uslova života stanovništva. Zbog toga se danas u izvesnoj meri više nego ranije postavlja potreba za rekonstrukcijama i modernizacijom mnogih starih pogona u industriji, u železničkom saobraćaju itd., kao i za radikalnijom mehanizacijom građevinarstva, beljom tehničkom opremljenošću trgovine, naročito trgovine poljoprivrednim proizvodima.

I pored krupnih rezultata u povećanju poljoprivredne proizvodnje postignutih poslednjih godina, u razvoju ove privredne oblasti pojavili su se ozbiljni problemi koji se ogledaju u nepovoljnom ekonomskom položaju poljoprivrede i u njenom neusklađenom razvoju sa razvojem ostalih delatnosti. Relativno visoki troškovi proizvodnje i niska akumulativnost postaju, u datim uslovima i odnosima cena, prepreka za potreban obim i tempo proširene reprodukcije u poljoprivredi, a neusklađeni porast kapaciteta za preradu i smeštaj poljoprivrednih proizvoda, nedovoljna izgrađenost krupnih društvenih gazdinstava i zemljoradničkih zadruaga, neadekvatna organizacija prometa, problemi transporta i slično, javljaju se kao smetnje još jačem razvoju ove privredne oblasti.

Pored ovoga, razvoj privrede u poslednje četiri godine nije bio potpuno proporcionalan. Dok se u prethodnom periodu kao osnovna disproporcija javljalo zaostajanje lične potrošnje i nedovoljno ulaganje u društveni standard, a u proizvodnji zaostajanje poljoprivrede i proizvodnje robe za ličnu potrošnju, — poslednjih godina počinju da se osećaju ozbiljni nedostaci i zaostajanje u nekim bazičnim i za dalji efikasan i brz razvoj presudno važnim granama proizvodnje. Nedostajanje čelika, osnovnih hemijskih proizvoda, građevinskih materijala, i u tome cementa, počinje da unosi nestabilnost na tržištu, usporava izgradnju i u velikoj meri pogoršava platni bilans.

U pogledu pravilnog i ravnomernog regionalnog razvoja, nisu ni u poslednje četiri godine postignuti odlučujući rezultati u savladavanju zaostajanja nerazvijenih područja i otklanjanju velikih razlika u privrednoj razvijenosti između pojedinih teritorijalnih područja zemlje. Velike razlike koje danas postoje zahtevaju u ovom pogledu još uvek posebnu brigu cele zajednice.

U sistemu raspodele i u sklopu instrumenata i ustanova planskog regulisanja privrede, i pored poboljšanja koja su postignuta u poslednje četiri godine, pojavio se niz slabosti i nedoslednosti koje nepovoljno utiču na efikasan razvitak proizvodnih snaga i dalje razvijanje socijalističkih odnosa proizvodnje.

Sistem raspodele ukupnog prihoda privrednih organizacija još uvek nije dovoljno stimulativan za racionalno trošenje društvenih sredstava, smanjenje materijalnih troškova i povećanje produktivnosti rada. Taj sistem, zajedno sa odnosima u cenama, stvara velike neravnomernosti u ekonomici i raspolaganju sredstvima između pojedinih preduzeća, grana i teritorijalnih područja, koje dovode do nejednakih uslova za njihov razvitak.

Sve to još više otežavaju: kreditni i bankarski sistem, nedovoljno prilagođen za efikasno usmeravanje sredstava; mnogi

nerešeni problemi za slobodno ekonomsko udruživanje i kooperaciju između privrednih organizacija; postojanje jake administrativne intervencije na sektoru spoljne trgovine i deviznog režima; još uvek česte pojedinačne intervencije u regulisanju cena i niz drugih intervencija koje danas ne odgovaraju osnovnim ustanovama odnosa proizvodnje u našoj zemlji.

EKONOMSKO-POLITIČKI CILJEVI

1. Polazeći od dostignutog nivoa razvoja, istaknutih kvalitativnih promena i određenih strukturnih problema nastalih u privredi, kao i činjenice da je radničko i društveno samoupravljanje postalo značajna pokretačka snaga celokupnog privrednog razvoja, postavljaju se za vremenski period od 1961. do 1965. godine svi ekonomsko-politički ciljevi i zadaci:

a) Obezbediti dalje brzo i stabilno razvijanje proizvodnih snaga, pri čemu je nužno posebno ubrzavati razvitak onih privrednih oblasti i grana koje imaju odlučujući značaj za usklađeno kretanje privrede u ovom i narednim periodima razvoja. U tom cilju biće naročito potrebno: ubrzati proizvodnju osnovnih sirovina, reproduktivnih materijala i energije, proširiti i unaprediti proizvodnju kapitalne opreme. Da bi se izvršili zadaci u oblasti građevinarstva i industriji građevinskog materijala pristupiti intenzivnijoj tehničkoj rekonstrukciji građevinarstva i industrije građevinskog materijala, nastavljajući pri tome ubrzani porast industrije potrošnih dobara. Dalje unapređivanje poljoprivredne proizvodnje treba vršiti u skladu sa potrebama unutrašnjeg tržišta i mogućnostima izvoza, a razvoj prerađivačke industrije, transporta i trgovine poljoprivrednim proizvodima usklađivati sa širenjem poljoprivredne proizvodnje. Takođe treba nastaviti razvijanje i ekonomičnije korišćenje saobraćajnih kapaciteta u skladu sa porastom proizvodnje i prometa. Usklađeno kretanje privrede i dalje podizanje životnog standarda stanovništva zahteva šire razvijanje uslužnih delatnosti.

Brzi privredni razvoj počivaće na politici daljeg intenzivnog ulaganja u privredu, s tim da pravilan raspored investicija između oblasti i grana proizvodnje treba da osigura predviđeno optimalno i usklađeno razvijanje cele privrede. I u budućem razvoju posvetiće se velika pažnja racionalnom ulaganju sredstava u proširenu reprodukciju, kako bi investicije dale najpovoljnije rezultate u porastu proizvodnje i nacionalnog dohotka. S tim u vezi treba još više proširiti dejstvo svih onih društvenih i materijalnih faktora koji su poslednjih godina znatno poboljšali stepen efikasnosti investicija.

Osnovicu ubrzanog razvijanja proizvodnih snaga sačinjavace mnogo veći porast produktivnosti rada u svim oblastima privrede. Za razliku od ranijih perioda, produktivnost rada će postati, u odnosu na novu zaposlenost, pretežni činilac porasta proizvodnje i nacionalnog dohotka, što treba da predstavlja jednu od bitnih karakteristika narednog planskog perioda. Snažniji uspon produktivnosti rada zasnivaće se na progresivnosti našeg društvenog i privrednog sistema, savremenij organizaciji rada i intenzivnijoj primeni naučnih i tehničkih dostignuća u proizvodnji. Nova tehnika u svojstvu najznačajnijeg materijalnog faktora ekonomskog napretka treba da bude široko primenjivana u različitim oblastima proizvodnje. Racionalno iskorišćavanje savremene tehnike iziskivaće osetnije poboljšavanje kvalifikacione strukture radne snage i izgradnju visokokvalifikovanih kadrova sposobnih da osvajaju i primenjuju novu tehniku. Biće u vezi s tim naročito potrebno podsticati i razvijati naučno-istraživački rad u svim granama privrede i posvetiti veliku pažnju ulozi naučnoistraživačkih ustanova i raznovrsnih službi za unapređivanje proizvodnje, radi postavljanja još šire osnove za stvaranje i izgrađivanje domaće tehnike.

b) Uporedo sa razvijanjem proizvodnje povećavati ličnu potrošnju, čiji je napredak osnovni cilj razvoja, neophodni činilac materijalne stimulacije i uslov skladnog kretanja proizvodnje. Realna potrošnja zaposlenih lica u svojim opšteprivrednim razmerama treba dosledno da prati

ukupni porast produktivnosti rada i da napreduje u skladu sa tim porastom. Realna potrošnja radnika u privrednim organizacijama treba da se razvija saglasno sa kretanjem produktivnosti rada odnosno ukupnih rezultata privredivanja. Sa povećanjem ličnih dohoda stanovništva menjaće se istovremeno sadašnji sastav potrošnje u pravcu sve većeg udela onih proizvoda i usluga koji odlikuju viši nivo i raznovrsniju strukturu potrošnje. Potrošnja stanovništva biće na taj način važan elemenat u širenju unutrašnjeg tržišta i nužan podsticaj za razvoj mnogih prerađivačkih delatnosti koje proizvode dobra za ličnu potrošnju. Napretku lične potrošnje doprinosiće razvoj trgovine, turizma i društvene ishrane.

U narednom periodu obezbediti mnogo potpuniji razvoj svih delatnosti koje sačinjavaju oblast društvenog standarda sa ciljem da one jače i neposrednije posluže različitim potrebama privrede i društva. U skladu s tim biće proširena stambena izgradnja, izgradnja škola, zdravstvenih ustanova, kao i drugih ustanova društvenog standarda, što će dalje poboljšati materijalne i druge uslove njihovog rada. Ovaj svestraniji razvoj svih elemenata društvenog standarda i njihov raznovrstan uticaj na proizvodnju predstavljace jednu od osobenosti narednog perioda.

Osnovni okviri u kojima treba da se kreće lična i društvena potrošnja odmeravaće se tako da najpunije dođe do izražaja ljudski faktor, pošto od uslova života i rada ljudi, njihovih radnih navika, stepena stručnosti i obrazovanja zavisi opšta efikasnost ekonomskog razvoja.

c) Budući razvitak privrede treba da dovede do još svestranijeg razvijanja i jačanja naših ekonomskih odnosa sa inostranstvom, do daljeg geografskog širenja naše spoljne trgovine i unapređivanja ostalih vidova ekonomske saradnje, kao što su investicioni aranžmani sa pojedinim zemljama, proizvodna kooperacija, naučno-tehnička saradnja i slično. Visoki porast proizvodnje treba da dovede do ukidanja platnog deficita u tekucem poslovanju sa inostranstvom, tako da će naš privredni razvoj u još većoj meri biti oslonjen na sopstvena sredstva i izvore. Najvažniji zadatak u tom pravcu biće da se postepeno ostvari takav obim izvoza koji će biti dovoljan da pokriva tekuće potrebe privrede za uvozom. To će zahtevati da izvoz raste u nešto bržem tempu od porasta društvenog proizvoda. Ovaj rezultat treba da bude, između ostalog, postignut intenzivnijim razvijanjem onih grana i oblasti čiji troškovi proizvodnje, obim, struktura i kvalitet mogu da osiguraju odgovarajuću ekspanziju izvoza i uopšte povoljniji položaj zemlje u međunarodnoj razmeni dobara. Promenama u deviznom režimu uticaće se takođe na veću racionalnost i rentabilnost spoljne trgovine postepenom liberalizacijom uvoza i širim oslobađanjem inicijative privrednih organizacija u spoljnotrgovinskom poslovanju.

d) Naročitu brigu u skladu sa povećanim mogućnostima privrede posvetiti ubrzavanju razvoja nerazvijenih područja zemlje. Ubrzani razvitak ovih područja podrazumevaće takav razvitak koji će biti brži nego što je bio u prethodnom periodu, i brži u odnosu na ostalo područje zemlje. Na taj način treba da budu postepeno smanjivane nasledene regionalne razlike u ekonomskoj razvijenosti, što će voditi još jačoj unutrašnjoj integraciji privrede. Izgradnja industrije u ovim područjima predstavljace osnovni put da se postigne željeni tempo razvoja i najbrže smanjenje zaostale privredne strukture. Ovom zadatku treba da bude prilagođen i neophodan sistem mera koji će omogućiti i olakšati njegovo praktično sprovođenje.

e) Krajem narednog petogodišnjeg perioda Jugoslavija treba da dostigne takav stepen privrednog razvika koji će značiti njen potpuni izlazak iz položaja nedovoljno razvijene zemlje, tako da će ona po osnovnim ekonomskim indikatorima predstavljati srednje razvijenu industrijsku zemlju. Istovremeno, ovaj period treba da obeleži prevagu socijalističkih oblika proizvodnje u poljoprivredi, gde će na socijalističkim osnovama organizovana proizvodnja postati dominantan i odlučujući činilac.

f) Privredni razvitak svojim celokupnim dejstvom osigurace jačanje socijalističkih društvenih odnosa i socijalističkih

oblika privređivanja, razvijanje radničkog samoupravljanja u privrednim organizacijama i društvenog samoupravljanja u opštinama i srezovima. U tom smislu biće nužno dalje usavršavati i razvijati celokupni mehanizam privrednog sistema, a naročito sistem raspodele između društvene zajednice i preduzeća kao i raspodele čistog prihoda i ličnih dohodaka unutar radnih kolektiva, iz čega treba da proisteknu još veći podsticaji za inicijativu privrednih organizacija i komuna, uz istovremeno ekonomski efikasno plansko usmeravanje i rednog razvoja. Takođe treba usavršavati i ostala područja privrednog sistema, kao što je područje cena, deviznog režima, finansiranja i usmeravanja investicija kao i kreditnog sistema u celini, pri čemu će posebna pažnja biti poklanjana ekonomici privrednih oblasti i grana.

OSNOVNE SMERNICE PRIVREDNOG RAZVOJA

DRUŠTVENI PROIZVOD I NACIONALNI DOHODAK

I. Proizvodnja

1. Imajući u vidu ostvarene materijalne i društvene uslove proizvodnje i osnovne ekonomsko-političke ciljeve i zadatke, u periodu od 1961. do 1965. godine predviđa se sledeći porast društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka (u milijardama dinara):⁷

	1960.	1965.	Indeks 1965/ 1960.	Prosečna go- dišnja stopa rasta 1961— 1965. (u %)
Društveni proizvod	2.782,0	4.778,0	172	11,4
Nacionalni dohodak	2.574,0	4.399,0	171	11,3

2. Nacionalni dohodak na jednog stanovnika predviđa se da će porasti za oko 10% prosečno godišnje, s obzirom da se procenjuje porast stanovništva od 18.667.000 u 1960. na 19.821.000 u 1965. godini, tj. po godišnjoj stopi od 1,2%. U apsolutnom iznosu nacionalni dohodak po stanovniku treba da poraste za narednih pet godina od 137.896 na 221.926 dinara.

3. Brzi porast proizvodnje ostvariće se u društvenom sektoru privrede. Proizvodnja socijalističkih privrednih organizacija povećać se od 1961. do 1965. godine za 88,5%, tako da će prosečno godišnje povećanje iznositi 13,5%. Na taj način učešće društvenog sektora privrede u društvenom proizvodu povećać se od 76% u 1960. na 84% u 1965. godini.

4. Radi obezbeđivanja predviđenog porasta društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka, kao i takve strukture proizvodnje koja je neophodna za ispunjenje postavljenih ekonomsko-političkih ciljeva i zadataka, potrebno je u približno sledećim odnosima ostvariti porast društvenog proizvoda po pojedinim oblastima privrede (u milijardama dinara):

	1960.	1965.	Indeksi 1965/ 1960.	Prosečna go- dišnja stopa rasta 1961— 1965. godine
Privreda ukupno	2.782,0	4.778,0	172	11,4
Industrija	1.212,0	2.230,0	184	13,0
Poljoprivreda ⁸	664,0	940,0	142	7,2
Šumarstvo	46,0	64,0	138	6,7
Gradevinarstvo	152,5	285,0	187	13,3
Saobraćaj	217,0	385,0	177	12,1
Trgovina, ugostitelj- stvo i turizam	350,5	624,0	178	12,2
Zanatstvo	140,0	250,0	179	12,3

5. Naredni petogodišnji period treba da dovede do formiranja više proizvodne strukture u kojoj će industrija, kao vodeća oblast pri ređe, i druge nepoljoprivredne delatnosti dobiti još veći relativni značaj u ukupnoj proizvodnji zemlje (izraženo u postojećim cenama):

	1960.	1965.
Privreda ukupno	100,0	100,0
Industrija	43,5	46,8
Poljoprivreda	23,9	19,7
Šumarstvo	1,7	1,3
Gradevinarstvo	5,5	6,0
Saobraćaj	7,8	7,8
Trgovina i ugostiteljstvo	12,6	13,1
Zanatstvo	5,0	5,3
Nepoljoprivredne delatnosti zajedno	76	80

6. U ostvarivanju predviđene dinamike proizvodnje nužno je da se postigne mnogo brži porast proizvodnje sredstava za proizvodnju, a posebno proizvodnje predmeta rada. Ovu orijentaciju u proizvodnji nameće potreba da se izbegnu oštrije delj proporcije između osnovnih odlika proizvodnje, da se stvore realna sredstva i fondovi za planiranu investicionu izgradnju i obezbedi ispunjenje glavnih ciljeva na području spoljne trgovine i platnog bilansa.

7. Na osnovu navedenih stopa razvoja privreda će i u narednom periodu održavati visoku dinamiku rasta formiranu poslednjih godina. U razdoblju od 13 godina (razdoblje od 1953. do 1965. godine) industrijska proizvodnja bi na taj način neprekidno rasla po stopi od 13,4%, poljoprivredna proizvodnja po stopi od 7,0%, a nacionalni dohodak po stopi od 10,9% prosečno godišnje. Ovaj uticaj privrede trebalo bi da dovede Jugoslaviju 1965. godine na nivo današnjih srednje razvijenih zemalja.

II. Raspodela

1. U skladu sa zahtevima koji proizilaze iz predviđenog tempa privrednog razvoja, jačanja materijalne osnove radničkog i društvenog samoupravljanja, unapređivanja lične potrošnje i društvenog standarda, kao i uravnotežavanja tekuće razmene sa inostranstvom, potrebno je da se u osnovnoj raspodeli društvenog proizvoda i ukupno raspoloživih sredstava postignu sledeći odnosi i sledeći porast pojedinih vrsta potrošnje (u milijardama dinara):

	1960.	Struktura u %	1965.	Struktura u %	Indeksi 1965/1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961—1965.
Društveni proizvod	2.782,0	96,8	4.778,0	101,9	172	11,4
Ukupna raspoloživa sredstva	2.874,6	100,0	4.690,0	100,0	163	10,3
Od toga:						
Privredne investicije sa rezervama	868,2	30,2	1.585,0	33,9	183	12,8
Lična potrošnja	1.336,5	46,5	2.036,0	43,5	152	8,8
Društveni standard ⁹	298,7	10,4	548,0	11,7	184	12,9
Državni organi i narodna odbrana ⁹	258,8	9,0	363,0	7,7	140	7,0
Lična potrošnja i društveni standard zajedno	1.635,2	56,9	2.584,0	55,2	158	9,6

2. Za osnovnu raspodelu društvenog proizvoda i ukupno raspoloživih sredstava biće u narednom periodu karakteristični sledeći momenti:

a) ukupno raspoloživa sredstva za unutrašnju potrošnju povećavaju se sporije nego društveni proizvod. Razlika između društvenog proizvoda i ukupno raspoloživih sredstava treba da posluži uravnotežavanju trgovinske razmene

⁷ Svi vrednosni iskazi u ovom Planu dati su u cenama iz 1959. godine. Podaci za 1960. godinu predstavljaju prethodnu procenu.

⁸ Za poljoprivrednu proizvodnju 1960. godine uzet je dvogodišnji prosečak 1959—1960. godine.

⁹ Uključeni su, pored tekućih materijalnih rashoda, i investicioni rashodi.

sa inostranstvom, izravnavanju razlika između spoljnih i unutrašnjih cena, kao i drugim ciljevima platnog bilanca:

b) povećavanju prirodnih investicija u društvenom proizvodstvu biće uglavnom ostvarivano na račun relativnog opadanja rashoda državnih organa i narodne odbrane. Ovi rashodi treba da rastu manje nego srazmerno porastu društvenog proizvoda i ukupno raspoloživih sredstava;

c) uz visoki porast lične potrošnje, investicioni rashodi društvenog standarda napredovaće relativno najbržim tempom koji će biti iznad onog kod privrednih investicija. Ovakva dinamika društvenog standarda nužna je kako sa gledišta privrednog razvoja tako i sa gledišta unapređivanja životnih i kulturnih uslova stanovništva. Lična potrošnja uzeta zajedno sa tekućim i investicionim rashodima društvenog standarda imaće stopu uvećanja uglavnom jednaku stopi porasta ukupno raspoloživih sredstava.

3. Navedene srazmere u osnovnoj raspodeli treba da omoguće da do punog izražaja dođu kako materijalni činioci predstavljeni u stopi investicija tako i lični faktori ljudski, čiji se uslovi života i rada paraklino unapređuju sa razvojem materijalnih proizvodnih snaga. Postavljeni odnosi u raspodeli imaju na taj način za cilj da omoguće jedinstveno delovanje osnovnih činilaca razvoja u pravcu bržeg porasta ukupne društvene proizvodnje.

4. Pošto će društvena, na socijalističkim osnovama organizovana proizvodnja imati veću stopu uspona nego ukupna privreda, to će ovakav njen razvoj uticati na dinamiku i odnose u raspodeli sredstava društvene privrede. Iz toga će nužno proistići veće mogućnosti zadovoljenja i porasta one potrošnje koja se podmiruje raspolom sredstava socijalističkog sektora proizvodnje. U socijalističkom sektoru privrede treba da budu ostvareni sledeći odnosi i sledeća dinamika rasta pojedinih vrsta potrošnje (u milijardama dinara):

	1960.	Struktura u %	1965.	Struktura u %	Indeksi 1965/60.	Prosečna godišnja stopa rasta 1961/1965.
Društveni proizvod društvenog sektora	2.134,0	91,4	4.016,0	98,7	188	13,5
Ukupno raspoloživa sred. društ. sektora	2.335,0	100	4.067,0	100	174	11,7
Od toga:						
Privredne investicije	799,0	34,2	1.493,0	36,7	187	13,3
a) u osnovna sredstva	599,0	25,6	1.071,0	26,3	179	12,3
b) u obrtna sredstva i rezerve	200,0	8,6	422,0	10,4	211	16,1
Lična potrošnja	890,2	38,1	1.528,0	37,7	172	11,4
Društveni standard ¹⁰	264,4	11,3	483,0	11,9	183	12,8
Državni organi i narodna odbrana ¹⁰	258,8	11,1	353,0	8,9	140	7,0
Lična potrošnja i društveni standard zajedno	1.154,6	49,4	2.011,0	49,6	174	11,7

5. Proporcije u osnovnoj raspodeli društvenog proizvoda pružaće široku materijalnu bazu za razvoj radničkog i društvenog samoupravljanja. Privredne organizacije, opštine, srezovi i narodne republike raspolagaće značajnim sredstvima za investicije i društvenu potrošnju. Sa usavršavanjem instrumenata privredovanja — naročito s poboljšavanjem ekonomike pojedinih privrednih oblasti i grana i unapređivanjem kreditnog sistema i sistema udruživanja u privredi, kojim putem treba ostvariti puniju mobilnost sredstava za razvoj — nužno je težiti ka daljoj decentralizaciji i ublažavanju mera koje se tiču direktne raspodele formiranog dohotka iz centra.

6. S raspodelom nacionalnog dohotka, kreditnom politikom, stvaranjem i upotrebom privrednih rezervi i drugim merama biće potrebno osiguravati stabilnost privrednih kretanja na tržištu i uticati na takvo formiranje kupovnih fondova koje bi omogućavalo realizaciju ukupne robne

proizvodnje. U skladu s tim treba putem tekućih godišnjih planova i njihovih mera usmeravati raspodelu sredstava u pravcu proporcija datih u ovom Planu.

INVESTICIJE

1. Osnovni zadatak investicione politike biće da se posredstvom ulaganja ostvari najbrži porast proizvodnje i osiguraju uslovi za usklađeni i kontinuirani razvitak privrede u dužem vremenskom roku. U tu svrhu predviđaju se ukupna investiciona ulaganja u osnovne i obrtne fondove u iznosu od oko 8.015 milijardi dinara za ceo petogodišnji period, odnosno prosečno godišnje oko 1.600 milijardi dinara, uz sledeću osnovnu raspodelu ovih sredstava (u milijardama dinara):

	1960.	Struktura u %	1965.	Struktura u %	Indeksi 1965/1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961/1965.
Ukupne investicije	1.107,5	100,0	2.017,0	100,0	182	12,7
Od toga:						
Privredne investicije sa rezervama	868,2	78,4	1.585,0	78,6	183	12,8
Neprivredne investicije	239,3	21,6	432,0	21,4	181	12,6
a) investicije u društveni standard	209,3	18,9	390,0	19,3	186	13,2
b) ostale neprivredne investicije	30,0	2,7	42,0	2,1	140	7,0

2. Obim neprivrednih investicija, posebno investicija u društveni standard, upravljen je na to da obezbedi brzi razvoj društvenog standarda saglasno rastućim potrebama privrede. Predviđene investicije omogućuju da se poboljša kvalitet stanovanja i povećava stambena površina na jednog stanovnika, da se proširi školski prostor na jednog učenika i pored velikog priraštaja učenika u školama, da se značajnije povećaju kapaciteti zdravstvenih ustanova, kao i komunalni fondovi u gradovima i industrijskim centrima.

3. Ukupne privredne investicije (ulaganja u osnovne i obrtne fondove zajedno) sačinjavace oko 32,5% od društvenog proizvoda prema 30,7%, koliko su ove investicije činile u prethodnom četvorogodišnjem periodu. Povećanje udela privrednih investicija u društvenom proizvodstvu uslovljeno je opštim tempom privrednog razvoja koji se predviđa u idućim godinama, potrebom stvaranja dovoljnih zaliha sirovina i obrtnih sredstava uopšte, zatim potrebom da se brže prošire određene bazične grane industrije, da se nastavi intenzivno unapređivanje poljoprivrede i da se odgovarajućim povećanjem energetske osnove i saobraćaja obezbede uslovi za brzi uspon privrede i posle 1965. godine. U narednom periodu biće takođe potrebno uložiti srazmerno veća sredstva u temeljnu rekonstrukciju građevinarstva i modernizaciju trgovine i postaviti širu materijalnu osnovu za razvoj šumarstva.

4. Kao rezultat budućeg privrednog razvoja smanjiće se učešće dodatnih inostranih sredstava u ukupnim sredstvima za proširenu reprodukciju.

Viša privrednih ulaganja u osnovne i obrtne fondove u skladu je sa materijalnim mogućnostima zemlje, tako da će privreda biti u stanju da racionalno savlada predviđeni obim investicija. Vodeći računa o tome, predviđa se da će biti potrebno da u ukupnim privrednim investicijama ulaganja u osnovne i obrtne fondove budu sledeća (u milijardama dinara):

	1960.	1965.	Indeksi 1965/ 1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961— 1965.
Ukupne (bruto) privredne investicije sa rezervama	868,2	1.585,0	183	12,8
Od toga:				
a) investicije u osnovne fondove	638,9	1.116,0	175	11,8
b) investicije u obrtne fondove i rezerve	229,3	469,0	205	15,4

¹⁰ Uključeni su, pored tekućih materijalnih rashoda, i investicioni rashodi.

5. Investicije u obrtne fondove imaće bržu dinamiku porasta od društvenog proizvoda, što treba da omogući obilnije snabdevanje proizvodnje reprodukcijom materijalom i veće i stabilnije stvaranje materijalnih rezervi u privredi. Visoki porast proizvodnje i njeno nesmetano razvijanje iziskuje ovo obilnije ulaganje u obrtne fondove.

6. U okviru privrednih ulaganja u osnovne fondove predviđa se za 1965. godinu porast sredstava amortizacionih fondova za oko 76% u odnosu na 1960. godinu, s tim što se ocenjuje da će se utrošak amortizacije povećati za oko 80% tokom narednih pet godina. Povećani utrošak amortizacije treba, između ostalog, da proistekne iz dalje liberalizacije njenog trošenja, tj. iz ukidanja onih ograničenja koja su još preostala na ovom području.

7. Raspored investicija između osnovnih privrednih oblasti treba da bude postavljen tako da se planiranim ulaganjima ostvaruje proporcionalno razvijanje privrede i osnovnih odeljaka proizvodnje. Zato će se putem investicija posebno podsticati brži napredak one proizvodnje čije zaostajanje može da stvara trajnije ekonomske disproporcije i da usporava opštu stopu privrednog rasta. U vezi s tim potrebno je znatno povećati investicije u industriju kao celinu, a osobito u neke njene ključne grane, zatim u građevinarstvo i proizvodnju građevinskog materijala, kao i u poboljšanje materijalnih uslova za razvoj trgovine i bolje snabdevanje stanovništva. Pojačanim ulaganjem u šumarstvo započeće se novi ciklus razvoja u ovoj oblasti privrede. Što se tiče investicija u poljoprivredu, koje će biti velike i narednih godina, neophodno je obezbediti njihovo vremensko podudaranje sa investicijama u druge delatnosti od kojih će sve više zavisiti uspešna realizacija poljoprivredne proizvodnje. Da bi se obezbedio ovakav razvoj, investicije u osnovne fondove društvene privrede treba da budu na sledeći način raspoređene između osnovnih oblasti privrede (u milijardama dinara):

	1960.	Struk- tura u %	1965.	Struk- tura u %	Indeksi 1965/ 1960.	Prosečne godišnje stope ra- sta 1961— 1965.
Industrija i rudarstvo	269,0	44,9	514,0	48,0	191	13,8
Poljoprivreda	103,0	17,2	161,0	15,0	156	9,3
Šumarstvo	10,0	1,7	19,0	1,8	190	13,7
Građevinarstvo	18,0	3,0	50,0	4,7	278	22,7
Saobraćaj	145,0	24,2	233,0	21,7	161	10,0
Trgovina, ugostitelj- stvo i turizam	43,0	7,2	77,0	7,2	179	12,3
Zanatstvo	11,0	1,8	17,0	1,6	155	9,2
Ukupno	599,0	100,0	1.071,0	100,0	179	12,3

8. Prvih godina narednog perioda treba ostvariti brže povećanje investicija u energetske proizvodnje, proizvodnju sirovina i reprodukcijom materijala, u povećanje prevoznih kapaciteta železničkog saobraćaja, u mehanizaciju i modernizaciju građevinarstva, kao i u industrijsku proizvodnju za potrebe građevinarstva, kako bi se stvorili uslovi za nesmetani razvoj proizvodnje i uspešno izvođenje investicione izgradnje u celini, a posebno stambene izgradnje.

9. Određeni momenti neposredno vezani za buduću strukturu investicija, kao što su povećana ulaganja u bazične industrijske grane, velika izgradnja modernih saobraćajnica, tehnička rekonstrukcija poljoprivrede i građevinarstva kao i izvesna dugoročnija ulaganja težiće da povećaju kapitalnu intenzivnost investicija i da privremeno umanje stepen njihove efikasnosti. Da bi se kratkoročno dejstvo ovih faktora svelo na najmanju meru biće naročito potrebno: da se ubrzaju rokovi aktiviranja investicija, bolje i racionalnije koriste postojeći i novi proizvodni fondovi, da se gde god je to ekonomski celishodno, posredstvom rekonstrukcija i proširenjem postojećih kapaciteta, ostvaruje neposredno povećanje proizvodnje i pogodnim merama uopšte stimuliše brža i ekonomičnija investiciona izgradnja. U istom pravcu treba delovati osnivanjem projektnih institucija, naročito za tehnološko projektovanje, kao i donošenjem odgovarajućih propisa o projektovanju i izvođenju investicija, o standardizaciji i tipizaciji građevinskih elemenata i slično.

10. U narednom periodu investicije u industriju služiće pre svega intenzivnijem širenju one proizvodnje koja ima najpovoljnije prirodne i ostale uslove za razvoj. Pri tome poseban naglasak treba da bude stavljen na grane koje sačinjavaju savremenu i dugoročnu osnovu industrijskog i opšteprivrednog napretka. Prema tome, težište budućih ulaganja treba da bude na energetici, crnoj i obojenoj metalurgiji, hemijskoj industriji, proizvodnji kapitalne opreme, uključujući elektroniku i elemente automatizacije; na ulaganjima u proizvodnju koja se zasniva na pojačanom iskorišćavanju sirovinke baze u poljoprivredi i šumarstvu (prehrambena industrija i mehanička i hemijska prerada drveta); na ulaganjima u proizvodnju građevinskog materijala i nemetala, kao i ulaganjima u razvoj industrije potrošnih dobara, naročito trajnih potrošnih dobara.

Sa predviđenim investicijama u poljoprivredu nastavlja se u stvari započeti proces modernizacije i brzog unapređivanja poljoprivredne proizvodnje. Napori investicione politike, posebno u društvenom sektoru, biće upravljani na proizvodne grane i proizvode čija će potrošnja u idućem periodu najviše rasti na domaćem i stranom tržištu. Iz tih razloga ulaganja će se prvenstveno usmeravati u snažniji razvitak stočarstva i sirovinke baze koja omogućuje taj razvitak.

U šumarstvu najveći deo investicionih sredstava treba da bude upotrebljen za izgradnju šumskih komunikacija i uvođenje plantažnog i drugih oblika intenzivnog podizanja šuma.

Predviđena sredstva za investicije u građevinarstvo koja će u narednom periodu imati najveću dinamiku rasta, koristiće se za nabavku mehanizacije i savremenije opremanje uopšte radi toga da se ova delatnost što pre podigne na viši tehnički nivo i na taj način osigura brže, jeftinije i efikasnije građenje.

Investicije u saobraćaj treba da budu namenjene povećavanju prevozne i propusne moći, poboljšanju brzine i redovitosti saobraćaja, jačanjem povezivanja različitih područja zemlje u jedinstveni sistem unutrašnjih komunikacija, kao i poboljšavanju transportnih uslova za tranzit i spoljnotrgovinsku razmenu. U tu svrhu predviđa se nova izgradnja, rekonstrukcija, proširivanje i modernizacija saobraćajne mreže (pruga, puteva, pomorskih luka, rečnih pristaništa i ptt-linija) u znatno većem obimu nego u proteklom periodu. Intenzivnije proširivanje vcnog i plovno parka i upotreba druge savremene opreme, zajedno sa rekonstrukcijom i izgradnjom mreže, treba da omogućuje racionalizaciju svih grana saobraćaja, a posebno železničkog i poštanskog saobraćaja.

Povećane investicije u trgovinu i ugostiteljstvo, poslužiće razvijanju trgovinske mreže i uvođenju viših standarda u organizaciji i opremanju prometa, izgradnji tržnica i skladišta, značajnijem povećanju kapaciteta turističkog ugostiteljstva i unapređivanju domaćeg i inostranog turizma uopšte.

11. Investicije predviđene za razvoj proizvodnih snaga treba posebno da doprinesu širenju našeg izvoza i rešavanju postavljenih zadataka u oblasti platnog bilansa i svestranijeg razvijanja ekonomskih odnosa sa inostranstvom.

12. U ostvarivanju obima i osnovne strukture investicija delatnost Opšteg investicionog fonda treba u narednom periodu da bude ograničena na ona područja i namene koji su od bitnog značaja za opšti privredni razvoj i gde je finansiranje iz opštih društvenih sredstava neophodno. Na osnovu toga intervencija Opšteg investicionog fonda treba da obuhvati sledeće tri osnovne namene: a) ulaganja u bazičnu proizvodnju, b) pomaganje razvoja nerazvijenih područja zemlje i c) posredovanje u onim slučajevima kad je nužno otklanjati nastale disproporcije ili posebnom društvenom intervencijom podsticati ubranu tehničku rekonstrukciju određenih grana radi punijeg i skladnijeg razvoja privrede. Takvo postavljanje Opšteg investicionog fonda zahteva da on bude rasterećen izvesnih namena, a druge namene da finansira u znatno manjem obimu nego dosada.

LIČNA POTROŠNJA I DRUŠTVENI STANDARD

I. Lična potrošnja

1. U skladu sa predviđenom stopom porasta društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka realni obim lične potrošnje treba da se u periodu od 1961. do 1965. godine povećava prosečno godišnje za 8,8%, odnosno po stanovniku za 7,5%. Time treba da bude omogućeno skladno i stabilno povećanje lične potrošnje kao bitnog elementa proširene društvene reprodukcije.

Na taj način će se nastaviti i u periodu od 1961. do 1965. godine intenzivno napredovanje životnog standarda karakteristično za poslednjih osam godina. Godine 1965. nivo lične potrošnje biće viši za oko 166,0% prema 1952. godini, što znači da će u razdoblju od 13 godina biti ostvarena visoka stopa porasta lične potrošnje od 7,8% godišnje. Takav razvoj lične potrošnje pokazuje da se ona uporedo i harmonično kreće napred sa ostalim osnovnim komponentama privrede i da je taj razvoj postao trajna i zakonita pojava našeg socijalističkog društva. Na kraju narednog perioda realna potrošnja stanovništva u Jugoslaviji približila bi se nivou koji su danas dostigle srednje razvijene zemlje.

2. Povećanje realnih zarada lica zaposlenih u privredi vršiće se u skladu sa opštim porastom produktivnosti rada. Tako će se u društvenom merilu ostvarivati funkcionalna zavisnost razvoja lične potrošnje od kretanja produktivnosti rada. Saglasno s tim predviđa se da će prosečne zarade lica zaposlenih u privrednim organizacijama za narednih pet godina porasti za 38,6%, odnosno 6,7% prosečno godišnje. U odnosu na takvo kretanje realnih zarada u privredi obezbeđivaće se odgovarajuće povećanje i usklađivanje plata lica zaposlenih u državnim organima i javnim službama. Predviđeni porast realnih zarada i plata pruža potreban okvir za dalje usavršavanje sistema nagrađivanja prema radnom efektu i to ne samo u privrednim organizacijama nego i u državnim organima i javnim službama.

3. Rashodi u oblasti socijalnog osiguranja povećaće se za oko 60%, odnosno 9,9% prosečno godišnje. Time će biti osigurano povećanje sredstava prema potrebama koje će proizaći iz povećanja broja zaposlenih lica, broja dece i penzionera. Penzije i invalidnine će se na odgovarajući način usklađivati sa kretanjem zarada i plata lica zaposlenih u privredi, državnim organima i javnim službama. Materijalni troškovi zdravstvenog osiguranja predviđa se da će se povećati za 67%, odnosno 10,8% godišnje, čime se obezbeđuje poboljšavanje uslova za pružanje zdravstvene zaštite.

Na dalji razvoj socijalnog i zdravstvenog osiguranja treba povoljno da utiču promene u organizaciji i sistemu finansiranja. Te promene, uz društveno samoupravljanje u ovoj oblasti, stvorice bolje uslove za građane u korišćenju prava socijalnog osiguranja i učiniti samo trošenje sredstava racionalnijim.

4. Lični dohoci individualnih poljoprivrednih proizvođača treba da se povećavaju u zavisnosti od toga kako će rasti njihova proizvodnja i tržišni viškovi. Pri tome se ima u vidu da će opšti rezultati kooperacije individualnih proizvođača sa socijalističkim privrednim organizacijama voditi bržem uvećanju njihovih ličnih dohodaka. Ocenjuje se da će se realni lični dohoci po članu poljoprivrednog domaćinstva, u privatnom sektoru povećati za pet godina oko 28,0%, odnosno oko 5,1% prosečno godišnje.

5. Navedene srazmere u porastu lične potrošnje za različite kategorije stanovništva biće potrebno održavati odgovarajućom društvenom intervencijom. Godišnji planovi će u tom smislu predviđati shodne mere, čiji će cilj biti da se očuvaju što praviliji odnosi u razvoju lične potrošnje.

6. Povećanje lične potrošnje i diferenciranje ličnih dohodaka, koji će nastati kao posledica doslednije primene nagrađivanja po učinku, delovaće na izmenu strukture

potrošnje. Predviđa se da će potrošnja hrane rasti prosečno godišnje za oko do 6,5%, a potrošnja industrijske potrošne robe za 11 do 11,5%. Prema tome smanjiće se relativno učešće hrane, a povećati učešće industrijske robe i usluga u strukturi lične potrošnje. Značajno će porasti u strukturi lične potrošnje izdaci za podmirenje kulturnih potreba. U strukturi lične potrošnje treba da se naročito poveća nabavka trajnih potrošnih dobara. Stepennabavke potrošača raznim robama biće time u celini značajno poboljšane. Ocenjuje se da će potrošnja tekstilnih proizvoda porasti po stanovniku za oko 50% za narednih pet godina, obuće za oko 35%, električne energije za oko 90%, dok će se vrednost stokova trajnih potrošnih dobara po stanovniku povećati za oko 180%. Osetnije promene se očekuju i u ishrani, u pravcu poboljšavanja njenog sastava i relativno većeg udela kvalitetnih proizvoda. Predviđa se da će potrošnja važnijih proizvoda po stanovniku 1965. godine biti sledeća:

	1960.	1965.	Indeksi 1965/60.
<i>Ishrana</i>			
Žitarice u brašnu, kg	184,0	161,5	87,7
Od toga:			
Pšenica i raž, kg	145,0	138,7	95,6
Šećer, kg	15,0	26,0	173,3
Masnoće, kg	11,2	13,5	120,5
Meso i riba, kg	29,0	41,0	141,3
Kaloričnost ishrane dnevno	3.030,0	3.040	—
Učešće kalorija životinjskog porekla u procentima	23,8	31,8	133,4
<i>Industrijska roba</i>			
Tekstil, kg	4,74	7,17	155,3
Obuća, pari	1,69	2,27	134,3
Električna energija u domaćinstvu, kWh	74,46	143,79	193,1
Električni aparati za domaćinstvo, kg	0,58	1,79	308,6
Kućni nameštaj u garniturama na 1.000 stanovnika	17,0	31,83	187,2
<i>Količina trajnih potrošnih dobara (na 1.000 stanovnika)</i>			
Automobili, kom.	3,2	8,1	253,1
Motocikli i mopedi, kom.	7,7	33,3	432,5
Radio-aparati, kom.	85,7	169,5	197,8
Televizori, kom.	1,7	17,2	1.011,8
Frizideri, kom.	5,3	39,4	743,4
Električni štednjaci, kom.	10,6	36,1	340,6

7. Porast realnih ličnih dohodaka biće osiguravan odgovarajućom raspodelom društvenog proizvoda, pri čemu lični dohoci u društvenom sektoru privrede treba da rastu po istoj stopi po kojoj raste proizvodnja društvenog sektora. Time se omogućava kako pokrivanje potrošnje novozaposlenih radnika tako i porast potrošnje koji će se zasnivati na povećanju produktivnosti rada.

Usmeravanjem proizvodnje, investicija, izvoza i uvoza i drugim merama obezbeđivaće se porast robnih fondova koji će biti u skladu sa kretanjem ličnih dohodaka. Stabilniji razvoj lične potrošnje zahtevaće proširivanje zaliha potrošne robe i brže unapređivanje trgovine, ugostiteljstva i ostalih uslužnih delatnosti koje su svojim zaostajanjem osetno delovale na povećanje troškova života.

II. Društveni standard

1. U narednom periodu potrebno je proširiti materijalnu bazu razvoja svih delatnosti društvenog standarda. Radi toga treba ostvariti takvo povećanje materijalnih sredstava i takvu izgradnju koji će omogućiti poboljšavanje standarda stanovanja, povećavanje školske površine po učeniku, porast zdravstvenih kapaciteta po stanovniku, tj. povećanje kapaciteta svih službi društvenog standarda na jednog stanovnika. Takođe treba osigurati veća materijalna sredstva za njihovo tekuće funkcionisanje i ubrzati priliv kvalifikovanih kadrova u te službe. Za ove svrhe predviđeno je da ukupna sredstva porastu za 83% za pet godina, odnosno da rastu 12,9% prosečno godišnje. U izgradnju stanova,

škola, zdravstvenih, socijalnih i drugih ustanova treba da se uloži oko 1.290 milijardi dinara društvenih sredstava ili oko 258 milijardi prosečno godišnje, što je za 85% više od prosečno ostvarenih ulaganja u periodu od 1957. do 1960. godine.

2. Za narednih pet godina treba da se izgradi najmanje 500 hiljada stanova, od čega u gradovima i industrijkim naseljima oko 350 hiljada stanova. U stambenu izgradnju uložiće se oko 1.100 milijardi dinara, odnosno prosečno godišnje 220 milijardi. Samo društvena ulaganja u izgradnju stanova treba da iznose za ceo petogodišnji period oko 734 milijarde dinara. Nova stambena površina koja će se dobiti ovom izgradnjom sačinjavace oko 30% od današnjeg celokupnog stambenog fonda gradskih i industrijskih naselja. Predviđena stambena izgradnja omogućava da se poboljša standard stanovanja i poveća stambena površina na jednog stanovnika, naročito u gradovima i industrijskim centrima.

Doslednom primenom načela novog sistema finansiranja stambene izgradnje treba uticati na brže i racionalnije građenje stanova. U tom smislu je potrebno, pored fondova za stambenu izgradnju i drugih društvenih izvora, maksimalno angažovati i lična sredstva građana za ulaganja u izgradnju stanova. Neposrednim aktiviranjem budućih korisnika stanova i čitavom politikom stambene izgradnje potrebno je osigurati izgradnju takvih stanova koji po veličini, opremi i mestu odgovaraju potrebama i mogućnostima građana. Na bazi ekonomskih načela treba razvijati kooperaciju svih koji učestvuju u stambenoj izgradnji, a posebno naručilaca, projekatanta, građevinskih preduzeća i industrije građevinskog materijala i opreme, kako bi se postigla veća racionalnost i efikasnost u građenju stanova.

3. Radi planskog razvoja gradova i drugih naselja i usklađivanja komunalnog standarda sa razvojem privrede i stambene izgradnje, potrebno je u narednom periodu ubrzati razvoj komunalne prirede. U tu svrhu treba investirati u sledećih pet godina oko 195 milijardi dinara. U komunalnoj privredi je potrebno, gde god je to moguće, postepeno uvesti ekonomske cene komunalnih usluga, osposobiti organizacije koje se bave pružanjem ovih usluga da rade na principima samofinansiranja, te na toj osnovi uspostaviti ekonomske odnose između komunalnih privrednih organizacija, potrošača i narodnih odbora. Takođe je potrebno jačati radničko upravljanje u komunalnim privrednim organizacijama i unapređivati sistem investiranja u ovoj oblasti. Posebnu ulogu u finansiranju razvoja komunalne prirede treba da imaju prihodi od gradskog zemljišta, koji treba da rastu u skladu sa povećanjem opremljenosti gradskih naselja komunalnim uređajima. Razradom kompleksnih programa stambeno-komunalne i druge izgradnje, treba uticati na racionalnu i plansku izgradnju i rekonstrukciju naselja, a osobito na racionalno korišćenje gradskog zemljišta i komunalnih uređaja.

4. Da bi se ubrzalo školovanje i stručno osposobljavanje kadrova, čiji značaj postaje sve odlučniji u privrednom i društvenom razvoju zemlje, u narednom periodu treba proširiti i ojačati materijalnu bazu škola i ustanova za obrazovanje kadrova. Izgradnja škola treba da obezbedi zamenu dotrajalog školskog prostora, ukidanje treće i četvrte smene i povećanje školskog prostora u skladu sa porastom broja učenika i studenata. Uporedo s tim biće potrebno poboljšati i stabilizovati materijalni položaj škola i drugih ustanova koje se bave uzdizanjem kadrova.

U skladu sa takvim zadacima predviđa se da će se za narednih pet godina celokupni fond školske površine povećati za preko 50%. Ukupne investicije za izgradnju škola treba da iznose u ovom periodu oko 200 milijardi dinara ili 40 milijardi dinara prosečno godišnje. Tekući materijalni rashodi u oblasti školstva treba da se do 1965. godine povećaju preko dva puta.

Za potpuno i blagovremeno izvršavanje zadataka u oblasti školovanja kadrova od naročitog je značaja da se izvrše takve promene u finansiranju koje će osigurati predviđeno povećanje ukupnih sredstava za razvoj školstva, stabilnost izvora finansiranja i proširenje materijalne osnove društvenog upravljanja u školama i školskim ustanovama.

5. U skladu sa porastom ekonomskih mogućnosti zemlje i opštim društvenim napretkom povećavaće se sredstva za razvoj kulture u njenim različitim vidovima. Ova sredstva treba da budu usmerena prvenstveno na proširivanje mreže institucija pomoću kojih kultura predire u najšire slojeve stanovništva: radio-televizija, kinematografija, biblioteke, domovi kulture, radnički i narodni univerziteti, a zatim i na bolju zaštitu i očuvanje našeg kulturnog nasleđa.

U radio-televiziju investirace se oko 20 milijardi dinara i tim ulaganjem omogućice se da televizija i UKT-FM mreža obuhvati pretežni deo gusto naseljenog područja zemlje, a da srednjotalsna mreža pokrije celu nacionalnu teritoriju. Predviđena ulaganja istovremeno omogućuju izgradnju televizijskih studija i rekonstrukciju postojećih radio-stanica.

Pored toga, ubrzaće se kinofikacija zemlje i povećati domaća filmska proizvodnja. Isto tako obezbedice se dalje unapređivanje izdavačke delatnosti i štampe.

6. Na području zdravstvene zaštite treba osigurati razvoj u skladu sa povećanim potrebama koje proizlaze iz porasta stanovništva, povećanja broja zdravstveno osiguranih radnika i službenika, kao i proširivanje zdravstvenog osiguranja na poljoprivredno i ostalo stanovništvo. Za takav napredak zdravstvene službe potrebno je da se poveća i ubrza izgradnja zdravstvenih ustanova (bolnica, zdravstvenih stanica, domova narodnog zdravlja, preventivnih, rehabilitacionih i drugih ustanova), da se pojačaju napore za školovanje stručnih medicinskih kadrova, kao i da se povećaju tekući materijalni rashodi ovih ustanova. U vezi s tim biće potrebno uložiti u zdravstvenu službu oko 96 milijardi dinara za narednih pet godina, što je za preko 50% više od prosečnih godišnjih ulaganja izvršenih u periodu od 1957. do 1960. godine.

Za razvoj zdravstvenih ustanova i poboljšavanje njihovog materijalnog položaja nužno je obezbediti stalne izvore finansiranja koji će omogućiti ustaljeni napredak zdravstvene službe.

7. U oblasti socijalne zaštite treba pre svega osigurati povećanje broja ustanova za dečju zaštitu, naročito ustanova za dnevni boravak dece, kao i ustanova za zbrinjavanje i zaštitu odraslih lica kojima je potrebna pomoć zajednice. Isto tako biće potrebno stvoriti povoljnije uslove za školovanje i stručno osposobljavanje dece i omladine.

8. Narednih godina preduzimaće se mere za masovnije počinjanje fizičke kulture, kako omalčine tako i ostalog, naročito zaposlenog stanovništva. Posebnu pažnju treba posvetiti stvaranju materijalnih uslova za izvođenje fizičkog vaspitanja u školama kao i uslova za omasovljenje fizičke kulture u gradovima i industrijskim centrima.

DRŽAVNI ORGANI I NARODNA ODERANA

1. Povećanje rashoda državnih organa koji obuhvataju tekuće materijalne rashode i rashode za neprivredne investicije, treba da osigura bolje funkcionisanje i bolju opremljenost u radu ovih organa, izgradnju zgrada nužnih za njihov smeštaj, kao i preduzimanje određenih opšteprivrednih mera kao što su istraživanja u vezi sa mirnodopskim korišćenjem nuklearne energije, dopunske mere za unapređivanje pojedinih privrednih oblasti i sl. Predviđa se sledeće kretanje rashoda državnih organa u narednom periodu (u milijardama dinara):

	1960.	1965.	Indeksi 1965/ 1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961 —1965.
Rashodi državnih organa (bez ličnih rashoda)	258,8	363,0	140,0	7,0
Od toga:				
Materijalni rashodi	228,8	321,0	140,0	7,0
Rashodi za neprivredne investicije	30,0	42,0	140,0	7,0

2. Za ukupne potrebe narodne odbrane (tekući materijalni rashodi, ukupne investicije i lična potrošnja) predviđena su sredstva od prosečno 252 milijarde dinara godišnje.

Ukupni rashodi za narodnu odbranu koji će poslužiti jačanju njene materijalne i tehničke baze na način koji zahtevaju postojeći uslovi, sačinjavace 1965. godine 6,4% od nacionalnog dohotka prema 8,2% 1960. godine, čime bi se obezbedilo realno povećanje materijalnih rashoda Jugoslovenske narodne armije od 4,7% godišnje.

DRUŠTVENE REZERVE

1. Radi obezbeđenja stabilnog razvitka privrede i otklanjanja većih oscilacija u ovom razvitku, u raspodeli društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka predviđa se da se obrtna sredstva i zalihe privrednih organizacija, zajedno sa društvenim rezervama, povećaju u periodu od 1961. do 1965. godine za oko 1.600 milijardi dinara, što predstavlja njihovo povećavanje po stopi od 16,1% prosečno godišnje. Stvaranje zaliha u kojima su sadržane i potrebne društvene rezerve vršice se na taj način po dinamici koja je znatno brža od dinamike rasta društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka.

2. U godišnjim planovima posebno će se izdvajati sredstva koja predstavljaju društvenu rezervu pomoću koje će Federacija i ostali upravni i samoupravni organi osiguravati stabilnost kretanja privrede i životnog standarda i podsticati razvoj na onim područjima gde se za tim ukaže potreba. Stvaranju društvenih rezervi treba pristupiti naročito u prvim godinama narednog perioda.

3. Raspodela sredstava takođe treba da bude upravljena na to da se devizne rezerve povećavaju u toku narednog perioda. Formiranje deviznih rezervi treba da bude u skladu sa potrebama povećanja spoljnotrgovinske razmene i unutrašnje potrošnje.

PRIVREDNI ODNOSI SA INOSTRANSTVOM

1. Razvitak proizvodnje omogućice u narednom periodu znatnije proširenje trgovine i drugih oblika ekonomske saradnje sa inostranstvom. Spoljnu trgovinu treba razvijati tako da se do kraja ovog perioda otkloni deficit u tekućoj razmeni dobara, pod čime se ovde podrazumeva ostvarivanje ravnoteže između ukupnog izvoza i ukupnog uvoza rota i usluga. Tim rezultatom treba da bude obeležen novi kvalitet koji privreda postiže tokom idućeg planskog razdoblja.

Ocenjuje se da će ukupan obim prometa dobara sa inostranstvom porasti 1965. godine za oko 74% u odnosu na 1960. godinu, tako da bi ovaj promet bio uvećavan po stopi od 11,8% godišnje. To treba da se postigne porastom izvoza roba i usluga od oko 13,6% prosečno godišnje i odgovarajućim porastom uvoza rota i usluga.

2. Predviđa se da će struktura robnog izvoza 1965. godine biti približno sledeća (u milijardama deviznih dinara po zvaničnom kursu):

	1960.		1965.		Indeksi 1965/60.	Prosečna godišnja stopa rasta 1961/1965.
	Iznos	Struk- tura	Iznos	Struk- tura		
Ukupan izvoz	166,5	100,0	322,0	100,0	194	14,2
Izvoz industrijskih proiz- voda	122,3	73,5	222,0	69,0	182	12,7
Izvoz proizvoda poljo- privrede i šumarstva	44,2	26,5	100,0	31,0	226	17,7

Porastu izvoza industrijskih proizvoda doprineće naročito dalje razvijanje serijske i masovne proizvodnje, što sa svoje strane treba da omoguću sniženje troškova proizvodnje i jačanje konkurentne sposobnosti naše industrije na inostranom tržištu. To se posebno odnosi na opremu i finalne proizvode metalne industrije sa brodogradnjom i elektroindustrijom, na finalne proizvode hemijske i drvene industrije, industrije celuloze i papira, obojene metalurgije i prehrambene industrije. To su grane na kojima se dobrim delom zasniva i industrijski razvoj narednih godina. Proizvodi ovih grana predstavljaju glavne nosioce izvoza zbog toga

što se za njihov razvoj raspolaže povoljnim prirodnim uslovima, što njihova proizvodnja omogućava znatno jaču diverzifikaciju izvoza i što se istovremeno u navodnim granama može organizovati proizvodnja većih razmera koja će osigurati stabilnije povećanje izvoza. Posredstvom ovih grana Jugoslavija ima uslcva da najcetilodnije poveća svoj udeo u međunarodnoj razmeni dobara.

Posebnu pažnju treba posvetiti povećanju izvoza poljoprivrednih proizvoda. U poljoprivrednom sektoru prethodni deo izvoza sačinjavace meso i uopšte proizvodi stočarstva, kukuruz i ostale žitarice, a očekuje se osetniji porast izvoza i drugih poljoprivrednih proizvoda.

3. U određivanju obima i strukture uvoza vodilo se računa o tome da uvoz podrži predviđeni porast proizvodnje i osigura nabavku onih proiz. oda koji neće biti zaštipljeni u proizvodnoj strukturi zemlje, kao i da se putem uvoza istovremeno omogući intenzivnije geografsko širenje izvoza. Polazeći od toga, predviđa se izvesna promena njegove strukture:

	1960. Struktura	1965. Struktura
Ukupan uvoz	100,0	100,0
Uvoz reproduktionog materijala	62,6	67,0
Uvoz opreme	21,7	20,9
Uvoz proizvoda lične potrošnje	8,9	9,6
Uvoz hrane	3,7	0,4
Neraspoređeno	3,1	2,1

U strukturi uvoza osetnije će rasti udeo reproduktionog materijala i proizvoda koji neposredno služe potrebama proširene reprodukcije za razliku od ranijih godina kad je hrana zauzimala veliko mesto u uvozu.

Porast uvoza reproduktionog materijala treba da omogući predviđeni porast domaće proizvodnje. Sve veće potrebe privrede za reproduktionim materijalima industrijskog porekla nalažu sa svoje strane intenzivnije širenje domaće proizvodnje reproduktionog materijala, da bi se sprečila preterana ekspanzija uvoza u ovom i narednim periodima i sa utvrđenom stopom uvoza postigao očekivani porast proizvodnje.

Predviđa se takođe značajno povećanje uvoza opreme. Uvoz kapitalne opreme obezbeđivao bi oko jednu trećinu ukupnih potreba u opremi.

Uvoz proizvoda za ličnu potrošnju doprinosice proširivanju asortimana, boljem snabdevanju tržišta i njegovoj punijoj stabilizaciji. Porast lične potrošnje biće na taj način osiguran kako domaćom proizvodnjom tako i povećanim uvozom potrešnih dobara.

4. Dostignuti stepen proizvodnje i potrošnje u zemlji i njihov predviđeni porast u narednom planskom periodu, kao i postojeći ekonomski odnosi sa velikim brojem zemalja, tražice ubuduće još šire primenijanje svih onih tormi međunarodne privredne saradnje koje, pored redovne trgovinske razmene rota i usluga, čie solidnu osnovu za razvoj trajnih i stabilnih privrednih veza sa drugim zemljama.

Povećavanje ukupnog obima spoljnotrgovinske razmene biće usmereno u pravcu stvaranja uravnoteženih odnosa u toj razmeni. Iako će razmena sa svim područjima biti u daljem porastu, ipak njeno najveće relativno ubrzanje očekuje se sa područjima nerazvijenih i nedovoljno razvijenih zemalja koje kreću putem industrijalizacije. Proširenje ekonomskih odnosa sa ovim zemljama obezbeđivace se kako putem povećanja redovne robne razmene tako i putem dugoročnih investicionih aranžmana.

U daljem razvijanju privredne saradnje treba značajnu ulogu da odigra naučno-tehnička saradnja, izmena tehničkih iskustava i industrijska kooperacija u cilju veće podelje rada, specijalizacije i racionalnije proizvodnje.

5. U pogledu nerobnog poslovanja predviđa se da će biti nastavljena tendencija porasta njegove aktive ispoljena u prethodnom periodu. Ova aktiva treba znatnije da poraste zahvaljujući razvoju saobraćaja uopšte, a posebno pomorskog

saobraćaja, kao i razvoju inostranog turizma. Devizni prihodi od nerobnog poslovanja treba da porastu tokom idućih pet godina za 74,5%, odnosno 11,8% prosečno godišnje.

6. Budući privredni razvoj oslanjaće se u većoj meri nego dosad na sopstvene izvore sredstava.

7. Radi postizanja predviđenog obima razmene sa inostranstvom, pored očekivanog porasta proizvodnje, potrebno je sprovesti sledeće mere:

a) podsticati razvoj onih grana privrede koje se oslanjaju na domaće izvore sirovina i za koje postoje povoljniji izgledi za dugoročni plasman na inostranim tržištima;

b) podsticati razvoj domaće proizvodnje reprodukcijom materijala radi supstitucije uvoza koji u većoj meri opterećuje platni bilans, a posebno bilans plaćanja u čvrstim valutama;

c) razvijati tranzitni i pomorski saobraćaj i inostrani turizam;

d) vršiti takve izmene u deviznom režimu koje će voditi postepenoj liberalizaciji uvoza, povećavanju obima i poboljšavanju strukture deviznih prihoda, kao i racionalnijem stimulisanju izvoza. Ovim izmenama treba u krajnjoj liniji da se osigura adekvatnije uključivanje naše privrede u međunarodnu robnu razmenu.

REGIONALNI RAZVOJ

1. S obzirom da u pojedinim delovima zemlje postoje različiti uslovi i mogućnosti u privredni razvitak, da je Jugoslavija mnogonacionalna zemlja sa naglašenim razlikama u stepenu privredne razvijenosti pojedinih njenih delova i da dalje širenje i učvršćivanje komunalnog sistema i efikasniji razvoj cele privrede zahtevaju obezbeđivanje šire materijalne baze, — potrebno je da se i u narednom periodu poklanja posebna pažnja što optimalnijem teritorijalnom rasporedu proizvodnih snaga.

2. U vezi s tim, treba naročito nastaviti napore i staranje društvene zajednice za razvoj nerazvijenih područja, ostvarujući u razviku što pravilnije odnose između privredno nerazvijenih i razvijenih delova zemlje.

Na privredno nerazvijenom području biće stoga nužno u što većoj meri koristiti materijalne i ljudske potencijalne mogućnosti i ostvariti privredni razvitak koji će biti brži nego u ostalim delovima zemlje i brži nego u proteklom periodu, postižući time, postepeno smanjivanje razlika u stepenu privredne razvijenosti između privredno nerazvijenih i razvijenijih delova zemlje. Pri tome je potrebno voditi računa da i privredno razvijenija područja napreduju po visokoj stopi rasta.

3. Ostvarivanje bržeg razvika privredno nerazvijenih područja treba da predstavlja brigu i dužnost kako Federacije, tako i svih narodnih republika i narodnih odbora.

4. Osnovni put razvika privredno nerazvijenih područja je brže i intenzivnije dovođenje industrije u ta područja, a osobito u slučajevima kada za to postoje odgovarajući sirovinski izvori.

Pored toga, biće nužno paralelno izgrađivati sve one službe i delatnosti koje omogućuju formiranje stručnih kadrova, uzdizanje tehničkog znanja, izradu programa i projekata, bržu i jeftiniju građevinsku delatnost itd., stvarajući time opšte predušlove za uspešnije rešavanje ključnih pitanja razvika privredno nerazvijenih delova zemlje.

5. Mera koja na nov način treba da doprinese ovako postavljenim ciljevima jeste formiranje Saveznog fonda za razvoj privredno nerazvijenih područja Jugoslavije, putem kojega će Federacija, uz učešće narodnih republika, ubrzavati razvitak tih područja.

Federacija će na teret sredstava ovog Fonda odobravati zajmove republičkim investicionim fondovima onih narodnih republika na čijim teritorijama treba ubrzavati razvitak nerazvijenih područja, s tim što će odnosne narodne republike obavezno učestvovati najmanje sa 30% u troškovima izvođenja svih projekata koji će se finansirati sredstvima odobrenim iz ovog Fonda.

Obavezno učešće može se podmirivati kako iz sredstava narodne republike, odnosno iz sredstava Autonomne Kosovsko-Metohijske Oblasti tako i iz sredstava narodnih odbora i privrednih organizacija.

Prilikom odobravanja sredstava republičkim investicionim fondovima, odnosno oblasnom investicionom fondu Autonomne Kosovsko-Metohijske Oblasti određuje se i njihova okvirna namena i osnovni pravci ulaganja.

6. Sredstva koja će Fond odobravati za razvitak privredno nerazvijenih područja treba da budu prvenstveno korišćena za izgradnju objekata preradačke industrije, a zatim za unapređenje poljoprivrede, šumarstva, lokalnog saobraćaja, turizma i zanatstva. Sredstvima ovog Fonda mogu se takođe finansirati izrada investicionih programa i projekata, geološka istraživanja, obrazovanje kadrova i slično. Osim toga, iz sredstava koja će Fond odobravati mogu se podmirivati obavezna učešća prilikom dobijanja zajmova iz Opšteg investicionog fonda, kada se oni dodeljuju zajmotražiocima sa privredno nerazvijenih područja.

Pored ovih namena, Fond može izuzetno odobravati sredstva i za izgradnju osnovnih objekata društvenog standarda, kada je ta izgradnja u neposrednoj vezi sa podizanjem novih privrednih preduzeća i objekata.

7. Kao privredno nerazvijena područja, za čiji će razvitak Fond odobravati sredstva, smatraju se područja koja ulaze u kompaktni geografski pcjas koji obuhvata celu NR Makedoniju i NR Crnu Goru, u NR Srbiji Autonomnu Kosovsko-Metohijsku Oblast i južne i jugozapadne delove ove Republike, zatim južne i zapadne delove sa delom Posavine u NR Bosni i Hercegovini i delove Dalmacije, Liku, Baniju i Kordun u NR Hrvatskoj.

8. Sredstva Fonda za razvoj privredno nerazvijenih područja Jugoslavije formiraće se odvajanjem određenog dela sredstava Opšteg investicionog fonda. Anuiteti po zajmovima odobrenim na teret sredstava Fonda za razvoj privredno nerazvijenih područja pripadaju ovom Fondu.

Za period od 1961. do 1965. godine ukupna visina sredstava koja će se odobriti iz Fonda treba da iznosi oko 169 milijardi dinara.

Sredstva namenjena Fondu, Federacija će obezbeđivati svake godine saveznim godišnjim planovima, vodeći računa o tempu razvoja privredno nerazvijenih područja, kao i tempu opšteg privrednog razvika.

9. Dodelu sredstava vršiće republički investicioni fondovi odnosno oblasni investicioni fond Autonomne Kosovsko-Metohijske Oblasti putem konkursa i zajmova, prema ekonomskim kriterijima rentabilnosti i efikasnosti ulaganja. Za ove objekte obezbeđivaće se potrebna devizna sredstva na isti način kao i za objekte koje će finansirati Opšti investicioni fond, s tim da se zajmovi mogu izuzetno odobravati na duže rokove, uz manje kamate i ostale povoljnije uslove, nego što su predviđeni za zajmove iz Opšteg investicionog fonda.

10. Polazeći od broja stanovnika koji žive na privredno nerazvijenim područjima, stepena razvijenosti ovih područja, ekonomske snage i mogućnosti republika da same ubrzavaju razvoj svojih nerazvijenih područja, kao i uzimajući posebno u obzir one slučajeve kada se privredno nerazvijeno područje poklapa sa celokupnom teritorijom narodne republike, odnosno oblasti, kao što je slučaj sa NR Makedonijom, NR Crnom Gorom i Autonomnom Kosovsko-Metohijskom Oblasti, i potrebu da se u nekim nerazvijenim područjima postignu veće stope rasta nego što bi se mogle predvidivo ostvariti na teret ostalih izvora za investicije, sredstva koja će Fond odobravati treba po narodnim republikama da budu raspoređena na ovaj način: za NR Makedoniju 40 milijardi dinara, za NR Crnu Goru 12,4 milijardi dinara, za nerazvijene delove užeg područja NR Srbije 26 milijardi dinara, za Autonomnu Kosovsko-Metohijsku Oblast 33,5 milijardi dinara, za nerazvijena područja NR Hrvatske 13,3 milijardi dinara i za nerazvijeno područje NR Bosne i Hercegovine 44 milijarde dinara.

11. Ovlašćuje se Savezno izvršno veće da donese bliže propise o funkcionisanju ovog Fonda i o uslovima odobravanja zajmova na teret njegovih sredstava.

12. Opšti investicioni fond finansiraće pod neizmenjenim uslovima, na osnovu takozvanih garantovanih investicija, dovršenje svih objekata čija je izgradnja u toku, zatim onih objekata u ostalim privredno nerazvijenim područjima koji su započeti na osnovu odredaba Saveznog društvenog plana za 1960. godinu, kao i ostalih objekata u svim privredno nerazvijenim područjima čije finansiranje je započeto iz sredstava Opšteg investicionog fonda.

Anuiteti po zajmovima iz Opšteg investicionog fonda zaključenim do kraja 1960. godine pripadaju i dalje NR Makedoniji, NR Crnoj Gori i Autonomnoj Kosovsko-Metohijskoj Oblasti.

13. Potrebno je obezbediti da pri dodeljivanju kredita iz sredstava Opšteg investicionog fonda tražioci zajmova iz privredno nerazvijenih područja imaju prioritet ukoliko podjednako zadovoljavaju kriterijume rentabilnosti određene za dobijanje zajmova.

14. Predviđa se da će u nerazvijenim područjima Jugoslavije ukupna bruto investiciona ulaganja u osnovne fondove u periodu od 1961. do 1965. godine iznositi oko 1.183 milijarde dinara; od toga na području NR Makedonije oko 342 milijarde, području NR Crne Gore oko 149 milijardi i na području Autonomne Kosovsko-Metohijske Oblasti oko 184 milijarde.

15. Uzimajući u obzir već započetu investiciju izgradnju, kao i mere predviđene ovim Planom za razvoj privredno nerazvijenog područja Jugoslavije, a pretpostavljajući da će i same narodne republike nužno preduzimati odgovarajuće mere u istom pravcu, kao i da će se prilikom investicionih ulaganja voditi računa o racionalnoj upotrebi sredstava i o većem korišćenju postojećih osnovnih fondova, — očekuje se da će se na privredno nerazvijenom području Jugoslavije ostvariti u periodu od 1961. do 1965. godine prosečna stopa rasta od oko 14% godišnje. Ova stopa je, prema tome, veća od prosečne stope za celu zemlju, a takođe veća od dosada postignute stope u nerazvijenom području.

U okviru ove stope predviđa se da će stopa rasta u NR Makedoniji biti oko 14—15%, a u NR Crnoj Gori i u Autonomnoj Kosovsko-Metohijskoj Oblasti oko 18—20% prosečno godišnje.

Na bazi ovakvih stopa rasta smanjile bi se razlike u stepenu privredne razvijenosti između privredno nerazvijenog i ostalog područja zemlje.

16. Federacija i narodne republike vršiće povremene analize izvršenja planiranih proporcija i po potrebi preduzimati odgovarajuće mere da bi se omogućio takav tempo razvoja u nerazvijenom području koji odgovara proporcijama predviđenim ovim Planom.

ZAPOSLENOST, KADROVI I PRODUKTIVNOST

I. Zaposlenost

1. Polazeći od dosadašnjih tendencija u kretanju zaposlenosti i od potrebe uspostavljanja što povoljnijih odnosa između zaposlenosti i produktivnosti rada, predviđa se da će broj novozaposlenih lica u društvenom sektoru privrede, državnim organima i javnim službama za narednih pet godina porasti za oko jedan milion ili prosečno godišnje za 204.000 lica. Od toga bi na privredne delatnosti društvenog sektora dolazilo oko 176.000, a na neprivredne delatnosti 28.000 radnika i službenika.

2. Stopa porasta nove zaposlenosti imaće tendenciju opadanja u narednom periodu, pošto će zbog podizanja produktivnosti rada biti potreban relativno sve manji broj radnika za određeni obim proizvodnje. Stopa porasta zaposlenosti u privredi iznosila bi usled toga oko 6,2% prosečno godišnje prema stopi od 7,6% u periodu od 1957. do 1960. godine.

3. Ocenjuje se da će radna snaga na sledeći način biti raspoređena u osnovne privredne oblasti društvenog sektora (u hiljadama):

	1960.	1965.	Porast u celom petogod. periodu	Prosečni godišnji porast	Indeksi 1965/1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961—65.
Cela privreda društvenog sektora	2,529	3,412	883	176,6	134,9	6,2
Industrija	1,058	1,428	370	74,0	135,0	6,2
Poljoprivreda	265	395	130	26,0	149,1	8,3
Šumarstvo	83	100	17	3,4	120,5	3,8
Građevinarstvo	260	330	70	14,0	126,9	4,9
Saobraćaj	239	297	58	11,6	124,3	4,4
Trgovina i ugostiteljstvo	301	386	85	17,0	128,2	5,1
Zanatstvo i druge uslužne delatnosti	323	476	153	30,6	147,4	8,1

Od ukupne radne snage koja će 1965. godine biti zaposlena u privredi društvenog sektora otpadalo bi na industriju oko 42%. Takve srazmere industrijske zaposlenosti odgovaraju opšteprivrednom značaju industrije, čija bi proizvodnja iste godine sačinjavala oko 55% od ukupne proizvodnje.

4. Porast nepoljoprivredne zaposlenosti omogućioće da se apsorbuje ne samo ceo priraštaj aktivnog stanovništva nego i da se smanji aktivno stanovništvo u poljoprivredi. Na osnovu toga treba da dođe do daljih promena u ekonomskoj strukturi ukupnog i aktivnog stanovništva:

	Ukupno stanovništvo u hiljadama		Struktura u pro- centima	
	ukupno	poljopri- vredno	poljopri- vredno	nepoljopri- vredno
1960.	18.667	9.333	50,0	50,0
1965.	19.821	8.406	42,4	57,6

Nepoljoprivredno stanovništvo sačinjavalo bi 1965. godine oko 57%, a u aktivnom stanovništvu sudelovalo bi sa 52%. Krajem narednog perioda veći deo stanovništva i radne snage bio bi na taj način vezan za nepoljoprivredne delatnosti.

II. Kadrovi i kvalifikaciona struktura radne snage

1. U skladu sa Rezolucijom Savezne narodne skupštine o obrazovanju stručnih kadrova preduzeće se u narednom periodu mere u cilju bržeg i boljeg prilagođavanja kvalifikacione strukture zaposlenih, kao i podizanja nivoa njihovih stručnih i tehničkih znanja u skladu sa potrebama privrede i javnih službi. Stručno obrazovanje novih i usavršavanje postojećih kadrova predstavlja bitan preduslov brzog privrednog razvoja, porasta produktivnosti rada i uvođenja savremene tehnike i organizacije u proces proizvodnje i prometa. Sa povećanjem proizvodnje i razvojem društvenih službi osetno će porasti potrebe za stručnim kadrovima.

Da bi se obezbedilo izvršenje Planom postavljenih zadataka predviđa se da u narednom petogodišnjem periodu treba osposobljavati novu i usavršavati postojeću radnu snagu tako da se njena kvalifikaciona struktura do kraja 1965. godine izmeni na sledeći način:

	1960.		1965.	
	broj u hiljadama	struktura u %	broj u hiljadama	struktura u %
Ukupno zaposlena lica ¹¹ u privrednim i neprivrednim delatnostima društvenog sektora	2.967	100,0	3.972,0	100,0

¹¹ Bez narodne odbrane i unutrašnjih poslova.

	1960.		1965.	
	broj u hiljadama	struktura u %	broj u hiljadama	struktura u %
Od toga:				
1. Službeničko-tehnički kadrovi sa visokom i višom spremom	103,8	3,5	188,8	4,8
2. Službeničko-tehnički kadrovi sa srednjom spremom	312,5	10,5	480,0	12,1
3. Visokokvalifikovani radnici	176,0	5,9	258,2	6,5
4. Kvalifikovani radnici Svega 1—4	771,5	26,0	1.096,0	27,6
	1.363,8	45,9	2.023,0	51,0
5. Ostali (polukvalifikovani, specijalizovani i nekvalifikovani)	1.603,2	54,1	1.949,0	49,0

2. Da bi se ostvarile navedene promene u kvalifikacionoj strukturi radne snage ocenjuje se da će biti potrebno tokom narednog perioda uključiti u privredu, državne organe i javne službe oko 85.000 lica sa visokom i višom spremom (inženjera, agronoma, ekonomista, pravnika, nastavnika i dr.), oko 168.000 lica sa srednjom spremom, oko 82.000 visokokvalifikovanih radnika i oko 325.000 kvalifikovanih radnika.¹² Što se tiče nekvalifikovane radne snage, naročito one koja dolazi sa sela, potrebno je obezbediti njeno organizovano prihvatanje i osposobljavanje za rad u privredi.

3. Saglasno velikim potrebama za stručnim kadrovima preduzimaće se sistematske mere za brže i efikasnije školovanje i stručno obrazovanje. Stručno obrazovanje treba da obuhvati što veći broj omladine i odraslih, a metode i oblike obrazovanja, u skladu sa načelima iznetim u Rezoluciji o obrazovanju stručnih kadrova, treba maksimalno prilagođavati zahtevima i potrebama prakse. U tom cilju treba brže razvijati mrežu fakulteta, viših i stručnih škola i drugih ustanova za stručno obrazovanje. Visokim i višim školovanjem u 1965. godini biće obuhvaćeno oko 0,78% od ukupnog stanovništva u odnosu na 0,56% u 1960. godini.

Potrebu pažnju biće naći i posvetiti bržem širenju mreže osmogodišnjih škola kao neophodne osnove daljeg stručnog obrazovanja. Do 1965. osmogodišnjim školovanjem treba da bude obuhvaćeno oko 92,5% dece od 7—15 godina. U izgradnju osnovnih škola uložić se oko 95 milijardi dinara.

4. S obzirom da se već danas oseća veliki nedostatak srednjih stručnih kadrova, u razvoju sistema stručnog obrazovanja kadrova treba dati istaknuto mesto tehničkim i drugim stručnim školama i ustanovama za obrazovanje kadrova, kako bi se znatno povećao broj i udeo ovih kadrova u opštoj kvalifikacionoj strukturi radne snage.

Svestraniji i složeniji privredni razvitak u narednom periodu iziskuje istovremeno da se potrebna pažnja pokloni stvaranju tehničkih specijalista i uopšte kadrova sa visokim stepenom stručnog obrazovanja koji će biti u stanju da rešavaju kompleksnije tehničke probleme u proizvodnji i blagovremeno uvode naprednije proizvodne metode.

5. Sve škole i druge obrazovno-vaspitne ustanove u kojima se pripremaju kadrovi iz redova omladine treba ubuduće da rade i na osposobljavanju i stručnom usavršavanju odraslih lica. Velike potrebe zajednice u stručnim kadrovima i rastući interes radnih ljudi za stručnim obrazovanjem i usavršavanjem, traže od njih da ubuduće više razvijaju raznovrsne forme svoga rada. Širim uvođenjem vanrednog, večernjeg i dopisnog školovanja, seminara, konsultacija i drugih pogodnih oblika treba omogućiti svima građanima da uče i rade, tj. da ne prekidajući radni odnos stiču sve stepene stručnog obrazovanja.

6. Za ispunjavanje zadataka koji se postavljaju u oblasti izgradnje kadrova nužno je najpunije učestvovati privrednih organizacija, ustanova i javnih službi, državnih organa i svih drugih faktora zainteresovanih za obrazovanje kadrova.

U tu svrhu biće potrebno obezbeđivati veća materijalna sredstva i stabilnost finansiranja škola i ustanova koje se bave obrazovanjem kadrova. Za izgradnju stručnih škola, visokih i viših škola i drugih ustanova za obrazovanje, predviđa se ovim Planom da će narodne republike, narodni odbori, privredne i druge organizacije uložiti oko 105 milijardi dinara za narednih pet godina, čime treba da se ostvare povoljniji uslovi za rad škola i obrazovnih ustanova. Pogodnim merama treba stimulirati privredna preduzeća, državne organe i druge institucije da izvršavaju zadatke koji pred njima stoje na području obrazovanja stručnih kadrova, a sistemom nagrađivanja jače podsticati radne ljude na stručno osposobljavanje i usavršavanje.

III. Produktivnost rada

1. Brzi porast produktivnosti rada jedan je od osnovnih zahteva privrednog razvoja narednih godina. Ostvarenje predviđene proizvodnje i raspodele društvenog proizvoda, porast potrošnje i stabilnost porasta realnih plata i ličnih dohodaka zavisiće od kretanja produktivnosti rada. Povećanje produktivnosti treba da bude obezbeđeno višom tehničkom opremljenošću rada, izborom savremene tehnike, uvođenjem novih tehnoloških postupaka u proizvodnju, primenom delimične i kompleksne automatizacije proizvodnih procesa. Porast produktivnosti rada treba takođe da bude podstaknut poboljšavanjem kvalifikacione strukture i podizanjem stručnih znanja, unapređivanjem životnih uslova radnih ljudi, kao i daljim usavršavanjem svih kompetentnosti našeg privrednog sistema.

2. Uvođenje savremene tehnike i tehnologije kao glavnih činilaca porasta produktivnosti rada ostvarivaće se kako izgradnjom novih savremeno opremljenih preduzeća tako i putem stalnih rekonstrukcija koje predstavljaju metod neprekidnog unošenja nove tehnike i tehničkih poboljšanja u proizvodnju. Nova tehnika treba da nalazi široku primenu u svim oblastima i granama privrede, pri čemu težište treba da bude naročito na ovim granama od kojih zavisi tehnički nivo cele privrede, kao što su mašingradnja sa metalurškim sektorom i hemija i industrija, a van industrije građevinarstvo, odlozja u velikoj meri zavisi efikasnost buduće investicione izgradnje. Visoki tehnički nivo ovih grana treba da omogućiti brži uspon produktivnosti rada i u ostalim privrednim granama i delatnostima.

3. Predviđa se da će se produktivnost rada za narednih pet godina povećati za 39,2%, odnosno za 6,8% prosečno godišnje (mereno porastom društvenog proizvoda po jednom zaposlenom licu). Ocenjuje se da će kretanje produktivnosti rada u osnovnim oblastima društvenog sektora privrede biti:

	Indeksi proizvodnje	Indeksi zaposlenosti	Indeksi porasta produktivnosti	Prosečne godišnje stope rasta
	1965/1960.	1965/1960.	1965/1960.	1961/1965.
Industrija	184,0	135,0	136,4	6,4
Poljoprivreda	304,9	149,1	204,5	15,4
Šumarstvo	138,2	120,5	114,7	2,8
Građevinarstvo	193,5	126,9	152,5	8,8
Saobraćaj	177,5	124,3	142,8	7,4
Trgovina	178,1	128,2	138,9	6,8
Zanatstvo i druge uslužne delatnosti	208,1	147,4	141,4	7,1
Cela privreda	187,8	134,9	133,2	6,8

Ubrzano podizanje produktivnosti rada u industriji i drugim nepoljoprivrednim delatnostima biće ostvarivano i pored intenzivnog uključivanja nove radne snage u proizvodnju. Najveća stopa porasta produktivnosti predviđa se u poljoprivredi usled toga što će ovde nekoliko činilaca delovati pojačano i istovremeno na povećanje produktivnosti rada, kao što su: primena nove tehnike i tehnologije, promena strukture poljoprivredne proizvodnje i brže menjanje društvenih odnosa u poljoprivredi povezano sa širenjem novih socijalističkih oblika privredovanja. Odlaganje radne snage iz poljoprivrede takođe će delovati u pravcu povećanja produktivnosti rada, jer će se poljoprivredna proizvodnja ostvarivati sa manjim brojem lica zaposlenih u poljoprivredi.

¹² Uzete su u obzir neto potrebe do kojih se došlo na taj način što je od bruto potreba oduzeta normalan odliv kadrova do koga dolazi usled smrtnosti, penzionisanja i slično. Bruto potrebe za stručnim kadrovima za narednih pet godina iznose oko 113.000 za kadrove sa visokom i višom spremom, oko 225.000 sa srednjom spremom, 116.000 visokokvalifikovanih i 465.000 kvalifikovanih radnika.

4. Odnosi između nove zaposlenosti i produktivnosti rada treba u narednom periodu da se formiraju tako da produktivnost rada postane presudniji činitelj u porastu proizvodnje i nacionalnog dohotka, za razliku od prethodnih godina kad je zaposlenost bila pretežni činitelj povećavanja proizvodnje. Veća uloga produktivnosti rada treba na taj način da obeleži višu razvojnu fazu naše privrede i da predstavlja bitnu karakteristiku narednog perioda. U vezi s tim ističe se sve presudniji značaj tehnike i ostalih faktora koji ubrzavaju podizanje produktivnosti rada.

5. Privredne organizacije treba da pojačaju napore za podizanje produktivnosti rada punijim korišćenjem postojećih rezervi u proizvodnji, usavršavanjem proizvodnih procesa, boljom organizacijom rada i racionalnijim ulaganjima, kao i pravilnijim nagrađivanjem ličnih uspeha i zalaganja. Napore privrednih organizacija u tom pravcu biće potrebno podržavati daljim usavršavanjem opšteg sistema raspodele i ostalim instrumentima stimulisanja privrednog razvoja.

NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD

1. Svestranije unapređivanje naučnoistraživačkog rada i njegovo usmeravanje na proučavanje i rešavanje specifičnih problema našeg privrednog i društvenog razvoja biće važan i neodložan zadatak narednog perioda. Taj zadatak se naročito ističe usled sve većeg značaja koji dobija primena savremenih dostignuća nauke i tehnike, kao i činjenice da istraživački rad u mnogim oblastima nije danas u skladu sa potrebama intenzivnog razvoja privrede. Zbog toga je nužno osobitu pažnju posvetiti organizaciji, širenju i neprekidnom poboljšavanju materijalnih, tehničkih i drugih uslova rada naučnoistraživačkih ustanova.

2. Osnivanje novih i proširivanje postojećih samostalnih naučnih instituta, istraživačkih instituta u privredi, kao i univerzitetskih naučnih ustanova treba da bude orijentisano ka tome da se obim i rezultati njihove delatnosti usklađuju sa stepenom razvijenosti potreba pojedinih privrednih grana i društvenih službi čijem razvitku oni treba svestranije da posluže. Osobiti značaj pri tome imaju instituti, razvojne laboratorije i slične istraživačke ustanove koje će osnivati privredne organizacije i grupe privrednih organizacija. Ove istraživačke ustanove treba da iznalaze nove vrste proizvoda i proizvodnje, da poboljšavaju postojeće i istražuju nove tehnološke procese, kao i da rezultate i dostignuća fundamentalnih i primenjenih istraživanja prilagođavaju praktičnim potrebama i praktičnom korišćenju u proizvodnji.

3. Sistematsko pripremanje kadrova za naučni rad predstavlja preduslov za uspešno vršenje naučnog istraživanja i za praktično korišćenje naučnih rezultata. Neophodno je stoga što snažnije razviti sistem postdiplomskih studija koje treba da omoguće visokostručno usavršavanje, specijalizaciju i pripremanje kadrova za naučnoistraživački rad.

4. Proširenju materijalne baze i opštem unapređenju naučnoistraživačkog rada doprinosiće u velikoj meri privredne organizacije čija će zainteresovanost za korišćenje rezultata naučnoistraživačkog rada i finansiranje istraživačkih zadataka rasti uporedo sa razvojem njihovih proizvodnih mogućnosti i potreba. Zato se predviđa da se u narednom periodu finansiranje naučnoistraživačkog rada vrši pretežno iz sredstava privrednih organizacija, a zatim iz sredstava ustanova, komuna i drugih organa kojima rezultati istraživanja neposredno služe.

Federacija i izvršna veća narodnih republika učestvovala u finansiranju određenih istraživačkih zadataka iz svojih fondova za naučni rad, naročito onih koji su od opštijeg značaja za privredni i društveni razvitak. Fondovi za naučni rad Federacije i narodnih republika mogu vršiti finansiranje određenih naučnoistraživačkih zadataka i u celini kad se radi o značajnim fundamentalnim istraživanjima.

Za pravilan razvitak naučnoistraživačkih delatnosti potrebno je unapređivati i materijalno pomagati rad takvih službi kao što su služba naučne i tehničke dokumentacije i informacija, služba za standarde i patente, kao i druge službe od značaja za razvitak naučnog rada.

RAZVOJ PRIVREDNIH OBLASTI

INDUSTRIJA

1. Pravilnim korišćenjem opštih i prirodnih uslova potrebno je u narednom periodu ostvarivati takve promene u obimu i strukturi industrijske proizvodnje koje će omogućiti svestraniji razvitak industrije i stvoriti povoljne osnove za njen sistematski uspon i posle perioda na koji se ovaj Plan odnosi. Pri tome treba naročito razvijati proizvodnju sirovina i reprodukcionog materijala i odgovarajuću energetska proizvodnju, kao neophodne osnovice stabilnog razvoja celokupne privrede. Znatnim proširivanjem proizvodnje visokoproduktivne opreme treba istovremeno stvarati uslove za postizanje savremenog tehničkog, tehnološkog i organizacionog nivoa proizvodnje u industriji i drugim privrednim oblastima.

2. Shodno tome razvoj industrije biće usmeravan na proširenje proizvodnje čelika i kvalitetnih čeličnih proizvoda kao osnovnog i najmasovnijeg reprodukcionog materijala, od čije raspoloživosti zavisi ostvarenje postavljenih ciljeva razvoja u svim oblastima privrede, a posebno struktura industrijske proizvodnje. Proizvodnja crne metalurgije treba da se zasniva na uvođenju najsavremenijih tehnoloških procesa i na usklađenom razvoju svih faza, što znači da će biti potrebno, pored povećavanja proizvodnje finalnih čeličnih proizvoda, naročito deficitarnih sortimana, ubrzavati uporedo proizvodnju i oplemenjivanje gvozdene rude, korišćenje otpadnih sirovina koje sadrže gvožđe i proizvodnju sirovog gvožđa.

Isto tako u značajnijoj meri povećaće se i proizvodnja hemijske industrije, kako bi se na taj način proširila prirodna sirovinaska baza i osigurao važan i raznovrstan reprodukcioni materijal za proizvodnju. Razvoj savremene hemijske industrije treba da omogući uvođenje visokoproduktivne tehnologije, poboljšanje kvaliteta i proširenje asortimana proizvoda, ekonomski opravdan izvoz i zamenu uvoznih sirovina domaćim sirovinama. Posebnu pažnju posvetiti organohemijskoj industriji, naročito razvijanjem proizvodnje veštačkih masa i veštačkih vlakana.

Radi proširenja proizvodnje bazičnih sirovina biće potrebno razvijati proizvodnju obojene metalurgije, osobito proizvodnju aluminijuma, bakra i cinka.

3. Viši stepen razvijenosti privrede i njena tešnja povezanost sa svetskom privredom, velika potreba za zamenom postojećeg mašinskog parka i predviđeni obim novih investicija u kapitalnu opremu, kao i nužnost uvođenja moderne tehnologije u proizvodnju stavljaju izuzetno velike zahteve u pogledu obima i strukture proizvodnje opreme, čiji su proizvodni troškovi relativno visoki, a proizvodna tehnika nedovoljno savremena. Podmirivanje pretežnog dela ovih potreba predstavljaće osnovnu orijentaciju mašinogradnje. U tom razvoju posebnu pažnju treba upraviti na usklađivanje projektantsko-konstrukcionih faza i proizvodnje polufabrikata i delova za ugrađivanje sa finalnom proizvodnjom opreme. Organizaciju proizvodnje treba pri tome oslanjati na široku mrežu proizvodne kooperacije između specijalizovanih preduzeća koja će biti u stanju da koriste ekonomska preimущества mehanizovane i automatizovane serijske proizvodnje.

4. Radi kćišćenja prednosti koje industriji pružaju strukturne promene u poljoprivrednoj proizvodnji i razvoju šumarstva, kao i radi podmirivanja unutrašnje tražnje i povećanja izvoza, u narednom periodu će se intenzivno razvijati industrije koje se zasnivaju na preradi kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda i preradi drveta kao industrijskih sirovina. To pre svega treba da se odnosi na industriju šećera, konzervnu industriju, proizvodnju stočne hrane, a zatim na proizvodnju celuloze, papira, reprodukcioni materijala koji zamenjuju rezanu građu, kao i finalnu proizvodnju drvne industrije.

5. Brzi privredni uspon, a posebno brzi uspon industrijske proizvodnje, zahtevaju da se blagovremeno obezbeđuje raspoloživa energija u onim količinama i u onim vidovima koji omogućuju nesmetani razvoj privrede. Stoga će, uporedo sa opšteprivrednim razvojem, biti potrebno

povećavati odgovarajuću proizvodnju električne energije, uglja, nafte i plina, pri čemu će ekonomskim sredstvima biti stimulirana upotreba onih vidova energije kod kojih se postiže najbolji efekat iskorišćavanja.

6. Industrijska proizvodnja namenjena ličnoj potrošnji treba da bude razvijana u skladu sa porastom obima i promenom strukture lične potrošnje kao i sa mogućnostima izvoza. U napredovanju ove proizvodnje potrebno je osigurati mnogo veću raznovrsnost i bolji kvalitet proizvoda, kao i ubrzavati proizvodnju trajnih potrošnih dobara i ostalih proizvoda čija će tražnja rasti sa izmenom strukture lične potrošnje.

7. Radi uspešnog izvođenja obimnog programa građevinskih radova, a naročito ubrzanja industrijskog načina građenja stanova, biće nužno temeljnije menjati tradicionalne tehnološke postupke u građevinskoj industriji i bitnije izmeniti strukturu proizvodnje u pravcu dobijanja lakših, kvalitetnijih i kompleksnijih elemenata, koji će omogućiti prelaz na moderniju tehniku u građevinarstvu i na brže i racionalnije građenje. Radi pojednostavljenja gradnje i rasterećenja transporta treba voditi računa da se razvoj kapaciteta za proizvodnju namenjenu građevinarstvu prvenstveno usmerava u rejon potrošnje, koji istovremeno raspoložu odgovarajućom sirovinskom osnovom.

8. Primena savremenih sredstava rada, uvođenje elektronske tehnike i automatizovanih tehnoloških procesa, maksimalno korišćenje kapaciteta, poboljšavanja vremenskog korišćenja osnovnih sredstava (rad u više smena), maksimalna štednja u proizvodnoj potrošnji i kompleksno korišćenje raspoloživih sirovinskih izvora — treba da predstavljaju opštu orijentaciju u svim granama industrijske proizvodnje, a posebno u onim granama koje čine glavne nosioce ubrzanog industrijskog razvoja. U organizaciji industrijske proizvodnje neophodno je težiti široj podeli rada, specijalizaciji preduzeća i njihovoj kooperaciji, naročito na području proizvodnje opreme i trajnih potrošnih dobara. Ovaj oblik organizacije proizvodnje treba u narednom periodu u punoj meri da dođe do izražaja.

U cilju bržeg razvoja industrije, njenog što uspešnijeg uključivanja u međunarodnu razmenu, kao i jačanja materijalne baze radničkog samoupravljanja, potrebno je odgovarajućim merama ekonomske politike obezbediti u svim granama industrije što puniju primenu principa ekonomičnog poslovanja i racionalnije organizacije rada, kao i slobodnije formiranje cena u skladu sa tržišnim uslovima.

9. U periodu od 1961. do 1965. godine predviđa se porast industrijske proizvodnje od oko 13% prosečno godišnje. Pri tome energetska proizvodnja treba da raste prosečno godišnje za oko 11,6%, proizvodnja opreme i trajnih potrošnih dobara oko 13,5%, osnovnih metala 11,5%, hemijska industrija 16,7%, prerada poljoprivrednih proizvoda 13,4%, industrijska prerada drveta i celuloze 15,4%, industrija građevinskog materijala 14,9%, industrija obuće i odeće 11,4%. Sredstva rada trebalo bi da rastu po prosečnoj godišnjoj stopi od 13,2%, materijal za reprodukciju za 12,8% godišnje i petrošna roba za 13,9% godišnje.

10. Ocenjuje se da će proizvodnja nekih važnijih grupa industrijskih proizvoda rasti na sledeći način:

	Jedinica mere	Proizvedeno 1960. ¹³	Predviđena proizvodnja 1965.	Indeks 1965/1960
Energetika				
Elektroenergija	GWh	8.800	17.500	199
Ugalj	000 t	22.900	35.000	153
Sirova nafta	"	900	2.200	244
Derivati nafte	"	1.215	2.450	202
Zemni gas u milionima	N.m ³	65.000	400.000	615
Proizvodnja opreme i trajnih potrošnih dobara				
Mašine za industriju i rudarstvo	tona	35.100	66.500	189

¹³ Procena 1960. godine.

	Jedinica mere	Proizvedeno 1960. ¹³	Predviđena proizvodnja 1965.	Indeks 1965/1960.
Mašine i uređaji za građevinarstvo	tona	7.000	15.000	214
Poljoprivredne mašine	"	26.000	35.000	135
Električne mašine ¹⁴	"	8.300	18.000	217
Transformatori	"	9.500	20.000	211
Kablovi i sprovodnici	"	56.500	72.000	127
Pomorski brodovi (isporuke)	BRT	186.898 ¹⁵	300.000	161
Rečni brodovi	t.nos.	68.000	96.000	141
Kamioni i autobusi	kom.	5.750	13.350	232
Traktori	"	7.500	20.000	267
Automobili	"	12.000	30.000	250
Motocikli	"	40.000	120.000	300
Električni aparati za domaćinstvo	tona	10.070	30.800	306
Radio-prijemnici	kom.	240.000	455.000	190
Televizori	"	15.000	100.000	667

Osnovni metali i metalni poluproizvodi

Sirovo gvožđe	000 t	1.000	1.600	160
Sirovi čelik	"	1.450	2.300	159
Čelični proizvodi	"	1.040	1.660	160
Bakar ¹⁶	tona	35.300	77.000	218
Aluminijum	"	23.000	47.000	204
Cink	"	34.780	58.000	167
Olovo	"	87.000	113.000	130
Odlivci	000 t	240	480	200
Otkivci i otpresci	"	19	50	263
Proizvodi za ugrađivanje	"	112	208	186

Hemijska industrija

Sumporna kiselina	000 t	145	700	483
Veštačka đubriva	"	280	2.040	729
Veštačke mase	"	14	60	429
Viskozna i sintetička vlakna	"	21,9	41	187

Industrijska prerada poljoprivrednih proizvoda

Šećer	tona	278.000 ¹⁷	500.000	180
Konzerve mesa	"	30.000	70.000	233
Konzerve voća i povrća	"	49.000	160.000	327
Biljne masnoće	"	73.000	130.000	178
Koncentrovana stočna hrana	"	90.000	1.100.000	1.222

Industrijska prerada drveta

Rezana građa—ukupno	000 m ³	2.271	2.840	125
Šper-ploče i panel-ploče	"	108	237	219
Lesonit i iverice	000 t	41	221	539
Kućni nameštaj-komplet.	000 garn.	174	360	207
Celuloza i drvenjača	000 t	197	548	278
Roto papir	"	30,3	75	248
Ostali papiri i karton	"	147	426	290

Industrija građevinskog materijala

Cement	000 t	2.400	4.200	175
Ravno staklo	000 m ²	7.300	15.000	205
Materijal za zidove i ispune	(svedeno na normalni format) mil. kom.	1.200	3.000	250

Proizvodnja odeće i obuće

Sve vrste tkanina	000 m ²	319.730	542.500	170
Obuća (kožna, gumena i zanatska proizvodnja)	000 pari	34.750	50.500	145

11. Predviđeni razvoj proizvodnje pretpostavlja povećanje produktivnosti rada za 6,4% prosečno godišnje. Zaposleno osoblje u industriji treba da poraste za 370 hiljada lica, te će 1965. godine industrija upošljavati oko 1.430 hiljada

¹⁴ Generatori i motori.

¹⁵ Nivo radova 220.000 BRT.

¹⁶ Sa starim bakrom koji u 1960. godini iznosi 6.000 t, a u 1965. godini 12.000 tona.

¹⁷ Kalendarska godina; proizvodnja berbe iz 1960. g. 260.000 t.

ljudi. S obzirom na novu tehniku i nove proizvodne procese koji će se ubrzano uvoditi, nužno je znatno poboljšati kvalifikaciju strukturu zaposlenog osoblja u industriji na način i u duhu odredaba IX glave ovog Plana.*

12. Porast industrijske proizvodnje treba da omogući srazmerno povećavanje izvoza industrijskih proizvoda, pri čemu će struktura izvoza biti pomerana u pravcu pojačanog učešća proizvoda višeg stepena prerade.

Uvoz reprodukcijonog materijala za industriju povećavaće se sporijim tempom nego industrijska proizvodnja. Predviđeni nivo uvoza pretpostavlja da se ostvare znatnije supstitucije i mnogo bolje snabdevanje iz domaćih izvora, naročito u proizvodima nafte, hemijskim proizvodima, celulozi i papiru, kao i u metalnim delovima za sklapanje.

13. Za obezbeđenje daljeg razvoja industrijske proizvodnje u periodu od 1961. do 1965. godine predviđa se da će biti potrebno uložiti u osnovna sredstva oko 2.017 milijardi dinara. Investiciona ulaganja treba usmeravati, pre svega, na što brže dovišavanje kapaciteta koji se već grade, a zatim:

a) na izgradnju i proširenje kapaciteta crne metalurgije korišćenjem domaće sirovinke i energetske baze, i to: na proširenje postojećih i otvaranje novih rudnika gvozdene rude i oplemenjivanje rude, na usklađeno razvijanje metalurških kapaciteta izgradnjom jedne nove železare, kao i razvijanjem drugih kapaciteta crne metalurgije;

b) na izgradnju objekata hemijske industrije i u tome na proširenje postojećih i izgradnju novih kapaciteta za proizvodnju veštačkih masa i veštačkih vlakana, kao i za proizvodnju veštačkih đubriva;

c) na početak izgradnje novih hidroelektrana sa povoljnim specifičnim investicijama i lokacijama u odnosu na potrošnju, kao i na izgradnju termoelektrana koje će trošiti raspoložive otpadne i niskovredne ugljeve; na povećanje proizvodnje uglja u onim nalazištima koja imaju dobre uslove za eksploataciju i leže najpovoljnije u odnosu na centre potrošnje, na njegovo oplemenjivanje, preradu i gasifikaciju; na znatno povećanje proizvodnje nafte i pojačanje istražnih radova, na razvoj gasne privrede, a naročito na razvoj plinskih polja i razvodne mreže radi korišćenja rezervi zemnog gasa u termičke i tehnološke svrhe i za hemijsku industriju, i najзад, na izgradnju kapaciteta za preradu nafte u tehnološkim procesima koji će biti u skladu sa strukturom potrošnje;

d) na modernizaciju i proširenje kapaciteta mašinske industrije i elektroindustrije i izgradnju novih specijalizovanih kapaciteta za proizvodnju polufabrikata i sastavnih delova;

e) na izgradnju kapaciteta za industrijsku preradu poljoprivrednih proizvoda i proizvodnju stočne hrane, zatim na kapacitete za proizvodnju celuloze i papira, proizvodnju veštačkih ploča i nameštaja;

f) na izgradnju kapaciteta savremenog građevinskog materijala, a posebno kapaciteta za proizvodnju cementa, stakla i savremenih građevinskih elemenata i konstrukcija;

g) na istraživačke radove koji treba da obezbede proširenje energetske osnove, osvajanje nove tehnologije, razvijanje i usavršavanje viših faza prerade, kao i razvoj domaće sirovinke baze (prirodne i veštačke) i supstituciju uvoznih sirovina.

h) radi bržeg razvoja industrije u nedovoljno razvijenim područjima zemlje potrebno je nastojati da se, u okviru sredstava predviđenih Planom, na ovim područjima intenzivnije razvijaju one grane prerađivačke industrije koje im najbolje odgovaraju s obzirom na nivo tehnike i tehnologije, radnu snagu, kadrove, sirovinke uslove i dr. (tekstilna i drvna industrija, industrija kože i obuće, hemijska prerađivačka industrija, elektroindustrija i sl.).

14. Ocenjuje se da bi ukupni petogodišnji obim investicija u osnovna sredstva industrije bio približno na sledeći način raspoređen na osnovne komplekse industrijske proizvodnje (u milijardama dinara):

	1960.	1965.	Prosečna godišnja ulaganja u periodu	
			1957—60.	1961—65.
Energetika	92	159	76	131
Proizvodnja osnovnih metala	25	74	22	54
Proizvodnja opreme i trajnih potrošnih dobara	20	52	21	36
Hemijska industrija	19	49	13	37
Industrijska prerada poljoprivrednih proizvoda i drveta	43	80	35	64
Industrija građevinskog materijala	15	45	10	35
Proizvodnja odeće i obuće	25	29	16	27
Ostalo	30	26	15	19
Ukupno:	269	514	208	403

15. Da bi se poboljšao položaj stare industrije, odnosno starih preduzeća koja ranijih godina nisu mogla redovno da obnavljaju osnovna sredstva, predviđa se davanje zajmova ovim preduzećima iz opštedruštvenih sredstava uz odgovarajuće finansijske olakšice. Isto tako predviđa se davanje zajmova iz Opšteg investicionog fonda preduzećima koja proizvode za određene potrebe JNA radi njihove brže i veće preorijentacije na proizvodnju za potrebe tržišta.

POLJOPRIVREDA

1. U periodu 1961—1965. godine nastaviće se proces unapređivanja i preobražaja poljoprivrede u krupnu proizvodnju, zasnovanu na socijalističkim odnosima, savremenim društvenim sredstvima za proizvodnju i visokoj produktivnosti rada. Bitan elemenat u razvoju poljoprivrede biće, prema tome, proširivanje i kompletiranje krupnih društvenih gazdinstava, proširenje kooperacije i jačanje proizvodnih fondova društvenih gazdinstava i zemljoradničkih zadruga i njihov sve jači uticaj na izmenu društvene i materijalne osnove poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivredna proizvodnja, čiji razvoj predstavlja jednu od važnih komponenata budućeg uspona privrede, treba da ostvari sledeće zahteve koji se pred nju postavljaju:

a) da na znatno višem nivou nego dosada zadovoljava potrebe lične potrošnje, doprinoseći širenju unutrašnjeg tržišta;

b) da osigura potrebne količine kvalitetnih sirovina za poljoprivredno-prerađivačku industriju čija će proizvodnja znatnije porasti narednih godina;

c) da obezbedi znatno veću masu proizvoda za izvoz koji će po kvalitetu i strukturi biti bolje prilagođeni zahtevima inostranog tržišta, i time poboljša stanje platnog bilansa i položaj zemlje na spoljnim tržištima poljoprivrednih proizvoda.

2. Razvoj krupnih društvenih gazdinstava i masovnije povezivanje individualnih poseda sa društvenim sektorom treba da budu upravljani na povećavanje akumulativnosti društveno organizovane proizvodnje, kako bi ova bila u mogućnosti da proširenu reprodukciju ostvaruje iz sopstvene akumulacije u većoj meri nego danas.

3. U periodu 1961—1965. godine očekuje se da će fizički obim poljoprivredne proizvodnje rasti po prosečnoj stopi od 8,3% godišnje, a povećanje poljoprivredne proizvodnje za svih pet godina iznosilo bi oko 50% u odnosu na dvogodišnji prosek 1959—1960. godine. Pri tome društveno organizovana proizvodnja treba krajem narednog planskog perioda da postane preovlađujuća u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji, a naročito u raspoloživim tržišnim viškovima.

Ovakvo brzi razvoj proizvodnje biće ostvarivan daljim širenjem postojećih i razvijanjem novih društvenih oblika proizvodnje. U narednom periodu računa se sa proširivanjem površina krupnih društvenih gazdinstava putem srednjanja postojećeg opštedruštvenog fonda zemlje, dobijanja novih površina melioracijama, kupovinom i zakupom zemljišta, proizvodnom saradnjom i drugim proizvodnim oblicima kooperacije privrednih organizacija sa individualnim proizvođačima. U tim uslovima može se očekivati

* Vidi: „Zaposlenost, kadrovi i produktivnost“, str. 523—525.

da će doći do bržeg širenja modernih agrotehničkih metoda i obuhvatanja novih područja poljoprivrede procesom modernizacije proizvodnje.

4. Razvoj poljoprivredne proizvodnje treba da bude u narednim godinama još više upravljen na jačanje stočarstva, naročito govedarstva, kao i onih proizvoda ratarstva koji će osigurati sirovinsku osnovu za intenzivniju stočarsku proizvodnju. Ova orijentacija u poljoprivrednoj proizvodnji odgovara strukturnim promenama lične potrošnje, kao i osnovnim tendencijama u razvoju međunarodne trgovine poljoprivrednim proizvodima. U skladu s tim predviđa se da će se u periodu 1961—1965. godine stočarska proizvodnja povećavati za 9,9% godišnje, ratarska za 7,7%, voćarska za 9,2%, vinogradarska za 7,4% i ribarska za 12,7% (sve u odnosu na prosek 1959—1960. godine).

5. Godine 1965. očekuje se sledeći nivo proizvodnje osnovnih stočarskih proizvoda (u hiljadama tona):

	1960.	1965.	Indeksi 1965/1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961/1965
Meso svih vrsta	650	1.030	158,4	9,7
Mleko	2.650	4.300	162,6	10,2
Jaja (u milionima komada)	1.700	3.300	194,1	14,2

Za ostvarenje ovih zadataka neophodno je povećati proizvodnju stočne hrane i to krmnih žita, naročito kukuruza, zatim soje i ostalih stočnih hraniva. Za predviđeni napredak stočarstva, pored ostalog, biće nužno da se izgrade i odgovarajući industrijski kapaciteti za proizvodnju stočne hrane, fabrike za preradu soje, za proizvodnju ribljeg brašna i dr. Pored toga, potrebno je osigurati mehanizam veterinarsko-sanitarnih mera protiv glavnih zaraza i drugih stočnih bolesti.

6. Pored pojačanog razvoja stočarstva, potrebe nalažu da se u idućem petogodišnjem periodu ostvari osetno veća proizvodnja u ratarstvu. Ratarska proizvodnja treba 1965. godine da dostigne nivo koji će za oko 45% biti veći od dvogodišnjeg proseka 1959—1960. godine. Osnovni putevi za to jesu povećanje prinosa po jedinici površine i promena strukture setve u pravcu većeg učešća industrijskih kultura i krmnog bilja.

Predviđa se sledeća proizvodnja važnijih proizvoda ratarstva (u hiljadama tona):

	Prosek 1959/1960.	1965.	Indeksi porasta	Prosečne godišnje stope rasta 1961—1965
Pšenica i raž	4.100	5.000	122	4,1
Kukuruz	6.100	9.500	156	9,3
Šećerna repa	2.200	4.000	182	12,7
Suncokret	112	150	144	7,6
Soja	26	400	1.538	—
Pamuk	7,2	25	347	28
Duvan	38	60	158	9,6
Povrće (bez krompira)	1.850	2.500	135	6,2

U narednom periodu treba obezbediti visoku i stabilnu proizvodnju žita. Težište napora biće na daljem povećavanju proizvodnje kukuruza, dok proizvodnju pšenice treba učvrstiti na nivou koji obezbeđuje unutrašnje potrebe, uz manje viškove namenjene formiranju rezervi i izvozu. U oblasti industrijskog bilja osnovni su zadaci: promena asortimana i povećanje proizvodnje, a posebno povećanje proizvodnje soje, pamuka i šećerne repe.

Predviđeno povećanje proizvodnje ostvarivaće se prvenstveno na bazi uvođenja nove tehnike i novih tehnoloških postupaka. Za ratarsku proizvodnju osiguraće se povećana mehanizacija, veće količine veštačkih đubriva, sortnog semena, sredstava za zaštitu bilja i sl.

7. Poboljšavanje voćarske i vinogradarske proizvodnje treba da se nastavi putem podizanja savremenih i rekonstrukcijom postojećih plantažnih voćnjaka i vinograda na krupnim društvenim gazdinstvima. Ovo poboljšavanje

treba da se ostvaruje i širim uključivanjem zasada individualnih proizvođača kroz razne oblike kooperacije u društveni proces proizvodnje. Razvoj voćarstva i vinogradarstva u narednom periodu treba usmeravati u pravcu izmene sadašnje jednostrane strukture proizvodnje prema zahtevima tržišta i prerađivačke industrije.

8. U idućem periodu računa se sa povećanjem ribarske proizvodnje za oko 82% u odnosu na nivo dvogodišnjeg proseka proizvodnje 1959—1960. godine, i to prvenstveno povećanjem morskog ribarstva i proširivanjem površina slatkovodnih ribnjaka, kao i organizovanjem okeanskog ribolova.

9. Za navedeno povećanje poljoprivredne proizvodnje potrebno je uložiti u idućem periodu oko 680 milijardi dinara u osnovna sredstva poljoprivrede. Pri upotrebi investicionih sredstava treba voditi računa o sledećim momentima:

a) ulaganja treba da budu vršena u takve pravce, namene i objekte koji će omogućiti da se ostvari data proizvodna politika i navedeni ciljevi u proizvodnji;

b) pri tome prioritet davati onim ulaganjima gde se radi o dopuni investicija, tj. o uklanjanju tzv. uskih grla u proizvodnji kako na krupnim društvenim gazdinstvima tako i u zemljoradničkim zadrugama. Investiciona sredstva treba usmeravati prvenstveno u namene koje se brže aktiviraju i koje brzo povećavaju obim robne proizvodnje. Ulaganja čiji će se efekti kasnije odraziti u proizvodnji treba da budu relativno ograničena u ovom periodu. U okviru pojedinih namena prvenstvo treba da imaju ona ulaganja kojima se povećava proizvodnja uz što niže proizvodne troškove;

c) u korišćenju sredstava Opšteg investicionog fonda napuštati postepeno dosadašnje veoma široko finansiranje i ova sredstva orijentisati na što manji broj objekata i namena koje predstavljaju osnovu za razvitak i unapređivanje poljoprivrede u celini, a koje će dati osetnije rezultate u rešavanju pitanja snabdevanja potrošačkih centara, industrije i izvoza.

10. Predviđena sredstva za investicije upotrebiće se za dalju mehanizaciju poljoprivredne proizvodnje, za melioracije i vodoprivredu, za podizanje ekonomskih objekata, nabavku stoke, podizanje objekata za doradu i prihvatanje poljoprivrednih proizvoda, za izgradnju pristupnih puteva, otkup zemljišta, izgradnju naučnih i drugih poljoprivrednih ustanova, za morsko i slatkovodno ribarstvo.

11. Navedenim investicijama poljoprivreda Jugoslavije osetno bi poboljšala svoju opremljenost: ona bi krajem 1965. godine raspolagala sa oko 70.000 traktora prema 36.000 krajem 1960. godine i sa oko 9.000 žitnih kombajna prema 4.000 u 1960. godini. Raspoloživi broj mašina omogućio bi da se 1965. godine na krupnim društvenim gazdinstvima i u kooperaciji obavi mehanizovano osnovna obrada i žetva na oko 2,5—3 miliona ha.

Pored toga, znatno bi se proširili ekonomski objekti za smeštaj i tov stoke, razvoj živinarstva, razvoj intenzivnog povrtarstva, kao i objekti za doradu i uskladištenje poljoprivrednih proizvoda.

Sredstva za melioracije upotrebiće se prvenstveno za nastavljavanje radova na hidrosistemu Dunav—Tisa—Dunav, za melioracije u NR Makedoniji i u Kosovsko-Metohijskoj Oblasti, kao i za radove po ranije zaključenim zajmovima. U ovom periodu treba takođe uložiti sredstva za melioracione radove na Savi, Neretvi i Moravi i to u prvom redu na onim delovima gde se nalaze i mogu osnivati krupna društvena gazdinstva i gde se ovim radovima neposredno poboljšava i stabilizuje poljoprivredna proizvodnja. Radi toga u toku 1961. godine treba doneti zakon o finansiranju melioracija na područjima Save, Neretve i Morave.

Radi očuvanja i poboljšanja plodnosti zemljišta, stabilnosti poljoprivredne proizvodnje i zaštite naselja i vrednih objekata od štetnog dejstva vodâ u narednom periodu intenzivnije će se ulagati u vodoprivredu.

12. Da bi se osigurao efikasniji razvoj poljoprivrede potrebno je uložiti znatno veća sredstva nego dosada i u druge privredne oblasti koje su tesno povezane sa poljoprivrednom proizvodnjom. Predviđa se da će se radi toga u narednom periodu investirati: u prehrambenu industriju oko 140 milijardi dinara; u proizvodnju hemijske industrije za potrebe poljoprivrede oko 44 milijarde; u industriju poljoprivrednih mašina oko 12 milijardi dinara; u trgovinu poljoprivrednim proizvodima oko 58 milijardi dinara; u izgradnju sekundarnih puteva koji treba neposredno da služe poljoprivredi oko 20 milijardi dinara. Ulaganja po obimu i dinamici treba da budu sinhronizovana kako između pojedinih grana poljoprivredne proizvodnje, tako isto i ukupnih ulaganja u poljoprivredu sa ulaganjima u oblasti i grane od kojih zavisi uspešan razvoj i racionalno iskorišćavanje ostvarene poljoprivredne proizvodnje.

13. Napore u budućem razvoju poljoprivrede biće nužno mnogo više usredsređivati na to da se povećanje proizvodnje i promena njene strukture ostvaruju uz što niže troškove, kako bi u poslovanju krupnih socijalističkih gazdinstava i kooperaciji bili postignuti povoljniji ekonomski rezultati. U istom pravcu treba poboljšavati ekonomski položaj poljoprivrednih organizacija postepenim poboljšavanjem odnosa u cenama između poljoprivrednih i industrijskih proizvoda, smanjujući disparitete tih cena i poboljšavanjem kreditnih uslova, stvarajući pri tome stabilnije uslove privređivanja poljoprivrednih organizacija.

ŠUMARSTVO

1. Razvitak šumske privrede u narednom periodu treba da se kreće u pravcu:

a) daljeg jačanja osnovnog šumskog fonda te u tom okviru što potpunijeg iskorišćavanja sečnih rezervi uz istovremeno poboljšavanje biološke stabilnosti i ekonomske vrednosti šuma, kako bi se obezbedilo trajno i racionalno korišćenje i u kasnijim periodima;

b) daljeg tehničkog opremanja proizvodnje i mehanizovanjem radova u eksploataciji, gajenju i zaštiti šuma i izgradnje šumskih komunikacija;

c) što šire primene savremenih metoda nege i zaštite očuvanih šuma, meliorisanja degradiranih šuma i šikara i unošenja brzorastućih vrsta drveća u postojeće šume;

d) podizanja novih intenzivnih šumskih kultura i plantaža;

e) organizacionog sređivanja i prevođenja šumskih gazdinstava na status privrednih organizacija sa radničkim samoupravljanjem.

2. U narednom periodu treba da dođe do postepenog proširivanja eksploatacije šuma i povećanja šumske proizvodnje. Potrebe društvenog sektora privrede biće podmiрене porastom proizvodnje na 10,297.000. m³ industrijsko-tehničkog drveta u 1965. godini, prema 7,642.000. m³ iz 1960. godine. Orijentacijom drvne industrije na prerađu lišćarskog drveta u proizvodnji rezane građe, ploča i celuloze, širim korišćenjem drveta malih dimenzija i otpadaka, racionalnijim korišćenjem i zamenom drveta u građevinarstvu i rudnicima, zamenom ogrevnog drveta drugim izvorima toplotne energije, — navedene potrebe u industrijsko-tehničkom drvetu treba da se podmiire sećom 22,500.000. m³ u 1965. godini prema 19,500.000. m³ u 1960. godini.

U okviru predviđenog obima proizvodnje industrijsko-tehničkog drveta nužno je obezbediti takvu strukturu proizvodnje koja će biti u skladu sa predviđenim razvojem industrijske prerade drveta, a naročito u pogledu količina četinarske i lišćarske oblovine za rezanje i ljuštenje.

Pored podmiirenja unutrašnjih potreba, proizvodnja treba da obezbedi i izvoz šumskih proizvoda u približno istoj vrednosti kao 1960. godine i da omogući povećani izvoz proizvoda primarne i finalne prerade drveta.

3. Radi obezbeđenja trajnog iskorišćavanja šumskog bogatstva i progresivnog povećavanja šumske proizvodnje u budućnosti neophodno je da se već u periodu od 1961.

do 1965. godine pristupi rekonstrukciji i popravljanju stanja šumskog fonda. Naročitu pažnju pri tome treba posvetiti: organizovanju savremene tehničke baze proizvodnje i izgradnji šumskih komunikacija; primeni savremenih metoda gajenja i nege očuvanih šuma i intenzivnog meliorisanja degradiranih šuma i šikara, kac i podizanju novih, intenzivnih šumskih kultura i plantaža brzorastućih vrsta drveća, uz primenu sredstava savremene agrotehnike.

U okviru predviđenih šumsko-uzgojnih radova, treba obezbediti i pošumljavanje radi zaštite od erozije i bujica.

4. Postavljeni ciljevi i zadaci u šumarstvu zahtevaju da se u ovu oblast investira oko 75 milijardi dinara u periodu 1961—1965. godine, ili u proseku 15 milijardi dinara godišnje, prema 8,5 milijardi dinara godišnje u periodu od 1957. do 1960. godine. Ova sredstva će se trošiti prema lokalnim uslovima i potrebama, s tim da se u područjima neotvorenih i nedovoljno otvorenih šuma, naročito četinarskih, a radi postizanja ravnomernog rasporeda seča i racionalnog korišćenja drveta, usmeravaju prvenstveno na izgrađivanje šumskih komunikacija. U rejonima pogodnim za gajenje šuma velikog prinosa u kratkim proizvodnim turnusima, ova sredstva će se ulagati na prvom mestu za podizanje plantaža i drugih intenzivnih oblika proizvodnje drveta. Sredstva za podizanje plantaža i drugih intenzivnih oblika proizvodnje drveta treba obezbediti prihodima iz prethvata seče šuma na zemljištima koja se pretvaraju u plantaže i intenzivne šume.

5. U okviru unapređenja lovne privrede potrebno je i u periodu 1961—1965. godine raditi na poboljšavanju uslova za gajenje i zaštitu divljači i na proširivanju njenog areala.

6. Izvršavanje postavljenih ciljeva i zadataka u šumskoj privredi za naredni period zahteva brže izgrađivanje inženjersko-tehničkog kadra na principu specijalizacije. Naročitu pažnju treba posvetiti stvaranju kadra stalnih šumskih radnika.

7. Potrebno je dalje raditi na razvijanju naučno-istraživačkog rada, naročito u pravcu ovladavanja savremenom tehnologijom uzgoja i nege šuma i povećanja prirasta i prinosa, kao i u pravcu primene mehanizovanih sredstava rada u racionalnom korišćenju posečene drvne mase i povećanju produktivnosti rada.

8. Radi što potpunijeg i pravilnijeg korišćenja eksploatacionih mogućnosti svih šuma i da bi se mere rekonstrukcije i unapređivanja šumskog fonda proširile i na šume individualnih vlasnika, potrebno je što šire uključivanje ovih šuma u društveni sektor proizvodnje putem kooperacije njihovih vlasnika sa zadrugama i privrednim organizacijama, uz istovremeno jačanje prava nadzora narodnih odbora nad ovim šumama.

GRAĐEVINARSTVO

1. Intenzivna ulaganja u privredu, društveni standard i posebno stambenu izgradnju postavljaju idućih godina velike zadatke pred građevinarstvo. Ti se zadaci odnose kako na obim građevinskih radova koji se znatno povećava, tako i na ekonomičnost i racionalnost čitavog procesa građenja. Uspešno izvođenje obimnog programa investicionih radova iziskuje prema tome mnogo veću efikasnost građevinarstva, skraćivanje rokova i snižavanje troškova izgradnje. Saglasno veličini tih zadataka biće potrebno neposredno pristupiti temeljnijoj rekonstrukciji i modernizaciji građevinarstva, podizanju njegove tehničke baze pojačanim uvođenjem mehanizacije i savremenih sredstava rada uopšte.

2. Istovremeno razvoj građevinarstva treba usmeravati na punije korišćenje unutrašnjih rezervi, ubrzano poboljšavanje organizacije rada, širu specijalizaciju i kooperaciju, na odlučuju primenu standardizacije i tipizacije građevinskih elemenata i materijala, kao i na jače uvođenje montažnog sistema građenja.

3. U oblasti projektovanja treba težiti tipskim rešenjima kod svih vrsta objekata masovne izgradnje, pošto se na taj način omogućava veća produktivnost građenja,

brža i jeftinija izgradnja i primena najracionalnijih tehničkih rešenja kako u pogledu upotrebe građevinskih elemenata i konstrukcija, tako i u pogledu same organizacije građenja.

4. Predviđa se da će se obim građevinskih radova od 1961. do 1965. godine, izražen u društvenom proizvodu, povećavati po prosečnoj stopi od 13,3% godišnje, što znači da će 1965. godine biti viši za 86,8% u odnosu na 1960. godinu, a u tome:

	Indeksi 1965/1960.	Prosečne godišnje stope rasta 1961/1965.
Visokogradnja	190,2	13,6
Od toga:		
Privredni objekti	198,9	14,7
Neprivredni objekti	186,6	13,3
Niskogradnja	165,5	10,6
Od toga:		
Hidrogradnja	153,8	9,0
Saobraćajnice	163,0	10,3
Rudar. i istr. radovi	204,0	15,3
Ostali objekti niskogradnje	166,7	10,8

5. Da bi se obezbedilo predviđeno povećanje obima građevinskih radova, potrebno je:

a) da se u građevinske kapacitete ulože 174 milijarde dinara za ceo petogodišnji period, odnosno 35 milijardi dinara po prosečno godišnje prema 15,3 milijardi u prethodnom periodu. Na ovaj način investicije u građevinarstvo treba da imaju najveću stopu rasta, veću od svih drugih privrednih i neprivrednih investicija, kako bi se time podstaklo i omogućilo brže modernizovanje građevinske delatnosti, a samim tim i veća efikasnost celog sektora investicija. Ulaganja treba da budu usmerena pre svega na povećavanje mehanizacije građevinskih preduzeća, tako da stepen njihove opremljenosti mehanizacijom na jedinicu proizvoda poraste 1965. godine za 30% u odnosu na baznu 1960. godinu;

b) da se poveća produktivnost rada u građevinarstvu na osnovu više tehničke opremljenosti, kao i poboljšanjem kvalifikacione strukture radne snage, uvođenjem novih metoda građenja i bolje organizacije rada. Delovanjem ovih faktora produktivnost rada u građevinarstvu trebalo bi da se povećava po stopi od oko 9% prosečno godišnje.

6. Razvitak građevinarstva treba da počiva na savremenoj proizvodnji građevinskog materijala i građevinskih elemenata i konstrukcija, na modernizaciji proizvodnje opeke i betonskih i drugih prefabrikata, na sve masovnijoj proizvodnji šupljih tela i novih i lakih građevinskih materijala, pri čemu je takođe potrebno obezbediti i dovoljne količine naročito visokokvalitetnog cementa i betonskog gvožđa, kao i ostalog reproduktionog materijala za građevinarstvo. U ove svrhe treba osigurati odgovarajuće investicije u industrijskoj proizvodnji. I u drugim industrijskim granama, kao što su crna metalurgija, nemetali, metaloprerađivačka industrija, drvna, hemijska i papirna industrija, biće nužno razvijati proizvodnju i proširivati asortiman proizvoda za građevinarstvo.

SAOBRAĆAJ

1. Porast industrijske i poljoprivredne proizvodnje, unutrašnje i međunarodne robne razmene, kao i porast lične potrošnje, zahtevaće od saobraćaja da omogući privredi i stanovništvu šire korišćenje saobraćajnih usluga. Radi toga se razvoj saobraćaja u periodu od 1961. do 1965. godine usmerava na potpunije zadovoljavanje privrednih i društvenih potreba u saobraćajnim uslugama, na postepeno otklanjanje disproporcija između različitih grana transporta, na racionalizaciju kretanja robnih tokova, kao i na poboljšavanje kvaliteta ovih usluga. Bolji kvalitet usluga treba da se ispolji u bržem i redovnijem obavljanju transporta, u većoj udobnosti i bezbednosti prevoza i veza.

U okviru ovih potreba predviđa se da fizički obim saobraćaja 1965. godine, u odnosu na 1960. godinu, poraste za oko 62% ili po stopi od oko 10% prosečno godišnje.

2. Radi ostvarenja ovih potreba predviđaju se rekonstrukcija i modernizacija saobraćaja i dalja izgradnja saobraćajne mreže. Ovim merama obezbediće se povećanje transportnih kapaciteta i efikasnije zadovoljenje potreba za saobraćajnim uslugama, kako u privredno razvijenim tako i u nedovoljno razvijenim područjima. Istovremenom izgradnjom saobraćajne mreže, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta osnovnih sredstava kao i drugim merama poboljšaće se uslovi za korišćenje transportnih kapaciteta i za veću ekonomičnost saobraćaja.

Podizanje ekonomičnosti i rentabiliteta doprineće učvršćenju i proširenju materijalne baze privrednih organizacija i sprovođenju punijeg radničkog samoupravljanja u saobraćaju.

3. Radi ostvarenja pomenutih zadataka, u narednom periodu naročito se predviđa:

a) rekonstrukcija glavnih i opterećenijih železničkih pruga za veće osovinske pritiske i veće brzine, novogradnja, normalizacija i elektrifikacija železničkih pruga; rešavanje železničkog transporta u industrijskim bazenima, kao i rekonstrukcija i proširenje železničkih čvorova i stanica;

b) proširenje železničkog teretnog i putničkog kolskog parka kolima veće nosivosti, veće udobnosti i za veće brzine; šira zamena parne vuče električnom i dizel-vučom, odnosno nabavka električnih lokomotiva i dizel-lokomotiva, kao i motornih vozila; primena savremene opreme za signalizaciju i telekomandu;

c) izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija putne mreže, a posebno magistralnih puteva osnovne putne mreže; značajnije proširenje voznog parka drumskog saobraćaja, kao i drugih objekata (servisa, stanica i dr.) neophodnih za obavljanje prevoza robe i putnika;

d) proširenje operativnih obala, luka i rečnih pristaništa rekonstrukcijama i novom izgradnjom; povećanje kapaciteta mehanizacije za utovar, istovar i pretovar robe, kao i skladišnog prostora u lukama, pristaništima, železničkim stanicama i drugim mestima za robne manipulacije; proširenje plovnog parka u pomorskom i rečnom saobraćaju, uz primenu savremenih uslova vuče i organizacije prevoza;

e) izgradnja aerodroma i proširenje avionskog parka vazdušnog saobraćaja;

f) znatnije proširenje i modernizacija telegrafsko-telefonskih veza izgradnjom kablovskih i ultrakratkotalasnih linija i primena saviemene ptt-opreme;

g) mehanizacija radova, nege i održavanja osnovnih sredstava u svim granama saobraćaja.

4. Dostignuti stepen razvoja saobraćajnih grana, izmene u privrednoj strukturi zemlje, podizanje ekonomičnosti transporta u celini i po granama i težnja da se tražnja saobraćajnih usluga bolje zadovolji kako po količini tako i kvalitativno — zahtevaju različiti tempo porasta obima usluga u pojedinim granama saobraćaja.

U tome smislu se predviđaju sledeće stope porasta fizičkog obima saobraćajnih usluga pojedinih saobraćajnih grana:

	Indeks 1965/1960.	Prosečne godišnje stope porasta 1961—1965.
Saobraćaj ukupno	162	10,1
Robni saobraćaj	163	10,3
Putnički saobraćaj	151	8,6
Poštansko-telegrafsko- telefonski saobraćaj	175	11,8
Od toga:		
Železnički saobraćaj	145	7,8
Pomorski saobraćaj	153	8,9
Rečni i jezerski saobraćaj	236	18,8
Vazdušni saobraćaj	289	23,7
Javni drumski saobraćaj	253	20,4

U odnosu na dosadašnju dinamiku predviđa se nešto brži razvoj železničkog saobraćaja koji je dosada zaostajao, kako u odnosu na druge grane saobraćaja, tako i u pogledu podmirivanja potreba u prevozu. Železnički saobraćaj ostaje i dalje glavni nosilac prevoza putnika i robe u unutrašnjem saobraćaju, kao grana naročito pogodna za masovni prevoz na dužim relacijama. Brzi razvoj predviđa se i u vazdušnom i ptt-saobraćaju, čije su mogućnosti u proteklom periodu bile ispod potražnje usluga.

Dalji razvoj pomorskog saobraćaja usklađuje se sa opštim privrednim razvojem, međunarodnom robnom razmenom naše zemlje sa drugim zemljama i realnim mogućnostima učešća naše trgovačke mornarice na slobodnom svetskom pomorskom tržištu.

Drumski i rečni saobraćaj imaće relativno blaži porast nego u prethodnom periodu, ali će njihov razvoj biti i u sledećem periodu izrazito brži od opšteg porasta saobraćaja.

5. Ocenjuje se da će do 1965. godine broj zaposlenog osoblja u saobraćaju porasti za oko 24%, ili po prosečnoj stopi od 4,4% godišnje. Porast broja zaposlenih za oko 60.000 lica, a posebno neophodna izmena kvalifikacione strukture osoblja u vezi sa uvođenjem nove tehnologije i opštim podizanjem nivoa organizacije, zahtevaće posebne napore za pripremanje odgovarajućeg kadra. U tu svrhu neophodno je pojačati i proširiti postojeće centre za uzdizanje kadrova, što će zahtevati i veće materijalno angažovanje saobraćajnih privrednih organizacija. Naročito treba posvetiti pažnju obrazovanju saobraćajnih stručnjaka sa višim i visokom spremom, a posebno inženjera i ekonomista, kao i organizaciji i razvijanju naučno-istraživačkog rada, a posebno izučavanju uporedne ekonomike grana saobraćaja.

Modernizacija sredstava, racionalnija organizacija rada i punije korišćenje kapaciteta, kao i dalje stručno osposobljavanje kadrova omogućiću da u periodu od 1961. do 1965. godine produktivnost rada raste brže nego u prethodnom četvorogodišnjem periodu. Ocenjuje se da će produktivnost rada rasti u narednom periodu po stopi od 7,5% godišnje.

6. U periodu od 1961. do 1965. godine, u sklopu rešavanja problema usklađivanja cena u privredi, daljeg razvijanja sistema radničkog samoupravljanja u svim granama saobraćaja, uspostavljanja pravilnijih ekonomskih odnosa između saobraćaja i njegovih korisnika, kao i između pojedinih grana saobraćaja, nastaviće se sa sistematskim i postepenim izmenama tarifa i regulisanjem transportnog tržišta.

Ovim regulisanjem treba nastojati da pojedine grane saobraćaja posluju i da se razvijaju prema svojim ekonomskim, tehničkim i eksploatacionim osobnostima, a u skladu sa privrednim i društvenim potrebama u transportnim uslugama.

7. Za obezbeđenje razvoja saobraćaja i obima saobraćajnih usluga potrebno je u periodu od 1961. do 1965. godine investirati u osnovna sredstva oko 965 milijardi dinara. Predviđa se sledeći porast i približno sledeća raspodela bruto investicionih ulaganja po granama saobraćaja (u milijardama dinara):

	1960.	1965.	Indeksi 1965/1960.	Ukupno 1961/1965.	Struktura u %
Saobraćaj ukupno	145,0	233,0	161	965,0	100,0
Od toga:					
Železnički saobraćaj	57,8	118,1	204	437,0	45,3
Pomorski saobraćaj	19,5	26,2	134	117,5	12,1
Rečni i jezerski saobraćaj	7,3	10,5	144	50,0	5,2
Vazdušni saobraćaj	2,6	2,0	77	15,0	1,6
Drumski saobraćaj	49,7	62,7	126	283,5	29,3
Poštansko-telegrafsko-telefonski saobraćaj	8,1	13,5	167	62,0	6,5

Različit porast ulaganja u osnovne fondove pojedinih saobraćajnih grana obezbeđuje skladniji razvoj saobraćaja kao i prevazilaženje dosadašnjeg zaostajanja nekih grana, a naročito železničkog i ptt-saobraćaja.

Po svojoj strukturi investicije se usmeravaju prvenstveno na razvoj kapaciteta koji obezbeđuju izvršenje predviđenog obima transporta i veza u periodu od 1961. do 1965. godine, uz poboljšanje kvaliteta saobraćaja i saobraćajnih usluga, a zatim na obezbeđenje kontinuiranog razvoja saobraćaja u periodu posle 1965. godine, u skladu sa potrebama dugoročnijeg privrednog razvoja zemlje, posebno u pogledu izgradnje pruga i puteva.

8. U okviru izgradnje železničke mreže predviđa se dovršenje započetih pruga: Sarajevo—Ploče, Knin—Zadar i Metohija—Prizren, u ukupnoj dužini od 338 kilometara. Na pruzi Beograd—Bar izgradiće se veliki objekti i intenzivnije započeti drugi radovi, što će omogućiti da se ta pruga u periodu posle 1965. godine završi u najkraćem roku. Predviđa se takođe početak izgradnje železničke pruge Gostivar—Ohrid u vezi sa potrebom podizanja nove železare u Skoplju, izgradnja drugog koloseka na pruzi Lapovo—Niš i normalizacija pruge Nikšić—Titograd. Isto tako treba blagovremeno izdati projekte i izvršiti pripreme za izgradnju pruge Bor—Majdanpek.

Od osnovne putne mreže koja se finansira iz Opšteg investicionog fonda, dovršiće se magistrala »Bratstvo—Jedinstvo« od Beograda do Đevdlije, Jadranska turistička magistrala od Zadra do Ivankovca i od Kosovske Mitrovice do Skoplja i automobilski put od Metkovića do Auto-puta Beograd—Zagreb. U periodu od 1961. do 1965. godine na pomenutim pravcima izgradiće se oko 1.130 kilometara savremenog kolovoza. Za potrebe domaće trgovačke flote izgradiće se novi pomorski brodovi sa ukupnom tonažom od oko 332.000 bruto registarskih tona. Sa ovim će naša pomorska trgovačka flota na kraju perioda imati ukupnu tonažu od oko 945.000 bruto registarskih tona.

U rečnom saobraćaju kapaciteti za prevoz robe povećaću se za oko 37.000 KS i za oko 260.000 tona nosivosti tovarnog prostora, čime ukupna nosivost rečne flote treba u 1965. godini da dostigne oko 655.000 tona.

U PTT saobraćaju predviđa se izgradnja i proširenje savremenih t. t. veza na određenim pravcima kao i povećanje za oko 150 hiljada telefonskih priključaka.

9. Pri sprovođenju Plana predviđa se šira inicijativa radnih kolektiva u oblasti saobraćaja, koja treba da se zasniva na daljem razvijanju i usavršavanju sistema radničkog samoupravljanja. Porast produktivnosti rada, izmene u transportnim tarifama, kao i mere za regulisanje transportnog tržišta doprineće poboljšanju ekonomskog položaja saobraćajnih preduzeća i povećanju njihovih fondova za investiciona ulaganja. To će istovremeno omogućiti da se smanji relativno učešće Federacije u neposrednom finansiranju izgradnje saobraćajnih kapaciteta.

TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

I. Trgovina

1. U predviđanju razvoja trgovine pošlo se od toga da u narednom periodu treba postepeno otkloniti njeno zaostajanje za proizvodnjom i ostalim društvenim delatnostima, kako bi ona svoju funkciju mogla obavljati uz bolje i potpunije zadovoljenje potrošača. Povećanje proizvodnje i svih vidova potrošnje vodiće visokom porastu prometa robe u svim granama trgovinske delatnosti, što zahteva adekvatnu organizaciju, opremanje i širenje ove delatnosti. Računa se da će promet u trgovini na malo rasti za 12%, a promet u trgovini na veliko za 11,5% prosečno godišnje.

2. Radi ostvarenja navedenih ciljeva i postizanja što boljih rezultata u oblasti robnog prometa, u narednom periodu treba ubrzati modernizaciju postojećih i izgradnju novih kapaciteta trgovine, na što treba da budu usmerena nastojanja prvenstveno lokalnih organa. Posebnu pažnju u tom pravcu treba posvetiti trgovini na malo, kako bi se osposobila za savremenije, efikasnije i kvalitetnije pružanje svojih usluga stanovništvu.

3. Za brži razvoj i savremenije tehničko opremanje trgovine predviđa se da u periodu od 1961. do 1965. godine treba da bude uloženo oko 200 milijardi dinara, odnosno prosečno godišnje oko 40 milijardi dinara. Predviđena sredstva treba da budu, prema specifičnim lokalnim prilikama, usmeravana na izgradnju objekata za smeštaj i čuvanje robe, prvenstveno poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, na izgradnju maloprodajnih kapaciteta prikladnih za primenu savremenih formi usluživanja u gradovima i industrijskim centrima i na rekonstrukciju postojeće maloprodajne mreže uz uvođenje opreme i tehničkih sredstava koja omogućavaju modernizovanje trgovinskog poslovanja.

4. U cilju ostvarenja potrebnog obima sredstava za proširenje i modernizaciju kapaciteta unutrašnje trgovine potrebno je odgovarajućim izmenama u sistemu raspodele obezbediti sredstva u fondovima trgovinskih privrednih organizacija i u društvenim investicionim fondovima opštine, sreza i republike.

II. Ugostiteljstvo i turizam

1. Bitan cilj daljeg razvoja ugostiteljstva treba da bude znatno proširenje i modernizacija ugostiteljskih i drugih kapaciteta namenjenih društvenoj ishrani, kao i smeštajnih kapaciteta u gradovima, industrijskim centrima i turističkim mestima, kako bi se na taj način bolje podmirivale potrebe stanovništva za uslugama u ishrani i smeštaju van domaćinstva.

2. Posebnu pažnju treba posvetiti razvoju domaćeg turizma i poboljšanju kvaliteta njegovih usluga. Pored stvaranja osnovnih uslova za njegov dalji i brži razvoj, treba posebno unaprediti i proširiti izgradnju jeftinijih i ekonomičnijih objekata za smeštaj, ishranu i razonodu. U pojačanoj izgradnji turističkih objekata, odmarališta i letovališta računa se sa mnogo većim učešćem komunala, a takođe i privrednih preduzeća, naročito kad se radi o organizovanju odmora njihovih radnika i službenika.

3. S obzirom na sve veći privredni značaj inostranog turizma, u narednom periodu treba stvoriti širu materijalnu osnovu za brzi porast inostranog turističkog prometa kao značajnog izvora deviznih prihoda. Pri tome će od naročitog značaja biti aktivnost komunala u poboljšavanju lokalnih uslova za razvoj inostranog turizma, što treba da se postigne rekonstrukcijom, modernizacijom i izgradnjom neophodnih komunalnih objekata u važnijim turističkim mestima.

4. Za obezbeđenje daljeg razvoja ugostiteljstva i turizma predviđa se da će biti potrebno u periodu od 1961. do 1965. godine uložiti oko 90 milijardi dinara ili prosečno godišnje oko 18 milijardi dinara. Sa ovim investicijama treba, između ostalog, da se povećaju smeštajni kapaciteti u ugostiteljstvu i turizmu za oko 47 hiljada novih ležaja, što predstavlja oko 75% od postojećih ugostiteljskih smeštajnih kapaciteta.

U okviru ukupno predviđenih sredstava računa se da će oko 50 milijardi dinara biti uloženo u proširenje i modernizaciju ugostiteljske mreže kao i u turističke komplementarne objekte u mestima i na područjima koji su važni za razvoj inostranog turizma, tako da postoje realne mogućnosti da se devizni prihodi od inostranog turističkog prometa u idućih pet godina uvećavaju za oko 20% prosečno godišnje.

5. U cilju postizanja što boljih rezultata od investicionih ulaganja treba težiti da se odgovarajućim izmenama u sistemu raspodele obezbede materijalni uslovi za punije samofinansiranje ugostiteljstva i turizma.

ZANATSTVO I USLUŽNE DELATNOSTI

1. Sa razvojem privrede, povećavanjem lične potrošnje i poboljšavanjem životnog standarda neophodno je uporedo proširivati područje proizvodnih i ličnih usluga. Brže razvijanje ovog sektora privrede posebno će zahtevati povećanje stambeno-komunalne izgradnje, mehanizacija poljoprivrede, razvoj automobilske saobraćaja, širenje tržišta trajnih potrošnih dobara itd. Da bi se te potrebe

zadovoljile, biće nužno značajnije izvesti mrežu servisa za opravke i održavanje (remontne radionice) i servisa za pomoć domaćinstvima, kao i stvoriti mnogo novih preduzeća za pružanje raznovrsnih usluga.

U vezi sa tim zahtevima treba menjati zastarelu tehničku bazu uslužnih delatnosti i postaviti je na savremeniju osnovu, težeći da se područje zanatstva postepeno pretvara u industriju koja pruža proizvodne i lične usluge. Razvitak zanatstva i uslužnih delatnosti u najvećoj meri zavisi od politike opštinskih narodnih odbora, koji treba da u skladu sa potrebama građana i privrede kao i prema svojim mogućnostima ulažu napore i sredstva za razvijanje ovih delatnosti. Takav razvoj je utoliko potrebniji, pošto bi sektor usluga svojim zaostajanjem mogao osetnije da ometa brži razvoj privrede i porast životnog standarda.

2. U podizanju životnog standarda stanovništva uslužno zanatstvo treba da dobije odgovarajuće mesto. Organizovanjem razgranate mreže uslužnih zanatskih kapaciteta i servisnih radionica za potrebe domaćinstva potrebno je odstraniti sadašnju deficitarnost u ovim kapacitetima.

U periodu od 1961. do 1965. godine treba razvijati i proizvodne zanatske kapacitete kao dopunu krupnoj industriji. Sem kooperacije, proizvodno zanatstvo treba da ima i funkciju proizvođača predmeta ograničene potrošnje i šireg asortimana, naročito robe široke potrošnje. Isto tako potrebnu pažnju treba poklanjati domaćoj radinosti radi postizanja što veće raznovrsnosti proizvoda za ličnu potrošnju. Stalan porast obima građevinskih radova i sredstava za održavanje stambenog fonda treba da bude praćen odgovarajućim razvojem građevinskog zanatstva. Posebno bi trebalo razvijati proizvodne zanatske kapacitete u nerazvijenim područjima gde bi se sa srazmerno malim ulaganjima dobili brzi rezultati, a zanatska preduzeća daljim razvitkom pretvarala u sitnu industriju.

3. Predviđa se da će proizvodnja dobara i usluga u zanatstvu, shvaćenom u širem smislu, rasti u narednom periodu prosečno za 12,3% godišnje. Pri tome obim uslužnog zanatstva treba da se povećava za oko 15%, građevinskog zanatstva za 13,5%, a proizvodnog zanatstva za oko 11%. Naročito brzi porast proizvodnje i usluga očekuje se da bude ostvaren u društvenom sektoru zanatstva, gde proizvodnja do 1965. godine treba da poraste za 121%, odnosno 17,2% prosečno godišnje.

4. Ocenjuje se da će za ostvarenje predviđenog obima proizvodnje i usluga biti potrebno u periodu od 1961. do 1965. godine investirati u društveno zanatstvo oko 70 milijardi dinara, tako da prosečna godišnja ulaganja budu dvostruko veća nego u prethodnom periodu. Radi toga treba zanatskim organizacijama i narodnim odborima omogućiti takvo formiranje sredstava za investicije koje će obezbediti predviđena ulaganja u idućem petogodišnjem periodu.

5. Trebalo bi da se produktivnost rada u zanatstvu, na osnovu bolje tehničke opremljenosti, povećava po stopi od oko 6% prosečno godišnje, uz poboljšavanje kvalifikacione strukture zanatskih radnika, do čega treba da dođe proširivanjem postojećih i obrazovanjem novih škola i kurseva za njihovo stručno uzdizanje, a posebno novim savremenim metodima stručnog obrazovanja na radnom mestu.

OSTVARENJE PLANA RAZVOJA RAZVITAK SOCIJALISTIČKIH DRUŠTVENIH ODNOSA

1. Neophodan uslov za uspešno ostvarenje ovog Plana razvoja predstavlja dalje razvijanje socijalističkih proizvodnih odnosa, jačanje i proširivanje radničkog upravljanja u preduzećima i društvenog samoupravljanja u komunama, ustanovama i društvenim organizacijama. Potrebno je u celom sistemu mera i ustanova omogućiti da organi samoupravljanja što potpunije i što neposrednije odlučuju o sredstvima i njihovoj upotrebi, o proširenoj

reprodukciji, o ličnoj potrošnji i društvenom standardu, čime će se povećati odgovornost i podsticaj radnih ljudi i njihovih organa za stalno unapređivanje proizvodnje i poboljšavanje uslova života stanovništva.

2. U stalnom usavršavanju privrednog sistema na postavljenim principima samoupravljanja i planskog regulisanja privrednog razvoja, u narednom periodu naročito će biti potrebno:

a) tražiti rešenje za takav mehanizam raspodele između zajednice i preduzeća koji će pružiti snažan podstrek daljem razvijanju inicijative radnih kolektiva za što veću efikasnost privređivanja. Putem odgovarajućih instrumenata raspodele dejstvovati na ublažavanje postojećih neravnomernosti u osnovnim uslovima poslovanja preduzeća različitih delatnosti privrede, na postizanje racionalnijeg korišćenja uloženi društvenih sredstava kao i veće ekonomije živog rada. Materijalni položaj komune i njeno učešće u ukupnom prihodu u većoj meri vezivati za rezultate radnih kolektiva i nivo postignute produktivnosti na njenom području;

b) nastojati da se sredstva za proširenu reprodukciju kojima raspolaže Federacija što više usmere na izgradnju bazičnih objekata i na pomaganje razvoja manje razvijenih područja zemlje, a na ostalu izgradnju, kad sredstva preduzeća, komuna i republika nisu dovoljna za proporcionalni razvoj nekih grana i oblasti privrede. Uporedo i saglasno s tim, nužno je u osnovnoj raspodeli jačati sredstva preduzeća, komuna i republika i njihovo angažovanje u privrednoj izgradnji i razvijanju službi društvenog standarda;

c) plansko usmeravanje sredstava potrebno je što više sprovesti ekonomskim merama i instrumentima. U tom smislu treba i dalje otklanjati administrativne metode regulisanja, kao što su: zabrana trošenja, blokiranje sredstava i slično. Sa većim učešćem preduzeća, komuna i narodnih republika u raspodeli, nužno je jačati odgovornost organa samoupravljanja za racionalnije trošenje društvenih sredstava;

d) radi ostvarivanja što skladnijeg razvoja proizvodnih snaga i istovremenog jačanja decentralizacije u raspodeli, podsticati saradnju i udruživanje preduzeća na poslovnoj osnovi za povećanje produktivnosti rada, tehničko usavršavanje proizvodnje i naročito olakšati udruživanje njihovih sredstava za ostvarivanje zajedničkih potreba izgradnje, unapređenja proizvodnje i bolje korišćenje obrtnih sredstava;

e) kreditni i bankarski mehanizam treba što više prilagoditi privrednom sistemu i njegovim osnovnim ustanovama, da bi on pružio mogućnost efikasnijeg korišćenja kreditne politike u pravcu usmeravanja i udruživanja sredstava bez administrativne prinude i regulisanja. Naročito će u tom pogledu biti potrebno mnogo više nego dosada orijentisati privredne organizacije da iz svojih fondova stvaraju obrtna sredstva za povećavanje proizvodnje i prometa. U skladu sa ovom orijentacijom potrebno bi bilo da se prouče i preduzmu odgovarajuće mere za aktiviranje imobilnih delova sredstava obrtnih fondova.

f) da bi se ublažile i otklonile velike a ekonomski neopravdane neravnomernosti u ekonomici pojedinih grana i vrsta proizvodnje, u narednom periodu treba nastojati da se veliki dispariteti u cenama što više otklone. Na mestima gde postoje regulisane, odnosno plafonirane cene, nužno je pristupiti reviziji cena sa težnjom da se one usklade sa opštim nivoom cena. Kod dispariteta koji su se slobodno formirali na tržištu nastojati da se pravilnom investicionom i proizvodnom politikom otklone jaki neskladi između ponude i tražnje i time ublaže oštre razlike u cenama i eliminišu neopravdane zarade pojedinih radnih kolektiva koje ne proističu iz njihovog rada i zalaganja;

g) na području spoljne trgovine i poslovanja sa inostranstvom treba eliminisati jaka administrativna regulisanja koja nisu u skladu sa celiinom privrednog sistema. Vodeći računa o potrebama spoljne trgovine, kao i o perspektivnom razvoju uvoza i izvoza i imajući u vidu objektivno nužne razlike koje u pojedinim sektorima proizvodnje postoje između unutrašnjih i svetskih cena, nužno je ukinuti režim koeficijena, odnosno režim različitih kurseva, i zameniti taj režim uvođenjem carina i drugih instrumenata koji će otkloniti postojanje mnogostrukih kurseva pri izvczu i uvozu. Naročito je potrebno nastojati da se eliminiše režim administrativne raspodele deviza.

3. Sistem nagrađivanja treba dalje razrađivati radi što doslednije primene socijalističkog principa nagrađivanja prema radu. Zato će biti potrebno lične dohotke radnika najtešnje povezivati sa uspehom privrednih organizacija. Dosledno primenjivanje toga principa treba da bude značajan faktor u podsticanju produktivnosti rada.

4. U poljoprivredi, gde još preovlađuje individualni način proizvodnje odgovarajući deo akumulacije nužno je usmeravati u proces socijalističke proširene reprodukcije preko krupnih društvenih gazdinstava, zemljoradničkih zadruga, industrijskih i trgovinskih preduzeća. Putem prikladnih formi i metoda povezivanja i integriranja rastućih ulaganja društvenih sredstava od strane socijalističkih organizacija i institucija širiti i jačati socijalističke društvene odnose. U tom cilju potrebno je razvijati najskladnije i najefikasnije forme udruživanja individualne proizvodnje sa socijalističkom proizvodnjom kroz raznovrsne oblike kooperacije u proizvodnji i razmeni.

I u ostalim oblastima privrede sa privatnim sredstvima proizvodnje, nužno je razvijati povezivanje društvene i individualne proizvodnje putem raznih oblika saradnje i udruživanja, i na toj osnovi širiti socijalistički način proizvodnje i socijalističke društvene odnose.

5. Da bi se ojačala inicijativa i odgovornost organa društvenog upravljanja, potrebno je da prava privrednih organizacija i komuna u upravljanju materijalnim sredstvima i fondovima budu utvrđena što stabilnije, da bi se mogla razvijati njihova samostalnost i odgovornost.

6. Da bi komune mogle uspešno izvršavati zadatke koje pred njih postavlja ovaj Plan razvoja, jačaće se njihova materijalna baza i finansijska samostalnost. Naročito će biti potrebno da se u narednom periodu razradi sistem finansiranja društvenih službi.

7. Organi društvene zajednice, kao što su komune, zadrugne organizacije, i druge samoupravne organizacije, svojim uticajem treba da dovode u sklad aktivnost privrednih organizacija sa ostvarivanjem zadataka ovog Plana. Radi toga naročito je potrebno uložiti napore za podizanje produktivnosti rada, za veću štednju i racionalnu upotrebu sredstava.

PERSPEKTIVNI I TEKUĆI PLANOWI ZA SPROVOĐENJE OVOG PLANA RAZVOJA

1. Federacija, narodne republike i druge političko-teritorijalne jedinice dužne su svojim društvenim planovima, zakonima, odlukama i drugim propisima, kao i pri upravljanju društvenim fondovima i donošenju mera za koje su ovlašćene, ostvarivati osnovne ciljeve ovog Plana razvoja.

Privredne organizacije dužne su celokupnom svojom privrednom aktivnošću ostvarivati ciljeve i zadatke ovog Plana i pridržavati se njegovih smernica.

2. Federacija će, radi sprovođenja ovog Plana razvoja, donositi, pored zakona i drugih propisa, i godišnje društvene planove za svaku kalendarsku godinu.

3. Narodne republike i ostale političko-teritorijalne jedinice donosiće, radi sprovođenja ovog Plana razvoja, svojih perspektivnih planova i programa i godišnjih planova Federacije, svoje godišnje društvene planove, kojima će raspoređivati sredstva koja im pripadaju i obezbeđivati ostvarivanje smernica i zadataka godišnjih društvenih planova Federacije.

4. Privredne organizacije razvijace svoju privrednu delatnost na osnovu svojih, samostalnih privrednih planova.

Poslovna udruženja, zajednice privrednih organizacija i zadružni savezi mogu koordinirati rad na izradi planova privrednih organizacija svojih delatnosti.

Komore, privredna udruženja i druge samoupravne organizacije proizvođača pomagace privrednim organizacijama pri izradi njihovih planova, ukazujući im naročito

na ciljeve i zadatke ovog Plana, kao i na mogućnosti njegovog ostvarenja.

5. Tekući planovi narodnih republika i ostalih političko-teritorijalnih jedinica moraju biti u skladu sa smernicama ovog Plana razvoja i godišnjim planovima Federacije.

6. Savezno izvršno veće obaveštavaće redovno Saveznu narodnu skupštinu o ostvarivanju ovog Plana razvoja i godišnjih društvenih planova i o merama koje preduzima, kao i predlagati donošenje zakona i drugih mera za njihovo ostvarenje.

NAPOMENA: Ovaj Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije od 1961. do 1965 godine usvojila je Savezna narodna skupština na sednicama Saveznog veća i Veća proizvođača od 27. decembra 1960. a Predsednik Republike proglasio Ukazom od 29. decembra 1960. godine (»Službeni list FNRJ«, br. 53/60).

MREŽA VISOKOG ŠKOLSTVA

Snažan razvoj privrede i društvenih službi i opšti napredak zemlje stvaraju potrebne materijalne uslove i omogućavaju da se osnivanjem novih i proširenjem postojećih visokoškolskih ustanova zadovolje sve veće potrebe (u broju i profilu) za visokokvalifikovanim stručnim kadrovima.

Proširenje mreže visokog školstva je naročito intenzivno posle donošenja Preporuke Savezne narodne skupštine o stvaranju daljih uslova za redovno obrazovanje visokokvalifikovanih stručnjaka (1957), Opšteg zakona o fakultetima i univerzitetima (juna 1960) i Rezolucije o stručnom obrazovanju kadrova (takođe juna 1960). Ovi dokumenti su ubrzali proces jedne dublje reforme celokupnog sistema visokog školstva i njegovo usklađivanje sa opštim društvenim, privrednim, političkim, kulturnim i materijalnim razvikom zemlje i omogućili efikasnije osposobljavanje visokokvalifikovanih kadrova, koji su potrebni razvijenoj privredi i javnim službama.

Rešenja sadržana u Opštem zakonu o fakultetima i univerzitetima i Rezoluciji o obrazovanju stručnih kadrova — kojima se otvara mogućnost uvođenja trostepene nastave, proširuje vanredan studij, više škole uključuju u sistem visokog školstva, proširuju osnivačka prava na privredne organizacije i političko-teritorijalne jedinice, omogućava slobodan upis kandidata sa školskim kvalifikacijama i onih bez formalne školske spremne ukoliko ispune uslove za upis — doprinela su snažnom razvoju i formiranju novih ustanova visokog školstva.

Većina novih fakulteta i viših škola osnovana je iz onih struka i specijalnosti gde vlada hroničan nedostatak kadrova. Raspoređene su u industrijskim, poljoprivrednim i kulturnim centrima u unutrašnjosti narodnih republika, gde su potrebe za kadrovima ovog profila najveće. Njihovi osnivači su u većini slučajeva privredne organizacije i političko-teritorijalne jedinice, koje su u tu svrhu uložile i znatna materijalna sredstva. Brži razvoj ustanova visokog školstva omogućen je povećanom brigom i inicijativom privrednih organizacija i organa u komuni.

U pojedinim mestima u kojima su osnovani fakulteti odnosno više škole, privredne organizacije obezbeđuju smeštaj i ishranu studenata, zatim laboratorije i učionice za izvođenje nastave i sl.

Tako su, na primer, RR zavodi — Niš obezbedili studentima elektronskog odeljka novootvorenog Tehničkog fakulteta u Nišu smeštaj u svojim stambenim zgradama, ishranu u fabričkom restoranu, a vežbe u pogonima zavoda. Zavodi su, osim toga, obezbedili i veći broj stipendija za novoupisane studente.

Sisačka preduzeća, Železara i Rafinerija nafte, obezbedila su oko 100.000.000 din. za uređenje prostorija za potrebe nastave za metalo-tehnološko odeljenje Zagrebačkog tehnološkog fakulteta u Sisku.

Materijalna sredstva za novootvorenu Višu hemijsko-tehnološku školu u Šapcu obezbedili su Sreski narodni odbor, republičko Izvršno veće i Hemijska industrija »Zorka«, Šabac (koja će nabaviti celokupnu opremu za školu).

Udruženje preduzeća kožarske i obućarske industrije učestvuje sa 40% ukupnih rashoda Više kožarske škole u Karlovcu, Više tehničke obućarske škole u Beogradu i Više obućarske škole u Zagrebu.

Na početku školske 1960/1961. u Jugoslaviji postoje 202 visokoškolske nastavne ustanove, i to: 75 fakulteta sa 3 detaširana odeljenja, 12 visokih škola, 11 umetničkih akademija i 104 više škole.

Do naglog porasta visokoškolskih nastavnih ustanova došlo je školske 1960/61, kada je osnovano odnosno počelo da radi 16 fakulteta, 3 detaširana odeljenja postojećih fakulteta, 3 visoke škole i 44 više škole.

UNIVERZITETI I FAKULTETI

Školske 1960/61. u Jugoslaviji ima 6 univerziteta, i to: u Beogradu (osnovan 1863), Zagrebu (1874), Ljubljani (1813), Sarajevu (1949), Skopju (1946) i Novom Sadu (1960/61).

TABELA 1 — FAKULTETI PO UNIVERZITETIMA

Univerziteti	Broj fakulteta u školskoj godini					
	1938/ 1939.	1946/ 1947.	1948/ 1949.	1954/ 1955.	1959/ 1960.	1960/ 1961.
Ukupno	20	25	36	53	60	75*
Beograd	9	9	15	19	20	23*
Zagreb	6	8	9	9	15	18*
Ljubljana	4	5	6	13	9	9
Sarajevo	—	2	3	7	9	11
Skopje	1	1	3	5	7	7
Novi Sad	—	—	—	—	—	7

* Nisu uračunata tri detaširana odeljenja postojećih fakulteta: ekonomski i mašinski odelsek beogradskih fakulteta u Kragujevcu i metalo-tehnološki odelsek Zagrebačkog tehnološkog fakulteta u Sisku.

TABELA 2 — MREŽA UNIVERZITETA I FAKULTETA 1960/61*

Fakulteti	Svega	Beograd*	Niš	Priština	Titograd	Zagreb*	Rijeka	Split	Zadar	Sarajevo*	Tuzla	Ljubljana*	Skopje*	Novi Sad*	Subotica
Ukupno	75	18	3	1	1	13	2	2	1	9	2	9	7	6	1
Filozofski	7	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Filološki	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Prirodno-matematički	4	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Filozofsko-prirodno-matematički	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Pravni	6	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Ekonomski	7	×	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Pravno-ekonomski	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Poljoprivredni	4	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Šumarski	3	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Poljoprivredno-šumarski	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Veterinarski	3	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Poljoprivredno-šumarsko-veterinarski	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Medicinski	8	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Stomatološki	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Farmaceutski	2	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Arhitektonski	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Gradevinski	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Arhitektonsko-gradevinsko-geodetski	2	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Mašinski	5	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Saobraćajni	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Tehnološki	5	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Prirodno-matematičko-tehnološki	1	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Rudarski	2	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Tehnički	3	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
Elektrotehnički	4	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×

* Znakom × obeleženo je da fakultet postoji, a tačkom da ne postoji. U zaglavlju tabele univerzitetski centri obeleženi su kurzivom.

¹ Fakultet ima detaširano odeljenje u Kragujevcu.

² Stomatološki odelci pri fakultetima.

³ Fakultet ima detaširano odeljenje u Kragujevcu.

⁴ Mašinsko-brodarski.

⁵ Fakultet ima detaširano odeljenje (metalo-tehnološko) u Sisku.

⁶ Rudarsko-geološki.

⁷ Sa mašinskim, građevinskim i odelkom elektrotehnike.

⁸ Sa arhitektonskim, građevinskim i mašinskim odelkom.

⁹ Sa arhitektonskim, građevinskim i elektromašinskim odelkom.

KARTOGRAM 1 — FAKULTETI, VISOKE ŠKOLE I UMETNIČ-
KE AKADEMIJE 1960/61.

Školske 1960/61. osnovani su sledeći fakulteti: *filozofski* u Prištini, *filološki* u Beogradu (delenjem filozofskog fakulteta na filozofsko-istorijski i filološki); *prirodno-matematički* u Sarajevu; *ekonomski* u Subotici i Titogradu; *pravno-ekonomski* u Nišu; *medicinski* u Novom Sadu i Nišu; *mašinski* u Novom Sadu i Rijeci; *tehnički* (sa mašinskim, građevinskim i odelom za elektrotehniku) u Nišu; *rudarski* u Tuzli; *saobraćajni* u Beogradu (od saobraćajnog odelka mašinskog fakulteta); *elektrotehnički* i *hemijsko-tehnološki* u Splitu; *mašinsko-elektrotehnički* fakultet u Ljubljani podeljen je na dva samostalna fakulteta; *mašinski* i *elektrotehnički*, dok je rudarsko-metalurško-hemijsko-tehnološki fakultet u Ljubljani spojen sa nekim odelcima prirodno-matematičkog fakulteta (koji je ukinut) u prirodno-matematičko-tehnološki. U istoj godini osnovani su samostalni odelci postojećih fakulteta: *mašinski* odelk Beogradskog mašinskog fakulteta u Kragujevcu i *metalurško-tehnološki* odelk Zagrebačkog tehnološkog fakulteta u Sisku i *ekonomski* odelk Beogradskog ekonomskog fakulteta u Kragujevcu.

UMETNIČKE AKADEMIJE

Školske 1938/39. u Jugoslaviji je bilo pet umetničkih akademija: dve likovne (Beograd i Zagreb) i tri muzičke (Beograd, Zagreb i Ljubljana).

Početkom školske 1960/61. ima ih ukupno 11 i to: 4 *muzičke* (Beograd, Zagreb, Ljubljana i Sarajevo), 3 *pozorišne* (Beograd, Zagreb i Ljubljana), 3 *likovnih umetnosti* (Beograd, Zagreb i Ljubljana) i 1 *primenjenih umetnosti* (Beograd).

VISOKE ŠKOLE

Visoke škole, kojih je početkom školske 1960/61. bilo 12, imaju rang fakulteta i mogu imati sva tri stupnja fakultetske nastave.

TABELA 3 — MREŽA VISOKIH ŠKOLA 1960/61.

Škole	Svega	Beograd	Zagreb	Sarajevo	Ljubljana	Osijek	Mostar	Zadar
Ukupno	12	2	4	2	1	1	1	1
Visoka škola političkih nauka	1	x	.	.	.	.	.	.
Visoka škola za fizičku kulturu	3	x	x	.	x	.	.	.
Visoka tehnička mašinska	3	.	x	x	.	.	x	.
Visoka tehnička metalurška	1	.	.	.	.	.	.	x
Visoka upravna	1	.	x	.	.	.	.	.
Visoka poljoprivredna	1	.	.	.	.	x	.	.
Visoka privredna	2	.	x	x	.	.	.	.

Početkom školske 1960/61. osnovane su tri nove visoke škole, i to: Visoka škola za fizičku kulturu u Ljubljani, Visoka škola za političke nauke u Beogradu i Visoka poljoprivredna škola u Osijeku.

VIŠE ŠKOLE

Početkom školske 1960/61. u Jugoslaviji su bile 104 više škole. Neke od ovih škola se, prema Opštem zakonu o fakultetima i univerzitetima, tretiraju kao prvi stupanj fakultetske nastave i diplomirani studenti ovih škola mogu, prema uslovima koje propišu fakulteti, nastaviti studije na drugom stupnju fakultetske nastave odgovarajućih fakulteta odnosno visokih škola.

Po vrstama, više škole dele se na škole za obrazovanje nastavnog kadra, upravne, škole za socijalne radnike, ekonomske, tehničke, saobraćajne, poljoprivredne i medicinske (tabela 4).

TABELA 4 — BROJ VIŠIH ŠKOLA

Vrsta škole	1938/39.	1945/46.	1948/49.	1954/55.	1959/60.	1960/61.
Ukupno	2	5	16	24	62*	104
Škole za nastavni kadar	2	4	9	16	20	21
Upravne	—	1	1	1	9	10
Škole za socijalne radnike	—	—	—	1	4	5
Ekonomske	—	—	1	—	7	20
Tehničke	—	—	—	—	11	25
Saobraćajne	—	—	—	1	5	6
Poljoprivredne	—	—	—	—	—	10
Medicinske	—	—	5	5	6**	7

* Dve škole ukinute pre početka školske 1960/61.

** U ovaj broj nisu uračunate neke više medicinske škole u Hrvatskoj koje nisu vršile upis u prvu godinu.

Više škole stacionirane su u 42 grada: u 13 gradova Srbije, 12 gradova Hrvatske, 4 grada Slovenije, 4 grada Bosne i Hercegovine, 7 gradova Makedonije i 2 grada Crne Gore (tabela 5).

VIŠE ŠKOLE ZA NASTAVNI KADAR. Školske 1960/61. u Jugoslaviji postoji 21 viša škola za obrazovanje nastavnog kadra, i to: *viših pedagoških* — 16 u Beogradu (osnovana 1926), Nišu (1948/49), Kragujevcu (1950/51), Prištini (1958/59), Novom Sadu (1947/48), Zrenjaninu (1954/55), Zagrebu (1919), Splitu (1945/46), Ljubljani (1947/48), Sarajevu (1946/47), Mostaru (1950/51), Banjoj Luci (1950/51), Tuzli (1960/61), Skopju (1947/48), Cetinju (1947/48); *viših domaćičkih* — 2, u Zemunu (1956/57) i Groblju (1954/55); *pedagoška akademija* u Rijeci (1960/61); *viša stručna pedagoška* u Rijeci (1953/54) i *fiskulturna prednjačko-trenerska* u Beogradu (1957/58).

UPRAVNE ŠKOLE. Školske 1960/61. postoje ukupno 10 upravnih škola: u Beogradu — 2 (osnovane 1956/57. i 1957), Novom Sadu, Sarajevu (osnovane 1956/57), Nišu, Zagrebu, Ljubljani, Skopju (osnovane 1957/58), Prištini (1958/59) i Mariboru (1959/60).

VIŠE ŠKOLE ZA SOCIJALNE RADNIKE. Mrežu viših škola za socijalne radnike školske 1960/61. čini 5 škola: u Beogradu (osnovana 1958/59), Zagrebu (1952/53), Ljubljani (1955/56), Sarajevu (1957/58) i Skopju (1960/61).

EKONOMSKE ŠKOLE. Ekonomske škole, kojih školske 1960/61. ima 20, stacionirane su u 16 gradova, i to: *ekonomsko-komercijalne* u Beogradu (1956/57), Nišu (1956/57), Novom Sadu (1958/59), Subotici (1957/58), Peći, Sarajevu i Banjoj Luci (sve 1960/61); *komercijalna* u Mariboru (1959/60); *ekonomske* u Tetovu — finansijsko-bankarska, Kumanovu — komercijalnog smera, Osijeku, Splitu i Puli — sve tri opšteg smera (sve 1960/61); *spolno-trgovinske* u Beogradu i Zagrebu (obe 1960/61); *statističke* u Beogradu (1958/59) i Zagrebu (1960/61); *za knjigovodstvo i finansiranje preduzeća* u Beogradu (1960/61); *ugostiteljska* u Opatiji (1960/61) i *knjigovodstvena* u Prilepu (1960/61).

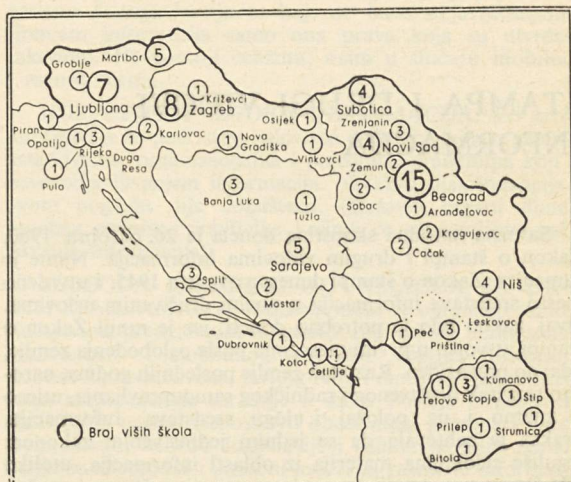

TABELA 5 — MREŽA VIŠIH ŠKOLA 1960/61.

	Svega	Za obrazovanje nastavnik	Upravne	Za socijalne radnike	Ekonomске	Tehničke	Saobraćajne	Poljoprivredne	Medicinske
Ukupno	104	21	10	5	20	25	6	10	7
Srbija	44	8	5	1	8	16	1	3	2
Beograd	15	2	2	1	4	4	.	.	2
Arandelovac	1	.	.	.	.	1	.	.	.
Čačak	2	.	.	.	.	1	.	1	.
Kragujevac	2	1	.	.	.	1	.	.	.
Leskovac	1	.	.	.	.	1	.	.	.
Niš	4	1	1	.	1	1	.	.	.
Novi Sad	4	1	1	.	1	1	.	.	.
Peć	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Priština	3	1	1	.	.	.	.	1	.
Subotica	4	.	.	.	1	3	.	.	.
Šabac	2	.	.	.	.	1	.	1	.
Zemun	2	1	.	.	.	.	.	1	.
Zrenjanin	3	1	.	.	.	2	.	.	.
Hrvatska	24	4	1	1	6	6	3	2	1
Zagreb	8	1	1	1	2	2	.	.	1
Dubrovnik	1	.	.	.	.	.	1	.	.
Duga Resa	1	.	.	.	.	1	.	.	.
Vinkovci	1	.	.	.	.	.	.	1	.
Karlovac	2	.	.	.	.	.	.	.	.
Nova Gradiška	1	.	.	.	.	1	.	.	.
Opatija	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Osijek	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Pula	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Rijeka	3	2	.	.	.	.	1	.	.
Split	3	1	.	.	1	.	1	.	.
Križevci	1	.	.	.	.	.	.	1	.
Slovenija	14	2	2	1	1	2	1	1	4
Ljubljana	7	1	1	1	.	1	.	.	3
Groblje	1	1	.	.	.	.	.	.	.
Maribor	5	.	1	.	1	1	.	1	1
Piran	1	.	.	.	.	.	1	.	.
Bosna i Hercegovina	11	4	1	1	2	1	.	2	.
Sarajevo	5	1	1	1	1	1	.	.	.
Banja Luka	3	1	.	.	1	.	.	1	.
Mostar	2	1	.	.	.	.	.	1	.
Tuzla	1	1	.	.	.	.	.	.	.
Makedonija	9	2	1	1	3	.	.	2	0
Skopje	3	1	1	1	.	.	.	.	.
Bitola	1	.	.	.	.	.	.	1	.
Prilep	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Kumanovo	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Strumica	1	.	.	.	.	.	.	1	.
Štip	1	1	.	.	.	.	.	.	.
Tetovo	1	.	.	.	1	.	.	.	.
Crna Gora	2	1	.	.	.	.	1	.	.
Cetinje	1	1	.	.	.	.	.	.	.
Kotor	1	.	.	.	.	.	1	.	.

VIŠE SAOBRAĆAJNE ŠKOLE. Mrežu viših saobraćajnih škola sačinjavaju: železnička saobraćajna škola i više pomorske škole.

KARTOGRAM 2 — VIŠE ŠKOLE 1960/61.

Viša železnička saobraćajna škola nalazi se u Zemunu (osnovana 1957/58).

Viših pomorskih škola ima 5: u Rijeci (osnovana 1949/50), Splitu, Dubrovniku i Kotoru (osnovane 1959/60) i Piranu (1960/61).

VIŠE MEDICINSKE ŠKOLE. Početkom školske 1960/61. ima 7 viših medicinskih škola: viša medicinska u Beogradu (osnovana 1957/58), više škole za medicinske sestre u Beogradu (1952/53), Zagrebu (1953/54) i Ljubljani (1954/55); viša stomatološka u Mariboru (1960/61), viša škola za rentgenske pomoćnike u Ljubljani (1951/52) i viša škola za fizioterapeute u Ljubljani (1950/51).

VIŠE TEHNIČKE ŠKOLE. Školske 1960/61. ima 25 viših tehničkih škola, i to: više tehničke škole u Mariboru (osnovana 1959/60) i Čačku (1960/61); više tehničke mašinske škole u Beogradu, Kragujevcu, Novom Sadu i Nišu (1959/60), u Karlovcu (toplinski smer), Subotici i Zrenjaninu (1960/61); više elektrotehničke škole u Subotici — elektrotehnička u Ljubljani — Viša železnička škola za signalno-sigurnosna i železnička postrojenja (1959/60); viša tehnička građevinska u Subotici (1960/61); viša geodetska škola u Sarajevu i Beogradu (1960/61); više tehničke tekstilne u Beogradu (1958/59), Leskovcu (1959/60) i Dugoj Resi (1960/61); viša kožarska u Karlovcu (1959/60); više tehničko-obučarske u Beogradu (1959/60) i Zagrebu (1959/60); viša grafička u Zagrebu (1959/60); više tehničko-hemijske u Zrenjaninu — tehnološka prehrambenog smera, u Šapcu — hemijsko-tehnološka i Arandelovcu — tehnološka za nemetale (sve osnovane 1960/61).

VIŠE POLJOPRIVREDNE. Svih 10 viših poljoprivrednih škola osnovano je školske 1960/61. i to: u Mariboru (agronomska), Prištini, Banja Luci, Vinkovcima, Bitoli (stočarskog smera), Strumici (ratarskog smera), Šapcu, Čačku, Križevcima (ratarskog i stočarskog smera), Mostaru i Novoj Gradiški (drvno-prerađivačka).

IZVOR: Podaci Sekretarijata SIV-a za prosvetu i kulturu.

B. D. — D. P.

ŠTAMPA I DRUGI VIDOVI INFORMACIJA

Savezna narodna skupština donela je 26. oktobra 1960. Zakon o štampi i drugim vidovima informacija. Njime je zamenjen Zakon o štampi donesen avgusta 1945. i utvrđeno mesto sredstava informacija u novim društvenim uslovima. Ovaj zakon bilo je potrebno doneti, jer je raniji Zakon o štampi, usvojen u prvim mesecima posle oslobođenja zemlje, odavno prevaziđen. Razvitak zemlje poslednjih godina, naročito razvitak društvenog i radničkog samoupravljanja, uticao je znatno i na položaj i ulogu sredstava informacija. Praksa je zahtevala da se jednim jedinstvenim zakonom reguliše celokupna materija iz oblasti informacija, utoliko više što su se u zemlji, uporedo sa razvojem štampe, snažno razvili radio kao svojevrsno sredstvo informacija, zatim film, a u poslednje vreme i televizija.

U oblasti informacija postoje posebni zakoni kojima se regulišu organizacija i funkcionisanje pojedinih sredstava informacija, kao što su, na primer, Osnovni zakon o novinskim preduzećima i ustanovama,¹ Osnovni zakon o filmu² i Zakon o radio-difuzionim stanicama.³ Novim Zakonom utvrđuju se pre svega uslovi za objavljivanje i širenje informacija putem svih savremenih sredstava za obaveštavanje javnosti: štampe,⁴ radija i televizije⁵ i filma,⁶ kao i gramofonskih ploča, magnetofonskih traka sa zapisima, filmova za privatno prikazivanje i dijapozitiva. Njegova sadržina je u skladu sa opštim načelima savremenog zakonodavstva i preporukama Organizacije ujedinjenih nacija o slobodi informacija u svetu.

Zakon reguliše celokupnu informativnu delatnost u zemlji, tj. informativnu delatnost domaćih organa, ustanova i organizacija koje se bave objavljivanjem i širenjem informacija, kao i inostranu informativnu delatnost koja se odvija preko inostranih dopisništava, inostranih dopisnika i posebnih inostranih informativnih ustanova u Jugoslaviji.

Informativna delatnost spada u oblast isključivog zakonodavstva Federacije, te se stoga i Zakon o štampi i drugim vidovima informacija neposredno primenjuje na celoj teritoriji Jugoslavije. Narodne republike u oblasti informacija neće donositi svoje zakone.

Komisija za izradu zakonskih nacrti bila je formirana oš 1958. U njenom radu, zajedno sa predstavnicima zainteresovanih državnih organa, učestvovali su i predstavnici zainteresovanih društvenih organizacija — Saveza novinara Jugoslavije, Jugoslovenske radio-difuzije i televizije, Udruženja novinskih preduzeća FNRJ i Saveza filmskih radnika.

PODACI O SREDSTVIMA INFORMACIJA

Uporedo sa opštim razvojem Jugoslavije razvijala su se i izgrađivala i sredstva za informacije: štampa, radio i od nedavna televizija.

¹ »Službeni list FNRJ«, br. 29/1956.

² »Službeni list FNRJ«, br. 17/1956.

³ »Službeni list FNRJ«, br. 53/1955.

⁴ Pod štampom se podrazumevaju novine, časopisi, bilteni, spisi, knjige, katalozi, prospekti, plakati, leci, slike, geografske karte, crteži sa ili bez teksta, muzičke note s tekstom ili objašnjenjem i druge slične stvari, koje su izrađene na štamparskoj mašini ili umnožene nekim drugim mehaničkim ili hemijskim putem i namenjene javnosti.

⁵ Kao vidovi informacija na radiju i televiziji smatraju se informativne i druge emisije radio-stanica i radio-televizijskih stanica.

⁶ Kao informacije putem filma smatraju se filmske novine i drugi filmovi koji sadrže informacije o pojedinom događaju, ličnosti, predelu, predmetu, pojavi ili delatnosti.

ŠTAMPA je iz godine u godinu beležila stalni porast i po broju i po tiražu listova (tabela 1).

TABELA 1 — BROJ I TIRAŽ LISTOVA 1954 — 1959.

Godina	Ukupno	Dnevni	Višeputa u nedelji	Nedeljni	Petnaes-todnevni	Mesečni	Povremeneni
Broj listova							
1954.	453	18	10	134	91	106	94
1955.	493	18	12	145	84	105	129
1956.	497	18	10	134	98	114	123
1957.	533	20	12	125	80	110	186
1958*	745	21	13	128	95	222	266
1959.	778	20	11	133	75	217	322
Ukupan tiraž (u hiljadama)							
1954.	315.297	230.712	12.498	58.003	8.310	4.890	884
1955.	349.621	247.826	5.655	81.011	9.690	3.345	2.094
1956.	402.687	286.369	13.059	86.071	10.731	5.301	1.156
1957.	451.467	327.047	13.797	90.420	8.966	5.050	6.187
1958*	509.324	342.220	13.962	118.115	13.849	13.949	7.229
1959.	482.320	319.771	16.554	115.622	10.998	11.438	7.937

* Razlika u broju listova u odnosu na prethodne godine nastala je usled nove klasifikacije i tretmana sadržaja listova u Bibliografskom institutu FNRJ.

Podaci: Statistički godišnjak FNRJ, 1960.

Dnevni listovi imaju uglavnom informativni karakter i omogućuju građanima da redovno prate sve važnije događaje, zbivanja i razvoj političke situacije u zemlji i inostranstvu. U tu svrhu listovi koriste, između ostalog, vesti Tanjuga (Telegrafske agencije nova Jugoslavija) i stranih agencija i sopstvenu dopisničku mrežu u zemlji i inostranstvu.

Nedeljni listovi zabeležili su poslednjih godina nagli porast tiraža. Politički nedeljni listovi koji postoje od ranije snažno su se razvili, a novopokrenuti su se brzo afirmisali i dostigli velike tiraže (»Komunist« — 220.000, »Mladost« — 150.000, »Rad« — 120.000). Zabavni listovi su naročito postigli veliku rasprostranjenost i visoke tiraže.

Sa razvojem komunalnog sistema i *lokalni listovi* su dobili znatno veći društveno-politički značaj u životu komunata. Istovremeno je porastao i broj *listova radnih kolektiva*,⁷ koji postaju sve važniji činilac u aktivnosti kolektiva.

Uporedo sa opštim razvojem jugoslovenske štampe, razvijao se i najveći deo *stručnih listova* čija je uloga, s razvojem nauke i tehnike, sve veća. Danas svako područje društvenog života ima svoje glasilo.

Pored listova u 1959. izlazilo je 775 časopisa i revija sa ukupnim tiražom od 24,473.000 primeraka.

Na jezicima nacionalnih manjina izlaze (podaci za 1959) 33 lista i 14 časopisa.

I pored stalnog porasta tiraža dnevne štampe, 1959. godine je jedan primerak dnevnog lista dolazio na 13 stanovnika.

RADIO je takođe značajno informativno i kulturno-zabavno sredstvo. Broj radio-pretplatnika za poslednjih 5 godina se više nego udvostručio (tabela 2).

TABELA 2 — BROJ RADIO-PRETPLATNIKA

Godina	Pretplatnika	Godina	Pretplatnika
1939.	155.113	1955.	592.000
1946.	198.046	1958.	1,088.151
1949.	300.875	1959.	1,309.158
1952.	387.450		

Podaci: Statistički bilten br. 34 i 91 i Statistički godišnjak FNRJ, 1960.

⁷ Vidi: »Listovi radnih kolektiva«, »Jugoslovenski pregled«, 1960, str. 475—478 (67—68).

Danas jedan radio-aparat dolazi na 13 stanovnika prema 43 na početku 1953. i 1.000 u 1939.

Ukupan broj časova programa emitovanog na jugoslovenskim radio-stanicama kojih ima ukupno 18, od kojih 10 relejnih, u stalnom je porastu. U odgovarajućoj srazmeri povećavao se i broj časova govornog programa (tabela 3).

TABELA 3 — ČASOVI PROGRAMA NA JUGOSLOVENSKIM RADIO-STANICAMA

Godina	Ukupno časova programa	Ukupno časova govornog programa
1939.	14.547	7.313
1946.	31.029	14.584
1950.	65.195	25.426
1954.	70.408	26.279
1957.	85.976	29.646
1959.	96.193	32.853

Podaci: Statistički bilten br. 23 i 91 i Statistički godišnjak FNRJ, 1960.

TELEVIZIJA u Jugoslaviji još uvek radi u uslovima takozvanog eksperimentalnog programa. U toku je druga etapa proširenja televizijske mreže, kojom će u toku 1961. odnosno početkom 1962. biti obuhvaćeno oko 80% teritorije Jugoslavije.

Prema izvesnim proračunima danas u Jugoslaviji ima oko 20.000 televizijskih prijemnika (u 1959. trgovačka mreža prodala je 12.000 prijemnika).

Od septembra 1959. do sredine jula 1960. sva tri televizijska studija — Beograd, Zagreb, Ljubljana — ukupno su emitovale 885 časova televizijskog programa. Od toga na zajedničke informativne emisije otpadaju 122 časa.

FILMSKE NOVOSTI kao osobeno sredstvo informisanja javnosti, dosta popularno i sa dosta širokim publicitetom, takođe beleže stalni porast. Svaki njihov nedeljni broj i veći broj vanrednih gleda u 1.544 bioskopske sale prosečno gotovo dva miliona ljudi.

KADROVI su se osposobljavali i njihov broj je rastao uporedo s razvojem sredstava informisanja. Neposredno posle donošenja Zakona o štampi, 1946. u Jugoslaviji je radilo ukupno 300 novinara. Petnaest godina kasnije (1960) u svim redakcijama listova, radio i televizijskim stanicama i agencijama radi deset puta više novinara. 80% ukupnog broja novinara ima od 25 do 40 godina, što pokazuje da je većina jugoslovenskih novinara osposobljena posle rata.

OSNOVNI PRINCIPI ZAKONA O ŠTAMPI I DRUGIM VIDOVIMA INFORMACIJA

SLOBODA INFORMACIJA. Sloboda informacija ogleda se, s jedne strane, u pravu građana da putem svih sredstava informacija slobodno izražavaju svoja mišljenja i shvatanja, a, s druge strane, u pravu da se koriste sredstvima informacija radi ličnog obaveštavanja, kao i da neposredno učestvuju u osnivanju, organizovanju i upravljanju ustanovama i organizacijama koje se bave objavljivanjem i širenjem informacija.

SAMOSTALNOST USTANOVA I ORGANIZACIJA KOJE SE BAVE OBJAVLJIVANJEM I ŠIRENJEM INFORMACIJA. Ove ustanove i organizacije potpuno su samostalne u svom radu i njima upravljaju organi društvenog samoupravljanja⁸ bez ikakve ingerencije ili mešanja

⁸ Novinska preduzeća, na primer, nezavisna su u svom radu i rukovode se istim principima kao ostala privredna preduzeća koja teže da postignu što bolje materijalne rezultate svog poslovanja. Međutim, s obzirom na društveni značaj njihovog poslovanja, novinska i izdavačka (kao i neka druga slična preduzeća) imaju, pored radničkog saveta, i izdavački savet kao organ upravljanja. Izdavački savet sačinjavaju direktor i birani predstavnici odgovarajućeg preduzeća, a pored njih nekoliko predstavnika društvenih organizacija odnosno predstavnika javnosti. Od karaktera lista odnosno oblasti u kojoj deluje zavisi koje će organizacije delegirati svoje predstavnike u izdavačke savete, što se utvrđuje statutom izdavačkog preduzeća.

Izdavački saveti razmatraju opštu politiku preduzeća sa stanovišta njegove društvene funkcije, odobravaju planove odnosno opštu izdavačku

od strane državnih organa. Državni organi imaju prema ustanovama i organizacijama koje se bave objavljivanjem i širenjem informacija samo ona prava koja su utvrđena zakonom. Ne postoji cenzura, osim u slučaju mobilnog i ratnog stanja.

DOSTUPNOST IZVORA INFORMACIJA. Svi izvori informacija su pod istim uslovima dostupni svim organima, ustanovama, organizacijama i pojedinim građanima koji se bave objavljivanjem informacija. Nikakva diskriminacija u ovom pogledu nije dopuštena. (Državni organi doneće posebne propise i pravilnike kojima će se regulisati način davanja informacija.)

SLOBODA RAZMENE INFORMACIJA SA DRUGIM ZEMLJAMA. Ta razmena može se ograničiti samo u slučajevima predviđenim zakonom: radi zaštite nezavisnosti, bezbednosti i slobodnog razvika zemlje, poštovanja slobode i prava čoveka, javnog reda i morala i zaštite razvijanja međunarodne saradnje u duhu Povelje Organizacije ujedinjenih nacija. Na osnovu obostranog interesa i načela reciprociteta, između Jugoslavije i zainteresovanih zemalja mogu se obzadržati i posebni uslovi za razmenu informacija u interesu lakšeg međusobnog upoznavanja.

KO MOŽE IZDAVATI NOVINE

Pored novinskih preduzeća i ustanova, kojima je to osnovna delatnost, novine (dnevne, nedeljne i povremene listove, biltene, časopise) mogu izdavati državni organi, samostalne ustanove i privredne i društvene organizacije, ukoliko je to predviđeno njihovim pravilima i ukoliko služi izvršavanju zadataka iz njihovog delokruga. Novine može izdavati i grupa građana. Grupa treba da ima najmanje pet lica, registrovana pravila i svojstvo pravnog lica.

Za izdavanje novina nije potrebno posebno odobrenje. Izdavač je samo obavezan da pokretanje lista prijavi republičkom organu državne uprave za informacije radi evidencije. Prijava sadrži podatke o karakteru lista (naziv, period izlaženja, jezik), ime i adresu izdavača, odgovornog urednika i štamparije i podatke o načinu finansiranja.

Nije dozvoljeno izdavanje novina i drugih štampanih stvari ako se za to dobijaju finansijska i druga materijalna sredstva iz inostranstva.

Svako sredstvo informacija mora imati odgovornog urednika. Jedan list ili radio-stanica može imati više odgovornih urednika. U tom slučaju svaki odgovara za jednu određenu oblast.

Novi zakon precizira i raniju obavezu izdavača da odmah po odobrenju završnog računa, radi uvida javnosti objave godišnji izveštaj o finansijskom i materijalnom poslovanju u vezi sa listom.

ZAŠTITA LIČNOSTI GRAĐANA I PRAVO NA ODGOVOR

Javni odgovor javlja se kao institucija koja ima za cilj da zaštiti ličnost građana i njihova prava i interese od neistinitih ili zlonamernih informacija. Krivični zakonik već garantuje građanima mogućnost da pred sudom zatraže zadovoljenje u slučaju klevete ili neodgovornog objavljivanja podataka iz njihovog ličnog života. Ovim Zakonom obezbeđuje se i pravo javnog odgovora u slučaju da se informacijom povrede njihova čast, lična prava ili interesi. Dosad je postojalo samo pravo na ispravku⁹ u štampi. Ovim zakonom se to pravo proširuje na sve vidove informacija: štampu, radio, televiziju, filmske novine. Pravo na odgovor imaju građani, državni organi, privredne i društvene organizacije.

Odgovor se mora zasnivati isključivo na podacima kojima se pobijaju navodi izneti u objavljenoj informaciji.

politiku. Međutim, oni ne mogu da se mešaju u neposredne poslove preduzeća ili direktora, niti da vrše cenzuru. Izdavački saveti su u stvari savetodavna tela, i njihov uticaj zavisi od poznavanja i razumevanja problema, od pomoći koju oni mogu pružiti za utvrđivanje politike preduzeća.

⁹ Naziv »ispravka« zamenjen je nazivom »odgovor« kao adekvatnijim (naziv »ispravka« može dovesti u zabludu da je tačno i istinito sve ono što je u odgovoru navedeno).

Odgovorni urednik je obavezan da odgovor objavi, osim ako se odgovor ne odnosi neposredno na informaciju i sadrži samo mišljenje a ne stvarne podatke; ako bi objavljivanje odgovora izazvalo zabranu novina ili kaznenu odgovornost urednika; ako se odgovor odnosi na navode čija je istinitost utvrđena pravosnažnim aktom nadležnog državnog organa; ako je očigledno da objavljenom informacijom nisu povređeni čast, ugled, prava ili interesi onog ko traži odgovor; ako odgovor nije potpisalo ovlašćeno lice; ako je odgovor napisan na uvredljiv i neučtiv način; ako je nesrazmerno duži od objavljenih navoda na koje se odnosi; i ako je podnet 30 dana po objavljivanju informacije u dnevnom i 60 dana u nedeljnom ili drugom listu.

Odgovorni urednik je dužan da prispeli odgovor objavi u prvom narednom broju, izuzetno u dnevnom listu može i u drugom narednom broju. Zakon predviđa odgovarajuće sankcije za slučaj da odgovorni urednik odbije objavljivanje odgovora.

Predviđa se poseban kratak postupak pred okružnim sudom u slučaju tužbe radi objavljivanja odgovora. Sudska rasprava se ograničava na pretresanje i dokazivanje činjenica od kojih zavisi obaveza tuženog da objavi odgovor.

U cilju zaštite štampe od odgovora koji su nesrazmerno duži od informacija na koje se odnose, zainteresovane strane mogu se sporazumeti i takav odgovor skratiti i objaviti u izvodu ili u izmenjenom vidu.

Odgovor se objavljuje besplatno i na istom mestu u novinama i u istoj emisiji na radiju. Na televiziji odgovor se objavljuje samo putem reči. Ako se odgovor odnosi na filmske novine, onda se on o trošku filmskih novina objavljuje u dnevnoj štampi, a mogu se i iseći delovi filmske trake na koji se odnosi odgovor.

KAD SE ZABRANJUJE ŠIRENJE INFORMACIJA

Objavljivanje i širenje informacija može se ograničiti samo radi sprečavanja zloupotrebe slobode informacija. Objavljivanje i širenje štampanih stvari i drugih vidova informacija zabranjuje se jedino onda ako informacija po svojoj sadržini predstavlja krivično delo protiv naroda, države ili oružanih snaga Jugoslavije; objavljuje poverljive dokumente ili podatke koji predstavljaju vojnu, službenu ili privrednu tajnu od naročitog interesa za zemlju (Savezno izvršno veće je ovlašćeno da donese bliže propise o tome šta se smatra vojnom, službenom i privrednom tajnom); iznosi ili prenosi lažne, alarmantne vesti koje ugrožavaju javni red i mir; propagira agresiju ili druge akte protivne ciljevima Ujedinjenih nacija; neposredno remeti održavanje i razvijanje prijateljskih odnosa između Jugoslavije i drugih zemalja; vređa čast i ugled naših naroda i njihovih najviših predstavničkih organa i predsednika Republike, kao i čast i ugled stranih naroda, šefova i diplomatskih predstavnika stranih država; teško vređa moral ili nanosi štetu vaspitanju dece i omladine; objavljuje dokumente štetne po interese pravosuđa.

Zabranu rasturanja štampanih stvari izriče okružni sud. Okružni javni tužilac je ovlašćen da izrekne privremenu

zabranu rasturanja ili širenja takvih informacija, s tim što najkasnije u roku od tri dana okružni sud održava pretres i donosi presudu. Protiv odluke okružnog suda može se podneti žalba republičkom vrhovnom sudu koji je dužan da o njoj odluči u roku od tri dana. Protiv odluke drugostepenog suda žalba nije dopuštena.

INOSTRANA ŠTAMPA

Unošenje inostrane štampe u zemlju je slobodno, i ona se potpuno izjednačava s jugoslovenskom štampom u pogledu rasturanja. Izuzetno, štampa koja se u inostranstvu izdaje na jezicima jugoslovenskih naroda ili je posebno namenjena jugoslovenskim građanima može se unositi samo na osnovu prethodnog odobrenja Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove. Ovo odobrenje nije potrebno za unošenje i rasturanje štampe koju izdaju Ujedinjene nacije. Unošenjem inostrane štampe u cilju rasturanja mogu se baviti samo privredna preduzeća koja su upisana u spoljnotrgovinski registar. Rasturanje te štampe mogu vršiti samo preduzeća koja su za to ovlašćena od republičkih državnih sekretarijata za unutrašnje poslove.

Bilteni diplomatskih predstavništava u Jugoslaviji, ako se rasturaju van diplomatskog kora ili kruga određenih državnih rukovodilaca, organa i ustanova, smatraju se kao inostrana štampa (i na njih se primenjuju sve odredbe zakona koje se odnose na inostrane štampane stvari).

POLOŽAJ INOSTRANIH DOPISNIKA I INOSTRANIH INFORMATIVNIH USTANOVA U JUGOSLAVIJI

Inostrana dopisništva, inostrani dopisnici i inostrane informativne ustanove ubuduće će se registrovati kod Sekretarijata SIV-a za informacije,¹⁰ koji je ovlašćen da donese i bliže propise o uslovima za njihov rad, kao i o njihovim pravima i dužnostima. Strane države kao i međunarodne organizacije mogu u Jugoslaviji osnivati svoje ustanove u cilju obaveštavanja jugoslovenske javnosti samo na osnovu sporazuma s Jugoslavijom, kojim se utvrđuju vidovi i obim te delatnosti. Delatnost inostranih informativnih ustanova u potpunosti se odvaja od diplomatskog predstavništva ili konzulata zemlje kojoj ustanova pripada. (Rukovodilac i ostalo osoblje takve ustanove ne mogu biti zaposleni u diplomatskim predstavništvima i konzulatima strane države. Takva ustanova ne može biti smeštena u zgradi diplomatskog predstavništva ili konzulata, niti u stambenim prostorijama lica koja uživaju diplomatski imunitet.) Položaj postojećih inostranih informativnih i kulturno-prosvetnih ustanova u Jugoslaviji uskladiće se sa odredbama ovog Zakona u roku od 6 meseci.

IZVOR: Zakon o štampi »Službeni list FNRJ«, br. 56/1946; Zakon o štampi i drugim vidovima informacija, »Službeni list FNRJ«, br. 45/1960.

A. P.

¹⁰ Ovim Zakonom je inostrana informativna delatnost odvojena od resora inostranih poslova.

STAV JUGOSLAVIJE O KOLONIJALNOM PITANJU (1958—1960)

Jugoslavija je u periodu 1958—1960. godine¹ ulagala dalje napore podržavajući proces likvidacije kolonijalnih odnosa u svetu, pružala podršku narodnooslobodilačkim pokretima kolonijalnih naroda i razvijala saradnju sa novonezavisnim zemljama Azije i Afrike.

OPŠTI STAVOVI

Raspadanje kolonijalnog sistema, koje karakteriše razvitak posle drugog svetskog rata, unosi, prema jugoslovenskom mišljenju, bitno nove elemente u savremene međunarodne odnose.

»Sve veći broj nezavisnih zemalja, — kaže se u vezi s tim u zaključcima V kongresa SSRNJ (aprila 1960), — kao i širok pokret za oslobođenje od kolonijalizma, za samostalan ekonomski i politički razvitak, a protiv rasne i svake druge diskriminacije, predstavljaju vanredno značajan faktor u savremenom svetu. Smatrajući da je uklanjanje kolonijalizma i svih oblika nacionalne neravnopravnosti jedan od najvažnijih uslova ravnopravne međunarodne saradnje, mira i napretka u svetu, Socijalistički savez razvijao i ubuduće što prisniju saradnju sa tim narodima i pokretima.«

Sam proces buđenja kolonijalnih naroda i njihovo oslobođenje od kolonijalnog jarma nailaze na mnoge prepreke. S jedne strane, — kako se konstatuje u Programu SKJ, — »na ruševinama starog, klasičnog kolonijalizma niču nove forme, »neokolonijalizma«, koriste se ekonomska zaostalost, siromaštvo i teškoće pojedinih zemalja ... da bi im se ekonomska i politička zavisnost nametnula u novom obliku«. S druge strane, kolonijalne sile su pružale otpor kretanju potčinjenih naroda ka slobodi i nezavisnosti, služeći se pri tome često i vojnom silom. Razmatrajući u tom svetlu čitav kompleks kolonijalnog problema, *predsednik Tito* je u *generalnoj debati na XV zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija*, 22. septembra 1960, između ostalog, rekao:

»Proces nacionalne, ekonomske, političke i kulturne emancipacije bivših kolonija predstavlja historijsku nužnost. Likvidacija preživjelih ekonomskih, socijalnih i nacionalnih odnosa, koji čine suštinu kolonijalizma u raznim njegovim varijantama, omogućava mnogim novim državama da se u međunarodnoj zajednici pojave kao konstruktivni članovi i aktivni činioци. Zato ti procesi, ne samo da ne smiju biti kočeni, već njima treba konstruktivno prilaziti i ohrabrivati pojavu tih novonezavisnih naroda, pošto takvo likvidiranje raznih oblika kolonijalnih odnosa u savremenom svijetu predstavlja sastavni dio napora čitavog čovječanstva da ostvari opšti mir i progres.

Ti procesi, na žalost, još uvijek nailaze na nerazumijevanje i otpor. Mnoge kolonijalne sile i visoko razvijene zemlje odbijaju da se pomire sa neizbježnim historijskim procesima u Africi i drugim nerazvijenim oblastima i na pojedinim širim ili užim područjima pokušavaju, na osnovu stečenih pozicija i oslanjajući se na svoje materijalne i druge prednosti, da ih zaustave ili da im izmijene tok raznim političkim, ekonomskim i vojnim sredstvima. Iz takvih historijskih osuđenih i zato u krajnjoj liniji uzaludnih nastojanja, rađaju se ili produbljuju sukobi i krize — kao što je uporno nastavljanje rata u Alžiru, kao što su događaji u Južnoj Africi, kao što su nedavni događaji u Kongu, i, u drugačijem kontekstu, zategnutost u Laosu i situacija oko Kube

— gdje je narod pod vođstvom svoje revolucionarne vlade izvojevao slobodu koje je toliko godina bio lišen i sada ulaže napore za učvršćenje svoje nezavisnosti i pune ravnopravnosti. Te krize potresaju i inače nestabilan mir u svijetu, utoliko više što pokazuju gotovo neizbježnu tendenciju da se prepliću sa suprotnostima i sukobima na planu Istok—Zapad. I ti hladnoratni sukobi prijetu sa svoje strane da zahvate bivša i sadašnja kolonijalna područja i da novonezavisne zemlje pretvore u nova žarišta međunarodnih sukoba i ratne opasnosti.

Kao izgovor za miješanje sa strane, naročito u novije vrijeme, navodi se tobožnja nesposobnost i nezrelost novoooslobođenih zemalja i njihova ekonomska nerazvijenost. Ne može, međutim, nikako biti slučajno što su po pravilu najmanje razvijene one zemlje koje do nedavno nisu bile slobodne. Iako je činjenica, dakle, da u razviku novoooslobođenih zemalja postoje mnogobrojne teškoće, isto tako je činjenica i to da te teškoće vade u prvom redu porijeklo iz dugogodišnje kolonijalne uprave, i da produbljivanje kolonijalnih odnosa može samo da ih umnoži i poveća ...

Ako uđemo dublje u taj problem likvidiranja kolonijalnih odnosa i svestrano ga proanaliziramo, lako ćemo doći do zaključka da je dosadašnja tendencija kolonijalnih sila da pošto-poto zadrže svoje ekonomske i druge pozicije, i poslije sticanja nezavisnosti, naročito afričkih zemalja, ipak u suštini štetna ne samo za narode koji su stekli svoju nezavisnost nego isto tako i za narode kolonijalnih sila. Takva politika ne može, u jednoj daljoj perspektivi, donijeti nikakve koristi. Ona može donijeti nove sukobe i štete za obje strane. Samo ravnopravan odnos između naroda koji su stekli svoju nezavisnost i naroda kolonijalnih sila može tu donijeti koristi i jednoj i drugoj strani, a naročito, što je najvažnije, može učiniti da takva politika predstavlja snažan elemenat za očuvanje mira i konstruktivne međunarodne saradnje. Tako primijenjeno shvatanje odnosa novoooslobođenih naroda i naroda kolonijalnih sila likvidiralo bi osnovni izvor sukoba i kriza i uzroke koji stvaraju antagonizme između zemalja zaostalih i nerazvijenih oblasti i zemalja u visoko razvijenim dijelovima svijeta ...

Potpuno je jasno, takođe, da je problem definitivne likvidacije kolonijalnih odnosa najtješnje vezan sa postojanjem jaza između nedovoljno razvijenih zemalja i visoko razvijenih područja svijeta, kao što su Evropa i Sjeverna Amerika, te da predstavlja jedan od glavnih uzroka što se taj jaz održava i proširuje. Iz toga, iz postojanja zaostalosti u najrazličitijim vidovima, iz ekonomske slabosti i zavisnosti pojedinih zemalja i područja, nužno se rađaju uslovi za miješanje sa strane, za pokušaje stvaranja »interčnih sfera« i njihovu preraspodjelu. Sve to, kao što znamo, rađa i političke sukobe i ometa stabilizaciju, kako na političkom tako i na ekonomskom polju.«

* * *

Kada su na XV zasjedanju Generalne skupštine, septembra 1960, u članstvo Ujedinjenih nacija primljene novonezavisne zemlje: Nigerija, Malgaška Republika, Obala Slonovače, Niger, Dahomej, Gornja Volta, Čad, Centralno-afrička Republika, Republika Kongo (bivša belgijska kolonija), Republika Kongo (bivša francuska kolonija), Federacija Mali, Togo, Kamerun, Somalija i Kipar, krupni značaj tog događaja i zadovoljstvo Jugoslavije tim povodom izrazio je državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović u govoru pred Generalnom skupštinom 20. septembra 1960:

»Današnji dan, kada smo u članstvo naše Organizacije primili 14 novih afričkih država i Republiku Kipar, predstavlja vanredno važan datum ne samo u životu i istoriji neposredno zainteresovanih zemalja, nego takođe i Ujedinjenih nacija, pa prema tome i čitave međunarodne zajednice.

Veliki uspeh mnogobrojnih afričkih naroda u njihovoj borbi za nacionalnu slobodu i nezavisnost zaista znači prekretnicu u čitavom daljem razvoju događaja na afričkom kontinentu. Taj uspeh daće nesumnjivo novu inspiraciju

¹ Vidi: »Stav Jugoslavije o kolonijalnom pitanju«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 367—371 (45—49).

i podstrek narodima koji još uvek čeznu za sticanjem nezavisnosti i ravnopravnim učešćem u međunarodnom životu.

U toj svojoj borbi narodi Afrike nisu bili i ne ostaju sami. Njima daju svoju podršku narodi i vlade mnogobrojnih zemalja od kojih je većina u svojoj nedavnoj prošlosti prošla kroz borbu za iste ciljeve. Isto tako, na tom svom putu narodi zemalja koje danas pozdravljamo prvi put među nama, imali su značajnu podršku u Povelji UN, u kojoj su ubeleženi principi prava naroda na samoopredeljenje, nezavisnost i suverenu ravnopravnost.

Pozdravljajući u ime delegacije Jugoslavije predstavnike novih nezavisnih zemalja mogu s ponosom ukazati na činjenicu da su njihova pravedna borba i opravdani zahtevi uvek imali punu podršku naroda i vlade Jugoslavije, u svakoj prilici, a naročito u svim telima i organima OUN. Otuda i naša radost što im možemo ovde čestitati i pozdraviti ih kao predstavnike prijateljskih zemalja, tim više što se u nizu slučajeva radi o ličnostima s kojima smo ovde tesno saradivali.«

STAVOVI JUGOSLAVIJE O POJEDINIM KOLONIJALNIM PITANJIMA U UJEDINJENIM NACIJAMA (XIII, XIV, XV ZASEDANJE)

Jugoslovenski predstavnici u Organizaciji ujedinjenih nacija razvili su mnogostranu aktivnost kako po opštim problemima zavisnih naroda tako i kroz stavove po konkretnim pitanjima pojedinih kolonija.

Jugoslavija je ulagala napore u pravcu određivanja rokova do kojih teritorije pod starateljstvom treba da steknu nezavisnost, nastojala da se administrativne unije između teritorija pod starateljstvom i kolonija ne pretvore u političke unije, čime bi status teritorija pod starateljstvom bio transformiran u status kolonija, da se stane na put rasističkoj politici ukidanjem postojećih zakona i prakse bezakonja i diskriminacije u zavisnim zemljama, da se od kolonija ne stvara ekonomski privesak metropole, da se spreči široko rasprostranjena praksa otuđivanja domorodačke zemlje u korist belaca doseljenika itd.

Jugoslavija se angažovala i u rešavanju prosvetnih, socijalnih i kulturnih problema u kolonijama. Ona je ulagala napore da se u još zavisnim teritorijama zabrani prostitucija i trgovina belim robom isto kao i u drugim zemljama i da se uvedu pravni sistemi i zakonodavstvo koje će isključiti široko rasprostranjenu praksu bezakonja, denacionalizacije i fizičkog kažnjavanja.

Jugoslovenski delegati su kritikovali visok stepen nepismenosti u kolonijama, mali broj škola i niski procenat dece koja pohađaju školu (u pojedinim afričkim kolonijama svega 5%), izvođenje nastave na jeziku kolonijalne sile i beznačajna materijalna sredstva predviđena u budžetima za prosvetu. Podizanje prosvete na viši nivo, budžetsku autonomiju tih teritorija i razvijanje sopstvene kulture oni su isticali kao značajan aspekt razvoja tih naroda ka samoupravi i nezavisnosti.

TERITORIJE POD STARATELJSTVOM. U periodu 1958—1960. došlo je do značajnih promena u pogledu posebnog vida kolonijalnog problema — teritorija pod starateljstvom. Govoreći o tome na XIII zasedanju Generalne skupštine, 10. novembra 1958. jugoslovenski predstavnik (Aleksandar Božović) je, pored ostalog, rekao:

»Borba naroda pod starateljstvom za slobodu i nezavisnost, sve aktivnija uloga i pomoć Organizacije ujedinjenih nacija i nešto realističniji prilaz administrativnih sila problemima razvika zavisnih naroda, počeli su da daju pozitivne rezultate. Ove godine Generalna skupština je obaveštena da je, pored Somalije pod italijanskom administracijom, još tri afričke teritorije pod starateljstvom u 1960. godini postati nezavisne i da će narodu Zapadnog Samoa, takođe u 1960, biti pružena mogućnost da pod kontrolom OUN odlučuje o svojoj budućnosti.

Jugoslovenska delegacija je iskreno obradovana ovakvim razvitkom. Mi pozdravljamo napredak koji su narodi *Togolanda*, oba *Kameruna*, *Somalije* i *Zapadnog Samoa* dosada ostvarili i želimo im pun uspeh u daljem razvitku.«

U 1960. su u Africi pod starateljstvom ostale samo dve teritorije — *Tanganjika* pod upravom Velike Britanije i *Ruanda-Urundi* pod upravom Belgije. Na XIII i XIV zasedanju Generalne skupštine UN jugoslovenski predstavnici su se u pogledu ovih teritorija zalagali za otklanjanje niza teškoća u oblasti njihovog političkog, ekonomskog i socijalnog razvika i zahtevali da administrativne države jasno odrede rok do koga smatraju da će ove teritorije postići ciljeve starateljstva — svoju nezavisnost.

Govoreći o situaciji u Tanganjiki na sednici Četvrtog komiteta Generalne skupštine 10. novembra 1958, jugoslovenski predstavnik (Božović) je, između ostalog, izjavio:

»Kako po broju stanovnika tako i po svom političkom razvitku i problemima Tanganjika, nesumnjivo, zauzima prvo mesto na listi preostalih teritorija pod starateljstvom. Iako ne želi da negira ostvarivanje određenog napretka u toku prošle i ranijih godina, jugoslovenska delegacija ne bi mogla da izjavi da je stanje u ovoj teritoriji zadovoljavajuće. Nastavljanje sa politikom mnogobrojnog društva i paritetnog predstavnništva² i sprovođenje delimičnih izbora na toj bazi, znatno su zaoštrili odnose u Tanganjici. Misija koja je 1957. godine posetila ovu teritoriju ustanovila je da postoji skoro jednodušno suprotstavljanje Afrikanaca sistemu paritetnog predstavnništva i ograničenjima prava glasa u uslovima koje samo mali procenat domorodaca može ispuniti. Misija je takođe konstatovala nezadovoljstvo Afrikanaca kako sa ograničenim mogućnostima za dobijanje viših i važnijih mesta u upravi teritorijom tako i zbog nedovoljno sredstava za osnovno, srednje i više obrazovanje domorodaca. Misija je takođe utvrdila postojanje rasne diskriminacije.

Jugoslovenska delegacija je u prošlosti imala prilike da izloži svoj stav po ovim pitanjima. Mi bi sada samo želeli da ponovimo da je, po našem mišljenju, politika paritetnog predstavnništva suprotna odredbama Povelje i da njeno dalje sprovođenje i pored oštrog protivljenja Afrikanaca, može imati samo štetne posledice kako za odnose između pojedinih rasa tako i za odnose između buduće nezavisne države Tanganjike i sadašnje administrativne sile. Nadamo se, zato, da će administrativna sila naći za moguće i potrebno da ovu politiku zameni politikom priznavanja jednakih prava i sprovede izbore predstavničkih organa na bazi opšteg, jednakog i neposrednog glasa. Mi se takođe nadamo da će administrativna sila poduzeti potrebne mere za ukidanje rasne diskriminacije i telesnih kazni, koje, kao što je poznato, u ovoj teritoriji još uvek postoje.«

Osvrćući se na probleme političkog razvika u Ruanda-Urundi, jugoslovenski predstavnik (dr Đura Ninčić) je na XIV zasedanju Generalne skupštine UN u Četvrtom komitetu, 10. novembra 1959, rekao:

»Politički razvitak Ruanda-Urundi-a mora se na žalost smatrati veoma sporim. Starateljski savet istakao je na svom XXI zasedanju da se teritorija nalazi na prekretnici u svom razvitku. On je prihvatio mišljenje Posetilačke misije iz 1957. godine da je teritorija u stanju da »asimilira sve veći broj dalekosežnih reformi«. Međutim, odsustvo bilo kakvih reformi te vrste je očividno i nije moguće konstatovati da je postignut bilo kakav značajan napredak u razvoju političkih institucija u toku prošlih godina. Stanovništvo još uvek nema mogućnosti da neposredno učestvuje u radu zakonodavnih i izvršnih organa teritorije. Stanovništvo nema ni neposredno pravo glasa. Opšti savet je još uvek samo savetodavno telo, lišeno zakonodavnih odgovornosti i nije izabran od strane stanovništva. Administrativna sila trebalo bi, po našem mišljenju, da pristupi sa većim poverenjem sprovođenju programa koji bi omogućio domorodačkom stanovništvu da odigra u bliskoj budućnosti punu ulogu u određivanju svoje sudbine. Nadamo se da će predložiti Radne grupe koja je posetila teritoriju početkom ove godine da bi ustanovila težnje stanovništva u pogledu političkog razvoja teritorije kao i predstojeća

² Kolonijalne sile zahtevaju da mali procenat Evropljana i malo veći procenat azijskih doseljenika u odnosu na ogromnu većinu domorodaca budu zastupljeni podjednakim brojem predstavnika u zakonodavnim i drugim organima vlasti.

deklaracija vlade o političkoj budućnosti teritorije u punoj meri odgovoriti potrebama i dovesti do nezavisnosti teritorije u bliskoj budućnosti.«

U govoru od 16. novembra 1959. na istom zasjedanju jugoslovenski delegat založio se za određivanje krajnjih rokova do kojih će Tanganjika i Ruanda-Urundi steći svoju samoupravu i nezavisnost.

»... Skoro je nepotrebno dokazivati u ovom momentu princip, korisnost i poželjnost planova i krajnjih rokova kao elemente međunarodnog starateljskog sistema. U stvari, mislim, da su krajnji rokovi i planovi postali neophodan element međunarodnog sistema starateljstva u sadašnjoj fazi evolucije ovog sistema. Niz govornika je u toku ove debate rečito ukazao na potrebu planova i krajnjih rokova. Ovo u izvesnom smislu proizilazi iz same Povelje i njenog člana 76 b. U stvari, planovi i krajnji rokovi unose element planiranja, element urednog odvijanja procesa koji treba da vode ka ostvarenju ciljeva starateljstva.«

Pitanje stavljanja bivšeg mandata Društva naroda Jugozapadne Afrike, pod sistem starateljstva Ujedinjenih nacija povlači se od I zasjedanja Generalne skupštine. Vlada Južnoafričke Unije, koja je faktički anektirala ovu teritoriju, uporno odbija da postupi po zahtevu većine članica Ujedinjenih nacija da se ova teritorija stavi pod sistem starateljstva UN. U govoru od 16. oktobra 1958. u Četvrtom komitetu, jugoslovenski delegat (Aleksandar Božović) je, između ostalog, rekao:

»Mi smo ranije smatrali i smatramo da je na sadašnjem stupnju političkog, ekonomskog i socijalnog razvika Jugozapadne Afrike, jedino pravilno i Povelji saglasno rešenje stavljanje ove teritorije pod međunarodno starateljstvo. Obzirom na dosadašnju politiku diskriminacije i segregacije, koju je vlada Južnoafričke Unije sprovodila i sprovodi u Jugozapadnoj Africi, ovo rešenje bi, po našem shvatanju, moralo biti praćeno i dodatnim garancijama da će prava stanovnika Jugozapadne Afrike biti poštovana i zaštićena.«

Govoreći o istom pitanju na XV zasjedanju Generalne skupštine 22. novembra 1960, jugoslovenski delegat (Josip Derda) je, pored ostalog, rekao:

»Četrdeset godina je prošlo otkako je Južnoafrička Unija dobila mandat da upravlja Jugozapadnom Afrikom u duhu principa da dobrobit i razvoj ovog naroda predstavlja svetu obavezu civilizacije. Posle 40 godina, umesto napretka na svim područjima, domorodačko stancvništvo je lišeno svake mogućnosti za bilo kakav progres i izloženo je najbrutalnijoj formi rasne i druge diskriminacije.«

I u pitanju sprovođenja *rasističke politike* Južnoafrička Unija je objekat kritike od strane većine članica UN, među kojima i Jugoslavije. U govoru od 30. oktobra 1959. jugoslovenski delegat (Budimir Lončar) u Specijalnom političkom komitetu Generalne skupštine u vezi s tim, između ostalog, rekao:

»Dok na jednoj strani Afrika i afrički narodi ostvaruju svoja neotuđiva prava, dotle na drugoj vlada Južnoafričke Unije pokušava da putem održavanja rasne diskriminacije i segregacije, kroz ono što je poznato kao politika 'apartheid', zadrži razvoj i stremjenja stanovništva ovog dela Afrike.

Pošto moja delegacija veruje da će progresivni tok i razvoj u Africi morati odneti pobjedu nad politikom rasne segregacije, to se mi iskreno nadamo da će vlada Južnoafričke Unije ipak shvatiti društveno kretanje koje se odvija na tom kontinentu i pokazati spremnost na saradnju sa Ujedinjenim nacijama kako bi se otklonila politika 'apartheid', koja je nespojiva sa osnovnim principima Povelje UN i koja je neodrživa u uslovima savremenog društva uopšte.«

NESAMOUpravne teritorije. U razdoblju 1958—1960. došlo je do većih promena i u pogledu nesamoupravnih teritorija, odnosno kolonija. To se ogleda u postizanju nezavisnosti sve većeg broja ovih zemalja. Jugoslavija je ovaj proces emancipacije kolonijalnih naroda aktivno podržavala a njeni predstavnici su u okviru Ujedinjenih nacija i van njih pružali političku i materijalnu pomoć antikolonijalnoj borbi tih naroda.

Na XIV zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u govoru od 23. septembra 1959. državni sekretar za inostrane poslove Koča Popović se osvrnuo i na pitanje nesamoupravnih teritorija i, pored ostalog, rekao:

»Što se više bude širio broj nezavisnih država i u Africi, poslednjem kontinentu na kome su široko rasprostranjeni kolonijalni odnosi, tim više će mnogi problemi nesamoupravnih teritorija dobijati međunarodno značenje. Njihov progres prema nezavisnosti ili drugim vidovima vršenja prava na samoopredeljenje postavljace pred međunarodnu zajednicu sve više pitanja koja će, na ovaj ili onaj način, ulaziti u kompetenciju Generalne skupštine i pojedinih njenih organa. Treba se nadati da će relativno miran i brz put Nigerije ka nezavisnosti, kao i predsedani Gane i Gvineje, imati pozitivan uticaj na odlučnije i realističnije rešavanje pitanja budućnosti nesamoupravnih teritorija od strane samih administrativnih sila. Inače otpori ovom nezadrživom procesu potpune likvidacije kolonijalizma i dalje će predstavljati stalan izvor zategnutosti u svetu. Pred nas se zato nameće kao hitan zadatak da učinimo sve kako bi se olakšao ovaj proces ka nezavisnosti i pomoglo da se reše problemi koji će ostati problemi za te narode i posle dobijanja nezavisnosti, ne samo za njih nego i za celu ljudsku zajednicu.«

Jugoslavija je, dosledna svojoj politici podržavanja svih narodnooslobodilačkih pokreta zavisnih naroda, od samog početka *borbe alžirskog naroda* (novembar—decembar 1954.) ukazivala na pravo toga naroda na samoopredeljenje, nezavisnost i slobodu. Ona je u tome smislu, kada je pitanje Alžira bilo prvi put stavljeno na dnevni red X zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u 1955, tražila da se nađe miroljubivo rešenje toga problema koje će, poštujući pravo na samoopredeljenje alžirskog naroda, voditi računa o svim bitnim povezanim pitanjima.³

Komentarišući stavljanje alžirskog problema na dnevni red XV zasjedanja Generalne skupštine, na konferenciji za štampu 4. novembra 1960. predstavnik DSIP je rekao:

»Za žaljenje je da, zbog francuskog stava, razgovori u Melenu nisu otvorili put za direktne pregovore sa privremenom alžirskom vladom, kao načina rešenja alžirskog problema. Nastavljanje rata protiv alžirskog naroda, koji traje već 6 godina, ne može doneti rešenje, već samo izaziva uzaludno mnogobrojne žrtve, stvara mogućnost novih i širih komplikacija i sve više ugrožava mir u svetu. Predlog privremene alžirske vlade o održavanju referenduma pod kontrolom UN smatramo konstruktivnim i podržavamo ga.«

O *pitanju Kipra*, koje je bilo razmatrano na XII i XIII zasjedanju Generalne skupštine UN, jugoslovenski predstavnici su isticali pravo Kiprana da dobiju pravo na samoopredeljenje i potrebu priznanja određenih manjinskih prava turskoj manjini na Kipru.

U debati o problemima nesamoupravnih teritorija u Četvrtom komitetu na XV zasjedanju Generalne skupštine UN, 13. oktobra 1960, jugoslovenski predstavnik (Josip Derda) izložio je stavove Jugoslavije o kolonijalnom problemu i naglasio »dužnost Ujedinjenih nacija da se založe za ubrzano okončanje kolonijalnih odnosa«.

»Činjenica da u uslovima savremenog sveta mnogi narodi i mnoge zemlje žive pod stranom dominacijom, izložene privrednoj, nacionalnoj i rasnoj diskriminaciji, predstavlja za našu delegaciju i našu zemlju, — rekao je jugoslovenski predstavnik, — stalan i direktno štetan uticaj na svetsku stabilnost i koči napore za konsolidaciju mira među narodima.«

Jugoslovenski delegat je u nastavku izlaganja podsetio da danas, kada svetski mir često visi o koncu i kada svaki sukob ili potres u bilo kom delu sveta može razbiti njegove krhke temelje, održavanje preživelih odnosa i uporno odbijanje da se zadovolje prirodna osnovna prava svakog naroda, usled čega neizbežno dolazi do sukoba i kriza, izgleda ne samo neprihvatljivo nego i opasno. Kao primere za to, jugoslovenski predstavnik je naveo petogodišnji rat u

³ Vidi: »Jugoslavija i zemlje Severne Afrike«, »Jugoslovenski pregled« 1960, str. 177—180 (27—30)

Alžiru, nemire u Južnoafričkoj Uniji i Keniji, sukobe u Omanu i spor oko Zapadnog Irjana, i dodao da u sadašnjim uslovima i svaka druga nesamoupravna teritorija može postati poprište sličnih sukoba.

Pošto je naglasio da je kolonijalni problem očigledno stvar afričkog kontinenta, jer se i po broju i po veličini tamo nalazi većina nesamoupravnih teritorija, predstavnik Jugoslavije je postavio pitanje zašto se onda godinama odbijalo pravo Ujedinjenim nacijama da dobiju bilo kakav uvid i da deluju na tom kontinentu u skladu sa Poveljom OUN, i kao primere naveo Keniju, Ugandu, Rodeziju, Njasu, portugalski posed Angolu i druge.

»Snage probuđene Afrike zajedno sa onima iz Azije i drugih oblasti sveta, — rekao je jugoslovenski delegat, — već pri prvim koracima, kao nezavisne zemlje, pružaju primer konstruktivne međunarodne saradnje i visok stepen međunarodne odgovornosti.

Nemamo nikakvog razloga da verujemo ili predpostavljamo, da narodi nesamoupravnih oblasti ne bi bili zreli ili voljni da pođu tim istim putem i da, sledeći primer već oslobođenih zemalja, ne bi svoje sposobnosti stavili u službu iste stvari. Zato što u to verujemo i što od njih očekujemo upravo takav doprinos, mi u njihovoj emancipaciji vidimo praktičnu potrebu našeg vremena, u kome se tako blagotvorno oseća pozitivna uloga novooslobođenih zemalja Afrike i nešto pre toga zemalja Azije.«

Na XV zasjedanju Generalne skupštine UN Jugoslavija je zajedno sa još dvadeset zemalja, najvećim delom azijsko-afričkih, podnela predlog rezolucije o *pravu domorodačkih predstavnika nesamoupravnih teritorija da učestvuju u radu organa Ujedinjenih nacija*. Ta rezolucija je posle iscrpne diskusije bila usvojena 22. oktobra 1960. u Četvrtom komitetu sa 67:0:9.

Uzimajući reč u diskusiji o tom pitanju na sednici Četvrtog komiteta, 21. oktobra 1960, jugoslovenski predstavnik (Đerđa) je podvukao da je Generalna skupština već na nekoliko ranijih zasjedanja potvrdila potrebu direktnog učešća nesamoupravnih teritorija u radu Ujedinjenih nacija.

»Ovakvo rešenje, koje je saobrazno duhu Povelje i ranijih rezolucija Generalne skupštine, koristeći ne samo narodima nesamoupravnih teritorija, već i daljem korisnom radu UN kao celine.

Direktno učešće ovih predstavnika pomoći će UN i administrativnim silama da izvrše svoje obaveze predviđene Poveljom. Čvrsto verujemo da bi kvalifikovani predstavnici domorodačkog stanovništva dali dragoceni doprinos radu UN, a naročito u sadašnjoj fazi, kada se neposredno postavlja pitanje ukidanja kolonijalnih odnosa i postizanje nezavisnosti naroda nesamoupravnih teritorija. Van svake je sumnje da bi ovakva mera predstavljala vrlo koristan način da ovi predstavnici steknu potrebna iskustva. Oni su decenijama, i to ne svojom krivicom, bili potpuno izolovani od svake mogućnosti da učestvuju i iznose svoje stavove i mišljenja pred međunarodnim forumom.

Naša delegacija podrazumeva da će u radu UN učestvovati predstavnici domorodačkog stanovništva nesamoupravnih teritorija, a ne činovnici kolonijalne uprave, koji bi bili priključeni delegacijama administrativnih sila. Tim ne želimo da negiramo pravo administrativnih sila da ovakve predstavnike uključuju u svoje delegacije i izvesnu korisnost njihovog pristupa u razmatranju tehničkih pitanja. Ono što imamo u vidu jeste učešće političkih predstavnika domorodaca u svestvu posmatrača, koji će biti u stanju da doprinesu radu organa UN, a naročito kada je reč o problemima nesamoupravnih teritorija.

Smatramo takođe da se rezolucija ne može odnositi na teritorije koje su još sporne, kao što je to Zapadni Irjan

ili Goa, koje predstavljaju integralne delove suverenih država, Indonezije odnosno Indije, ili u drugim slučajevima.«

* * *

Principijelni stavovi Jugoslavije prema pokušajima kolonijalnih sila da zadrže svoje pozicije u bivšim kolonijalnim posedima i onemoguće punu afirmaciju principa nezavisnosti, integriteta i suvereniteta došli su do naročitog izražaja u vezi sa krizom u Kongu.⁴ Ti stavovi su rezimirani u memorandumu vlade FNRJ Ujedinjenim nacijama, koji je 7. decembra 1960. stalni predstavnik Jugoslavije u UN predao generalnom sekretaru UN Daggu Hamaršeldu.

U memorandumu se, između ostalog, ističe da Jugoslavija ne želi ni na koji način da snosi ili deli odgovornost za događaje u Kongu, koji su nastali kao rezultat otvorene i neprestane spoljne intervencije, omogućene tolerantnim stavom komande snaga UN i organa UN u Kongu, i da stoga povlači svoje diplomatsko predstavništvo iz Leopoldvila i svoje pilote i ostalo osoblje koje se nalazi u Kongu na zahtev UN.

Jugoslovenska vlada smatra, izjavljuje se u memorandumu, da je prestiž i autoritet svetske organizacije doživeo dosad najteži udarac u Kongu i ističe da bi nastavljanje nezakonitih aktivnosti u toj zemlji moglo dovesti do još težih posledica po mir i po Ujedinjene nacije. U memorandumu se isto tako traži povlačenje svih Belgijanaca koji se nalaze na istaknutim položajima u vojnom, administrativnom i privrednom aparatu u Kongu, zahtevaju se hitne i energične mere za oslobođenje premijera Lumumbe i drugih uglednih političkih ličnosti Kongoanske Republike i još jedanput insistira na izvršenju postojećih odluka Saveta bezbednosti i Generalne skupštine o Kongu.

* * *

Jugoslavija je svesrdno pružala i političku i materijalnu podršku antikolonijalnim pokretima i organizacijama u svetu. Reprezentativni skupovi azijsko-afričkih zemalja, kao što su bili: Azijsko-afrička konferencija u Akri 1958, III antikolonijalna konferencija Mediterana i Srednjeg Istoka u Beogradu decembra 1959, II sveafrička konferencija u Tunisu januara 1960, II konferencija azijsko-afričke solidarnosti u Konakriju aprila 1960, i II konferencija nezavisnih afričkih zemalja u Adis Abebi juna 1960 — uživali su punu podršku Jugoslavije, a njihov rad i zaključci su praćeni sa velikom pažnjom. Na neke od tih skupova Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda slala je svoje predstavnike, a prilikom održavanja III antikolonijalne konferencije Mediterana i Srednjeg Istoka bila je domaćin.

IZVOR: Program SKJ, »Kultura«, Beograd 1958; Govor predsednika Tita u generalnoj debati na XV zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija — »Borba«, 22. septembar 1960; Govor državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića povodom prijema novo nezavisnih država u članstvo Ujedinjenih nacija — »Borba«, 22. septembar 1960; Govor Josipa Đerde o Jugozapadnoj Africi na XV zasjedanju Generalne skupštine (Četvrti komitet) — »Borba«, 23. novembar 1960; Referat predsednika Tita na V kongresu SSRNJ — »Borba«, 19. april 1960; Izjava predstavnika DSIP na konferenciji za štampu o pitanju Alžira — »Borba«, 5. novembar 1960; Govor Josipa Đerde u Četvrtom komitetu Generalne skupštine o problemima nesamoupravnih teritorija — »Borba«, 15. oktobar 1960; Govor Josipa Đerde u Četvrtom komitetu Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o direktnom učešću predstavnika domorodačkog stanovništva nesamoupravnih teritorija u radu organa Ujedinjenih nacija — »Borba«, 22. oktobar 1960; Govori jugoslovenskih predstavnika na XII, XIII i XIV zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, Izdanje DSIP.

P. A. P.

⁴ Vidi: »Stavovi Jugoslavije o događajima u Kongu«, »Jugoslovenski pregled«, 1960, str. 439—441 (79—81).

POSETA POTPREDSEDNIKA SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA EDVARDA KARDELJA UJEDINJENOJ ARAPSKOJ REPUBLICI

Na poziv predsednika UAR Gamala Abdela Namera, potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj boravio je u Ujedinjenoj Arapskoj Republici, od 10. do 19. decembra 1960. Potpredsednika Kardelja su pratili sekretar za opšta privredna pitanja u Saveznom izvršnom veću Kiro Gligorov, državni podsekretar u Saveznom izvršnom veću dr Antun Vratuša i načelnik odeljenja u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove Nikola Miličević. U Kairu pratnji se pridružio i ambasador FNJR u UAR Rato Dugonjić.

Za vreme svog osmodnevnog boravka u UAR, potpredsednik Kardelj se sastao sa predsednikom Naserom, potpredsednikom Abdel Latif el Bogdadijem, ministrom unutrašnjih poslova Zaharijom Mohijedinom, ministrom poljoprivrede i agrarne reforme Sajedom Marejom, ministrom industrije Azizom Sidkijem, i ministrom za poslove Predsedništva Ali Sabrijem. Potpredsednik Kardelj takođe je vodio razgovore sa ministrom Naserom za Egipatsku Oblast Musom Arafom i ministrom za kultura Egipatske Oblasti Saratom Okašom.

U izjavi za novinske agencije TANJUG i MEN prilikom polaska za Kairo, potpredsednik SIV-a Edvard Kardelj istakao je značaj UAR i »veliku ulogu koju ona danas ima u progresivnim i revolucionarnim naporima za ukidanje stare, imperijalističke strukture sveta u svim njenim vidovima«.

»U tim naporima Jugoslavija i UAR našle su svoj zajednički put« — rekao je potpredsednik Kardelj. — »Ova stremjenja postala su osnova bliskog prijateljstva i intenzivne i svestrane saradnje naroda i vlade obe zemlje. Mnogobrojni susreti rukovodećih ljudi jedne i druge zemlje, a napose susreti predsednika Namera i predsednika Tita, dali su toj saradnji i poseban pečat srdačnosti i svestranog uzajamnog upoznavanja problematike jedne i druge zemlje.«¹

»Mi u Jugoslaviji« — dodao je potpredsednik Kardelj — »uvek pratimo sa simpatijama i iskrenom radošću sva dostignuća Ujedinjene Arapske Republike.«

Potpredsednik Kardelj je zatim izrazio svoje posebno zadovoljstvo što mu se pružila prilika da поближе upozna narod »koji je svojom revolucijom 1952—1953. otvorio jednu novu stranicu istorije. Ta duboka narodna revolucija nije izmenila samo sudbinu naroda UAR, već je postala jedan od najznačajnijih kamena međaša u procesu rušenja klasičnog imperijalističkog sistema uopšte. Ona je stvorila sasvim novu situaciju u velikom delu Azije i Afrike i samim tim bitno je uticala na tok savremenog svetskog zbivanja. Narod koji je, tako reći, rodio tu revoluciju i ljudi koji su stali na njeno čelo i rukovodili njome dali su veliki prilog progresu čovečanstva uopšte«.

Potpredsednik Kardelj je dodao da sa velikim interesovanjem očekuje da se поближе upozna »sa društvenim, privrednim i političkim razvitkom UAR, koji takođe predstavljaju izvanredno značajan fenomen u društvenim zbivanjima savremenog sveta«.

U toku svog boravka u UAR, potpredsednik Kardelj je posetio železaru i čeličanu Helvan kod Kaira, vojnu fabriku br. 45 u Masari, »Provinciju oslobođenja« (gde se navodnjavanjem pustinja pretvara u plodnu oblast), Aleksandriju, tekstilnu fabriku Kafr El Davar, Asuansku branu, električnu centralu i fabriku veštačkog đubriva Kima, Luksor (gde je razgledao

najdragocenije ostatke stare nubijske kulture), zatim Gardaki na Crvenom moru i Suecki kanal i Port Said, gde je položio venac na spomenik palim braniocima Port Saida.

U toku svog boravka u UAR, potpredsednik Kardelj je predao predsedniku Naseru ličnu poruku predsednika Tita.

Na završetku posete 19. decembra 1960, u Kairu je objavljeno zajedničko saopštenje o razgovorima koje su vodili predsednik UAR Gamal Abdel Naser i potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj. U saopštenju se ističe:

»Za vreme razgovora koji su protekli u atmosferi srdačnog prijateljstva i iskrenog međusobnog razumevanja, koje je i do sada odlikovalo odnose između dve zemlje, izvršena je razmena gledišta o opštoj međunarodnoj situaciji i o izvesnim pitanjima sa područja saradnje između FNJR i UAR.

Tom prilikom ponovo je potvrđena saglasnost dve vlade o širokom krugu pitanja iz savremenih međunarodnih odnosa. Obe zemlje će i ubuduće sarađivati u naporima da se otklone uzroci i faktori koji ometaju nezavisnost naroda i ravnopravnu saradnju među njima i koji istovremeno predstavljaju jednu od glavnih prepreka naporima na učvršćenju mira u svetu.

Posebno je konstatovana zajednička rešenost obe vlade da i dalje preduzimaju sve što je u njihovoj moći da se onemogući ponovno uspostavljanje dominacije imperijalizma u Kongu, da se prestane sa krvoprolićem u Alžiru i da se bez odlaganja omogući alžirskom narodu da ostvari svoje pravo na samoopredeljenje, te da se spreče pojave stranog mešanja u drugim zemljama koje se bore za svoju nezavisnost. Obe vlade su saglasne da i nadalje treba pružati podršku svim narodima koji se bore za svoje oslobođenje i nezavisan razvitak«.

U razgovorima je takođe konstatovano »da su zabeleženi krupni rezultati u saradnji dve zemlje i potvrđena je težnja obe vlade da se ta saradnja još više razvije i produbi na obostranu korist i korist mira u svetu«.

Takođe je ponovo konstatovano »korisnost razmene iskustava u oblasti napora naroda UAR i Jugoslavije na njihovom bržem ekonomskom i društvenom razvitku«.

Po povratku u Beograd, potpredsednik Kardelj je u izjavi za jugoslovensku javnost izneo svoje utiske o poseti UAR. On je istakao da je poseta bila vrlo korisna, jer mu je pružila široke mogućnosti za razmenu mišljenja sa predsednikom Naserom i drugim rukovodiocima UAR, i to o gorućim problemima međunarodne situacije i nekim pitanjima bilateralne saradnje.

»Sa zadovoljstvom mogu da kažem da su naši pogledi, kao i do sada, u svim bitnim pitanjima međunarodnih odnosa identični«, — rekao je Edvard Kardelj i naglasio da su posebno bili saglasni u oceni sadašnje situacije u Kongu i u pogledu mera koje bi trebalo preduzeti »da bi se pružila pomoć narodu Konga u njegovoj borbi protiv strane intervencije i da bi se omogućila stvarna konsolidacija nezavisnosti Konga«.

Potpredsednik Kardelj je istakao da se u toku razgovora pokazalo da obe strane imaju identične poglede po pitanjima politike miroljubive koegzistencije i aktivne podrške narodima koji se bore za svoju nezavisnost, kojoj je cilj »da princip stvarnog samoopredeljenja naroda dominira u međunarodnim odnosima«.

Po pitanju bilateralnih odnosa i saradnje na raznim poljima, potpredsednik Kardelj je rekao da su u toku razgovora iznete mnoge sugestije, tako da se stvorio utisak da se u tom pravcu može još mnogo učiniti.

Potpredsednik Kardelj je dalje naglasio da je bio impresioniran velikim dostignućima UAR na svim poljima, u prvom redu na izgradnji materijalne baze. »Sve su to bili izvanredno snažni utisci«, — rekao je potpredsednik Kardelj. — »Impresionirala nas je činjenica što smo na svim područjima izgradnje videli da dominiraju progresivne težnje, koje je podstakla revolucija, odnosno čiji je odraz bila revolucija. Ja sam uveren da će te progresivne težnje biti sprovedene i na delu, te da će doneti narodu UAR značajne rezultate.«

»Čovek ima utisak« — nastavio je on — »da je revolucija podstakla nove snage naroda koje se sada probijaju, a koje su vekovima bile prigušene imperijalističkom dominacijom. Te snage se sada podižu za rešavanje i stvaranje nove materijalne baze UAR.«

¹ Vidi: »Jugoslavija i Ujedinjena Arapska Republika«, »Jugoslovenski pregled«, 1959, str. 35—37 (1—3) i 1960, str. 333—339 (67—73); »Poseta predsednika Ujedinjene Arapske Republike Gamala Abdela Namera«, »Jugoslovenski pregled«, 1960, str. 284—285 (64—65).

Ove rezultate potpredsednik Kardelj je pripisao politici vlade UAR, koja ulaže velika sredstva u državni sektor proizvodnje i na taj način ga pretvara u sve važniji faktor privrednog i opšteg društvenog razvitka. »Ta činjenica« — dodao je potpredsednik Kardelj — »veoma ubedljivo potvrđuje i naša shvaćanja da u XX veku nema više onog klasičnog kapitalističkog puta, rekao bih liberalnog kapitalističkog puta napretka. Zemlje koje ne idu tim putem, putem snažne afirmacije državnog sektora u proizvodnji, neizbežno zaostaju.«

Potpredsednik Kardelj je na kraju naglasio da je bio veoma impresioniran ličnošću predsednika Namera i da je stekao puno uverenje da prijateljska saradnja između naše dve zemlje počiva na veoma čvrstim temeljima.

IZVOR: »Borba«, »Politika«, 10—20. decembar 1960; »Zajedničko saopštenje o razgovorima Naser—Kardelj«, »Borba«, 20. decembar 1960.

B. P.

POSETA DRŽAVNOG SEKRETARA ZA INOSTRANE POSLOVE KOČE POPOVIĆA ITALIJI

Na poziv italijanske vlade, državni sekretar za inostrane poslove FNRJ Koča Popović boravio je od 1. do 4. decembra 1960. u zvaničnoj poseti Italiji.¹ U toku ove posete državni sekretar Koča Popović vodio je razgovore s ministrom inostranih poslova Antonijem Senijem. U razgovorima su učestvovali i pomoćnik državnog sekretara za inostrane poslove dr Jože Brilej, sekretar Komisije za kulturne veze sa inostranstvom Dragomir Vučinić, ambasador FNRJ u Rimu Mihajlo Javorski, načelnik odeljenja u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove Đuro Jović i drugi, a sa italijanske strane i podsekretari za inostrane poslove Ruso i Štorki, generalni sekretar Ministarstva inostranih poslova ambasador Graci, ambasador Italije u Jugoslaviji Berio i generalni direktori za političke poslove, za ekonomske poslove i za kulturne odnose u Ministarstvu inostranih poslova.

Na završetku razgovora objavljeno je 3. decembra u Rimu zajedničko saopštenje u kome se, između ostalog, kaže:

»Razgovori su se odvijali na otvoren način i sa razumevanjem, što je već dugo vremena karakteristično za dobrosusedske odnose između dve zemlje, i doveli su do širokog pregleda opšte situacije i do detaljnog razmatranja sadašnjeg stanja međusobnih odnosa dve zemlje.«

Razmenjena su gledišta o najvažnijim problemima međunarodne situacije, i obe strane su se saglasile »da rešenje tih problema treba tražiti putem pregovaranja, nezavisno od razlika koje postoje u političkom i društvenom sistemu«.

»Uviđajući potrebu opšteg i kontrolisanog razoružanja, obe strane izrazile su svoju rešenost da podupru svaku korisnu inicijativu za postizanje toga cilja.«

U razgovorima je naglašeno da su Organizacija ujedinjenih nacija i njena Povelja najpogodniji okvir i osnova za rešavanje međunarodnih pitanja, a pre svega problema obezbeđenja i učvršćenja mira u svetu.

»Dva ministra su se saglasila da postojeći jaz između nedovoljno razvijenih zemalja i onih koje su dostigle viši stepen ekonomskog

i društvenog razvoja predstavlja stalni izvor opasnosti od zaostavanja, koji bi trebalo što pre otkloniti.«

Sa zadovoljstvom je konstatovan vidan napredak u međusobnim odnosima i ukazano na povoljne mogućnosti za još tečniju saradnju i dalje produbljivanje dobrosusedskih odnosa.

Istaknuto je da je postignut visok stepen u trgovinskoj razmeni između dve zemlje i utvrđeno da postoje mogućnosti za njeno dalje unapređenje. »Jugoslovenska strana je upoznala italijansku stranu s namerom da što pre sprovede deviznu reformu. Italijanska strana je potvrdila svoje učesće u sprovođenju te reforme u granicama i pod uslovima koji će se utvrditi i u sporazumu sa drugim zainteresovanim zemljama.«

Dve strane su takođe razmatrale razvoj razmene na područjima kulture, nauke i tehnike, »pa je sa zadovoljstvom ustanovljeno da ta razmena dostiže sve veći i povoljniji stepen, koji će omogućiti šire upoznavanje i međusobno približavanje naroda dve zemlje«.

Raspravljano je i o nekim pitanjima »koja su još otvorena između dve zemlje, pa je odlučeno da se ubrzo reše. Što se tiče manjina, dve strane su se saglasile da manjine treba da predstavljaju faktor zbližavanja i, polazeći sa tog stanovišta, sporazumele su se da preduzmu dalje mere u skladu sa postojećim obavezama i ustavnim normama u cilju brzog postizanja jednog pravednog i zadovoljavajućeg rešenja nekih pitanja koja su još uvek otvorena, a tiču se etničkih grupa«.

Postignuta je obostrana saglasnost o celishodnosti pristupanja razgraničenju između dve zemlje koje je u zajedničkom interesu i u tom cilju odlučeno je da se obnove pregovori, kako bi se postiglo rešenje.

Za vreme posete potpisani su kulturni sporazum, konzularna konvencija i konvencija o pravnoj pomoći.

Dve strane su potvrdile svoju rešenost da preduzmu sve što je moguće za dalji razvoj dobrosusedskih odnosa, što je u interesu obe zemlje i »što predstavlja važan doprinos miru u ovom delu sveta i napretku međunarodnog života«. U vezi s tim, u zajedničkom saopštenju se ističe da »u tom smislu poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića predstavlja značajan korak u razvoju italijansko-jugoslovenskih odnosa.«

Državni sekretar Koča Popović uručio je poziv ministru inostranih poslova Italije da uskoro poseti Jugoslaviju. »Italijanski ministar inostranih poslova je sa zadovoljstvom prihvatio ovaj poziv, s tim što će se datum posete sporazumno utvrditi.«

U toku boravka u Italiji, državnog sekretara Koču Popovića su primili predsednik Republike Italije Đovani Gronki i predsednik vlade Amintore Fanfani 3. decembra 1960.

IZVOR: »Zajedničko saopštenje o boravku Koče Popovića u Rimu i jugoslovensko-italijanskim razgovorima«, »Borba«, 4. decembar 1960.

T. P.

¹ Vidi: »Jugoslavija i Italija«, »Jugoslovenski pregled«, 1958, str. 467—470 (57—60); »Poseta podsekretara Ministarstva inostranih poslova Italije Folkija«, »Jugoslovenski pregled«, 1960, str. 450 (52).

SADRŽAJ 1960

OPŠTA POLITIKA

Izjava predsednika Tita povodom 15-godišnjice proglašenja Republike	445-448	(1-4)

DRUŠTVENO I DRŽAVNO UREĐENJE

Akti republičkih izvršnih veća	4-10	(4-10)
Društveno upravljanje stambenim zgradama	45-48	(11-14)
Žene u organima narodne vlasti i društvenog samoupravljanja	48-51	(14-17)
Opšta politika Saveznog izvršnog veća i njena ostvarenja u 1959.	93-107	(19-33)
Organizacija i rad Saveznog izvršnog veća u 1959. ..	107-109	(33-35)
Sednice Savezne narodne skupštine 193-194 (43-44); 243-244 (53-54); 406 (96)	496-497	(118-119)
Sednice republičkih narodnih skupština 1-4 (1-4); 52 (18); 110-111 (36-37); 194-196 (44-46); 245-249 (55-59); 297-300 (71-74); 407-408 (97-98); 464 (114)	497-503	(119-125)
Sednice Saveznog izvršnog veća 51 (17); 111-112 (37-38); 196-197 (46-47); 249-250 (59-60); 356 (86)	503-504	(125-126)
Spoljnotrgovinska arbitraža	189	(39)
Ocenjivanje javnih službenika	190-192	(40-42)
Matična služba	192-193	(42-43)
VII godišnja skupština Stalne konferencije gradova ..	197-198	(47-48)
Poruka predsednika Tita povodom 10-godišnjice radničkog samoupravljanja ..	239	(49)
Propisi narodnih odbora ..	240-243	(50-53)
Zaštita ličnosti i prava građana u krivičnom postupku	287-293	(61-67)
Nova organizacija uprave narodnih odbora	293-297	(67-71)
Političko-teritorijalna podela ..	343-348	(78-80)
Političko-teritorijalne jedinice 1960.	349-355	(81-87)
Opštine i srezovi kao političko-teritorijalne organizacije samoupravljanja ..	399-405	(89-95)
Opštine i srezovi kao društveno-ekonomske zajednice	449-458	(99-108)
Upravni spor	459-463	(109-113)
Referendumi u Makedoniji ..	493-495	(115-117)

POLITIČKE I DRUŠTVENE ORGANIZACIJE

Socijalistički savez radnog naroda Jugoslavije	53-58	(1-6)
Proslava 40-godišnjice KPJ i SKOJ-a u jubilarnoj 1959. godini	59-62	(7-10)
Aktivnost Narodne omladine Jugoslavije	113-117	(11-15)
Jugoslovenska liga za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda	117-118	(15-16)
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije	141-162	(17-38)
Sindikat prosvetnih i naučnih radnika Jugoslavije ..	251-254	(39-42)
Aktivnost Saveza studenata Jugoslavije	301-304	(43-46)

Sindikat službenika državnih ustanova Jugoslavije ..	357-363	(47-53)
Aktivnost Saveza inženjera i tehničara (1957-1960) ..	363-366	(53-56)
Sindikat poljoprivrednih, prehrambenih i duvanskih radnika Jugoslavije	409-411	(57-59)
IV kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Crne Gore	411	(59)
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Makedonije	412	(60)
Auto-put 1960.	505-507	(61-63)
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine	507	(63)
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Srbije	508	(64)
V kongres Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske	508	(64)
Jugoslovenska smotra pionira-zadugara i mladih prirodnjaka	509-510	(65-66)

PRIVREDA

Raspodela ukupnog prihoda privrednih organizacija ..	11-15	(1-5)
Vinogradarstvo	16-20	(6-10)
Ribarstvo	21-24	(11-14)
Privreda u 1959. godini ..	63-68	(15-20)
Privreda u prvom tromesečju 1960.	163-166	(21-24)
Proizvodnja drvnih ploča ..	166-168	(24-26)
Poljoprivredna proizvodnja poslednjih godina	199-206	(27-34)
Stočarstvo 1957-1959. ..	206-210	(34-38)
Udruživanje i poslovna saradnja u privredi	255-258	(39-42)
Proizvodnja i potrošnja električne energije	259-262	(43-46)
Tržište poljoprivrednih proizvoda	305-315	(47-57)
Prvi rezultati popisa individualnih poljoprivrednih gazdinstava	315-318	(57-60)
Ishrana stanovništva	367-374	(61-68)
Industrijsko bilje	375-382	(69-76)
Proizvodnja i prerada nafte 1958-1960.	413-415	(77-79)
Standardizacija	415-418	(79-82)
Ekonomsko stanje i poslovanje PTT	419-422	(83-86)
Tehnička opremljenost ratarske proizvodnje	465-468	(87-90)
Društveni plan privrednog razvoja Jugoslavije od 1961-1965.	511-534	(91-114)

SOCIJALNA POLITIKA I NARODNO ZDRAVLJE

Služba inspekcije rada i zaštita rada	25-27	(1-3)
Jugoslavija i Svetska zdravstvena organizacija	27-28	(3-4)
Zdravstvena služba u 1959.	69-70	(5-6)
Kadrovi službe socijalnog osiguranja	70-71	(6-7)
Suzbijanje endemskog sifilisa	71-72	(7-8)
Prava i zaštita bivših boraca ..	119-123	(9-13)
Zaštita dece i omladine ..	124	(14)
Savezni institut za rehabilitaciju	169-170	(15-16)
Zdravstveno osiguranje poljoprivrednih proizvođača ..	263-265	(17-19)

Sprovođenje penzijskog osi- guranja	265—266	(19—20)
Dečji dispanzeri i savetova- lišta za decu	423	(21)
Osiguranje za slučaj nesreće na poslu	424—426	(22—24)
Organizacija zdravstvene službe	469—472	(25—28)

KULTURA

Radnički univerziteti 1957— 1959	29—32	(1—4)
Institut društvenih nauka ..	32—34	(4—6)
Ekonomski fakulteti	73—75	(7—9)
Strani studenti u Jugoslaviji	75—76	(9—10)
Učeničke zadruge u osnovnoj školi	125—128	(9—12)
Festival jugoslovenskog do- kumentarnog i kratko- metražnog filma	128	(12)
Poljoprivredni fakulteti	171—173	(13—15)
Slobodne aktivnosti učenika u osnovnoj školi	174—176	(16—18)
Gimnazija u novom škol- skom sistemu	211—213	(19—21)
Narodno pozorište u Be- ogradu	213—216	(21—24)
V jugoslovenske pozorišne igre »Sterijino pozorje« ..	216	(24)
Reforma visokog školstva ..	267—270	(25—28)
Zajednica učenika u školama i domovima	271—272	(29—30)
Ogledne osnovne škole	273	(31)
Jugoslovenska kinematogra- fija u 1959.	273—276	(31—34)
Obrazovanje stručnih ka- drova	319—324	(35—40)
Delatnost narodnih univerzi- teta	325—327	(41—43)
Školske ustanove i objekti ..	327—330	(43—46)
Dečji listovi i časopisi	330—332	(46—48)
VII festival jugoslovenskog filma	332	(48)
Repertoar profesionalnih po- zorišta	383—384	(49—50)
XI Dubrovačke letnje igre ..	384—385	(50—51)
Đački listovi i časopisi u školama	385—386	(51—52)
Škole za ideološko-političko obrazovanje	427—428	(53—54)
Domovi učenika (internati)	429—431	(55—57)
Fondovi za kadrove u pri- vredi (1957—1960)	431—432	(57—58)
Udžbenici i ostala školska literatura na nacionalnim jezicima manjina	433—435	(59—61)
Institut za uporedno pravo ..	435—437	(61—63)
Biblioteke u Jugoslovenskoj narodnoj armiji	437—438	(63—64)
Profesionalna orijentacija ..	473—475	(65—67)
Štampa radnih kolektiva ..	475—476	(67—68)
Obrazovanje vojnika u Ju- goslovenskoj narodnoj armiji	477—478	(69—70)
Mreža visokog školstva ..	535—537	(71—73)
Štampa i drugi vidovi infor- macija	538—540	(74—76)

FIZIČKA KULTURA I NARODNA TEHIKA

Fudbal u Jugoslaviji	77—79	(1—3)
Međunarodna takmičenja jugoslovenskih sportista u 1959.	79—84	(3—8)
Državna prvenstva u 1959	129—132	(9—12)
Učešće jugoslovenskih spor- tista na olimpijskim igra- ma	217—220	(13—16)
Atletika	387—390	(17—20)
Rezultati jugoslovenskih sportista na XVII olimpij- skim igrama	391—393	(21—23)
Planinarski savez Jugosla- vije	394—396	(24—26)

SPOLJNA POLITIKA

Stavovi Jugoslavije o pitanju konferencije na vrhu	35—37	(1—3)
Učešće Jugoslavije na XIV zasedanju Generalne skup- štine UN	37—44	(3—10)
Jugoslavija i Organizacija UN za ishranu i poljo- privredu (FAO)	85—88	(11—14)
Poseta ministra inostranih poslova Kube Raula Roa Garsija	89	(15)
Diplomatsko-konzularna predstavništva	89—92	(15—18)
Bilateralni odnosi u 1959 ..	133—134	(19—20)
Jugoslavija i Austrija	135—138	(21—24)
Poseta potpredsednika SIV-a Mijalka Todorovića Grčkoj ..	138—139	(24—25)
Poseta ministra inostranih poslova Republike Aust- rije dr Bruna Krajskog ..	139—140	(25—26)
Jugoslavija i zemlje Severne Afrike	177—180	(27—30)
Delatnost Jugoslavije u Ujedinjenim nacijama i regionalnim organizacija- ma UN	180—181	(30—31)
Jugoslavija i Organizacija Ujedinjenih nacija za pro- svetu, nauku i kulturu (UNESCO)	182—188	(32—38)
Poseta predsednika Repu- blike Indonezije Sukarna ..	188	(38)
Jugoslavija i zemlje Latinske Amerike	221—236	(39—54)
Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića nekim zemljama Azije i Afrike	236—238	(54—56)
Poseta ministra inostranih poslova Belgije	238	(56)
Učešće Jugoslavije u radu Interparlamentarne unije ..	277—282	(57—62)
Jugoslavija na XV zasedanju ECE	282—284	(62—64)
Poseta predsednika Ujedi- njene Arapske Republike Gamala Abdela Namera ..	284—285	(64—65)
Poseta ministra inostranih poslova Holandije	286	(66)
Jugoslavija i Ujedinjena Arapska Republika	333—339	(67—73)
Poseta predsednika Mini- starskog saveta Grčke Konstantina Karamanlisa ..	339—340	(73—74)
Poseta predsednika vlade Republike Sudana Ferika Ibrahima Abuda	340—341	(74—75)
Poseta državnog podsekre- tara u Ministarstvu ino- stranih poslova SAD ..	341	(75)
Poseta prvog ministra vlade Republike Indonezije Džuande Kartavidaje ..	341—342	(75—76)
Međunarodni ugovori za- ključeni u prvoj polovini 1960	397—398	(77—78)
Stavovi Jugoslavije o do- gadajima u Kongu	439—441	(79—81)
Jugoslavija na IV zasedanju Generalne konferencije MAAE	441—443	(81—83)
Učešće Jugoslavije na XLIX konferenciji Interpara- mentarne unije	443—444	(83—84)
Jugoslavija i nordijske zemlje	479—490	(85—96)
Poseta kralja Avganistana Mohamada Zahira	490—491	(96—97)
Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Austriji	491—492	(97—98)
Stav Jugoslavije o kolo- nijalnom pitanju (1958— 1960)	541—544	(99—102)
Poseta potpredsednika SIV-a Edvarda Kardelja UAR ..	545—546	(103—104)
Poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića Italiji	546	(104)

»Jugoslovenski pregled« izlazi u mesečnim sveskama.
Godišnja pretplata 6.000 dinara / Redakcija: Nušićeva 9 / tel. 33.610
Administracija: Ulica Kosmajska 7 / tel. 22-778 / pošt. fah 62 / Beograd.
Tekući račun kod Narodne banke br. $\frac{101-14}{2-645}$
Štampa: Beogradski grafički zavod, Beograd.

